

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

**Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя
Тернопільська обласна державна адміністрація
Тернопільська міська рада**

**Корпорація «Науковий парк «Інноваційно-
інвестиційний кластер Тернопілля»
ДННУ «Академія фінансового управління»
Агрохолдинг «Мрія»**

**Вроцлавський економічний університет
Університет «Опольська Політехніка»
Університет прикладних наук в Нисі
Індо-Європейська освітня фундація
(Республіка Польща)**

Мерія м. Таураге (Литовська Республіка)

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
OF UKRAINE**

**Ternopil Ivan Puluj National Technical
University
Ternopil Regional State Administration
Ternopil Municipal Council**

**Corporation «Scientific Park – Innovation and
Investment Cluster of Ternopil Region»
«Academy of Financial Management» SESE
Agroholding “Mriya”**

**Wroclaw University of Economics
Opole University of Technology
University of Applied Sciences in Nysa
Indo-European Educational Foundation
(Republic of Poland)**

Taurage Mayor’s Office (Republic of Lithuania)

МАТЕРІАЛИ

***II Міжнародної науково-практичної конференції
«ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ
ПОЗИЦІЙ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У
ГЛОБАЛЬНОМУ, РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА ЛОКАЛЬНОМУ ВИМІРАХ»***

та

***I Міжнародного студентського наукового форуму
«КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА ОЧИМА МОЛОДІ»***

ТОМ 1

PROCEEDINGS

of the

***II International Scientific-Practical Conference
«FORMATION OF THE MECHANISM OF NATIONAL ECONOMIC SYSTEMS
COMPETITIVE POSITIONS STRENGTHENING IN
GLOBAL, REGIONAL AND LOCAL DIMENSIONS»***

and

***I International Students Scientific Forum
«CREATIVE ECONOMY IN THE YOUTH MINDSET»***

VOLUME 1

УДК 330:336:338

ББК 65

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» та I Міжнародного студентського наукового форуму «Креативна економіка очима молоді» у 2-х томах (29-31 березня 2018 р.) / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2018. – Т.1. – 166 с.

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

Голова – **Рогатинський Р.М.**, проректор з наукової роботи ТНТУ ім. І. Пулюя, д.т.н., професор
Співголова – **Ціх Г.В.**, декан факультету економіки та менеджменту ТНТУ ім. І. Пулюя, к.е.н., доцент
Співголова – **Панухник О.В.**, завідувач кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя, д.е.н., професор
Члени: **Чирка Д.М.** – заступник директора - начальник бюджетного управління департаменту фінансів Тернопільської обласної державної адміністрації, к.е.н.
Дейнека Ю.П. – начальник управління стратегічного розвитку Тернопільської міської ради
Химич Г.П. – директор Корпорації «Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля»
Леоненко П.М. – Віце-президент ДННУ «Академія фінансового управління», д.е.н., проф., заслужений працівник освіти України
Зелінська Анетта – професор факультету управління, комп'ютерних наук та фінансів Вроцлавського економічного університету, Dr.Hab (м. Вроцлав, Республіка Польща)
Клеменс Бригіда – заступник декана з навчальної роботи факультету економіки та менеджменту Університету «Опольська Політехніка», Ph.D (м. Ополе, Республіка Польща)
Кумар Прадіп – голова Індо-Європейської освітньої фундації, Ph.D (м. Варшава, Республіка Польща)
Опалка Анна – керівник відділу з міжнародних зв'язків Університету прикладних наук в Нисі, Ph.D (м. Ниса, Республіка Польща)
Сігітас Мічюліс – мер м.Таураге (Литовська Республіка)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова – **Панухник О.В.**, завідувач кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя, д.е.н., професор
Заступник голови – **Мариненко Н.Ю.**, заступник декана факультету економіки та менеджменту, професор кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя, д.е.н., доцент
Члени:
Рокіта-Поскарт Діана – асистент кафедри регіональної політики Університету «Опольська Політехніка», Ph.D (м. Ополе, Республіка Польща)
Науково-педагогічні працівники та навчально-допоміжний персонал кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя: **Артеменко Л.Б., Бажанова Н.В., Винник Т.М., Дячун О.Д., Константюк Н.І., Крамар І.Ю., Кудлак В.Я., Малинич Г.М., Подвірна Т.В., Радинський С.В., Тимошик Н.С., Турський І.В., Фецин І.М., Химич І.Г., Хрупович С.Є.**

Науковий секретар

Маркович І.Б. – доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя, к.е.н., доцент

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету економіки та менеджменту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, протокол № 7 від 28.03.2018 р.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори.

ISBN 978-617-7331-54-3

© Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2018

ЗМІСТ	
Панухник Олена. НОВА ЕКОНОМІЧНА РЕАЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	9
Чирка Дмитро. ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ІНСТИТУТУ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ У РАМКАХ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	11
Дейнека Юрій. РОЗВИТОК МІСТ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	14
Химич Григорій. SMART ТЕХНОЛОГІЇ – ЛОКОМОТИВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТ ТА РЕГІОНІВ	15
Anetta Zielińska. REVERSE LOGISTICS IN OFFICIAL STATISTICS DATABASES	18
Płachciak Adam. THE IDEA OF ENVIRONMENTAL JUSTICE	19
Grzegorz Jokieli. ŁAŃCUCH USŁUG	21
<u>СЕКЦІЯ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ УСКЛАДНЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ</u>	
Винник Тетяна, Королук Тетяна. БАНКРУТУВАТИ НЕ МОЖНА ВІДНОВИТИ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ	23
Винограденко Сергій. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ	25
Владимир Ольга. ВПЛИВ НЕУСВІДОМЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ	27
Водвуд Олена. БІЗНЕС-ПРОЦЕС ЯК ОСНОВА СТВОРЕННЯ ЦІННОСТІ ДЛЯ СПОЖИВАЧА	29
Гамзіна Ольга. РЕНТНА ПЛАТА ЗА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ У БЮДЖЕТ УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ	31
Гарматій Наталія, Божемська Ірина. СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ ІНСТРУМЕНТАРІЄМ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	33
Гопцій Дмитро. ОБІГ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА	35
Гула Інна. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ В УКРАЇНІ	36
Долик Катерина. АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	39
Шпильова Юлія, Ільїна Марія. РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ІМПЕРАТИВУ ДЛЯ	41

РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	
Колесник Анна. ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	43
Лещенко Лариса. ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	45
Мадай Іван. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ В УКРАЇНІ	48
Маркович Ірина. ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ ТРАЄКТОРІЇ НАПРЯМУ ДЕРЖАВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	49
Маслак Марина. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	50
Молокопій Аліна. СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ МОЛОКА В УКРАЇНІ	52
Олещук Дмитро. РЕАЛЬНИЙ СТАН ОПЕРАЦІЙ З КРЕДИТУВАННЯ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ	53
Подвірна Тетяна. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	56
Романишин Юрій. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	57
Сергієнко Галина, Стрелка Юлія, Руденко Сергій. РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ МІЛЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	59
Тимошик Наталія, Семчишин Євгенія. ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ	61
Шірінян Лада, Арич Михайло. ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ І ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	63
<u>СЕКЦІЯ 2. ІНСТИТУЦІЙНИЙ ТА ФІНАНСОВИЙ БАЗИС ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ</u>	
Бортняк Ірина. МЕТОДИ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	64
Липчук Альбіна. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР	66
Мариненко Наталія. ДОХОДИ ВІД ЕКОЛОГІЧНИХ ПОДАТКІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР	67
Радинський Сергій. ВАЖЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	70
Розмислов Олександр, Мартинов Андрій. ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ	72

УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	
Сеньків Марія. УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	74
Смагун Тарас, Малинич Ганна. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БАНКІВ	76
Соловійова Марія. МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	78
Тимошик Наталія, Птушинський Володимир. ВНУТРІШНІ ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	80
Федотова Яна. ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ	81
Федченко Костянтин. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА МІНІМІЗАЦІЇ НАСЛІДКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД	84
Фігуш Петро. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	86
<u>СЕКЦІЯ 3. РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ НАКОПИЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛІВ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОЗНАК ПРИВАБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІЇ</u>	
Варава Лариса, Арутюнян Артур. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ Е-ВРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ	87
Домбровська Олена, Макєєва Людмила. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	90
Іванова Галина. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ В КОНТЕКСТІ ЗМІНИ ПІДХОДІВ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТРАТЕГІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	92
Іванова Наталя. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ	94
Кадол Лариса, Кравчук Лілія. АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ВИРОБЛЕНИХ ПРОСТОРІВ КАР'ЄРІВ	96
Кльоба Соломія, Максимчук Максим. РЕГІОН ЯК СУБ'ЄКТ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ	98

<u>СЕКЦІЯ 4. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛОКАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА СТАЛОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ</u>	
Grabowska Monika. SUWERENNOŚĆ ŻYWIENIOWA JAKO ELEMENT ZRÓWNOWAŻONEJ GOSPODARKI ŚWIATOWEJ	100
Алавердян Людмила. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ	102
Борис Василь. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ВКЛАДЕНЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	105
Голич Наталія. МАЛИЙ БІЗНЕС ЯК СТИМУЛЮЮЧА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТЕРИТОРІЇ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	107
Конкульовська Юлія. МОДЕЛЮВАННЯ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ	109
Константюк Наталія, Борко Назар. ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ПОШУКУ РЕЗЕРВІВ ЇХНЬОГО ЗРОСТАННЯ	111
Трушкіна Наталія. ЩОДО ВІДМІННОСТЕЙ КОМЕРЦІЙНОЇ ТА ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	113
Химич Ірина. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ	115
<u>СЕКЦІЯ 5. ОБЛІКОВО-СТАТИСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ЛОКАЛЬНОГО РІВНЯ</u>	
Сколотій Ігор. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	118
<u>СЕКЦІЯ 6. МАРКЕТИНГОВІ ПІДХОДИ АДАПТАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ДО УМОВ ІННОВАЦІЙНО-КОНКУРЕНТНОГО ПРОСТОРУ ФУНКЦІОНУВАННЯ</u>	
Maćkula Jarosław. RYNEK HANDLU ONLINE W POLSCE – STAN OBECNY I PERSPEKTYWY DALSZEGO ROZWOJU W OPARCIU O RAPORT E-COMMERCE W POLSCE 2017	120

Голда Надія, Піняк Ірина. КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТИВНА РИНКОВА НЕОБХІДНІСТЬ	123
Супрун Сергій. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ З ВЕЛИКОЮ КІЛЬКІСТЮ НЕВИЗНАЧЕНОСТЕЙ	125
Ярмоленко Владислав. МАРКЕТИНГОВІ ПІДХОДИ АДАПТАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ДО УМОВ ІННОВАЦІЙНО-КОНКУРЕНТНОГО ПРОСТОРУ ФУНКЦІОНУВАННЯ	127
<u>СЕКЦІЯ 7. ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙ СТРАТЕГІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ УСІХ РІВНІВ</u>	
Kwiatkowski Cezary. SERVICE QUALITY MANAGEMENT MODEL AND RELATIONSHIP MARKETING	128
Sęk Paulina. WYZWANIA OBECNYCH PRZEDSIĘBIORSTW W KREOWANIU SYSTEMU ZARZĄDZANIA OPARTEGO NA WIEDZY W KONTEKŚCIE WSPÓLPRACY Z GENERACJĄ „POKOLENIA MILLENNIALSÓW”	130
Василенко Олена. ФАКТОРИ ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ АГРАРНОЇ ОСВІТИ НА РИНКУ ОСВІТНИХ ПОСЛУГ	132
Куліковський Віктор. МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОМИСЛОВИХ РОБОТІВ НА РОБОЧИХ МІСЦЯХ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	133
Федосеева Ганна. ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НАПРАВЛЕНОЇ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ВИРОБНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	136
Хрупович Світлана. СУЧАСНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	138

<u>СЕКЦІЯ 8. ПАРАДИГМИ ПОСИЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА МІЖДЕРЖАВНІЙ ПЛОЩИНАХ</u>	
Артеменко Людмила. СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	139
Варава Андрій. ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ НА ГІРНИЧОРУДНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	142

Кошкалда Ірина, Трегуб Олена. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	144
Кузьмак Олег, Кузьмак Олена. ІННОВАЦІЇ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	146
Мариненко Наталія, Сенік Мар'яна. РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В ПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	149
<u>СЕКЦІЯ 9. МОЖЛИВОСТІ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ СУЧАСНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ УСІХ РІВНІВ</u>	
Заботкіна Катерина. МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	151
Михайлишин Богдан. АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА «СКАЙРІВЕР» ПРЕДСТАВЛЕННЯ ДАНИХ МОНІТОРИНГУ РОБОЧОГО ПЕРСОНАЛУ	153
<u>СЕКЦІЯ 10. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМНОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ</u>	
Kramar Iryna. THE LINK BETWEEN ENVIRONMENT AND POVERTY WHILE ACHIEVING GLOBAL SUSTAINABILITY	155
Prudzienica Maja. A CASE STUDY OF UMBRELLA ORGANIZATIONS IN POLAND – KARKONOSKI REGIONAL COUNCIL FOR THE PEOPLE WITH DISABILITIES (KSON) IN JELENIA GORA	156
Дячун Ольга. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	159
Кудлак Віталій. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ДИНАМІКА ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ	161
Плекан Уляна. СОЦІАЛЬНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ БІЗНЕСУ	162
Теслюк Зоряна. ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ КОМПЛЕКСОМ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ	164

Панухник Олена
д.е.н., професор
завідувач кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна
Olena Panukhnyk
D.Sc. (Econ.), Professor
Head of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

**НОВА ЕКОНОМІЧНА РЕАЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
NEW ECONOMIC REALITY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF
INCLUSIVE GLOBALIZATION**

Останні роки світ обговорює необхідність соціально-інклюзивного підходу до розгляду економічного розвитку країн світу. Інклюзивність означає, що більшість членів суспільства відчують на собі результати економічного зростання/спадання.

Як було зазначено учасниками Kyiv International Economic Forum восени 2017 року, Світовий Економічний Форум (World Economic Forum) розраховує композитний індекс інклюзивності розвитку (IDI), який ранжує країни на основі їх комбінованих показників КРІ. Цей новий глобальний індекс має більш комплексний зміст відносного стану економічного розвитку в порівнянні зі загальноприйнятими рейтингами на основі ВВП на душу населення.

Результати обчислень доводять, що 52 країни з 103, які вираховують IDI, зафіксували зниження рівня інклюзивного розвитку за останні 5 років поспіль, що свідчить про обґрунтованість громадської стурбованості нездатністю політиків трансформувати економічний розвиток у суспільний прогрес.

У 42 % країн IDI знизився навіть незважаючи на те, що ВВП на душу населення збільшився. Майнова нерівність є головним винуватцем зниження IDI у більше, ніж 75 % глобальних ринках.

Україна на даний час займає 47-е місце у рейтингу IDI, що значно нижче, ніж це було п'ять років тому. Тривалі бойові дії на сході країни, стирають ефект існуючого прогресу, оскільки вони негативно впливають на найменш забезпечені верстви населення та спонукають талановитих людей залишати країну в пошуках кращих можливостей. В Україні також один з найвищих показників нерівності добробуту серед усіх країн, що розвиваються (за даними Світового Банку Україна входить до групи країн, що розвивається). З позитивного, в Україні нерівність доходів і бідність не дуже високі.

Досвід останніх років доводить, що Європейський Союз стає найбільшим партнером України. Введення безвізового режиму стало преференцією, яка спонукала реальному поширенню на нашу державу «чотирьох свобод» – вільного руху товарів, послуг, робочої сили та капіталів, які становлять основу функціонування ЄС. На нашу думку, цей спектр набагато ширший і, окрім вищезазначених компонентів, включає також широку співпрацю між неурядовими організаціями, численні людські та бізнес-зв'язки.

Чи готова Європа розширити торговельні переваги для України, як залучити до нас європейського інвестора, чи може наша країна стати торговельним перехрестям між Європою та Азією? Ці та багато інших актуальних питань постає сьогодні перед нашою державою [1].

Власний погляд України на себе як на члена європейського співтовариства, поступове входження української держави до цієї поважної спільноти вимагають набуття досвіду й отримання практичних навичок поведінки в новітніх умовах.

Уможливлення для української держави руху в європейське майбутнє багато в чому залежить від усвідомлення необхідності, глибокого розуміння та сприйняття, «взяття на озброєння» принципів, які стали стартовими для успішного розвитку європейських держав. При цьому сама програма дій повинна бути унікальною, адаптованою виключно під умови та особливості нашої держави.

Йдеться про значимість покладення в основу забезпечення розвитку держави, її регіонів, територіальних громад, сфер і галузей економіки принципів:

- сталого, поступального розвитку;
- партнерських взаємовідносин усіх зацікавлених сторін такого розвитку.

Стейкхолдерами, які вимагають налагодження партнерських взаємозв'язків, у першу чергу є: органи державної влади різних рівнів; освітні установи; підприємницькі структури; організації, які здійснюють діяльність із збереження історико-культурної спадщини; громадськість; фізичні особи та ін.

Стратегічно важливу роль і визначальний характер у цьому процесі має відіграти налагодження партнерства між органами державного управління і місцевого самоврядування, структурами бізнесу та освітніми установами, зокрема, університетами. При цьому, саме університети повинні виконати роль економічних новаторів, стати центрами майбутнього економічного розвитку, осередками виявлення інноваційних, креативних, міжсекторальних підходів щодо підвищення потенційних можливостей окремих територій до розвитку, забезпечити обмін досвідом та кращими практиками.

Для України, у першу чергу, вкрай необхідним є створення інноваційної інфраструктури, а також формування активної позиції представників наукових інституцій та освітніх установ як провідників інновацій [2].

Особливе рольове навантаження в сучасних умовах покладається також на підприємницькі структури. Саме в умовах інклюзивної глобалізації завдяки розвитку цифрової економіки малий і середній бізнес отримав можливість стати глобальним, його вплив на світову економіку є все більш відчутнішим. Цей тренд відкриває нові можливості для розвитку українського малого та середнього бізнесу, який може інтегруватись у міжнародні мережі доданої вартості.

Сьогодні підприємницькому сектору вкрай необхідні висококваліфіковані фахівці, з чого випливає, що тісна співпраця з університетами стає нагальною потребою часу.

Участь бізнесу, зокрема, у регулюванні освітньої сфери дозволить досягти наступних результатів:

- забезпечити її відкритість;
- виключити державний монополізм у формуванні вимог до якісної освіти й контролі за їх дотриманням (такі вимоги доцільно формувати та контролювати за участі реальних замовників освітніх послуг, а саме – представників бізнес-структур).

Вкрай недостатня дієвість державних механізмів регулювання розвитку окремих регіонів, територіальних утворень вимагає активності та тісної взаємодії підприємницьких структур, освітніх установ, громадських організацій, прояву їх ініціативи шляхом:

- розробки та реалізації проектів і програм співпраці закладів освіти, бізнес-структур, владних інституцій, громадських організацій;
- надання реальної можливості для української молоді отримати високоякісні професійні навички, фахову підготовку та гарантії працевлаштування;
- використання різноманітних форм академічної мобільності, проектів і грантів задля ознайомлення з досвідом і практикою роботи інституцій влади, підприємницьких та бізнес-структур, освітніх установ країн Європейського Союзу, особливостями ведення ними соціально відповідального бізнесу, перейняття досвіду збереження історичної та культурної спадщини своїх держав.

Аналіз показує, що українська система освіти підтримує інклюзивне зростання, з доволі високим рівнем можливостей для студентів із різних соціальних зрізів населення.

Події останніх років продемонстрували, що незважаючи на всі політичні та економічні негаразди в нашій державі, вищерозглянуті питання є на часі та потребують негайної реалізації, адже несуть у собі значний поштовх для подальшого розвитку України та її перспектив зайняти гідне місце у сучасному глобалізаційному просторі.

Пріоритети повинні включати в себе покращення професійної підготовки майбутніх фахівців, зниження адміністративного навантаження при створенні нового бізнесу, розширення фінансування для підприємців, а також посилення боротьби з корупцією [1].

Перелік використаних джерел:

1. Kyiv International Economic Forum: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forumkyiv.org/uk>
2. Національний форум «Бізнес і університети»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/business.universities/>

Чирка Дмитро

к.е.н., заступник директора департаменту – начальник бюджетного управління департаменту фінансів Тернопільської облдержадміністрації, м. Тернопіль, Україна

Dmytro Chyrka

Candidate of Economic Sciences, Deputy Director – Head of the Budget Office of the Department of Finances of Ternopil Regional State Administration, Ternopil, Ukraine

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ІНСТИТУТУ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ У РАМКАХ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ FORMATION OF EFFICIENT INSTITUTE OF LOCAL FINANCES IN THE FRAMEWORK OF THE STATE POLICY IN DECENTRALIZATION

У законодавстві України використовують, як і в інших країнах, різноманітні терміни для визначення повноважень місцевих органів влади. Найчастіше застосовуються поняття децентралізація та самоврядування.

Найбільш вживаним поняттям щодо місцевої економіки є децентралізація. Це поняття останнім часом стало настільки розповсюдженим, що можна скласти враження, що його зміст є однозначним. Однак, це не зовсім так. Під децентралізацією розуміють дуже різні повноваження, компетенції та обов'язки, які закріплюються за місцевими органами влади. Теорія та практика держав світу у цій галузі не є однозначними. Проте, саме поняття децентралізації дуже часто вживається без огляду на його обсяг і економічні аспекти.

В цілому під децентралізацією розуміють процес передачі визначеного обсягу повноважень центральних органів влади в адміністративних, господарських і фінансових справах місцевим органам влади. Враховуючи такий зміст поняття децентралізації, можна констатувати, що цей термін одночасно включає поняття самоврядування, правової та фінансової самостійності.

Визначень децентралізації є багато і вони відрізняються один від одного. Можна сформулювати загальну дефініцію поняття децентралізації, враховуючи, що незалежно від ступеню передачі завдань, тобто повноважень і обов'язків, децентралізація має включати принаймні такі умови: передача конкретних завдань центральним рівнем місцевим органам влади; використання місцевими органами влади відповідного майна та повноважень, які гарантують їх самостійність; наявність в місцевих органів влади відповідних фінансових ресурсів для реалізації таких завдань.

Важливо також відрізнити загальнодержавні та місцеві інтереси. Вважається, що місцевий інтерес та загальнодержавний інтерес протилежні. Однак, це твердження не обґрунтоване як в правовому контексті, так і на практиці. Діяльність місцевих органів влади

базується на правових нормах, які можуть доручати місцевим адміністративно-територіальним одиницям реалізацію загальнодержавних завдань. Натомість різниці більш чітко виражені при врахуванні істотного змісту обох понять. Місцевий інтерес може включати особливі місцеві цілі та завдання, які можуть бути схожі із загальнодержавним інтересом. Інша відмінність базується на розмежуванні завдань на загальнодержавні та місцеві.

Особливу увагу необхідно звернути увагу на фінансовий аспект поняття децентралізації. Зміст децентралізації базується на логічному зменшенні апарату управління. Метою є наближення такого апарату до рівня, на якому надаються послуги, що означає можливість кращого задоволення місцевих потреб. Це відіграє важливу роль у трактуванні поняття децентралізації. Суть рішень, що стосуються місцевих бюджетів, форма правових інститутів у цій сфері є змінною багатьох чинників, особливо системних, тому що існують зв'язки між типом держави, її засадами, роллю місцевих органів влади та їх фінансовою системою. Організація державного управління, відносини між окремими ланками державної структури безпосередньо впливають на норми, що стосуються місцевих бюджетів.

Існують різниці між місцевими територіальними одиницями. Вони відрізняються територією, кількістю мешканців, статусом органів, їх повноваженнями, рівнем взаємодії з іншими державними органами. Проте, є спільні елементи функціонування місцевих територіальних утворень, які існують незважаючи на такі різниці. Проблематика місцевих територіальних утворень належить до ключових системних проблем. Загальними є фінансові проблеми, пов'язані з визначенням потреб і можливістю їх задоволення.

До ключових системних проблем належить поділ повноважень і завдань між окремими рівнями державної структури. Не існує жодного властивого даній державі чи структурі держави, поділу повноважень і завдань між рівнями її системи. Це проблема політичної системи та її норм. Якщо спрощено врахувати, що існує центральний рівень і місцевий рівень, можна виокремити такі сфери з огляду на поділ повноважень:

- 1) сфера, в якій виняткові нормотворчі повноваження належать центральному рівневі;
- 2) сфера, в якій законодавчі повноваження належать центральному рівню, а виконавчі - місцевому;
- 3) сфера, в якій місцевим органам влади належать повноваження як в сфері формування права, як і виконавчі компетенції.

Окрім цих випадків, в яких повноваження у певній сфері належать до одного рівня, необхідно виділити сфери, в яких повноваження належать двом рівням. Центральний рівень може встановлювати загальні правила, а місцевий – здійснює регулювання, керуючись цими правилами. Пропорції між окремими сферами, в яких повноваження належать визначеному рівневі, є мірою централізації чи децентралізації держави.

Виконання повноважень та реалізація завдань зумовлюють здійснення бюджетних видатків. Таким чином, умовою розмежування видатків є поділ відповідних повноважень і завдань. Видаткам, які випливають із завдань і повноважень, повинні відповідати певні джерела їх покриття, оскільки доходи за своєю суттю є гарантією реалізації завдань і повноважень.

Поділ завдань і повноважень між рівнями структури держави, а також пов'язаний з ним поділ видатків і доходів, визначає рівень децентралізації, а також ступінь інтеграції бюджетної системи. Згідно з принципом субсидіарності завдання мають реалізовуватися на вищому рівні тільки тоді, коли їх реалізація є більш ефективною або потребує менших витрат, ніж на нижчому рівні.

Із 2015 року затверджені зміни до Бюджетного кодексу України, які забезпечили законодавчу базу бюджетної децентралізації. Зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування, удосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів передбачили додатковий ресурс для вирішення питань розвитку громад.

Поряд із закріпленням за місцевими бюджетами стабільних дохідних джерел, зокрема податок та збір на доходи фізичних осіб, запроваджено нову систему вирівнювання дохідної

спроможності місцевих бюджетів – з 2015 року в Україні передбачено такі міжбюджетні трансферти як базова та реверсна дотації, освітня та медична субвенції.

Передача органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і закріплення стабільних джерел доходів для їх реалізації в умовах децентралізації дозволила місцевим бюджетам області суттєво збільшити свій фінансовий ресурс.

Очікувані власні доходи у 2018 році складуть 3,8 млрд. гривень, що становить 30 відсотків доходів загального фонду. Власні доходи у 2018 році на 0,5 млрд. гривень або на 19 відсотків перевищать фактичні надходження 2017 року.

Відносно 2016 року власні доходи зростуть на 1,6 млрд. гривень (на 73 відсотки), відносно 2015 року – на 2,3 млрд. гривень (у 2,5 рази). Тенденція до зростання власних доходів спостерігається і у 2018 році.

Вже у процесі виконання місцевих бюджетів за січень-лютий досягнуто приріст надходжень до загального фонду відносно аналогічного періоду 2017 року на 128 млн. гривень або 31 відсоток.

Основними джерелами доходів в 2018 році, як і в попередні роки, залишаються податок на доходи фізичних осіб – 2,3 млрд. гривень (61 %); єдиний податок – 0,5 млрд. гривень (13 %); податок на майно – 0,4 млрд. гривень (10 %); акцизний податок – 0,3 млрд. гривень (8 %).

У 2016 році в області функціонувало 26 об'єднаних територіальних громад, у 2017 році – 36, із 2018 року – 40.

За 2016 рік до загального фонду бюджетів об'єднаних територіальних громад надійшло 356 млн. гривень власних доходів, за 2017 рік – 625 млн. гривень (на 269 млн. гривень або на 76 відсотків більше 2016 року), у 2018 році очікується отримати 847 млн. гривень (на 222 млн. гривень або на 35 відсотків більше 2017 року). Частка доходів об'єднаних громад у доходах місцевих бюджетів області зросла від 16 відсотків у 2016 році до 21 відсотка у 2018 році.

Крім цього, області передбачено субвенцію з державного бюджету на утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури – 315,1 млн. гривень. Також, протягом 2018 року передбачається одержання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку, на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад та коштів державного фонду регіонального розвитку.

Таким чином, держава створила умови для розвитку громад, розширено повноваження місцевої влади у фінансуванні бюджетної сфери, підкріплене відповідним фінансовим ресурсом, тобто можливістю та потенціалом мобілізувати додаткові надходження власними силами.

Дейнека Юрій
начальник управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради
м. Тернопіль, Україна
Yuriy Deyneka
chief of the City Strategic Development Department of Ternopil City Council
Ternopil, Ukraine

РОЗВИТОК МІСТ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
THE DEVELOPMENT OF THE CITIES IN UKRAINE: THE MODERN STATE, PROBLEMS AND PROSPECTS

Соціально-економічну модернізацію регіонів України неможливо здійснити без впровадження заходів, зорієнтованих на забезпечення сталого розвитку міст. Адже майже 70 % населення України проживає у містах. Необхідно також враховувати, що населенню міст, як правило, притаманний вищий рівень громадянської активності, тому умови та якість життя міського населення можуть розглядатися як один з потужних чинників впливу на рівень соціальної напруженості та довіри до держави та її політики.

Проте, у сфері забезпечення розвитку міст існує багато труднощів, пов'язаних з нагромадженням хронічних соціальних, економічних та екологічних проблем, які суттєво впливають на якість та безпеку життя людей у містах України. Основними серед них є наступні.

1. Спостерігається неузгодженість загальнодержавних, регіональних та місцевих концепцій, стратегій та програм, зорієнтованих на сталий розвиток міст (територій). В Україні чинними є десятки програм та стратегій загальнодержавного, регіонального та місцевого значення, що прямо чи опосередковано стосуються розвитку територій, проте їх результативність є дуже низькою.

2. Неналежним є стан житлово-комунального господарства міст (насамперед – малих міст), недостатніми є обсяги капітальних вкладень у розвиток житлово-комунального господарства. Домінування природних монополій у галузі ЖКГ призвело до того, що комунальні підприємства, здебільшого, неспроможні надавати споживачам якісні послуги у сфері ЖКГ.

3. Спостерігається низький рівень благоустрою міст, незадовільною залишається ситуація зі збиранням та утилізацією (знешкодженням) твердих побутових відходів. Одним із викликів щодо забезпечення розвитку міст є нагальна проблема забезпечити екологічну безпеку життєдіяльності населення.

4. Хронічною проблемою для міст України залишається функціонування промислових підприємств, «промислових зон», що розташовані у межах міст. Це суттєво впливає на погіршення екологічної ситуації, однак органи місцевого самоврядування не мають достатньо важелів впливу на вирішення цієї проблеми.

5. Спостерігається слабка диверсифікація економіки міста (особливо це стосується малих міст), відсутність значної кількості новостворених робочих місць. Слабко розвинена сфера послуг. Застарілою є соціальна інфраструктура міст України. Досить низьким є показник залучення інвестицій. Невідповідним є рівень оплати праці. Все це ускладнює ситуацію на ринку праці, спричинює трудову міграцію з прилеглих територій до великих міст, з малих міст до обласних центрів та до м. Києва. Протягом останніх років суттєвою є трудова міграція населення до країн Європейського Союзу.

6. Незавершеність в Україні реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади не дає можливості органам місцевого самоврядування сформулювати необхідні управлінські та фінансові ресурси для розвитку територій.

На сучасному етапі існує значна кількість шляхів розвитку міст. Серед них можна виділити наступні.

1. В умовах проведення реформ територіальної організації та децентралізації влади формування ефективних громад з центром в містах обласного значення.

2. Формування програм (планів) стратегічного розвитку міст, які б враховували сучасні тенденції глобалізації, посилення міжрегіональної конкуренції, швидкі зміни в навколишньому середовищі.

3. З метою вирішення економічних та екологічних проблем формування сприятливого інвестиційного та інноваційного середовища розвитку міста. Максимальне спрямування зусиль на залучення інвестицій, створення нових сучасних робочих місць, вирішення соціальних та екологічних проблем.

4. Максимально широке залучення сучасних інформаційних технологій у розвиток, побудова «розумних» міста на основі «smart»-технологій.

5. Запровадження енергоефективності у всіх сферах життєдіяльності міста. Адже сьогодні енергоефективність є головним атрибутом сучасного міста, основа для запровадження сучасних концепцій розвитку.

6. Запровадження партиципативного управління, спрямованого на максимальне залучення громади до розвитку свого міста та управління ним.

УДК 338.49

Химич Григорій

директор Корпорації «Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля»
керівник відділу перспективних технологій та енергоменеджменту
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Grygorij Khymych

Director of Corporation «Scientific Park «Innovation-investment cluster Ternopil»
Head of advanced technologies and energy management
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

SMART ТЕХНОЛОГІЇ – ЛОКОМОТИВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТ ТА РЕГІОНІВ SMART TECHNOLOGIES – LOCOMOTIVE ECONOMIC DEVELOPMENT OF INFRASTRUCTURE OF CITIES AND REGIONS

Smart технології на протязі останніх 20 років інтенсивно впроваджуються у всі сфери життєдіяльності міст, регіонів з метою оптимізації інфраструктури міста (комунальні інженерні мережі, транспортні мережі), енергоощадного, енергоефективного використання енергоресурсів (вода, природний газ, електроенергія, тепло), впровадження альтернативних джерел енергії, впровадження цифрових технологій (мережа Інтернет, електронний документообіг, телебачення, мовлення та ін.), створення систем безпеки на основі систем сигналізації, контролю, відеоспостереження, контролю за екологічною обстановкою міста, регіону (метеорологічні станції, пункти контролю викидів парникових газів, радіаційний моніторинг). Такі нововведення дають можливість ефективно керувати соціальною, комунікаційною, економічною складовими міст. Дані технології ефективно впливають на створення площадок для індустриальних парків та економічних зон.

Існує багато різних методологій та критеріїв визначення рівня впровадження цифрових технологій (цифровізації) у життя міст, регіонів. Такі дослідження дають можливість бачити свій рівень та будувати розумне місто, яке спрощує життя, підвищує рівень життєздатності, безпеки, інформативності. Фірма «EasyPark» розрахувала індекс інтелектуальних міст 2017 року. Дослідження проводилось у 500 містах, де, у першу чергу, враховувались:

- телекомунікаційні технології 4G LTE;
- великими точки Wi-Fi, доступність (безкоштовна), швидкість;
- високе (масове) використання смартфонів, мобільних пристроїв;
- рухливість і трафік руху транспорту;
- інтелектуальні парковки, датчики руху;
- чиста енергія (використання альтернативних джерел);
- екологічна чистота повітря, утилізація відходів, захист довкілля;
- відмінний онлайн – доступ до державних послуг та високий рівень участі громадян;
- впровадження Big Data для вирішення глобальних проблем з проблем перевантаження транспортних потоків, дефіцит житла, забруднення навколишнього середовища;
- економіка інновацій;
- інтелектуальне будівництво;
- освіта.

У загальному було враховано 19 факторів. Дані досліджень приведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Рейтинг міст відповідно до розрахунку індексу інтелектуальних міст 2017 року [1]

Місце у рейтингу	Місто	Країна
1.	Копенгаген	Данія
2.	Сінгапур	Сінгапур
3.	Стокгольм	Швеція
4.	Цюріх	Швейцарія
5.	Бостон	США
6.	Токіо	Японія
7.	Сан-Франциско	США
8.	Амстердам	Нідерланди
9.	Женева	Швейцарія
10.	Мельбурн	Австралія
11.	Ванкувер	Канада
12.	Сідней	Австралія
13.	Берлін	Німеччина
14.	Гамбург	Німеччина
15.	Гетеборг	Швеція
16.	Монреаль	Канада
17.	Лондон	Британія
18.	Тель-Авів	Ізраїль
19.	Париж	Франція
20.	Торонто	Канада
21.	Сеул	Південна Корея
22.	Люксембург	Люксембург
23.	Гельсінкі	Фінляндія
24.	Нью-Йорк	США
25.	Мюнхен	Німеччина
26.	Дюссельдорф	Німеччина
27.	Вестерос	Швеція
28.	Вашингтон	США
29.	Байройт	Німеччина
30.	Ганновер	Німеччина
31.	Кельн	Німеччина

32.	Вена	Австрія
37.	Дубай	Об'єднані Арабські Емірати
	...	
72.	Прага	Чехія
73.	Вільнюс	Литва
74.	Рига	Латвія
76.	Таллінн	Естонія
77.	Москва	Росія
79.	Будапешт	Румунія
88.	Санкт-Петербург	Росія
89.	Варшава	Польща
90.	Нью-Делі	Індія
	...	
100.	Мехіко Сіті	Мексика

Місто Тернопіль одне із перших міст України почало створювати проекти (Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля», Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя) з розвитку інфраструктури міста та прилеглих територій для впровадження технології «розумне місто», зокрема:

- «Цифровий Тернопіль» – контроль руху муніципального та спеціального транспорту (швидка допомога), керування світлофорами, відеоспостереження, вільні WI-FI зони у публічних місцях, екологічні метеорологічні пости, сенсори контролю руху транспорту на в'їздах та виїздах з міської зони, «розумні зупинки», контроль пасажиропотоку у транспорті, підігрів небезпечних частин тротуарів у зимовий період;

- «Автоматизована система обліку та контролю енергоносіїв (газ, вода, електроенергія, тепло)» – облік, контроль, діагностика енергоносіїв у інженерних мережах міста, які суттєво впливають на попередження аварійності, ефективність використання, енергоощадність, мінімізація фінансових витрат бюджету міста;

- «Транспортно-логістичний центр (hub) на базі Тернопільського аеропорту» – ефективна робота аеропорту, логістики міста, митний термінал, логістичний центр сільськогосподарської продукції для експорту;

- «Гідроенергетика Тернопільського регіону» – впровадження джерел альтернативної енергетики на базі малої гідроенергетики міста та області. Модернізація застарілих систем, проектування 320 кВт гідроелектростанції на міській дамбі. Контроль за виробництвом «чистої електроенергії» для потреб регіону, міста.

Дані проектні пропозиції стали основою проектування та впровадження технології «розумне місто». Окремі частини (ланки) інформаційно-телекомунікаційних мереж у місті впроваджуються й надалі [2].

Перелік використаних джерел:

1. Smart regions and cities. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://easyparkgroup.com/smart-cities-index/>. – (березень, 2018 р.)

2. Кунанець Н. Досвід реалізації проектів класу «розумне місто» на основі інформаційних та телекомунікаційних технологій / Н. Кунанець, В. Пасічник, Г. Химич // Вісник ЛДУ БЖД. – № 14. – 2016.

REVERSE LOGISTICS IN OFFICIAL STATISTICS DATABASES

Official statistics is a system for the statistical data collection, gathering, storing and development of the data collected as well as announcing, making available and disseminating the results of statistical studies (The Act of 29th June 1995 on official statistics, Chapter 1 Article 2 point 1).

The issue of environmental protection and in particular waste management is one of the key fields influencing the development of enterprises and local government units. Reverse logistics which is an important tool ensuring planned and effective flow of waste, both municipal and industrial ones, is reaching towards the processes of proper waste management.

Below is information describing analyse the content of the information describing reverse logistics in selected official statistics databases.

As of 2017 CSO has 36 banks and databases. On this rich platform only 4 databases contain the data describing the area of reverse logistics. These are the following (Zielińska, 2017, pp. 21-24):

- 1) Local Data Bank,
- 2) Development monitoring system STRATEG,
- 3) Knowledge Database, including bases: LDB Territorial Cross-Sections, Condition and Protection of Environment and
- 4) the application Sustainable Development Indicators.

The Local Data Bank (LDB) (bdl.stat.gov.pl) aims at gathering, systematic updating and making available the data from official statistics studies and from administrative information systems in the local and regional spatial arrangements. In this rich database two groups of data on waste are included into the information describing reverse logistics:

1. municipal waste - waste collected separately during the year (for poviats); for 14 pieces information (tonnes); waste collected selectively in relation to all waste (for voivodeships); 3 indicators;
2. waste generated and having been stored so far - the waste generated during the year 4 information (thous. t.).

The development monitoring system **STRATEG** (strateg.stat.gov.pl). There are 7 indicators for reverse logistics in the system:

- 1) Level of recycling and preparation for re-use of selected waste fractions: paper, metals, plastic and glass (%);
- 2) Level of recycling, preparation for re-use and recovery using other methods of other than hazardous waste from construction and demolition;
- 3) Municipal waste collected separately as share of total municipal waste collected from households (%);
- 4) recycling of packaging waste (%);
- 5) Share of received and collected waste such as paper, cardboard, metals, glass and plastics in the mass of all received and collected municipal waste (%);
- 6) share of waste (excluding municipal waste) recovered in waste generated (%);
- 7) share of municipal waste collected selectively in the total amount of municipal waste (%).

Knowledge Databases (DBW) (swaid.stat.gov.pl) allow access to the statistical data, along with the opportunity to create statistical summaries and carrying out analyses. There is only one information connected with reverse logistics - waste (excluding municipal waste) – generated; recovered (thous. t.).

The last database is the application **Sustainable Development Indicators** which consists of 4 modules. It is one of very few in Europe publicly accessible tools for sustainable development monitoring. In “Agenda 2030 Module” it is described by only one indicator of reverse Logistics - The national level of waste recycling (%). While in “National Module” in environmental governance 2 indicators related to reverse logistics can be identified - share of municipal waste collected selectively in the total amount of municipal waste (%) and packaging waste recycling (%). As far as “Regional Module” is concerned, in environmental governance there is 1 indicator related to reverse logistics (repeated in PT BDL, STRATEG and “National Module”) - share of municipal waste collected selectively in the total amount of municipal waste (%).

In the selected databases and in the bank there are 12 indicators and 19 statistical characteristics describing reverse logistics. The information in official statistics banks and databases is repeated. In the conducted analysis this fact concerns 2 indicators.

References

1. The Act of 29th June 1995 on official statistics (J. of L. of 2016, item 1068, as amended)
2. Zielińska A. Monitoring of reverse logistics based on official statistics databases, „International Economics Letters”, vol. 6, 2017; Doi: 10.24984 / iel.2017.6.3

Dr hab., Professor **Adam Plachciak**
Faculty of Economics, Management and Tourism in Jelenia Góra
Wrocław University of Economics, Poland

THE IDEA OF ENVIRONMENTAL JUSTICE

It is undeniable that any theory of environmental justice should consider the duty of sustaining the natural resources as one of the major conditions of life on the Earth. That becomes clear, especially when we talk about the results of environmental pollution, rapid increase of human population, fast urbanization, unsatisfied basic needs of poor people in developing countries and global destabilization of natural and socio – economic systems. Since it is widely proved that there are limits to growth, we should deny the possibility of infinite use of resources and consumption without constraints. But still there is a big infusion within the western political culture concerning the place of green thought in liberal democratic theories (de Geus, 2001).

The authors of Brundtland Report addressing, among others, its statements to the western liberal democratic governments, emphasized that inequality is the planet’s main “environmental” problem (World Commission ..., 1987, p. 6). In the same context, Tim O’Riordan argues that the actions, which might cause an environmental unsustainability, are <...> essentially uncontrollable unless the structural conditions that include poverty and desperation are altered (O’Riordan, 1993, p. 35). Similarly, Rosa Braidotti notices <...> a growing recognition of the connections between the crises in development, the deepening global environment crisis, the growth of poverty (Braidotti, 1994, p. 3). When we assume that there might be a meaningful correlation between environmental sustainability and distribution of wealth, we should consider the fact that poverty and wealth are both major causes of environmental problems (Dobson, 1998, p. 134). It is unquestionable fact as Peter Bartelemus writes that poverty and affluence [can] refer to the pressures of growing populations in poor countries on marginal and vulnerable lands, forests and congested cities (Bartelemus, 1994, p. 11). But later on he continues: In industrial countries, on the other hand, impacts of high-level economic growth and consumption are responsible in most cases for environmental degradation (Bartelemus, 1994, p. 11). So it seems that pushing on reduction of poverty but abandoning at the same time reasonable limits to consumption and material growth in developed countries, would not necessarily result in upholding environmental sustainability.

There are also incidents where inequality and poverty may be an evident result of environmental degradation. The authors of Brundtland Report write: A growing number of the urban poor suffer a high frequency of diseases; most are environmentally based and could be

prevented or dramatically reduced through relatively small investments (World Commission ..., 2001, p. 239). This statement proves that poor people basically occupy poor environments. It was this insight that gave the beginning of the "Environmental Justice Movement" in the USA in the 70s and later on in other countries. Although, the environmental threats which occur in different parts of the world may touch everyone equally, but usually the poorest are the most effected. They are the least who can afford protecting themselves against it. Laura Pulido describes this with the words: It <...> is the poor and marginalized of the world who often bear the brunt of pollution and resource degradation – whether a toxic dump, a lack of arable land, or global climate change – simply because they are more vulnerable and lack alternatives. The privileged can reduce their vulnerability by insulating themselves from environmental problems through assorted mechanisms including consumption and exportations (such as deforestation of other countries) (Pulido, 1996, p. XV – XVI). This may suggest that the environment, we are part of, is an exact type of goods and bads that society must justly distribute among its members. In this case it is important to choose such a principle upon which the distribution of environmental resources would refer to whole humankind.

Theoretically, there are different principles of distribution possible (Płachciak, 2009, p. 105-110). However, we need to choose such a proposition which might be employed to environmental justice.

The list of sources:

1. Bartelemus P., *Environment, Growth and Development: The Concepts and Strategies for Sustainable Development*, Routledge, London 1994.
2. Braidotti R., *Women the Environment and Sustainable Development. Towards a Theoretical Synthesis*, Zed Books, London 1994.
3. de Geus M., *Sustainability, Liberal Democracy, Liberalism*, [w:] J. Barry, M. Wissenburg (eds), *Sustaining Liberal Democracy*, Palgrave, London and New York 2001.
4. Dobson A., *Justice and the Environment. Conceptions of Environmental Sustainability and Dimensions of Social Justice*, Oxford University Press, Oxford 1998.
5. O’Riordan T., *The politics of sustainability*, [in:] R. K. Turner, (ed.) *Sustainable Environmental Economics and Management*, Belhaven, London 1993.
6. Płachciak A., *Sustainable Development – the Way of Building Just Society*, "Economics and Society" 2009, Vol. 2, No 1.
7. Pulido L., *Environmentalism and Economic Justice*, University of Arizona Press, Tucson 1996.
8. World Commission on Environment and Development. *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford 1987.

ŁAŃCUCH USŁUG CHAIN OF SERVICES

Wstęp. Pojęcie łańcucha dostaw w logistyce jest już dobrze zoperacjonalizowane. Istnieją powszechnie akceptowalne definicje, narzędzia zarządzania takimi organizacjami jak np. SCOR (Supply Chain Operation Reference) (Stephens, 2001, pp 471–476), ECR (Efficient Consumer Response) (Wood, 1993, pp.38-40), CPFR (Collaborative Planning, Forecasting and Replenishment) (Seifert, 2003), VMI (Vendor Managed Inventory) (Disney, Towill, 2003, pp. 199-215) itd. Koncepty te powstały w odpowiedzi na zapotrzebowanie koordynacji wytwarzania złożonych wyrobów przez stale kooperujące ze sobą przedsiębiorstwa. Dotyczy to głównie branży motoryzacyjnej, stoczniowej lotniczej, pojazdów szynowych itd. wszędzie tam gdzie wyrób finalny składa się wielu podzespołów, modułów, części, materiałów. Od czasu upadku koncepcji wielkich autarkicznych przedsiębiorstw jakim były np. Ford Motor Company w latach 20-tych ubiegłego wieku czy koncern Bata produkcja złożonych wyrobów zorganizowana jest w formie łańcuchów kooperujących ze sobą stale przedsiębiorstw przetwarzających kolejne fazy produkcji w układzie poddostawca – dostawca – producent – odbiorca.

W artykule podjęta jest próba wykorzystania koncepcji łańcucha dostaw w sferze usług, a dokładnie w branży budowlanej wśród firm wykonawczych realizujących poszczególne etapy inwestycji. Można mówić również o wykorzystaniu podejścia sieciowego w logistyce, którego najprostszym przejawem jest właśnie łańcuch dostaw.

Sieciowy charakter projektów budowlanych. Przedsięwzięcia budowlane wymagają kooperacji wielu podmiotów (ekip wykonawczych). Poszczególne fazy projektu budowlanego realizowane są przez wyspecjalizowanych wykonawców. Począwszy od biura projektowego przygotowującego projekt architektoniczny i wykonawczy poprzez ekipy wykonujące prace ziemne, fundamenty, wznoszenie ścian, pokryć dachowych po prace wykończeniowe. Układ powiązań rozciągnięty w czasie w takich projektach najczęściej jest opracowywany w postaci Diagramu Gantta, można też zastosować metody analizy sieciowej CPM (Critical Path Method), czy PERT (Program Evaluation and Review Technique). Na bazie takich harmonogramów, czy analiz widać wyraźnie kolejność etapów realizacji przedsięwzięcia budowlanego a jednocześnie relacje między kolejnymi ekipami wykonawczymi (murarze, dekarze, tynkarze, posadzkarze, hydraulicy, elektrycy itd.)

Z punktu widzenia zarządzania projektem budowlanym za całość harmonogramu jak również za budżet odpowiada kierownik projektu jakim jest developer, inwestor lub osoba przez niego desygnowana do zarządzania takim przedsięwzięciem.

Wśród zadań kierownika projektu jest dobór odpowiednich ekip wykonawczych oraz koordynowanie ich prac w czasie. Złożoność projektów budowlanych jak również turbulencja warunków zewnętrznych (choćby niemożność długookresowego prognozowania warunków pogodowych) powoduje, że nie jest zwykle realne dokładne zaplanowanie terminów, w jakich poszczególne podwykonawcy są w stanie rozpocząć i skończyć swoje zaplanowane zadania projektowe. Widać to szczególnie na przykładzie renomowanych wykonawców, którzy mają swój kalendarz wypełniony niejednokrotnie na rok wprzód. Czynniki te bardzo utrudniają stworzenie harmonogramu uwzględniającego konkretnych wykonawców z dużym wyprzedzeniem czasowym (np. przed fazą realizacji projektu). Specyfika branży budowlanej pokazuje również, że poszczególne ekipy wykonawcze zakontraktowane są w wielu przedsięwzięciach, które często nakładają się na siebie (terminy zazębiają się ze względu na różnorodne odchylenia czasów realizacji prac). Powoduje to, że kolejne etapy projektu koordynowane są w trakcie jego trwania. W

celu rozwiązywania pojawiających się bieżących problemów kierownika projektu zmuszony jest do ciągłego poszukiwania alternatywnych rozwiązań jak:

- przesunięcia w harmonogramie (przyspieszenia, opóźnienia),
- zmiana kolejności zadań (jeżeli to jest technologicznie możliwe),
- korekta zakresu prac, zmiany materiałowe czy technologiczne (w ramach swoich uprawnień),
- zamiana ekip wykonawczych itd.

Zwłaszcza w aspekcie poszukiwania alternatywnych ekip wykonawczych warto przyjrzeć się sieciowemu charakterowi tych działań. Przede wszystkim kierownicy projektów budowlanych mający wieloletnie doświadczenie w branży posiadają wiele kontaktów z różnorodnymi ekipami wykonawczymi. Z tytułu realizacji wielu przedsięwzięć współpracowali z wieloma firmami i orientują się w możliwościach potencjalnych podwykonawców. Jednak i im zdarzają się sytuacje gdzie w określonym czasie i lokalizacji trudno jest znaleźć godnego zaufania wykonawcę. W przypadku kierowników z mniejszym doświadczeniem w branży a zwłaszcza inwestorów spoza branży realizujących projekty budowlane pod własnym nadzorem (np. budowa budynku systemem gospodarczym) problem kontraktowania wykonawców robót jest szczególnie trudny. Wyjątkowo cenne w takich sytuacjach są informacje o potencjalnych wykonawcach pozyskane od zaufanych, sprawdzonych podmiotów, np. polecenie wykonawcy przez rzetelną ekipę, która realizuje już prace w projekcie. Jest to o tyle wiarygodne, że ekipy wykonawcze realizujące prace następujące najczęściej po sobie (tynkowanie, wylewanie posadzek, kafelkowanie, malowanie itp.) znają się z wcześniejszych projektów. Istnieje więc znaczący potencjał w tego typu powiązaniach, który można byłoby wykorzystać w tworzeniu kapitału relacyjnego na skalę całej sieci podmiotów realizujących kolejne zadania w przedsięwzięciach budowlanych. Poszczególne projekty zawsze się kończą jednak powstają zaraz nowe, kolejne budowy, w których zakontraktowane zostaną te same ekipy wykonawcze. Można więc wskazać na względnie stały charakter współpracy takich ekip ze sobą na kolejnych podobnych pod względem zakresu robót projektach. Oznacza to, że relacje współpracy między ekipami wykonawczymi, które spotykają się na jednym placu budowy przeżywają stanowczo dłużej niż okres realizacji konkretnego projektu. Ponadto nawet w ramach tego samego obiektu budowlanego czasokres współpracy między firmami realizującymi poszczególne etapy prac może przekraczać czas trwania projektu budowlanego. Obiekty zwykle wymagają przeprowadzania remontów, napraw, przebudowy itd. W takich sytuacjach szczególnie cenne są relacje łączące wykonawców różnych prac. Mogą oni mieć znaczący wpływ na wybór innych ekip polecając je inwestorowi. W przypadku remontów czy napraw jest nim najczęściej właściciel, czy użytkownik bez doświadczenia i znajomości w branży budowlanej, a poprzez to wiedza ta dla niego jest szczególnie cenna.

Wnioski. Na bazie krótkiej charakterystyki zagadnienia należy wskazać, że relacje sieciowe, są bardzo istotnym czynnikiem konkurencyjnym dla firm usługowych. Na przykładzie branży budowlanej wykazano, że wartym zainteresowania w naukach organizacji i zarządzania jest obszar tworzenia kapitału relacyjnego pod postacią łańcucha usług. Łańcuchy usług mają względnie stały charakter mimo, że relacje budują się w ramach ograniczonych czasowo projektów. Jeszcze jednym zagadnieniem wartym uwagi jest kierunek koordynacji. Łańcuchy dostaw w przemyśle zwykle koordynowane są przez firmy flagowe usytuowane w końcowej fazie przetwarzania (najczęściej wyrób finalny). Wtedy koordynacja odbywa się w głąb łańcucha dostaw. W przypadku łańcucha usług szczególnie interesujący jest kierunek odwrotny od początkowych faz procesu usługowego ku następnikom (w formie polecenia kolejnych usługodawców).

Literatura:

1. Disney S., Towill D., The effect of vendor managed inventory (VMI) dynamics on the Bullwhip Effect in supply chains. *International Journal of Production Economics* 2003, no 85 (2) , pp. 199-215. 10.1016/S0925-5273(03)00110-5 file (20.02.2018)
2. Seifert D. Collaborative Planning, Forecasting, and Replenishment: How to Create a Supply Chain Advantage, AMACOM Div American Mgmt Assn, 2003.

3. Stephens S. Supply Chain Operations Reference Model Version 5.0: A New Tool to Improve Supply Chain Efficiency and Achieve Best Practice, Information Systems Frontiers (2001) 3, Kluwer Academic Publishers pp 471–476. <https://doi.org/10.1023/A:1012881006783> (20.02.2018)

4. Wood A., Efficient Consumer Response, Logistics Information Management, 1993, Vol. 6 Issue: 4, pp.38-40, <https://doi.org/10.1108/EUM0000000002908> (20.02.2018)

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ УСКЛАДНЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

УДК 338

Винник Тетяна

к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя,
м.Тернопіль, Україна

Tetiana Vynnyk

PhD, Associate Professor
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Королюк Тетяна

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя,
м.Тернопіль, Україна

Tetyana Korolyk

PhD, Associate Professor
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

БАНКРУТУВАТИ НЕ МОЖНА ВІДНОВИТИ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ BANKRUPTCY CANNOT BE RESTORE SOLVENCY

Досвід провідних країн свідчить, що банкрутство, як механізм саморегулювання економіки, виконує роль своєрідного «санітара», очищуючи економіку від слабких, фінансово неспроможних, з неефективним менеджментом підприємств. Як влучно зазначив Флоріан Боднар «у хворій економіки більше лікарів, та менше санітарів». Загалом під банкрутством розуміють неспроможність підприємства задовольнити вимоги кредиторів, а також забезпечити обов'язкові платежі в бюджет і позабюджетні фонди.

В умовах нестабільності ринку однією з найважливіших є проблема попередження формування фінансових криз на підприємствах і, відповідно, запобігання стану їх неплатоспроможності та, як наслідок, банкрутства. Однак, як відомо, банкрутство підприємства не завжди означає припинення діяльності і ліквідацію суб'єкта господарювання. Можливою є ситуація, коли втрата платоспроможності є тимчасовим явищем і може бути подолана інструментами антикризового управління (процедурами відновлення платоспроможності), зокрема такими як санація та мирова угода.

Згідно з офіційними статистичними даними простежується позитивна тенденція до щорічного зниження не лише кількості позовів щодо визнання боржника банкрутом, а й кількості суб'єктів господарської діяльності, визнаних банкрутами (табл. 1).

Динаміка чисельності справ про відновлення платоспроможності боржників або визнання їх банкрутами в Україні у 2011-2017 рр.*

Роки	Кількість справ закінчених провадженням	З них						Кількість справ про визнання банкрутом
		Залишено без розгляду	припинено					
			у зв'язку з санацією	з укладенням мирової угоди	з затвердженням звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу	з використанням усіх зобов'язань перед кредиторами	з інших підстав	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2011	10382	523	8	106	8355	100	1310	6745
2012	7583	275	8	94	6084	101	1021	4631
Приріст 2012/2011,%	-26,96	-47,42	0,00	-11,32	-27,01	1,00	-22,06	-31,34
2013	5697	128	7	82	4948	57	475	3359
Приріст 2013/2012,%	-24,87	-53,45	-12,50	-12,77	-18,67	-43,56	-53,48	-27,47
2014	3324	55	4	70	2989	29	177	2095
Приріст 2014/2013,%	-41,65	-57,03	-42,86	-14,63	-39,59	-49,12	-62,74	-37,63
2015	2406	32	8	53	2159	6	148	1799
Приріст 2015/2014,%	-27,62	-41,82	100	-24,29	-27,77	-79,31	-16,38	-14,13
2016	2101	29	1	48	1844	18	161	1385
Приріст 2016/2015,%	-12,68	-9,38	-87,50	-9,43	-14,59	200,00	8,78	-23,01
2017 (І півріччя)	841	7	1	15	777	6	35	744

*складено на основі Звітів суддів першої інстанції про розгляд господарських справ

На думку експертів, вітчизняна процедура банкрутства вкрай неефективна, дорога та занадто тривала (може продовжуватись роками) порівняно з розвиненими країнами, у яких, на відміну від України, майже 60–85 % справ про банкрутство закінчується відновленням платоспроможності підприємств (за оцінками Всесвітнього банку за показником легкості ведення бізнесу за 2018 рік Україна посідає 76 місце, а за рівнем ефективності процедури ліквідації підприємств – 150 місце із 190 країн світу). Щодо відшкодування вимог кредиторів, то в Україні такий показник становить в середньому 9 %, тоді як у країнах Східної Європи і Середньої Азії – 28 %. На процедури, пов'язані з банкрутством, в Україні витрачається 42 % коштів від загальної вартості бізнесу, а країнах Східної Європи і Середньої Азії – всього 13 %. Основними причинами такого високого відсотку «втрат» бізнесу під час банкрутства є наявність значних витрат підприємства при його закритті (судові витрати, оплата послуг юристів, ліквідаційної комісії тощо), що не дозволяють кредиторам забезпечити свої вимоги за рахунок ліквідаційної маси майна, а також те, що боржник, як правило, потрапляє в цей процес у фінансовому стані, який об'єктивно не дозволяє відновити платоспроможність.

В сучасних умовах вкрай важливо збільшити кількість підприємств, яким вдалось відновити платоспроможність, та й у розвинених країнах пріоритетними є процедури фінансового оздоровлення та відродження наявного потенціалу господарюючих суб'єктів.

Винограденко Сергій

к.е.н., старший викладач кафедри геодезії, картографії та геоінформатики
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,
м. Харків, Україна

Serhii Vynohradenko

Candidate of Economic Sciences (PhD), Senior Lecturer at the Department of Geodesy, Cartography and
Geoinformatics in the Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchayev,
Kharkiv, Ukraine

**ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В
УКРАЇНІ
ECONOMIC ASPECTS OF MECHANISM OF DEVELOPMENT OF THE LANDED
RELATIONS IN UKRAINE**

Земля виступає найважливішим ресурсом планети, без якого неможливе життя на ній, вона є предметом і засобом праці, базисом розміщення продуктивних сил, основою для відтворення економічного зростання. При переході економічних відносин до сучасних ринкових в Україні виникає нагальна потреба у ефективному розвитку та використанні земельних ресурсів. Однією з головних проблем тривалого і не завершеного процесу реформування земельних відносин відповідно до концепції сталого розвитку вважаємо відсутність ефективного механізму стимулювання, розроблення і використання інновацій у процес сільськогосподарського виробництва. Ціль даного дослідження полягає у визначенні економічних аспектів та структури механізму розвитку земельних відносин з урахуванням концепції сталого розвитку, встановлення пріоритетних напрямів розвитку земельних відносин на основі вивчення теоретичних та практичних аспектів землекористування в Україні.

Сталий розвиток земельно-ресурсної сфери значною мірою залежить від процесів, які відбуваються в системі відносин власності. Тому особливої актуальності набуває більш глибокий аналіз досліджень в напрямку формування та реалізації економічних механізмів розвитку земельних відносин. Істотний внесок у проблематику розвитку земельних відносин внесли дослідження широкого кола вітчизняних науковців, таких як В. А. Андрійчук, Д. І. Бабміндра, І. К. Бистряков, О. І. Гуторов, Б. М. Данилишин, Д. С. Добряк, А. Г. Мартин, Л. Я. Новаковський, О. С. Новоторов, А. М. Третяк, О. В. Ульяновченко, М. А. Хвесик, В. Й. Шиян та інших.

Земельна реформа як процес цілеспрямованого й послідовного вдосконалювання системи земельних відносин і економічних методів їхнього регулювання почала проводитись без попередньої підготовки. Були відсутні науково-обґрунтована концепція й програма земельних перетворень, законодавча й нормативна база, не було системи управління земельною реформою, правового, економічного й організаційного механізмів регулювання та розвитку земельних відносин [1]. Розробка даного механізму є першочерговим завданням та основою подальших дій в напрямку збереження та відтворення земельних ресурсів України. На основі цього подальший розвиток земельних відносин розглянемо з точки зору економічних аспектів механізму розвитку земельних відносин, які відображено на рис. 1.

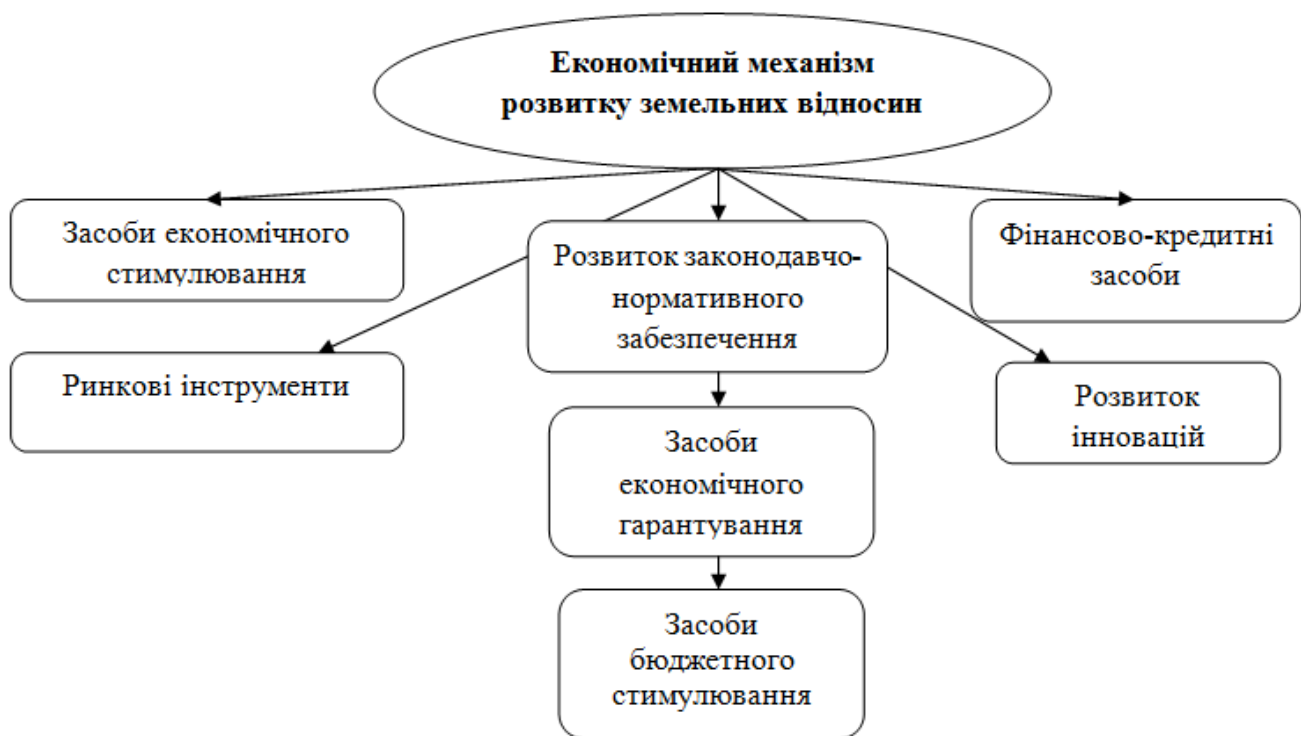

Рис. 1. Економічні аспекти механізму розвитку земельних відносин

Наведений рисунок дає можливість чітко визначити зокрема тільки структуру економічного механізму, спрямованого на вдосконалення земельних відносин з метою обґрунтування конкретних засобів для формування системи збалансованого використання та відтворення земельних ресурсів. Запропонована схема не є повною та вичерпною, але спрямовує на важливість визначення концептуальних економічних аспектів до формування та здійснення ґрунтовних перетворень для завершення земельної реформи в Україні.

Виділені групи аспектів дають можливість окреслити напрями економічного механізму впливу на суб'єкти земельних відносин для забезпечення сталого землеволодіння та землекористування.

Засоби економічного стимулювання є одними з найбільш вагомих важелів заохочення землекористувачів до ефективного використання та охорони земельних ресурсів. Засоби економічного стимулювання земельних відносин характеризується системою заходів економічного впливу, спрямованих на реалізацію земельної політики держави, забезпечення прав землевласників і землекористувачів, встановлення соціально справедливих платежів за землю, економічне стимулювання до раціонального й ефективного землекористування.

Основні засоби економічного стимулювання раціонального використання і охорони земель в Україні закріплені в ЗКУ і включають [2]: заохочення за поліпшення якості земель, підвищення родючості ґрунтів і виробництво екологічної продукції; надання коштів державного або місцевого бюджету для відновлення земель, порушених не з вини фермерів; надання пільгових кредитів фермерам, які здійснюють заходи спрямовані на раціональне використання і охорону земель; часткова компенсація з коштів бюджету, зниження доходу внаслідок тимчасової консервації земель порушених не з вини фермерів; звільнення від плати за земельні ділянки, що перебувають на стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їх стану у період передбачений проектом проведення робіт.

Засоби економічного гарантування спрямовані на акумуляцію та розподіл коштів на випадок виникнення екологічного дисбалансу внаслідок негативної дії природних та антропогенних чинників. Питання наукового обґрунтування механізму та процедури проведення земельних аукціонів як ефективного ринкового інструменту, залишається надзвичайно актуальним і потребує всебічних досліджень [3].

Фінансово-кредитні засоби вирішують завдання, з одного боку, активізації та ефективного використання довгострокових фінансових ресурсів спрямованих на раціональне та ефективне земле господарювання, а з іншого – вирішенню цілого ряду соціально-екологічних проблем. В основі бюджетних засобів лежить принцип платності за використання та володіння землею. Формами плати за землю є земельний податок, орендна плата та нормативна ціна землі. Інноваційні засоби розвитку земельних відносин представляють собою надзвичайно ефективні засоби раціоналізації та екологізації господарських процесів на землі.

Перелік використаних джерел:

1. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку та трансформацій / Під заг. ред. чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина. – К.: ЗАТ «Нічлава». – 2006. – 704 с.
2. Земельний кодекс України [Електрон. ресурс]: від 25.10.2001 р. №2768-14; станом на 18.01.2018 р. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
3. Кривов В. Адаптивно-ландшафтна система землеробства – основа еколого-безпечного землекористування [Текст] / В. Кривов; НУБіПУ // Землевпорядний вісник. – 2010. – №1. – С. 8-10.

УДК 323/338

Владимир Ольга

Докторант

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна

Olha Vladymyr

Doctoral, Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ВПЛИВ НЕУСВІДОМЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ EFFECTS OF NATIONAL IDEA IGNORANCE ON THE UKRAINIAN ECONOMY DEVELOPMENT AND ON MANAGEMENT'S FEATURES

Дедалі виразнішого характеру геополітичних трансформацій та економіко-політичної нестабільності набирають умови ведення бізнесу, що вимагає вдосконалення засобів управління як загальноекономічними процесами країни, так і окремих суб'єктів господарювання. Швидкі та непередбачувані зміни зовнішнього середовища потребують швидкого та ефективного управлінського реагування. Тому гострою дилемою сьогодення є симбіоз двох важливих умов розвитку кожної системи (чи то організації, чи держави): 1) пристосування до мінливого зовнішнього середовища; 2) збереження власної ідентичності та відстоювання власних інтересів.

Якщо ж говорити на рівні держави, то слід вивести так званий загальний знаменник загальнодержавних спільних інтересів країни, який дозволить побудувати вектор економічного розвитку відповідно до її національних інтересів та можливостей. Для цього слід провести глибокий аналіз державного потенціалу особливостей її історичного формування за різними сферами: людський потенціал країни, природно-ресурсний потенціал, історико-культурна спадщина, економіко-політичні тенденції, суспільна поведінка: психолого-світоглядні особливості.

На перший погляд, може виглядати, що дані сфери (окрім економічних тенденцій) не мають прямого впливу на економічні процеси в країні. Проте ми вважаємо, що вони мають безпосередній вплив на показники та особливості економічного розвитку країни, вони визначають особливості ведення національного бізнесу та впливають на формування відповідного стилю управління та поведінки і на рівні держави, і на рівні підприємств та організацій. Разом з тим, ми вважаємо, що дані сфери мають неабиякий вплив на

формування та пізнання національної ідеї, без якої не може ефективно розвиватися жодне суспільство. За словами філософа О. Забужко, українське суспільство сьогодні позбавлене орієнтирів, а поняття національної ідеї носить філософський характер з теологічним наповненням і його важко перенести у практичну площину [1]. Разом з тим українське суспільство впродовж останніх 25 років просиділо на так званій «паузі» щодо формування національної ідеї та визначенні власних пріоритетних орієнтирів економічного, соціально-культурного та історико-політичного розвитку. Така пауза вилилась у складні економічні та воєнно-політичні проблеми сьогодення. Яскравим прикладом відсутності національної ідеї у розвитку економіки України є банківська система України. Наприклад, із 15 банків, що формують I групу (найсильніших банків), лише 5 – із вітчизняним капіталом, із 20 банків II групи – 11, із 23 банків III групи – 15, із 122 банків IV групи – 100. Це свідчить про те, що іноземний капітал сконцентрований у найбільш надійних та сильних гравців ринку, тоді як банки з чистим вітчизняним капіталом належать до слабших [2]. Якщо розглядати структуру іноземного капіталу банківській системі України за країнами походження, то впродовж останніх років спостерігався швидкий ріст частки російських інвесторів, який підкріплювався саме геополітичними цілями їхніх власників, адже, якби прихід росіян на український ринок ґрунтувався виключно на економічних інтересах, навряд чи інвестори в особі держави та нафтових магнатів північно-східного сусіда продовжували б активно вкладати кошти у нерентабельний банківський бізнес. Адже показники рентабельності капіталу (*ROE*) російських банків більше нагадують динаміку *ROE* покинутих західними інвесторами банків, ніж криві рентабельності європейських установ, котрі лишилися на ринку» [3].

Подібна російська експансія спостерігалась і в інших галузях, саме завдяки відсутності національної ідеї. Її відсутність, за словами О. Забужко, має об'єктивне оправдання, адже її пізнання та формування потребує від українського суспільства усвідомлення себе народом. Незалежність – це необхідна (але не достатня!) умова для пізнання народом себе самого. «Поки її нема – ти себе не побачиш, бо ти сам своє життя не твориш... цілий багатомільйонний колективний індивід, своєму життю не автор, не суб'єкт, а об'єкт чужої волі, а відтак і не має «на чому» проявитись і побачити в ділі, хто він і на що здатен ... Він не творить своє життя, а перетерплює те, котре йому нав'язане». Здобувши незалежність народ разом із своїм правлінням, донедавна не усвідомлював себе народом, пробудження свідомості відбувалось під час Помаранчевого майдану, Революції гідності і тепер, при веденні воєнно-захисних дій на сході нашої країни. А до того ми розвивались із синдромом постколоніальної країни, який на покоління паралізував волю до дії та розвитку, адже в тюрмі всі на вигляд однаково сірі і самовираження недопустимо. Але кожна внутрішньо-міцна система потребує самовираження і розвитку, і якщо це не може відбуватися природнім еволюційним шляхом, то її «ув'язнена» сила та енергія все ж потребує вивільнення, інакше вона призведе до руйнування кожної людини, та шукає вихід, що призводить до формування побічного ефекту в середині закритої системи – національних комплексів. У нашому суспільстві це формування та лютої заздрості між своїми, через яку люди не можуть об'єднатися в структуру для спільної перемоги, бо кожен відпихає другого ліктями [1]. Сюди можемо віднести страх, безініціативність, небажання брати відповідальність на себе за власних розвиток, а також поширення хабарництва, корупції та олігархії. Безумовно дані обставини мають прямий вплив на бізнес-поведінку підприємств, на формування відповідної бізнес-культури та особливостей управління.

Ще однією проблемою нашого суспільства, яку відмітила О. Кобилянська є те, що «не смерть страшна, а наша темнота», яку б ми швидше назвали небажанням вчитися на помилках власної історії. Проблемою тісно пов'язаною із відсутністю усвідомлення національної ідеї є й те, що ми неодноразово намагалися відстояти національні інтереси чужими руками – за посередництвом чужих держав. Але за це слідувала висока плата – ми залишалися розмінною монетою на міжнародній арені і в кінцевому підсумку забезпечували чужу перемогу, а не власну. Прикладом цього є Національно-визвольний рух очолений Б.

Хмельницьким, коли козаки шукали підтримки у шведів, московитів, Кримського ханства, турків та молдаван, а закінчилось усе горезвісною Переяславською радою; Російсько-Турецька війна за участі українських козаків з подальшою ліквідацією Запорізької Січі, Друга світова війна з відомою колонізацією та поневоленням.

Отож, ми можемо знайти чимало фактів і в економічному, і в політичному розвитку нашої нації, які гучномовно засвідчують про пагубний розвиток сучасної України, її економіки, політики, соціокультурних програм без усвідомлення та врахування національної ідеї. У суспільстві та в науковій сфері обґрунтовується думка про необхідність розвитку України, тому числі її економіки, на засадах громадянського суспільства. Така позиція пояснюється орієнтацією на Європейські цінності, тенденціями глобалізації, поживавленням міжнародного співробітництва, відкритістю міжнародних ринків тощо. У подальших наших дослідженнях ми спробуємо обґрунтувати об'єктивну необхідність розвивати нашу країну передусім як національне суспільство.

Перелік використаних джерел:

1. Забужко О. Українське суспільство сьогодні позбавлене орієнтирів / О. Забужко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Culture/197877>
2. Владимир О. Іноземний капітал у банківській системі України: вплив на розвиток валютного ринку та діяльність банків / О. Дзюблюк, О. Владимир // Вісник Національного банку України. – 2014. – С.26-33.
3. Корнилюк Р. Іноземні банки в Україні: виживають сильніші / Роман Корнилюк // Реальна економіка 30.01.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://real-economy.com.ua/publication/22/33205.html>

УДК 658.5

Водвуд Олена

студентка групи ПФМЗ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Olena Vodvud

student of group PFmz-51

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Мариненко Наталія**
д.е.н., проф.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Scientific supervisor: **Nataliia Marynenko**

D.Sc. (Econ.), Prof.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

БІЗНЕС-ПРОЦЕС ЯК ОСНОВА СТВОРЕННЯ ЦІННОСТІ ДЛЯ СПОЖИВАЧА BUSINESS PROCESS AS A BASIS FOR CUSTOMER VALUE CREATION

Бізнес-процес або бізнес-метод є сукупністю пов'язаних, структурованих дій або завдань, які в певній послідовності створюють певну послугу або продукт (відповідає певній бізнес-цілі) для конкретного клієнта або клієнтів [1, 2, 3]. Бізнес-процес можна візуалізувати (моделювати) як блок-схему послідовності дій з точками перехоплення або як матрицю процесу послідовності дій з правилами релевантності на основі даних у процесі. [2, 3, 4, 5].

Бізнес-процес – це серія кроків, призначених для виробництва продукту чи послуги. Більшість процесів (...) є міжфункціональними, що охоплюють “пробіл” між полями на

організаційній схемі. Результатом деяких процесів є товари або послуги, які отримує зовнішній замовник організації (основні процеси). Інші процеси виробляють продукти, невидимі для зовнішнього замовника, але важливі для ефективного управління бізнесом (підтримуючі процеси) [6].

Бізнес-процес також трактують як: “Структурований, вимірюваний набір заходів, призначених для виробництва конкретного продукту для конкретного клієнта або ринку. Це передбачає наголос на тому, як робота виконується в всередині компанії, на відміну від концентрування уваги на самому продукті. Таким чином, процес є специфічним замовленням роботи в часі та просторі з початком і кінцем, а також чітко визначеними входами та результатами: структурою для дій. ... Прийняття процесного підходу означає прийняття точки зору покупця. Процеси – це структура, за допомогою якої організація робить те, що необхідно для продукування цінності для своїх клієнтів”.

До переваг використання бізнес-процесів належать покращення рівня задоволеності клієнтів та поліпшена оперативність реагування на зміни у ринковому середовищі.

Бізнес-процес починається з цілі і завершується її досягненням – отримання результату, що забезпечує цінність замовника. Крім того, процес можна розділити на підпроцеси, конкретні внутрішні функції процесу. Бізнес-процеси можуть також мати власника процесу, відповідальну сторону для забезпечення можливості процесу проходити як слід від початку до кінця [2].

Бізнес-процеси поділяють на [7]:

1. Операційні процеси, які є первинними і діяльністю основного бізнесу (наприклад, приймання замовлень від клієнтів, відкриття рахунку тощо).

2. Управлінські процеси, що контролюють операційні процеси, включаючи корпоративне управління, бюджетний контроль та нагляд за діяльністю працівників.

3. Підтримуючі процеси, які дають змогу відбуватися основним операційним процесам (наприклад, бухгалтерський облік, підбір персоналу, колл-центр, технічна підтримка тощо).

Перелік використаних джерел:

1. Weske, M. *Business Process Management: Concepts, Languages, Architectures* / M. Weske // Springer Science & Business Media. – 2012. – Pp. 1–24.

2. Kirchmer, M. *Business Process Management: What Is It and Why Do You Need It? High Performance Through Business Process Management: Strategy Execution in a Digital World* / M. Kirchmer // Springer. – 2017. – Pp. 1–28.

3. Von Scheel, H. *Process Concept Evolution*. In *The Complete Business Process Handbook: Body of Knowledge from Process Modeling to BPM* / H. von Scheel, M. von Rosing, M. Fonseca [et. al]. – 2014. – Pp. 1–10.

4. Chen, M. *BPR Methodologies: Methods and Tools*. *Business Process Engineering: Advancing the State of the Art* / M. Chen // Springer Science & Business Media. – 2012. – Pp. 187–212. .

5. Chand, D.R. *Business Process Modeling*. In *Business Enterprise, Process, and Technology Management: Models and Applications* / D.R. Chand, A.M. Chircu // Springer Science & Business Media. – 2012. – Pp. 187–212.

6. G.A. Rummler. *Improving Performance: How to manage the white space on the organizational chart* / G.A. Rummler, A.P. Brache. – Jossey-Bass, San Francisco, 1995. – 256 p.

7. M. von Rosing. *Process Tagging – A Process Classification and Categorization Concept*. In *The Complete Business Process Handbook: Body of Knowledge from Process Modeling to BPM* / M. von Rosing, N. Kemp, M. Hove [et. al]. – Vol. 1. – 2014. – Pp. 123–172.

Гамзіна Ольга
провідний економіст

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку» НАН України
м. Київ, Україна

Olga Gamzina
senior economist

Institute of Environmental Economics, and Sustainable Development of the NASciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

**РЕНТНА ПЛАТА ЗА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ У БЮДЖЕТ УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ
СЬОГОДЕННЯ**
**RENTAL PAYMENT FOR NATURAL RESOURCES IN THE UKRAINIAN BUDGET: OF
UKRAINE: PRESENT REALITIES**

Сьогодні мають бути змінені підходи до організації управління та використання природно-ресурсного потенціалу. В найближчий час доцільно надати значну увагу питанням вдосконалення системи управління в сфері рентних відносин. Ефективне використання природно-ресурсного потенціалу та ресурсозбереження - один з головних чинників економічного зростання України на найближчі 10 років. Саме через раціональне ресурсоспоживання можна домогтися формування ефективної системи рентних відносин, створення фінансової і технічної бази наукомістких галузей економіки, розвиток виробництва власної високотехнологічної продукції і товарів широкого вжитку. Це дозволить відмовитися від символічного оподаткування використання природно-ресурсного потенціалу. Реалії сьогодення вимагають удосконалення механізму платності за природні ресурси, забезпечити його відповідність реальної їх вартості. Діючі платежі в більшості випадків не відповідають рентному доходу, який може забезпечити природно-ресурсний потенціал. Рентна плата за спеціальне використання природних ресурсів є тим фіскальним інструментом, який покликаний забезпечити вилучення природно-ресурсної ренти на користь власника природних ресурсів і стимулювати природокористувачів зводити до мінімуму втрати природної сировини при її видобутку та залученні в господарський обіг. Потрібно відзначити, що в загальній вартості національного багатства держави природний капітал становить близько 54%, а фактична рента з них в складі доходної частини державного бюджету коливається в межах 15%. Суттєве збільшення ренти створить можливості формування нової рентної системи оподаткування, зменшення інших видів податків, що може стати поштовхом розвитку реального сектора економіки. Привласнення ренти стало основою різкого збагачення всіх сьогоднішніх олігархів і породження фактично олігархополії в Україні. Не знання і технології, а рента стала причиною появи нинішніх олігархів. Системні та структурні перегини в національній економіці призвели до того, що основними природокористувачами виступають інтегровані підприємницькі об'єднання, які використовують у відтворювальному процесі переважно більшість природних ресурсів.

Відсутність адекватних реальній цінності природної сировини ставок рентної плати не забезпечує справедливого її вилучення на користь державного та місцевих бюджетів. Підприємницькі інтегровані утворення, маючи мільярдні обороти, сплачують символічну рентну плату, що не змушує їх забезпечувати всебічну раціоналізацію використання природних ресурсів. Сучасні екологічні проблеми виникли, в тому числі, і через нехтування роллю територіальних органів державної влади і органів місцевого самоврядування, монопольний підхід відомств до використання багатств природи, ігнорування оцінки природних ресурсів в системі національного багатства держави, а також можливостей формування системи оподаткування з урахуванням реальних сум ренти. Ми говоримо в більшій мірі про адміністративну децентралізацію, фінансову федералізацію, але реально нічого не робимо щодо забезпечення умов територіальних громад вирішувати питання

збереження довкілля. До цього часу ресурсна рента розпоршується по різних галузях і бюджетах і привласнювалась посередниками.

Доходи зведеного бюджету України у 2016 році складають 782,859 млрд. грн. Надходження рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів становлять 46,608 млрд. грн, хоча планувалося залучити до бюджетів усіх рівнів 64,751 млрд. грн. Сума плати за землю, яка з 2015 року виступає складовою податку на майно, у 2016 році становила 23,321 млрд. грн. Тобто сума надходжень природно-ресурсних платежів (рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів і плата за землю) складає 69,929 млрд. грн (8,9% загальних доходів зведеного бюджету України).

За період з 1999 по 2016 рік у динаміці надходжень рентної плати (зборів) за спеціальне використання природних ресурсів до зведеного бюджету України спостерігається висхідна тенденція (відповідно до змін у бюджетній класифікації з 2015 року код «Збори та плата за спеціальне використання природних ресурсів» трансформовано у «Рентну плату та плату за використання інших природних ресурсів»). У 1999 році обсяг рентної плати (зборів) за спеціальне використання природних ресурсів, яка спрямовувалася до зведеного бюджету України, становив 1,456 млрд. грн., у 2004 – 3,066 млрд. грн., у 2008 – 9,292 млрд. грн., у 2013 – 28,863 млрд. грн., у 2016 – 46,608 млрд. грн. [1].

Тобто в номінальному вираженні має місце висхідний тренд, який не корелює з трендом надходжень рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів в порівняних цінах 1998 року (величина рентної плати у порівняних цінах визначалася діленням номінальної величини надходжень даного платежу на кумулятивний індекс цін виробників промислової продукції). Так, у 1999 році обсяг надходжень рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів в порівняних цінах 1998 року становив 1,259 млрд. грн., у 2004 – 1,492 млрд. грн., у 2008 – 2,386 млрд. грн., у 2013 – 4,690 млрд. грн., у 2016 – 3,389 млрд. грн. У 2016 році порівняно з 2013 роком обсяг надходжень рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів в порівняних цінах 1998 року до зведеного бюджету України зменшився на 1,301 млрд. грн., порівняно з 2014-м – на 753 млн. грн.

Отже у 2016 році надходження природно-ресурсної ренти до зведеного бюджету України в номінальному численні порівняно з 2013 роком збільшилися на 17,745 млрд. грн., що не підтверджується динамікою реальних надходжень, тобто надходжень в порівняних цінах 1998 року. За період з 1999 по 2016 рік спостерігалось коливання питомої ваги рентної плати (зборів) за спеціальне використання природних ресурсів у доходах зведеного бюджету України в діапазоні 2,7–7,4%. За період з 1999 по 2007 рік мала місце тенденція зменшення питомої ваги рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів у загальних доходах зведеного бюджету України у зв'язку з тим, що національна економіка перейшла у фазу зростання й відбувалося збільшення податкових та неподаткових надходжень до бюджетів усіх рівнів. Це було пов'язано з результатами виробничо-господарської діяльності, а не з освоєнням природної сировини [2]. При нинішньому форматі розподілу рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів бюджет України отримує мізерну частину, що свідчить про недосконалість вітчизняної моделі рентного регулювання, оскільки території концентрації природного сировини не отримують належного обсягу ренти для реалізації проектів соціально-економічного розвитку та відтворення природних комплексів. Така практика суперечить традиційній зарубіжній практиці еквівалентного присвоєння і розподілу ренти за природні ресурси.

У даний час природні ресурси й об'єкти в основному (за винятком земельних) не визначені як об'єкти власності; економічний зміст державної власності на природні ресурси деформований, видобуток більшості природних ресурсів для держави збитковий, інші приносять значно менший прибуток, ніж той, що відповідає їх економічній оцінці. Таким чином, фактично фінансовий еквівалент власності на природні ресурси значною мірою привласнюють їхні користувачі шляхом апропріації ренти.

Перелік використаних джерел:

1. Державна казначейська служба України, Державна служба статистики України, розрахунки / European Analytical Centre
2. Василь Голян, директор Європейського аналітичного центру. Рента за природні ресурси: скільки грошей отримав держбюджет і чому ставки рентної плати за користування ними варто переглянути [Електронний ресурс]. – Режим доступу: agravery.com

УДК 334.724.4:33

Гарматій Наталія

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна

Natalia Garmatiy

Ph D., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Department of Economic
Cybernetic

Ternopil National Technical University name after Ivan Puluj,
Ternopil, Ukraine

Божемська Ірина

магістр кафедри економічної кібернетики
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна

Irina Bozhemcka

Master of Department of Economic Cybernetic
Ternopil National Technical University name after Ivan Puluj,
Ternopil, Ukraine

**СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР БУДІВЕЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ ІНСТРУМЕНТАРИЄМ СУЧАСНИХ
ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ
CREATION OF MODERN CLUSTER STRUCTURES OF BUILDING ENTERPRISES OF
TERNOPIL REGION BY INSTRUMENTATION OF MODERN INFORMATION SYSTEM**

Сучасна кризова ситуація в національній економіці, спровокована негативною політичною ситуацією в країні вимагає змінити регіональну структуру національної економіки та створювати нові кластерні структури в економіці України. Ці новостворені кластери, як в будівельній, так і в інших галузях, в залежності від можливості наявних ресурсів та вже діючих регіональних підприємств, дозволять вирішити питання зайнятості населення, наповнення місцевих бюджетів, розвитку економіки, зміцнить позиції українських підприємств шляхом покращення взаємодії компаній об'єднаних в один кластер, співпраці з місцевими муніципальними структурами, вирішить диверсифікацію ризиків виробничих потужностей компаній.

У сучасних економічних умовах господарювання України формування фундаментальних засад розвитку будівельних підприємств є актуальним завданням. У цьому аспекті виникає необхідність використання інструментарію, який органічно поєднує математичні та економічні методи для вирішення економічних проблем з метою отримання кількісних оцінок і визначення подальшої стратегії розвитку.

Проблеми кластеризації економічних систем розглянуто в працях численних зарубіжних і вітчизняних науковців (М. Портера, І. Левіна, Р. Нельсона, Н. Вонортаса, С. Соколенка та ін.). Проблематикою функціонування кластерів в економіці займалися провідні закордонні та українські вчені: М. Портер, К. Сала-і-Мартін, Д. Келлехер, В. Чужиков, З. Варналій, М. Войнаренко, Я. Жаліла, Б. Кваснюк, К. Савіна та ін.

Для здійснення кластерного аналізу було підбрано п'ять підприємств, які географічно наближені й інтеграційно взаємодіють між собою, функціонують у будівельній галузі, взаємодоповнюють одна одну, а також мають наближені фінансово-економічні показники діяльності. До них увійшли: ПМП «Фірма АРЕС», ДП «Тум», ТОВ «№8», ТОВ «ТЕР-БАУ-ГПС» та ПП «Рембудзахід», які займаються проектно-будівельними роботами та розташовані у Тернопільській області. Дане дослідження є вкрай необхідним та доречним, оскільки підбір даних і розташування підприємств дає реальні можливості утворити кластери будівельної галузі у Тернопільській області.

Кластеризацію будемо проводити ієрархічним агломеративним методом кластерного аналізу, оскільки нам необхідно об'єднати та дізнатися кількість утворених кластерних структур. Стосовно методу зв'язку, то проводити класифікацію заданої множини об'єктів будемо методом найближчого сусіда. Відстань між двома кластерами визначається як відстань між найближчими їх представниками[2].

Після чого побудували дендрограму розподілу будівельних підприємств на кластери (рис. 1).

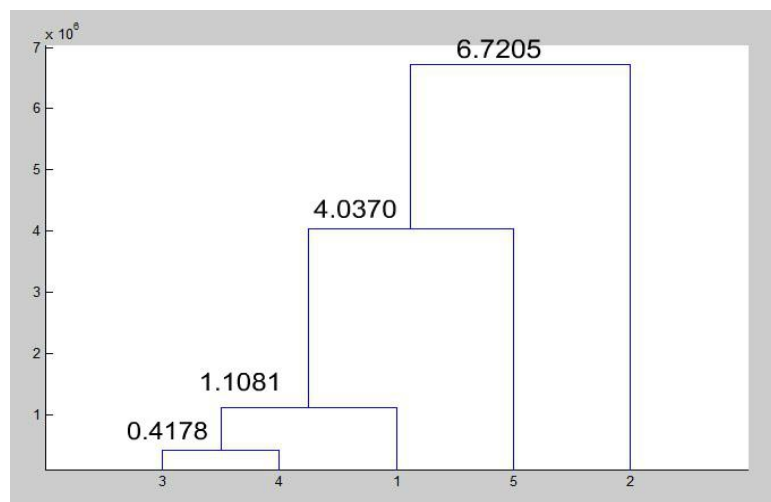

Рис. 1. Дендрограма розподілу будівельних підприємств на кластери за принципом «найближчого сусіда» та реалізованого в інформайному середовищі Matlab [1]

У результаті проведеного кластерного аналізу інструментарієм економіко-математичного моделювання для будівельних підприємств Тернопільської області та реалізованого в інформайному середовищі Matlab, ми отримали чотири основних кластери. До першого кластеру увійшли підприємства ТОВ «ТЕР-БАУ-ГПС» та ТОВ «№8», оскільки відстань між ними за принципом «найближчого сусіда» найменша і становить 0.4178, на другому етапі об'єднання - підприємство ПМП «Фірма АРЕС», відстань до першого кластеру - 1.1081, до третього кластеру віднесли ПП «Рембудзахід» з відстанню до другого кластеру 4.0370 і до останнього кластеру, який об'єднався увійшло підприємство ДП «Тум» відстань до третього кластеру 6.7205.

Отже, можна зробити висновок, що засобами кластерного аналізу ми пропонуємо створення сучасних кластерних структур регіонального рівня. Проведене нами дослідження допоможе будівельним фірмам виявити ресурси для покращення фінанси-економічних результатів шляхом співставлення з показниками підприємств вищого кластеру, тримаючи вектор напрямку розвитку на провідні будівельні кампанії, та об'єднання в кластерні структури компаній дозволить вирішувати завдання по нарощення виробничих будівельних потужностей, вирішення завдань по транспортуванні будівельних конструкцій для виробництва, обмін кадровим ресурсом, вирішення завдань по документації з муніципальними структурами, оформлення проектної документації та інші задачі які потребують нагального рішення. Крім того об'єднання будівельних компаній у кластери

дозволить місцевим органам муніципальної влади краще організувати ієрархію доведення управлінських рішень та контролю, покращить співпрацю бізнесу та муніципальної влади, щодо видання різного роду дозволів та ліцензій так і поступлення податків до органів управління муніципальної влади.

Перелік використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Рогатинський Р. М. Математичні методи ринкової економіки для спеціалістів-кібернетиків / Р. М. Рогатинський, Н. М. Гарматій. – Т.: ТНТУ, 2015. – 24с.

УДК: 316.324.5(477)

Гопцій Дмитро

доцент кафедри управління земельними ресурсами та кадастру
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,
м. Харків, Україна

Dmytro Goptsiy

Associate Professor at the Department of Land Resources Management and Cadastre
Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchayev,
Kharkiv, Ukraine.

ОБИГ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА TURNOVER OF AGRICULTURAL LAND IN THE CONTEXT OF PRESERVING A UKRAINIAN VILLAGE

За часів незалежності проблема руйнування поселенської мережі України набула катастрофічних масштабів. За двадцять вісім років з карти країни зникло близько п'ятиста сільських населених пунктів. Однією з головних причин такої ситуації є незадовільні результати земельної реформи. Реформа, яка повинна була забезпечити належний рівень життя селян, на практиці призвела до діаметрально протилежних результатів. Руйнування інфраструктури колишніх сільськогосподарських підприємств, парцеляція землі до економічно неефективних землекористувань та перерозподіл через прогалини у законодавстві контролю над кращими сільськогосподарськими землями між фінансово промисловими групами призвели до неконкурентоспроможності дрібних сільськогосподарських підприємств і підсобних селянських господарств. Стрімке, вимушене і подекуди штучне зменшення зайнятих у сільському господарстві спричинило масовий відтік населення із сільської місцевості, руйнування соціальної та інженерної інфраструктури сільських населених пунктів.

На сьогоднішній день актуальним є пошук шляхів завершення земельної реформи із започаткуванням обігу земель сільськогосподарського призначення з урахуванням інтересів мешканців сільських населених пунктів, зайнятих у сільському господарстві. При чому дане завдання необхідно вирішити у найкоротші терміни. Адже за відсутності легального обігу земель сільськогосподарського призначення в країні існує тіньовий обіг. Він реалізується через «умовно легальні» схеми навмисне закладені в законодавство України. Найпоширенішою з таких схем є договір емфітевзису, за яким земельна ділянка передається у користування на сто і більше років. При цьому плата за весь термін користування земельною ділянкою сплачується відразу. Таким чином договір емфітевзису фактично є прихованим продажем земельної ділянки. Обсяги відчужених таким чином земель оцінити не можливо, адже офіційної статистики по укладених договорах емфітевзису не ведеться. За оцінками провідних наукових установ у галузі аграрної економіки за договором емфітевзису було відчужено більш ніж один мільйон гектарів земель сільськогосподарського

призначення [1]. Основними набувачами землі за такими договорами є фінансово-промислові групи і агрохолдінги.

У той же час, жодному із винесених на розгляд Верховної Ради України законопроектів «Про ринок земель» та «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» не були запропоновані норми спрямовані на захист мешканців сільських населених пунктів зайнятих у сільському господарстві [2;3].

Такий захист доцільно реалізувати шляхом встановлення в майбутньому Законі «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» пріоритетного права таких осіб на купівлю земель сільськогосподарського призначення в межах територіальних громад їх проживання. З метою збереження українського села необхідно також обмежити право на набуття у власність та користування земель фінансово-промисловими групами та підприємствами для яких діяльність в сфері сільського господарства не є основною. На нашу думку, консолідація сільськогосподарських земель під контролем таких суб'єктів в довгостроковій перспективі призведе до монополізації виробництва сільськогосподарської продукції шляхом витіснення дрібніших виробників і остаточного занепаду українського села. Необхідним кроком також є виключення із законодавства України емфітевзису, як правового титулу і переведення його в довгострокову оренду, хоча з юридичної точки зору реалізувати це буде не просто. Доцільним є повернення до ідеї створення Державного земельного банку з метою створення стратегічного резерву земель сільськогосподарського призначення, а також можливості ефективної державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції, що забезпечують розвиток певних сільських територій та створення нових робочих місць в галузі сільського господарства. Щодо обігу земель сільськогосподарського призначення то запровадження його необхідно здійснювати поступово з реалізації пілотних проектів. Це дасть змогу встановити реальну вартість земель сільськогосподарського призначення, яка в умовах відсутності ринку значно занижена і не може бути об'єктивно визначена за існуючими методиками.

Перелік використаних джерел:

1. Жук В. М. Обіг земель сільськогосподарського призначення в селозберігаючій моделі аграрного устрою України: наукова доповідь. – К.: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2017. – 128 с.

2. Про ринок земель: Проект закону від 07.12.2011 р. № 9001-д [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=41981

3. Про обіг земель сільськогосподарського призначення: Проект закону від 13.12.2016 р. №5535 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60724

УДК 338.12

Гула Інна
студентка гр.ПФ-11
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Inna Gula
student PF-11

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Маркович Ірина**
кандидат економічних наук, доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Scientific supervisor: **Markovych Iryna**
Ph.D, Associate Professor

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ В УКРАЇНІ THE MAIN PROBLEMS OF COMPETITION IN UKRAINE

Конкуренція є однією з головних складових ринкової економіки, орієнтована на завоювання ринку, на те, щоб перемогти всіх конкурентів в боротьбі за споживача, а також вона орієнтується на стабільне отримання сталого прибутку. Ось чому конкуренція виступає головною умовою, за якої активно діють механізми ринку, що створюють багатство, різноманітність асортименту, а також високу якість товарів і послуг. Конкурентний підприємницький сектор в Україні формується за умов нестабільності економіки, не достатньої розвиненості ринкової інфраструктури, а також за умов тиску сильнішими конкурентами, враховуючи також іноземних. Є багато чинників, які мають негативний вплив на конкурентні ринкові структури. До основних відносять такі: обмеження попиту, ускладнення процесу реєстрації та надання ліцензії, криза платежів та неефективна господарська поведінка різних підприємств, недостатня кількість навичок управління та тінізація економіки, немає внутрішніх стимулів, щоб вкладати кошти у довгострокові програми, інноваційні технології розробляються в період високого рівня інфляції. Зважаючи на такі умови, підприємництво зможе ефективно розвиватися лише за допомогою інвестиційних вкладень з боку держави.

За дослідженнями фахівців, за останні роки конкурентоспроможність української економіки не зростає, а йде на спад. Більшу частину експорту становить сировина – продукти первинної обробки. Україна не стала активним учасником на світових ринках, та й взагалі мало поставляє продукції, що не дає змогу їй краще розвинути конкурентоспроможність вітчизняних товарів. Навіть на внутрішньому ринку товари закордонних виробників займають вищі позиції, ніж українські. Причиною цього стала не достатньо висока якість державного управління на всіх ринках. Тому це стимулює економічні зловживання. Тому дослідження проблем конкурентної боротьби в Україні дає змогу вивчити основні питання, як є проблемними в економіці. Детальне вивчення всіх несприятливих аспектів допоможе розробити певну програму дій, яка буде робити спроби підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняних товарів на ринках та покращити й оздоровити конкурентну боротьбу Україні.

Конкуренція - це досить важлива категорія економічної теорії. Не менше значення вона має в середовищі ринкового механізму. Її наявністю забезпечується ефективне функціонування ринкової економіки. Зараз наша держава втратила багато позицій на світовому ринку, а на внутрішньому – закордонні виробники починають займати провідні позиції, тому питання проблем конкурентної боротьби важливо розглянути детально. На сьогодні можна виокремити такі основні проблеми конкурентної боротьби в Україні:

1) функції державного управління неефективно поєднуються з функціями господарської діяльності органів виконавчої влади. Це стає причиною обмеження конкуренції на ринках, де здійснюється господарська діяльність;

2) чинний механізм, яким держава регулює природні монополії, має низьку ефективність;

3) держава не надає достатній захист для підприємців і споживачів від прояву монополій на ринках;

Держава також контролює сферу захисту конкуренції. Основними напрямками цього контролю були обрані такі, як:

1) діагностика і застосування всіх необхідних засобів до всіх підприємств, які зловживають монопольним становищем;

2) проведення необхідних досліджень, які допомагають виявити узгоджені дії кількох підприємств в конкурентній боротьбі на ринку;

3) знешкодження будь-яких видів дискримінації суб'єктів господарювання, яку можуть застосовувати органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші владні структури;

- 4) знешкодження будь-яких проявів недобросовісної конкуренції;
- 5) дотримання всіх вимог Антимонопольного законодавства під час перетворення державної власності;
- 6) здійснення контролю економічної концентрації;

Основним ворогом конкуренції є монополія. Що ж таке монополія? Монополія у широкому розумінні виключне право держави, підприємства, фізичної особи на володіння будь-чим або на здійснення якого-небудь виду діяльності. Недотримання основних вимог Антимонопольного законодавства в усіх сферах виробництва – гостра проблема в нашій країні. Усі закони, прийняті державним апаратом повинні створювати однакові умови для всіх учасників виробництва. Аналізуючи роботу Антимонопольного комітету, стає зрозуміло, що зараз менше розглядаються питання щодо оздоровлення конкурентної боротьби в Україні, адже в деяких законах навіть невраховані конкурентні вимоги. На сьогодні найбільшими проблемами для роботи бізнесу є політична нестабільність, корупція та податкове регулювання.

Важливим фактором, що впливає на конкурентне середовище, є проведення попереджувальних заходів державної влади, тобто заходів, які мають запобігати порушенню законів, та створити оптимальні умови для розвитку добросовісної конкуренції в суспільстві. Однак тут також виникають проблеми. Це стає причиною того, що всі просто нехтують законами, які мають оздоровити конкурентну боротьбу в Україні.

Варто також зазначити, що в здорову конкурентному середовищі мають функціонувати підприємства малого та середнього бізнесу. Однак українська влада мало підтримує розвиток цього сектора, спираючись в основному на великі підприємства. Але при цьому забувають той факт, що великий бізнес має розвиватися з малого і середнього. Без цього проширення бізнесу великий бізнес може розвиватися лише за наданням привілеїв з боку держави. А це вже свідчить про недобросовісну конкуренцію.

Ще однією перешкодою створення здорових ринкових відносин можна вважати антиконкурентні дії органів влади. Основним завданням органів державної влади та органів місцевого самоврядування є створення усіх сприятливих умов для розвитку добросовісної конкуренції в суспільстві, однак шляхом укладення певних угод вони забороняють створення тих чи інших підприємств, ставлять вето на певних видах діяльності, змушують законними та незаконними шляхами поставляти продукцію, яка є дефіцитною.

Згідно з висновками Всесвітнього економічного форуму, Україна посідає 128-ме місце зі 131-го за позицією “етика поведінки компаній”, 127-ме – “захист інтересів міноритарних акціонерів”, 119-те – “прозорість прийняття рішень урядом”, 118-те – “захист прав інтелектуальної власності”, 111-те – “незалежність судів”

Нещодавно Всесвітній економічний форум опублікував дослідження, за яким Україна посіла 79-те місце серед 140 країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності. Цей показник впав на три позиції за 2017 рік, адже в попередньому рейтингу Україна займала 76 місце [1].

Є безліч проблем в економіці держави, які спричиняють порушення вимог конкуренції. Далеко не всі усвідомлюють причини цих проблем. Щоб їх попередити та заздалегідь створити дійсно конкурентні умови у різних секторах суспільного виробництва, щороку витрачаються великі зусилля на боротьбу з наслідками різноманітних кризових явищ. Можна навести багато прикладів недобросовісної конкуренції в нашій державі. Проте важливішим кроком буде, напевно, створення програми боротьби проти неї. Державна влада має сконцентрувати всі сили з метою удосконалення антимонопольного законодавства, щоб підприємці не мали змоги трактувати прийняті закони на власний розсуд.

Сьогодні створено цілісну систему правових та організаційних механізмів антимонопольної діяльності, яка відповідає сучасним нормам ЄС і загальносвітовим тенденціям. Основними законами, які прийняті Антимонопольним комітетом, є такі; «Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій

діяльності», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про природні монополії», «Про захист економічної конкуренції», «Про Антимонопольний комітет України».

Щоб сформувавши в Україні ефективне ринкове середовище і на загальнодержавному рівні, і на рівні окремих регіонів, держава повинна приділити увагу питанням, що стосуються захисту конкуренції в підприємницькій діяльності. За цим повинен наглядати не лише Антимонопольний комітет, а й державні органи, які також покликані захищати конкуренцію в Україні.

Головним завданням, яке має ставити перед собою держава сьогодні, - це захист вітчизняного виробника від рекету, проведення справедливої митної політики, створення сприятливих умов для просування на ринок продукції вітчизняного виробника, визначення допустимих меж введення конкуренції. Держав повинна збільшити фінансування Антимонопольного комітету, аби він чітко виконував свої обов'язки. Варто розробити нові закони, які будуть виконуватися, і створити програму дій щодо постійної діагностики ринку і виявлення всіх порушень вимог Антимонопольного законодавства.

Перелік використаних джерел:

1. Економічний дискусійний клуб. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/tegy/indeks-globalnoyi-konkurentospromozhnosti>

УДК 336

Долик Катерина
студ. гр. ППС-32,

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Kateryna Dolyk

Student of group PPS-32,

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

Науковий керівник – **Маркович Ірина**

к.е.н., доцент кафедри економік та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,

м. Тернопіль, Україна

Scientific supervisor – **Iryna Markovych**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА ANALYSIS OF STRATEGIC MANAGEMENT OF FINANCIAL RESOURCES OF THE ENTERPRISE

Робота самого підприємства у довгостроковому періоді, його економічне зростання визначаються правильним вибором стратегічних орієнтирів, що дозволяють найкращим чином реалізувати технічний та людський капітал й інші ресурси, які перебувають у розпорядженні підприємства.

Пришвидшення змін у зовнішньому середовищі, зростання конкуренції, розвиток інформаційних мереж, поява нових потреб у споживачів, а також інші причин стали поштовхом підвищення ролі стратегічного управління діяльністю підприємства.

У розробку проблем формування загальної стратегії організації значний внесок внесли як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, а саме: О. Д. Василик, В. В. Костецький, А. А. Мазаракі, І. Т. Балабанов, М. І. Круглова, І. А. Бланк, С. А. Кузнєцова, Л. Н. Павлова, З. П.

Румянцева, Р. А. Фатхутдінова, та ін. Роботи цих учених визначають теоретичну основу вивчення фінансової діяльності підприємств.

Стратегічне управління фінансовими ресурсами є поєднанням фінансового та стратегічного аспектів управління виробничим підприємством. Стратегічне управління фінансовими ресурсами підприємств – є одним з найважливіших видів функціональної стратегії, що забезпечує доцільне використання фінансових ресурсів, що враховує фінансову глобалізацію і альтернативні прогнози зовнішнього і внутрішнього фінансових середовищ.

Фінансові ресурси підприємства – це кошти, що перебувають в розпорядженні підприємств і призначені для виконання ними певних фінансових зобов'язань. Фінансові ресурси підприємств формуються за рахунок внутрішніх (статутний капітал, амортизаційні відрахування, валовий дохід і прибуток) і зовнішніх (отримані кредити; пайові й інші внески; кошти, мобілізовані на фінансовому ринку) джерел.

Сам процес безвідмовного управління фінансовими ресурсами підприємств повинен виконуватись в межах відповідної економічної системи, що обумовлює його перебіг та дає можливість досягнути поставлених результатів.

Фінансові ресурси підприємства мають здійснювати наступні функції:

- формування ресурсного потенціалу;
- виконання фінансових зобов'язань;
- здійснення безперервності і відтворення торговельного процесу;
- забезпечення процесу виникнення підприємства;
- забезпечення його фінансової стійкості, конкурентоспроможності і ефективності господарської діяльності.

Підприємство ефективне, тоді коли воно фінансово стійке, це може бути досягнуто за рахунок збільшення обсягу власних фінансових ресурсів шляхом скорочення суми постійних витрат, зниження рівня змінних витрат, своєчасної реалізації невикористаного майна, а також шляхом скорочення обсягу споживання власних фінансових ресурсів.

Основним напрямком використання фінансових ресурсів підприємства є реалізація продукції, робіт, послуг і фінансування витрат на виробництво. Стратегічне управління фінансовими ресурсами являє собою частину фінансової стратегії підприємства, що полягає в забезпеченні необхідного рівня фінансування його виробничого розвитку.

Подальша ефективність розвитку виробничого підприємства за інших рівних умов залежить від мобілізації всіх джерел отримання фінансових коштів. Важливими для виробничого підприємства з точки зору їх величини і самостійності є фінансові ресурси, утворені за рахунок власних і прирівняних до них коштів, а також позикові кошти.

Отже, можна зробити висновок, що процеси фінансування розвитку підприємства і розвитку фінансових ресурсів безпосередньо є складними, що вимагає їх організованості, тобто організації. Від ефективної організації та правильного управління фінансовими ресурсами підприємства залежить як його фінансово - економічний стан, так і становище на ринку в сучасних конкурентних умовах господарювання.

Перелік використаних джерел:

1. Хотомлянський О. Л. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами підприємств / О. Л. Хотомлянський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2. – С. 145–151.

2. Гой І. В. Підприємництво [текст] : навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 368 с.

3. Леось О. Механізми формування фінансових ресурсів підприємств / О. Леось, І. Коваль // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2014. – Вип. 1. – С. 119-126.

Шпильова Юлія

старший науковий співробітник

Державна Установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України»,
м. Київ, Україна

Yuliya Shpyliova

senior researcher

Public Institution “Institute of Economics of Natural Resources Use and the Sustainable
Development of National Academy of Sciences of Ukraine”,
Kyiv, Ukraine

Ільїна Марія

старший науковий співробітник

Державна Установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України»,
м. Київ, Україна

Maria Iina

senior researcher

Public Institution “Institute of Economics of Natural Resources Use and the Sustainable
Development of National Academy of Sciences of Ukraine”,
Kyiv, Ukraine

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ІМПЕРАТИВУ ДЛЯ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА THE ROLE OF ENVIRONMENTAL IMPERATIVE FOR DEVELOPMENT OF SOCIETY

В основі наукового підходу до формування концепції екологічного імперативу лежить з одного боку загальний принцип «рівності поколінь» (відмови від будь-яких дій, які можуть зруйнувати життя в майбутньому), а з іншого – екосистемний підхід. Цей принцип вимагає переосмислення поняття «суспільний прогрес», під яким можна розуміти лише такі зміни, які гармонізують систему буття, позитивну не тільки для людини, але і для біосфери, з урахуванням великих біогеохімічних циклів. В основі нової економіки природокористування повинен бути принцип, який передбачає відмову від використання невідновних природних ресурсів та перехід до використання відновлюваних джерел енергії, постійного повторного використання матеріалів та переробки промислових відходів. Саме це проголошує впроваджуваний нами принцип екологічного імперативу. Під екоімперативом слід розуміти систему формальних і неформальних вимог, правил, норм, що регулюють антропогенну діяльність та впливають на зміни в навколишньому природному середовищі. Варто підкреслити, що екологічні імперативи є динамічним поняттям і можуть змінюватися в залежності від рівня розвитку суспільства, його технологій, свідомості, добробуту, інституційного середовища та процесів глобалізації. Екологічним імперативам притаманний «спіральный» тип розвитку: діючи на певній території, у певний проміжок часу, за певних обставин (існуючих технологічних, економічних, інституціональних умов тощо) вони, змінюючись (удосконалюючись, трансформуючись), переходять на вищий, якісніший, більш екологічно орієнтований рівень.

Екологічний імператив визначає наступні вимоги загальносвітового процесу трансформації суспільства, формування відповідної екологічної політики і впровадження її в усі сфери життя. Він включає низку принципів та ідей. По-перше, в центрі уваги повинна знаходитися людина, яка має право на здорове і повноцінне життя в гармонії з природою. По-друге, необхідно забезпечити рівність можливостей розвитку і збереження навколишнього середовища як для нинішнього, так і для майбутніх поколінь. Охорона навколишнього середовища повинна стати невід’ємною частиною загального соціально-економічного процесу і не може розглядатися у відриві від нього. З рештою, на відміну від

практики, що склалася, акцент слід перенести на здійснення заходів щодо екологізації економічної діяльності, зокрема на усунення причин негативних техногенних впливів, а не їх наслідків. Таким чином, соціально-економічний розвиток має бути направлений на поліпшення якості життя людей в допустимих межах господарської ємності екосистем, що підкреслює необхідність впроваджувати заходи з екологізації свідомості та світогляду людини, системи виховання й освіти. Ці вимоги відображають сутність екологічного імперативу, нерозривний і органічний взаємозв'язок соціальних, екологічних і економічних цілей сталого розвитку.

У короткостроковій перспективі важливо в рамках зміцнення національної економіки, підвищення її ефективності розширити впровадження сучасних екологічно безпечних технологій, забезпечити здійснення структурних перетворень при неухильному виконанні екологічних обмежень. У середньостроковій перспективі головною метою стає створення ефективної екологічно орієнтованої економіки, що забезпечує екологічну чистоту і конкурентоспроможність продукції, зростання виробничого потенціалу в межах господарської ємності екосистем. У довгостроковій перспективі основною метою сталого розвитку буде гармонізація взаємовідносин суспільства і природи на основі виховання високих духовних та моральних цінностей. Як бачимо, зміст і наповнення екологічного імперативу залежно від часу і досягнення поставлених цілей динамічно змінюються, причому в сторону трансформації економіко-екологічних відносин (з перевагою економічних цілей) в еколого-економічні (з перевагою екологічних), а потім – і в соціально-екологічні (з перевагою соціальних та екологічних цілей). На цьому шляху існує загроза виникнення певних протиріч, що пов'язані з поточною екологічною ситуацією та впливають на формування екологічних імперативів.

Виходячи із запропонованого визначення, екологічні імперативи, актуальні для України, можна представити у такому вигляді [2].

- Збереження екологічної цілісності глобальних та локальних територіальних систем: розуміння можливості впливу антропогенної діяльності на інші території, які, втім, можуть зазнати негативних наслідків через системний характер процесів у біосфері.
- Збереження екологічної цілісності сукупності ресурсів території: усвідомлення взаємозалежності та взаємовпливу стану природних ресурсів різних видів та їх залежності від антропогенної діяльності.
- Споживання невідновних ресурсів не повинно випереджати розвиток технологій, що дозволять суттєво зменшити їх споживання або замінити ці ресурси іншими, відновними, у т.ч. синтетичними.
- Споживання відновних ресурсів повинно відбуватися з урахуванням їх здатності до відновлення: обсяг спожитого протягом певного періоду ресурсу не повинен бути більшим за обсяг його відновлення за той же період; у випадку зменшення ресурсу його обсяг повинен бути таким, аби не унеможливити подальше його відновлення.
- Обсяги відходів, накопичених внаслідок людської життєдіяльності, повинні надходити у біосферу в обсязі, що не перевищує її здатність до адсорбування; прикладами порушення цього імперативу є сучасні екологічні проблеми людства – такі, як зміни клімату, руйнування озонового шару, деградація землі, зменшення об'єму та погіршення якості питної води.
- Здоров'я та цілісність екосистеми: спроможність природного середовища генерувати ресурси та послуги і їх віддавати, зберігаючи при цьому різноманіття та комплексність видів, власну стійкість, ефективність, продуктивність (напр., харчові ланцюги, енергетичні потоки тощо).
- Масштаб людської діяльності не повинен перевищувати здатність біосфери нівелювати її негативні наслідки: «екологічний відбиток» від людської діяльності у біосфері не має залишатися назавжди, а розвиток людини як біологічного виду не повинен відбуватися за рахунок інших видів.
- Слід усвідомлювати, що біосфері притаманні ентропія та незворотність процесів: якщо за нинішніх умов господарювання не відбуватимуться необхідні трансформації, ситуація у

навколишньому природному середовищі невідворотно погіршуватиметься. Важливо дотримуватися правила: зроби найкраще, але використай для цього найменше ресурсів. Тобто, ефективність – це найкращий «результат» за найменшу «ціну».

Перелік використаних джерел:

1. Ільїна М. В. Теоретичні основи формування імперативів економічного розвитку суспільства / М. В. Ільїна, Ю. Б. Шпильова // Економіка та суспільство: електрон. наук. фах. вид. – 2017. – № 9. – С. 215–220.

УДК 339

Колесник Анна
студент групи ПФМ-51
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя,
м.Тернопіль, Україна
Anna Kolesnyk
Student of group PFm-51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine
Науковий керівник: **Винник Тетяна**
к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя,
м.Тернопіль, Україна
Supervisor: **Tetiana Vynnyk**
PhD, Associate Professor
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ EXPORT POTENTIAL OF THE TERNOPIIL REGION

Експортний потенціал країни в цілому складають експортні потенціали окремих регіонів, що є активними самостійними структурними одиницями у зовнішньоекономічних відносинах. Вони визначають не лише забезпеченість національної економіки ресурсами, а й характеризують здатність системи до розвитку на основі наявних ресурсів.

Експортний потенціал є однією зі складових економічного потенціалу, що забезпечує, на відміну від інших складових (виробничого, трудового, природного, фінансового, інформаційного потенціалу тощо) не процес виробництва, а процес споживання, тобто процес реалізації продукції на зовнішньому ринку. Проблема розвитку і диверсифікації експортного потенціалу є вкрай актуальною, адже інтеграція країни, зокрема України, у світову економіку позитивно впливає на розвиток національної економіки.

Серед регіонів України майже всі демонстрували зростання поставок товарів на зовнішні ринки, за винятком двох областей – Луганської та Одеської. Найбільш експортоорієнтованими регіонами у січні-листопаді 2017 року були: місто Київ, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Полтавська, Миколаївська, Київська, Вінницька та Львівська області. Найменш експортоорієнтовані: Чернівецька, Луганська, Херсонська та Тернопільська області. За даними Державної служби статистики України [2], Тернопільська область посідає 21 місце серед всіх областей у загальному обсязі експортних поставок.

Зовнішньоторговельний оборот Тернопільської області товарами за січень-листопад 2017 року склав 666,6 млн дол. США, що на 27,9% більше, ніж за аналогічний період 2016 року. Обсяги експорту становили 342,6 млн дол. США, імпорту – 324,0 млн дол. США, що більше на 27,3% та 28,6% відповідно. Сальдо зовнішньої торгівлі +18,6 млн дол. США.

Експортні поставки товарів здійснювалися до: Польщі (51,8% у загальному експорті товарів області), Білорусі (6,7%), Нідерландів (5,3%), Німеччини (3,8%), Казахстану (2,4%),

Єгипту (2,3%), Швейцарії (1,9%), Індії (1,8%), Бангладешу (1,6%), Саудівської Аравії (1,4%), Грузії (1,3%) тощо. Значна частка поставок до Республіки Польща вказує на залежність експорту регіону від партнерів із цієї країни, що несе в собі певні ризики. Наведена залежність також спостерігається при аналізі експорту послуг, значна частина яких постачається також до Польщі (61%). На другому місці за обсягами експорту послуг знаходиться Швеція. Слід зазначити, що наведені тенденції географічної структури експорту з Тернопільщини також спостерігалися і в 2016 році та фактично не змінилися (табл.1).

Таблиця 1

Географічна структура експорту підприємствами Тернопільської області товарів і послуг за січень-листопад 2017 року [1]

Обсяг експорту товарів			Обсяг експорту послуг		
Країна	млн. дол. США	Питома вага, %	Країна	млн. дол. США	Питома вага, %
Польща	177,47	51,80	Польща	16,18	61,0
Білорусь	22,95	6,70	Швеція	4,83	18,0
Нідерланди	18,16	5,30	Азербайджан	0,72	3,0
Німеччина	13,02	3,80	Швейцарія	0,59	2,0
Казахстан	8,22	2,40	Німеччина	0,47	2,0
Єгипет	7,88	2,30	Гана	0,44	2,0
Швейцарія	6,51	1,90	США	0,43	2,0
Індія	6,17	1,80	Естонія	0,41	2,0
Бангладеш	5,48	1,60	Нігерія	0,39	1,0
Саудівська Аравія	4,80	1,40	Єгипет	0,28	1,0
Грузія	4,45	1,30	Інші	1,99	7,0
Інші	67,49	19,70			
Усього	342,6	100,00	Усього	26,730	100,00

Що стосується товарної структури експорту Тернопільської області, то її основу традиційно складають машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання, продукти рослинного походження, живі тварини та продукти тваринного походження, жири та олії тваринного або рослинного походження та готові харчові продукти. На ці групи товарів припадає 80% усіх поставок, половину з яких складають машини, обладнання та механізми (рис. 1).

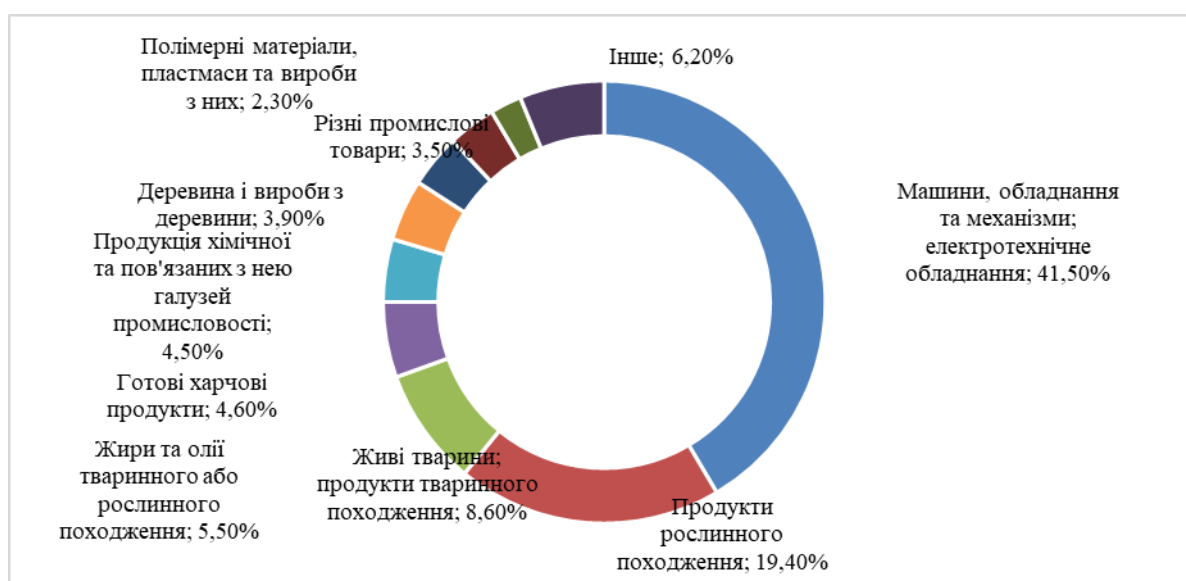

Рис. 1. Основні групи товарів, що експортувалися Тернопільською обл. у січні-листопаді 2017 року [2]

Аналіз показників експорту послуг за 2017 рік вказує на перевагу поставок послуг із переробки матеріальних ресурсів, послуг, пов'язаних із подорожами (туристичних) та транспортних послуг, які разом складають 96% усього експорту послуг регіону (рис. 2).

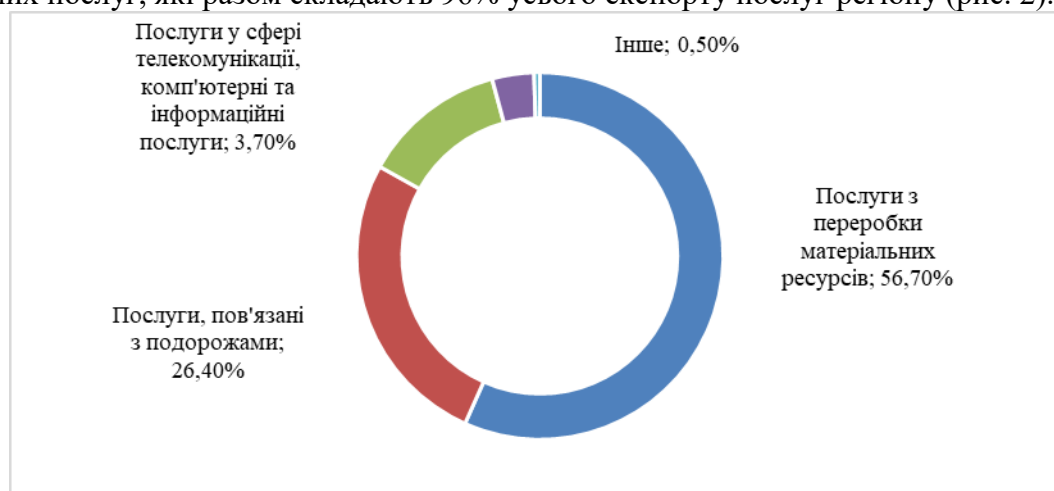

Рис. 2. Основні групи послуг, що експортувалися підприємствами Тернопільської області протягом січня-листопада 2017 року [2]

Перспективи розвитку експортної діяльності Тернопільщини формують експортні потенціали машинобудівної, сільськогосподарської та хімічної галузей, але реалізація експортного потенціалу регіону залежить, серед іншого, від проактивної позиції бізнесу області, а також ефективності та послідовності зусиль місцевої влади, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку підприємницької діяльності в цілому та експорту зокрема.

Перелік використаних джерел:

1. Тернопільська обласна державна адміністрація.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.te.gov.ua/main/ua/337.htm>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

УДК 330.13:63

Лещенко Лариса

кандидат економічних наук, старший викладач
кафедри прикладної економіки і міжнародних економічних відносин
Харківський національний аграрний університет імені В.В.Докучаєва,
м. Харків, Україна

Larysa Leshchenko

PhD (Econ.), senior lecturer of the Department of
Applied Economics and International Economic Relations
Kharkiv National Agrarian University named after V.V.Dokuchajev,
Kharkiv, Ukraine

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ FACTORS OF PROFITABILITY FORMATION OF AGRARIAN ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF EURO INTEGRATION

В умовах ринкових відносин кожне підприємство, незалежно від форми власності і господарювання, зацікавлене в отриманні максимального прибутку. Високий рівень

прибутковості і рентабельності – важливий напрям зростання фінансової стійкості підприємства. Збільшення прибутковості допомагає здійсненню розширеного відтворення і дає можливість відповідати за своїми зобов'язаннями, а також сприяє зростанню рівня рентабельності.

Основними проблемами аграрного виробництва є: відстала матеріально-технічна база, застосування застарілих технологій, висока собівартість виробництва більшості видів продукції, ціновий диспаритет, низька рентабельність або збитковість, дефіцит ліквідності активів, ігнорування участі в державних програмах розвитку з огляду на інерційність мислення, відсутність ефективного механізму менеджменту інвестиційних ресурсів. Об'єктивно складне економічне становище вітчизняних сільгосптоваровиробників, що характеризується наявністю постійних природних і агрокліматичних ризиків, в даний час посилюється ще і політичної нестабільністю.

Стримуючим фактором формування ефективного механізму функціонування сільськогосподарських підприємств різних форм господарювання є низький рівень ресурсозабезпеченості, який має тенденцію до зниження.

Всі чинники, що формують прибутковість сільськогосподарського виробництва, поділяються на екзогенні, ендогенні та чинники інформаційної системи впливу. До екзогенних факторів, які не мають залежності від підприємств, відносять інфляцію, політичну нестабільність, різні зміни економічної політики уряду, розбалансованість ринку. Вони бувають двох груп впливу: директивного і опосередкованого. Фактори директивного впливу впливають на діяльність сільськогосподарських товаровиробників і відчують на собі вплив їх діяльності. До них відносять різних постачальників фінансових, трудових, матеріальних, інформаційних та інших ресурсів, органи державної влади і управління, споживачів, місцеву адміністрацію, контактні аудиторії засобів масової інформації, конкурентів.

При зміні факторів директивного впливу товаровиробники можуть реагувати двояко: вони перебудовують внутрішнє середовище і починають політику, як протидії, так і активного пристосування. При факторах опосередкованого впливу сільськогосподарські організації максимально пристосовують свій персонал, технологію, завдання, цілі і структуру [1].

Варто зазначити, що стійкість сільського господарства багато в чому залежить саме від екзогенних факторів, оскільки підприємства не можуть впливати на них. Сюди можна віднести державну, інвестиційну, цінову, фінансово-кредитну, податкову і соціальну політику.

Функціонування в умовах відкритої економіки змушує українських товаровиробників агропродовольчої продукції у процесі планування виробничо-збутової діяльності враховувати вимоги не лише вітчизняного ринку, але й пристосовуватися до правил міжнародних торговельних організацій і закордонних ринків, зокрема країн ЄС, що викликано бажанням входу країни до європейського економічного простору. Україна як член СОТ у своїй діяльності має застосовувати механізми й процедури, офіційно визнані цією організацією. Одним з дієвих механізмів є державна підтримка експорту шляхом страхування та кредитування. Відчутним кроком до оптимізації фінансування вітчизняних виробників та переробників сільськогосподарської продукції може стати ухвалення законопроекту про державне стимулювання продукції з високою доданою вартістю [2].

Отже, щоб не втратити досягнутих позицій в умовах посилення конкуренції, необхідно нарощувати темпи виробництва продукції українськими господарствами, адаптувати національні стандарти з якості та безпеки продукції до вимог законодавства Європейського Союзу. Впровадження нових технологій, а також системи управління якістю і безпекою продукції поліпшить перспективи розширення ринків збуту української продукції.

Для забезпечення ефективного функціонування аграрного сектора національної економіки необхідні такі інституційні перетворення, завдяки яким створюються умови для сталого розвитку галузі. Це, перш за все, стосується держави, як основного інституту влади.

Невідповідність української продукції європейським стандартам є суттєвою загрозою розвитку вітчизняного агропродовольчого сектору, оскільки стримує постачання продукції на ринки країн ЄС на період запровадження всіх необхідних технічних регламентів і отримання сертифікатів відповідності, призводить до зниження дохідності вітчизняних малих і середніх сільгосп підприємств, а також до послаблення конкурентних позицій на внутрішньому ринку окремих видів української продукції порівняно з європейською, яка вже відповідним чином сертифікована [3]. Розгляд перспектив євроінтеграції України має відбуватися не з позицій бажання долучитися до лідерів, а з позицій економічного відповідності цілей, можливостей і рівнів розвитку економіки та її секторів.

Україна є однією з країн, яка здатна забезпечити розвиток агропромислового комплексу - основного сектора економіки країни власними силами. Вона забезпечена висококваліфікованими кадрами, здатними створити нові моделі управління агропромисловим комплексом, який вирізняється від зарубіжних великими можливостями розвитку економіки і максимальною екологічністю способу життя.

Таким чином, підвищення прибутковості аграрних підприємств в умовах євроінтеграції можливе при врахуванні наступних факторів: державній підтримці та досягненні відповідної якості продукції, яка збільшить рівень конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, відповідатиме технічним стандартам та умовам. Особливу увагу слід приділити досвіду країн Європейського Союзу щодо захисту національного виробника завдяки стимуляції внутрішнього споживання, збільшення експорту і обмеження (квотування) імпорту сільськогосподарської продукції, що призведе до підвищення прибутковості аграрних підприємств, а, отже, до ефективності галузі в цілому.

Перелік використаних джерел:

1. Факторы обеспечения устойчивого развития АПК / [А. А. Швец, М. Ю. Швец, Е. С. Шлыков] // Экономика и обеспечение устойчивого развития хозяйственных структур: межрегион. сб. науч. тр. – Воронеж, 2010. – С. 150-153.
2. Россоха В. Экспортный потенциал аграрных предприятий [Текст] / В. Россоха, О. Шарапа // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Сер. Економічні науки. – 2016. – № 4. – С. 44–63.
3. Дорош М. М. Экспортный потенциал україни: співробітництво з країнами Європейського Союзу / М. М. Дорош, О. О. Дадак, Т. С. Гачек, Р. С. Грабовський // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Гжицького. – 2014. – Т. 16, № 3(5). – С. 25–31.

Мадай Іван

студент групи ПФМ-51
Тернопільський національний технічний університет ім.Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна

Ivan Maday

student of group PFm-51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Панухник Олена**

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Scientific supervisor: **Olena Panukhnyk**

Doctor of Sciences (Economics), Professor,
Head of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ В УКРАЇНІ PROBLEMS OF CENTRALIZED HEAT SUPPLY SYSTEM OPERATION IN UKRAINE

Розвиток та становлення централізованої системи теплопостачання обумовлено появою нових міст та високими темпами житлового будівництва в них у 60-70 рр ХХ століття і на сьогодні вона залишається одним з найважливіших інфраструктурних об'єктів, що забезпечує ефективне функціонування міста. Основними споживачами теплової енергії є житлово-комунальний сектор (44 %), промисловість (35 %) та інші галузі економіки (близько 21 %).

Успадкована централізована система теплопостачання характеризується моральною та фізичною застарілістю тепломеханічного обладнання, інженерних мереж теплопостачання. Відзначають, що більшість з міських котелень країни в системі комунальної теплоенергетики знаходяться в аварійному стані. Устаткування практично всіх котелень, а це понад 100 тисяч одиниць котлів, має знос понад 80%. Майже дві третини українських котельних мають ККД нижче 80%, третина – нижче 60%, а десята частка – нижче 40%. В середньому, Україна на виробництво 1Гкал витрачає на третину більше палива, чим європейські країни [1].

Поглиблює проблему функціонування системи централізованого теплопостачання низька енергоефективність будівель, особливо це стосується багатоквартирних будинків застарілого житлового фонду. Технічна неспроможність системи теплопостачання міст, що проявляється у низькій енергоефективності виробництва та транспортування теплової енергії, призвела до зниження рівня задоволення отриманими послугами споживачів теплової енергії, а неконтрольований перехід найбільш платоспроможних абонентів до автономного теплопостачання зумовив до втрати частини ринку і як наслідок до збиткової діяльності комунальних підприємств теплопостачання.

Особливо гостро постає проблема функціонування централізованої системи теплопостачання, яка пов'язана платоспроможністю споживачів теплової енергії, що негативно позначається на фінансовому стані підприємств, що надають послуги з теплопостачання та призводить до дисбалансу грошових потоків, зниженню їхньої ліквідності тощо. Зокрема, низький рівень доходів населення та підняття тарифів на послуги теплопостачання призвели до неспроможності населення сплачувати за отримані послуги і як наслідок – зростання заборгованості. Так, станом на 31 січня 2018 р. загальний розмір заборгованості населення за централізоване опалення та постачання гарячої води в Україні

становив 12953461,3 тис.грн., а рівень оплати – 65,2%. Найнижчий рівень оплати зафіксовано у Кіровоградській (41,3%), Херсонській (49,4%), Запорізькій (48,3%) та Луганській (48,0%) областях [2].

Окрім технічних, соціальних та економічних проблем функціонування системи централізованого теплопостачання не менш важливою виступає екологічна проблема, яка пов'язана із забрудненням атмосфери, ґрунтів, водних джерел.

У сучасних умовах успішно реалізується використання альтернативних джерел енергетичних ресурсів, що дозволяє в певній мірі вирішити або нівелювати окремі проблеми, однак повна відмова від системи централізованого теплопостачання міст є недоцільною, що підтверджується позитивним зарубіжним досвідом, а в окремих випадках – неможливою.

Вирішення окреслених проблем теплопостачання вимагає застосування комплексного підходу з метою досягнення максимального задоволення потреб споживачів у тепловій енергії на засадах екологічності, енергоощадності та ефективного функціонування підприємств, що генерують теплову енергію.

Перелік використаних джерел:

1. Дорошенко О. В. Соціально-економічні проблеми теплопостачання міст / О. В. Дорошенко // Науковий вісник будівництва. – 2014. – №2. – С. 143–147.

2. Про оплату населенням житлово-комунальних послуг у січні 2018 року [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2018. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 336

Маркович Ірина

к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Iryna Markovych

Cand.of Science (Economics), Docent, Associate Professor of Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ ТРАЄКТОРІЇ НАПРЯМУ ДЕРЖАВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ FEATURES OF TRAJECTORYS CHANGES IN THE STATE GOVERNMENTAL PROCESSES IN UKRAINE

Центровекторні практики державного управління в Україні вичерпують себе та демонструють неефективність або так звані «провали держави», які складно компенсувати навіть злагоджено дієвими ринковими механізмами. Ті процеси, що пов'язані із зміщенням центрів відповідальності та управління із загальнонаціонального рівня до рівня регіонального через формування об'єднаних територіальних громад, не можуть не впливати й на оновлення принципів управління державою.

Зміна траєкторії напрямку управлінського процесу в масштабах держави від схеми «згори-донизу» до схеми «знизу-вгору» уже дає свої позитивні результати. Станом на 12 лютого 2018 року в Україні 3313 територіальних громад сформували 710 об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Майже вісім тисяч громад залишаються поки необ'єднаними [1], проте одним із державних пріоритетів є подальша інтенсифікація процесів децентралізації.

Це знаходить своє відображення у внесенні змін до Податкового та Бюджетного кодексів України; прийнятті Закону «Про співробітництво територіальних громад», Закону «Про засади державної регіональної політики», Закону «Про внесення змін до деяких

законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства» та ін.

Експерти Групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ при Мінрегіоні провели моніторинг щодо темпів зростання власних доходів бюджетів, зокрема ОТГ, та надали експертні висновки. Протягом 2017 року надходження до загального фонду місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 192,7 млрд грн, що більше від 2016 року на 46 млрд грн або на 31,4% [2].

Очевидно, що та об'єднані територіальні громади, які формують додаткові джерела доходів і владні повноваження, більш ефективно використовують надані їм можливості до самоорганізації, наповнення бюджетів, адже розуміння розподілу акумульованих коштів дає додаткові стимули до проявів ініціативи та активності.

Експерти зазначають, що найменші прирости демонструють громади із чисельністю населення до 5 тис. осіб, що в комплексі з іншими факторами наводить на думку, що громади більшого розміру мають більше можливостей реалізувати та посилити потенціал до економічного та соціального зростання. Це своїм наслідком має закладення передумов для можливостей фінансування об'єктів інфраструктури, що особливо важливо для населення.

Перелік використаних джерел:

1. Щоб бути спроможними – краще об'єднуватися за перспективним планом. Добровільності процесу це не заперечує, – В'ячеслав Негода [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>

2. Чим більша громада, тим більше доходів, – рейтинг темпів зростання власних доходів місцевих бюджетів за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/8268>

УДК 005.95:338.43

Маслак Марина

Магістрант

Полтавська державна аграрна академія,

м. Полтава, Україна

Maryna Maslak

graduate student, Poltava State Agrarian Academy,

Poltava, Ukraine

Науковий керівник: **Томілін Олексій**

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів і кредиту

Полтавської державної аграрної академії,

м. Полтава, Україна

Scientific supervisor: **Oleksii Tomilin**

Doctor of economic sciences, Associate professor, Associate professor of chair of finance and credit

Poltava State Agrarian Academy,

Poltava, Ukraine

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ THE BASIC PRINCIPLES OF FORMATION A PERSONNEL POLICY IN AGRO – INDUSTRIAL COMPANIES

У сучасних умовах швидкого розвитку економіки все більшого значення набуває проблема удосконалення кадрової політики агропромислового виробництва. Це зумовлює необхідність встановлення нових методів та принципів управління трудовими ресурсами, які мають максимізувати їх раціональне та ефективне використання для підвищення рівня

добробуту агропромислових підприємств. За останні роки точиться чимало дискусій вітчизняних і зарубіжних науковців щодо питань кадрової політики.

До основних завдань кадрової політики агропромислових підприємств можна віднести наступні: своєчасне забезпечення персоналом необхідної якості й у достатній кількості; забезпечення умов реалізації прав і обов'язків громадян; раціональне використання трудового потенціалу; формування і підтримання ефективної роботи трудових колективів, мотивацію працівників до саморозвитку.

Актуальні проблеми кадрової політики та кадрового забезпечення аграрного сектору економіки знайшли відображення у працях таких вітчизняних дослідників-практиків як: Г. Андрійчук, А. Антонова, Л. Балабанова, М. Виноградського, Ф. Зінов'єва, О. Іванілова, Крушельницької, М. Маліка, О. Оболенського, Т. Олійник, В. Рябокінь, О. Шпикуляка, П. Саблука, Г. Щокіна, В. Юрчишина та ін.

Головне призначення кадрової політики будь-якого агропромислового підприємства – своєчасно формулювати цілі відповідно стратегії розвитку підприємства і галузі. Основна проблема полягає в тому, що агропромислове виробництво не має достатню кількість висококваліфікованих кадрів. Розв'язання проблеми гальмується не адаптованістю працівників до умов конкурентного середовища, застарілими підходами до кадрової роботи та мотивації персоналу. Застарілі методи кадрової політики на деяких підприємствах агропромислового виробництва залишаються великою проблемою, яка знижує мотивацію робітників і загальну результативність праці. На думку Томіліна О. О., на кожному аграрному підприємстві необхідно створити таку систему управління персоналом, яка б забезпечила йому високу ефективність роботи, конкурентоспроможність та стійке становище на ринку [1]. На нашу думку, для вирішення проблем кадрової політики агропромислових підприємств потрібно створювати сучасну кадрову політику, узгоджену на певних принципах і аспектах формування.

На думку Філіпової Т. І., у процесі формування кадрової політики повинні бути узгоджені такі аспекти як: розробка загальних принципів і цілей, планування потреб у персоналі, застосування нових інформаційних технологій, забезпечення ефективного стимулювання праці, оцінка результатів діяльності та політики розвитку персоналу [2]. Основні принципи кадрової політики на думку окремих авторів: повна довіра до працівника і надання йому максимальної самостійності; у центрі економічного управління повинні бути не фінанси, а людина і його ініціатива; результат діяльності підприємства визначається ступенем згуртованості колективу; максимальне делегування функцій управління працівникам; необхідність розвитку мотивації працівників [3]. Лише чітке дотримання усіх принципів, їхня узгодженість, може створити успішну кадрову політику агропромислових підприємств. Запорука успішного господарювання – узгодженість всіх функціональних підсистем агропромислового підприємства в часі та просторі [4].

На нашу думку, основними принципами формування кадрової політики в агропромисловому виробництві є: ефективність, науковість, комплексність та системність.

Отже, кадрова політика агропромислових підприємств повинна мати на меті: створення сприятливих умов праці для робітників, надати їм упевненість у майбутньому. Вона має бути спрямована на одержання соціальних і економічних ефектів. Правильно сформована кадрова політика допоможе закріпити стійкі позиції на ринку, підвищить конкурентоспроможність агропромислових виробництв, але це можливо тільки за дієвої державної підтримки.

Перелік використаних джерел:

1. Томілін О. О. Напрями удосконалення системи підготовки кадрів для аграрного сектора економіки / О. О. Томілін // Науковий вісник Ужгородського університету: Економіка. – Ужгород. – 2012. – Вип. №2 (36). – С. 200–204.
2. Філіпова Т. І. Система підвищення кваліфікації кадрів, як складова кадрової політики / Т. І. Філіпова // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. Вип.10. – Одеса: ОРІДУ УАДУ, 2009. – С. 79 – 88.

3. Миша В. П. Кадрова політика на підприємстві: проблеми і перспективи / В. П. Миша // Актуальні проблеми економіки. – 2008 –№6. – С.165 – 168.

4. Удовенко Т. С. Формування ефективної кадрової політики на підприємстві / Т. С. Удовенко, С. М. Невмержицька // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 3. – С. 125–127.

УДК 338+637.1

Молокопій Аліна

студент групи ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет ім.Івана Пулюя,

м. Тернопіль, Україна

Alina Molokopiy

student of group PFM-51

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Панухник Олена**

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,

м. Тернопіль, Україна

Scientific supervisor: **Olena Panukhnyk**

Doctor of Sciences (Economics), Professor

Head of the Department of Economics and Finance

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ МОЛОКА В УКРАЇНІ **STATE AND TRENDS OF DEVELOPMENT OF MILK MARKET IN UKRAINE**

Агропромисловий комплекс України – це важливий стратегічний експортно-орієнтований сектор вітчизняної економіки, а ринок молока є його невід’ємною складовою, який один з небагатьох демонструє позитивні зрушення в динаміці розвитку після втрати російських ринків збуту. Відповідно, актуалізуються питання пошуку нових ринків збуту шляхом розвитку співпраці з країнами Європейського Союзу та Сходу, що вимагає адаптації до вимог щодо якості продукції.

Ринок виробництва молока в Україні характеризується низкою показників (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка основних показників ринку молока в Україні у 2010-2016 рр. [1]

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Поголів'я корів, тис.голів	2631	2582	2554	2509	2263	2167	2109
Темп росту (до 2010 р.), %	100	98,1	97,1	95,4	86,0	82,4	80,2
Виробництво молока, (у постійних цінах 2010 року); млн.грн	28533,0	28909,5	29185,3	28246,1	26926,9	26321,8	28533

Скорочення поголів'я корів має чітко виражену спадну тенденцію. Загальне скорочення за аналізований період склало 522 тис.голів або 19,8%. Особливістю утримання молочного стада в країні є їхній розподіл за категоріями господарств. Зокрема, у 2016 році лише 23% стада утримувалося сільськогосподарськими господарствами, а відповідно 77% - у домашніх господарствах. Такий розподіл поголів'я за категоріями господарств робить галузь

нестабільною, оскільки безпосереднє виробництво молока залежить від індивідуального господарства, в тому числі якість молока є значно нижчою ніж молоко отримане від корів, що утримуються у сільськогосподарських господарствах. Основними причинами, що спричинили зниження поголів'я є: високий рівень затрат на утримання та вирощування корів, низький рівень закупівельних цін на молоко, законодавча неврегульованість ринку землі, що унеможливило розширення діяльності сільгоспідприємствами.

Впровадження передових агротехнологій на сільгоспідприємствах сприяло досягненню збільшення продуктивності корів у 1,8 разів, а саме 5000 кг молока на корову. Обсяг виробництва молока в Україні у 2016 р. в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь становить 28,9 т, що майже у 3 рази менше порівняно з аналогічними показниками країн ЄС. Незважаючи на це, виробництво молока сільгоспідприємствами є доволі прибутковим. У 2016 році рентабельність виробництва молока склала 18,2 % [2].

Відзначаємо диспропорції утримання поголів'я корів у регіональному розрізі, зокрема на Вінницьку, Волинську, Житомирську, Львівську, Полтавську, Хмельницьку та Чернігівську області припадало близько 35,9% загального стада у 2016 р., менша частка припадає на Чернівецьку, Запорізьку, Донецьку та Луганські області.

З метою активізації та подальшого розвитку ринку молока в Україні вважаємо, що необхідно вжити низку комплексних заходів, зокрема: сприяння розвитку кооперативів виробників молока, що дозволить змінити технології доїння, зберігання молока; фінансове стимулювання впровадження стандартів якості молока, що відповідає вимогам до безпеки продукції ЄС; створення умов для застосування інновацій у господарських формуваннях виробництва молока, що дозволить підвищити продуктивність; загальнодержавна підтримка виробників молока з метою забезпечення продовольчої безпеки, забезпечення сільського населення робочими місцями та підвищення їхнього добробуту тощо[2].

Перелік використаних джерел:

1. Статистичний щорічник України за 2016 рік [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2018. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Тивончук С. В. Розвиток ринку виробництва молока в Україні в контексті євроінтеграційних процесів / С. В. Тивончук, Я. О. Тивончук, Т. П. Павлоцька // Економіка АПК. – 2017. – №4. – С. 25–31.

УДК 336.7

Олещук Дмитро
студент групи ПФМ-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна
Dmytro Oleshchuk
student of group PFm-51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine
Науковий керівник: **Хрупович Світлана**
доцент
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна
Scientific supervisor: **Svitlana Hrupovich**
associate professor
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

РЕАЛЬНИЙ СТАН ОПЕРАЦІЙ З КРЕДИТУВАННЯ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ REAL STATE OF CREDIT OPERATIONS IN THE BANKING SPHERE OF UKRAINE

Незважаючи на кризові явища в економічній системі, кредитні операції залишаються одним з головних видів активних операцій банків. Так, станом на 01.01.2007 р. кредити становили 79% від загальних активів, а вже на 01.01.2017 р. їх частка серед активів всіх платоспроможних банків займає 44% , тобто за 10 років ситуація змінилася на 35 п.п.

За результатами на 1 січня 2016 року активи банківської системи за вирахуванням сформованих резервів, збільшилися на 18,98% (або на 200105 млн. грн.) у порівнянні із показниками початку 2012 року (рис.1.). Кредитний портфель банків України теж має тенденцію до скорочення.

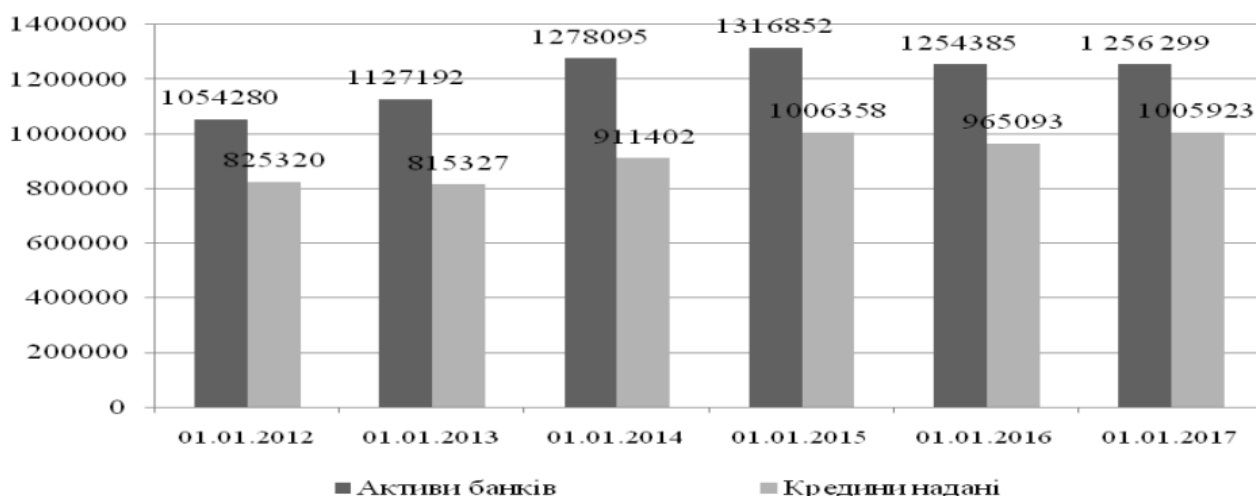

Рис. 1. Абсолютні показники кредитної діяльності банків за 2012-2017 роки, млн. грн. [2]

Якість кредитного портфелю досить важко точно оцінити, оскільки на неї впливає досить багато факторів, що не піддаються кількісній оцінці. Крім того, методологія розрахунку проблемної заборгованості, за офіційною статистикою НБУ та міжнародних рейтингових агентств, суттєво відрізняються, навіть кожен окремий банк, опираючись на власну кредитну політику, використовує різноманітні способи оцінки та управління рівнем проблемної заборгованості. Для порівняльного аналізу було обрано п'ять банків України: ПАТ КБ «Приватбанк», ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ «Укросоцбанк», ПАТ «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк», ПАТ «ОТП Банк»

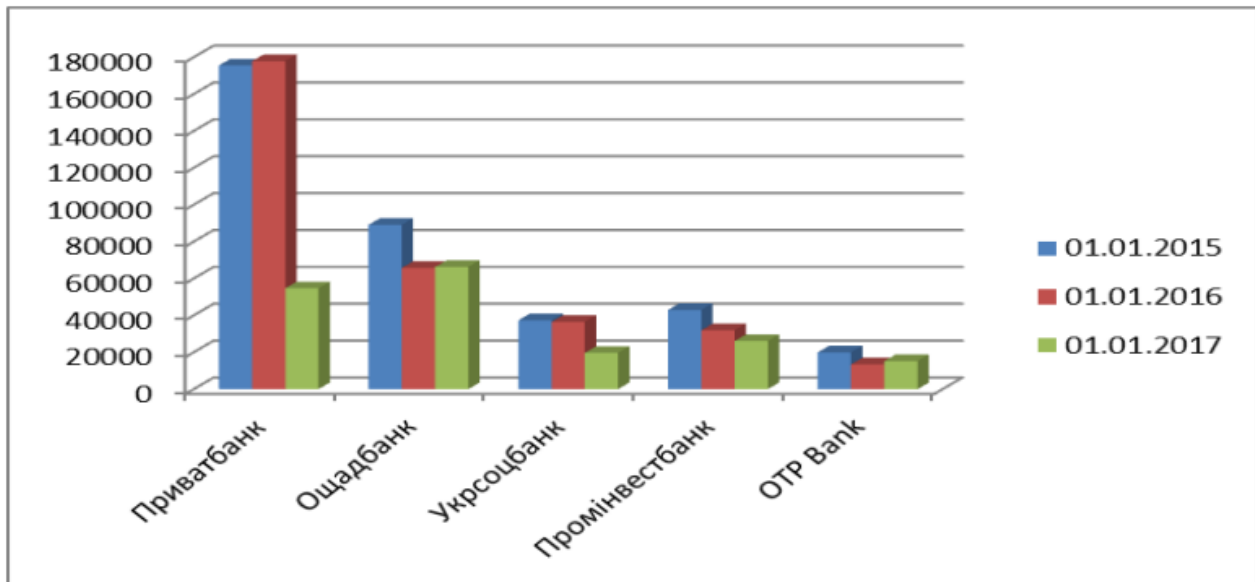

Рис. 2. Динаміка питомої ваги обсягів кредитних портфелів в активах банків України на початок 2015-2017 років [2]

Проведено аналіз сукупного кредитного портфеля обраних банків. Так, якщо на початок 2014 року обсяг сукупного кредитного портфеля банків складав 358900,17 млн. грн., то вже наступного року він збільшився на 16,91% до 419600,80 млн. грн., а вже на початок 2016 року збільшився на 8,47% та складав 455121,81 млн. грн.

Також, проаналізовано питому вагу сукупного кредитного портфеля в активах банків. За період з 2014 по 2017 роки обсяг наданих кредитів відносно активів банків з кожним роком збільшується. Частка сукупного кредитного портфеля в активах банків на початок 2017 року складає 80,67% та має тенденцію до зростання. Це свідчить про високий рівень ризику кредитних операцій. Великий обсяг кредитного портфеля в загальних активах банків, який відображається протягом аналізованого періоду, є наслідком втрати стабільності банківської системи.

На рівень кредитування на початку 2015 року мала вплив внутрішньополітична криза та активна фаза війни на Сході України. Станом на початок 2016 р. відзначається зменшення частки кредитного портфеля в активах банків.

Аналіз обсягів наданих кредитів юридичним та фізичним особам групою аналізованих банків України за період з 2015 року по 2017 роки представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка обсягів наданих кредитів юридичним та фізичним особам банками України за період 2015-2017 рр. [2]

Банк	Кредити юридичним особам, млн. грн.			Темп приросту, %	Кредити фізичним особам, млн. грн.			Темп приросту, %
	2015	2016	2017		2015	2016	2017	
Приватбанк	145341	151705	34969	-76	30104	26105	19702	-35
Ощадбанк	84758	62 740	63283	-25	4295	2 947	2911	-32
Укрсоцбанк	20025	19 483	9382	-53	17245	16 921	10246	-41
Промінвестбанк	42806	31 799	26 018	-39	117	55	35	-70
OTP Bank	11955	7 039	10 545	-12	7964	6 360	4666	-41

У результаті проведених досліджень визначено, що діяльність банків у сфері кредитування протягом останніх трьох років не є успішною. Банки не можуть пристосуватися до кризового стану в країні та постійної нестабільності у політичній сфері. Обсяг кредитного портфеля банків відносно активів збільшується, але реальна його величина скорочується, що пов'язано зі зниженням якості кредитного портфеля. Це в свою чергу призводить до зниження дохідності кредитних операцій банків та зростання рівня кредитного ризику, бо значна частка активів акумулюється у вигляді резервів на покриття збитків.

Перелік використаних джерел:

1. Офіційний сайт інформаційного агентства «Уніан». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economics.unian.net>.

2. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua>.

УДК 336:352

Подвірна Тетяна
старший викладач

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Tetiana Podvirna

PhD of Economics, Senior Lecturer

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД INTERGOVERNMENTAL TRANSFERS OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES

Значну роль у формування та організації бюджетного процесу займає міжбюджетне регулювання, метою якого є перерозподіл фінансових ресурсів між бюджетами для забезпечення відповідності повноважень на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами за відповідними бюджетами та фінансових ресурсів, які мають забезпечувати їх виконання.

З метою регулювання міжбюджетних відносин використовуються міжбюджетні трансферти.

Міжбюджетні трансферти - це кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого. У ст. 97 Бюджетного кодексу визначено, що міжбюджетні трансферти поділяються на:

- 1) базову дотацію;
- 2) субвенції;
- 3) реверсну дотацію;
- 4) додаткові дотації [1].

Відбулися значні зміни у механізмі бюджетного регулюванні та вирівнюванні, а саме перехід від триступеневої до двоступеневої бюджетної моделі. До 2015 року, дотація вирівнювання надавалася з державного бюджету обласним бюджетам, бюджетам міст обласного значення та районним бюджетам. Між згадуваними бюджетами та державним бюджетом здійснювалися прямі міжбюджетні відносини. В свою чергу районний бюджет розподіляв суму дотації вирівнювання між бюджетами сіл, селищ, міст районного значення. Отже дотація вирівнювання розподілялася за трьома рівнями:

- обласний бюджет;
- бюджети міст обласного значення та районні бюджети;
- бюджети сіл, селищ, міст районного значення.

Починаючи з 2015 року повністю зник третій рівень прямих міжбюджетних відносин, а до другого включили об'єднані територіальні громади.

Таким чином об'єднані територіальні громади отримали такі ж самі повноваження, як і міста обласного значення та районні бюджети, а ті громади, які не об'єдналися, позбавлені таких прав.

Основною метою проведення децентралізації – є забезпечення фінансової самостійності місцевих бюджетів, стимулювання громад до добровільного об'єднання та формування спроможних територіальних громад.

Реформа об'єднання територіальних громад (ОТГ) розпочалась з 2015 році, у якому було утворено 159 ОТГ, що об'єднали 793 територіальні громади. Станом на початок 2017р. в Україні вже налічувалось 336 ОТГ, які об'єднали 1740 місцевих рад. У 2018 році відбувся суттєвий прогрес у формуванні ОТГ – їхня кількість зросла до 665, які об'єднали 3264 територіальних громад на яких проживає біля 6 млн. осіб (14,3% від загальної кількості населення України) [3]. Усі ці общини перейшли на прями міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України.

Так, відповідно до норм Бюджетного кодексу України бюджети ОТГ здійснюють прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом у формі: базової дотації; реверсної дотації; освітньої субвенції; медичної субвенції; субвенції на формування інфраструктури ОТГ; субвенції на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій; інших субвенцій та дотацій, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів; коштів Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР) [1].

Станом на 01 січня 2018 року місцеві бюджети ОТГ одержали 272,9 млрд грн. міжбюджетних трансфертів, у тому числі:

- базову дотацію – 5,8 млрд грн;
- субвенцію на соціальний захист населення – 124,7 млрд грн;
- освітню субвенцію – 51,5 млрд грн;
- медичну субвенцію – 56,2 млрд грн;
- субвенцію на формування інфраструктури ОТГ – 1,5 млрд грн;
- субвенцію на соціально-економічний розвиток окремих територій – 6,2 млрд грн[2].

Отже, найбільша частка міжбюджетних трансфертів, що покращують сталий розвиток ОТГ припадає на: субвенцію на соціально-економічний розвиток, кошти ДФРР та інфраструктурну субвенцію.

Перелік використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Місцеві бюджети: експерти підбили перші підсумки 2017 року/ Сайт Децентралізація [Електронний ресурс] - Режим доступу - <http://decentralization.gov.ua/news/8053?page=8>

3. Сайт Центральної виборчої комісії [Електронний ресурс] - Режим доступу- https://www.drv.gov.ua/portal!/cm_core.cm_index?option=ext_gromada&prejim=1&pmn_id=145

УДК 336.71

Романишин Юрій
student of group PFm-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна
Yurii Romanyshyn
student of group PFm-51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Крамар Ірина**
доцент
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна
Scientific supervisor: **Irina Kramar**
associate professor
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ **ESTIMATION OF BANKING INSTITUTIONS FINANCIAL STABILITY**

Успішне функціонування банківської системи загалом залежить від фінансової стійкості кожного окремого банку зокрема та його здатності протидіяти негативним чинникам та динамічно розвиватися. Діяльність комерційних банків тісно пов'язана із загальним станом національної економіки, яка знаходиться в умовах коливань рівня пропозиції та попиту на банківські послуги, конкуренції, наявності різноманітних ризиків тощо. Фінансова стійкість окремих банків виступає не тільки гарантом своєчасності розрахунків між суб'єктами господарювання, але і чинником, що забезпечує довіру до банківської системи приватних вкладників. Тому підтримання банком фінансової стійкості є важливим завданням, вирішення якого можливе за умови узагальненої оцінки та всебічного аналізу діяльності комерційного банку.

Сьогодні існує безліч трактувань фінансової стійкості, проте найширше вона пояснюється так: «Фінансова стійкість - це якісна характеристика фінансового стану банку, яка визначається достатністю, рівновагою та оптимальним співвідношенням його активів і фінансових ресурсів за умов підтримання на потрібному рівні ліквідності та платоспроможності, зростання прибутку та зменшення ризиків; здатність переносити непередбачувані витрати, а також зберігати стан ефективного функціонування» [1, с. 38].

Фінансова стійкість комерційного банку забезпечується його прибутковою діяльністю з обмеженнями відносно ліквідності й надійності. Саме тому, стійкість комерційного банку знаходиться під впливом всіх напрямків його діяльності і має складну структуру з кількома основними елементами. Комерційний банк можна вважати фінансово стійким, коли він має стабільний капітал, ліквідний баланс, вважається платоспроможним і задовольняє вимоги щодо якості капіталу.

Єдиної системи показників, яка б характеризувала фінансову стійкість банку немає, тому аналітики використовують різні методики, які можуть суттєво відрізнятися. Оцінка рівня ефективності банківської діяльності здійснюється на основі розрахунку показників фінансової стійкості банку, ділової активності, ліквідності та ефективності управління банком. Методи оцінки фінансової стійкості є складовими елементами моніторингу фінансового стану банків. Так, сучасні підходи до організації моніторингу фінансового стану банків можна класифікувати наступним чином:

- коефіцієнтний аналіз й аналіз однорідних груп;
- рейтингові системи оцінки, що передбачають ранжування банків;
- комплексні оцінки банківського ризику;
- статистичні моделі;
- макропруденційний аналіз.

Отже, фінансова стійкість є важливою умовою для забезпечення ефективної діяльності банку. Саме вона є рушійним елементом побудови банківської системи України в цілому. Фінансово стійкий банк – це банк, що прогресивно розвивається та демонструє позитивну динаміку при допустимих ризиках та ефективності, для якого характерним є пропорційне і збалансоване зростання його системоутворюючих компонент – капіталу, ліквідності, активів, фінансового результату.

Забезпечення фінансової стійкості діяльності комерційних банків є основою стабільної банківської системи, запорукою успіху економічних перетворень і макроекономічного розвитку. Від рівня розвитку банківської системи, її ресурсного

потенціалу, надійності та високого рівня платоспроможності залежить забезпеченість фінансовими ресурсами всіх галузей народного господарства країни.

Перелік використаних джерел:

1. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлик. – Тернопіль, 2009. – 316 с.

Сергієнко Галина, Стрелка Юлія

ст. групи ОА-17-1м

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра

Василенка,

м. Харків, Україна

Halyna Serhiienko, Yuliia Strielka

Group ОА-17-1м

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture,

Kharkiv, Ukraine

Руденко Сергій

кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку та аудиту

Харківський національний технічний університет

сільського господарства імені Петра Василенка,

м. Харків, Україна

Serhii Rudenko

Doctor of Philosophy, Senior Lecturer

Department of Accounting and Audit Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of

Agriculture,

Kharkiv, Ukraine

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ REFORMING THE TAX POLICE AS A TOOL FOR STIMULATING BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE

Сучасний стан економіки України характеризується такими деструктивними процесами, як тінізація доходів та заробітної плати, корумпованість у органах влади різних рівнів, ухилення від сплати податків суб'єктами бізнесу та їх власниками, контрабанда тощо. Все це потребує невідкладних дій, сутність яких повинна заключатися в системних економічних і соціальних реформах з метою створення економічної системи в країні та інститутів її регулювання, які б мінімізували мотиви до названих зловживань.

Податкова система країни, крім того, що є інструментом акумулювання фондів грошових коштів для створення суспільних товарів через бюджет (шляхом виконання фіскальної функції), є також ключовим засобом непрямого держаного регулювання, який повинен формувати стимули для розвитку бізнесу та добробуту населення країни шляхом впливу на попит, пропозицію, ціни, раціональне використання ресурсів тощо. До складу податкової системи входять і контролюючі органи, в Україні – це Державна фіскальна служба, яка повинна забезпечувати реалізацію державної податкової політики, а також, зокрема, здійснює боротьбу з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства. Для здійснення боротьби з правопорушеннями в структурі Державної фіскальної служби виділено податкову міліцію, яка, відповідно до окремого розділу Податкового кодексу України, повинна запобігати кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, забезпечувати їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення, проводити

розшук осіб, які переходять від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері, запобігати і протидіяти корупції у контролюючих органах та виявлення її фактів, забезпечувати безпеку діяльності працівників контролюючих органів, захист їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків [1, ст. 348.2].

З 2014 року після обрання діючого Парламенту та Президента України державними органами влади неодноразово робилися заяви щодо необхідності реформування податкової системи, де одним із ключових питань виділялося реформування податкової міліції. Але, варто відзначити ряд метаморфоз, які супроводжують дії в цьому напрямку. Верховна Рада України у грудні 2016 року прийняла Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21 грудня 2016 року №1797-VIII, який скасував такий орган, як податкова міліція [2]. Але майже відразу було заявлено, що відбулася технічна помилка, а Комітет з питань податкової та митної політики Верховної Ради України у відповіді на звернення Державної фіскальної служби України пояснив, що виключення розділу XVIII2 «Податкова міліція» у Податковому кодексі України набирає силу з дня отримання чинності законом, який визначає правові основи організації та діяльності центрального органу виконавчої влади та на який покладається обов'язок забезпечення запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, об'єктом яких є фінансові інтереси держави [3]. В той же час існують вже судові рішення, зокрема Ухвала Шевченківського районного суду м. Київ від 18 квітня 2017 року в справі № 761/13270/17, які встановлюють, що наразі немає правових підстав для діяльності податкової міліції [4]. Втім, варто зазначити, що, де-факто, податкова міліція працює.

Описана ситуація свідчить про відсутність однозначної позиції з приводу реформування податкової міліції. Не можна вважати нормальною ситуацію, коли представники однієї гілки влади – виконавчої – Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Державна фіскальна служба України не можуть консолідуватися у розробці проекту законодавчих змін щодо формату органу по боротьбі з податковими та іншими фінансовими правопорушеннями.

З врахуванням значної недовіри суспільства та вітчизняного бізнесу до податкової міліції, а також рекомендацій міжнародних інституцій, на нашу думку, необхідним є якнайшвидше прийняти законодавчі зміни, які б дали змогу переформувати податкову міліцію. Реформування податкової міліції повинно запобігти таким зловживанням, як наявності великої кількості випадків безпідставного внесення податковою міліцією відомостей про вчинення кримінального правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань та негативні результати їх розслідування; імітації боротьби з організаторами податкових злочинів, коли, наприклад, статистика діяльності податкової міліції формується не за рахунок боротьби з організаторами податкових злочинів, зокрема особами, які створюють конвертаційні центри, а з підприємствами реального сектору економіки; економії коштів бюджету, адже, для прикладу, різниця між фактичним економічним ефектом від діяльності податкової міліції при розслідуванні злочинів у 2015 році (520,6 млн грн) та коштами, витраченими державою на утримання цього органу (553,73 млн грн) складає мінус 33,13 млн грн та ін. [5].

Вважаємо, що Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Державна фіскальна служба України та представники громадськості за умови широкого суспільного обговорення повинні узгодити спільний проект Закону (при технократичному підході – це можливо, за бажання ж досягти політичних та корупційних інтересів – ні), який буде направлений на реформування податкової міліції в аналітичний орган з попередження та запобігання податкових та фінансових правопорушень (з суттєвим переглядом силових повноважень).

Ключовими принципами, на яких повинна ґрунтуватися реформа, мають бути: законність, презумпція правомірності рішень платників податків у разі неоднозначного

трактування законодавчих та інших нормативно-правових актів, невідворотність покарання за вчинення кримінальних фінансових правопорушень, колегіальність при розробці важливих рішень, оперативність, незалежність, відкритість, політична нейтральність, відсутність корупції.

Реформування податкової міліції на окреслених принципах є важливим засобом покращення загального стану економічної системи держави, в першу чергу, за рахунок переходу органу, який прийде на зміну податковій міліції, від наглядово-каральної функції до обслуговуючої та аналітичної функцій.

Перелік використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.10.2010 р. № 2755-VI. URL. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні від 21.12.2016 року № 1797-VIII. URL. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1797-19>.

3. Листа Комітету з питань податкової та митної політики від 12.01.2017 р. №04-27/10-1226. URL. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/data/files/187938.pdf>.

4. Ухвала Шевченківського районного суду м. Київ від 18 квітня 2017 року в справі № 761/13270/17. URL. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66016595>.

5. Пояснювальна записка до Проекту Закону «Про фінансову поліцію» від 15.03.2016 р. № 4228. URL. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58400.

УДК 336.63

Тимошик Наталія

доцент кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя,

м. Тернопіль, Україна

Nataliia Tymoshyk

Associate Professor Departments of Economics and Finance

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

Семчишин Євгенія

викладач економічних дисциплін

Технічний коледж ТНТУ ім.І. Пулюя,

м. Тернопіль, Україна

Yevheniia Semchyshyn

teacher of the highest category

Technical College of Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

FORMING EFFECTIVE SYSTEM OF FINANCIAL RISK MANAGEMENT

Будь-яка діяльність підприємства завжди пов'язана з різними видами ризику. Найбільш суттєвими є фінансові ризики, оскільки можуть призвести до загрози діяльності підприємства загалом. Виникає проблема ефективного управління фінансовими ризиками та фінансовими відносинами з іншими суб'єктами господарювання.

Аналіз наукових праць показав, що суттєвий внесок у вивчення питань управління методами мінімізації фінансових ризиків зробили такі вітчизняні та іноземні науковці, як:

В. Алексеєв, І. Бабак, І. Балабанов, Л. Донець, О. Жихор, Г. Крамаренко, О. Кузьмін, О. Чорна та інші. Постійні зміни умов ринкового середовища вимагають подальшого дослідження даної проблеми, що свідчить про її актуальність.

Мета роботи полягає у дослідженні впливу чинників на результати діяльності підприємства та способи нейтралізації їх дії.

Ризик – це ситуація, яка є варіантом або наслідком свідомо прийнятого управлінського рішення, що може призвести до матеріальних або інших втрат [1, с. 73-78]. З іншої сторони, ризик – це достатньо усвідомлена небезпека виникнення непередбачених втрат майна, очікуваного прибутку, грошей внаслідок випадкових змін умов виробничо-господарської діяльності або інших несприятливих обставин.

Проте це не означає, що підприємство має вести тільки консервативну економічну політику. Не варто боятися ризиків, а ретельно аналізувати причини негативного розвитку подій, коригувати цілу систему відповідних оперативних господарських операцій з метою максимізації результату та враховувати попередній досвід.

Існує безліч причин виникнення фінансових ризиків, які можуть виникати спонтанно під час діяльності підприємства та поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні включають: економічна кризу; слабку і нестабільну економіку країни; мало ефективне державне регулювання облікової ставки; підвищення рівня конкурентної боротьби; зниження цін на світовому ринку; інфляція; загострення конкурентної боротьби; політичні аспекти та ін. Такі причини є зовнішніми відносно підприємства і непідвладні апарату управління.

До внутрішніх причин виникнення фінансових ризиків відносяться: підвищення рівня витрат на підприємстві; незадовільну фінансову політику підприємства; неефективне управління доходами, витратами та фінансовими результатами загалом.

З метою формування ефективної системи управління фінансовими ризиками виникає потреба в їх ідентифікації. Ідентифікація ризиків полягає у визначенні всіх можливих ризиків, пов'язаних із конкретною операцією. Відомості про ризики документуються в процесі ідентифікації, а самі ризики для оптимізації управління можуть бути розподілені між ризик-менеджерами та відслідковано на всіх стадіях діяльності підприємства.

За своєю природою ідентифікації ризиків є безперервним процесом, тому нові ризики потрібно включати в його перебіг. На практиці управління ризиками підприємства може здійснюватися за стратегіями уникнення або утримання від контролем ризикових ситуацій. Першу з них можна розглядати як пасивну, а другу – активну.

Стратегія уникнення фінансових ризиків підприємства передбачає вироблення та ухвалення управлінських рішень на основі аналізу різних альтернативних варіантів здійснення окремої виробничої операції. Такий підхід дозволить спочатку визначити безризиковий сценарій розвитку подій, а потім прийняти як базовий. Однак, такий сценарій в умовах невизначеності здійснення будь-якої господарської операції видається нереальним.

На противагу цьому, стратегія утримання фінансових ризиків під контролем суб'єкта господарювання реалізується шляхом застосування методів їх нейтралізації, зокрема основних – страхування, лімітування, хеджування та диверсифікації [2, с. 62-64].

Страхування як спосіб нейтралізації фінансових ризиків може здійснюватися у вигляді самострахування та комерційного страхування. Самострахування передбачає утворення фондів фінансових ресурсів з метою покриття потенційних збитків, різного характеру фінансових наслідків, додаткових витрат матеріальних, грошових та інших ресурсів. В такий спосіб, за рахунок визначених відрахувань формуються один або декілька фондів грошових ресурсів спеціального призначення. Так підприємство може створити резервні фонди в грошовій формі для запобігання негативних наслідків у випадку непогашення контрагентом своїх фінансових зобов'язань, і, крім того, у матеріальній формі при формуванні резервного залишку сировини та матеріалів на складі для забезпечення безперебійного постачання виробничого процесу. Комерційне страхування передбачає повне передавання фінансового ризику підприємства або його частини на утримання страховій компанії за певну плату.

Лімітування – це встановлення обмежень, тобто допустимих сум витрат, кредиту, продажу, тощо. Лімітування використовують для зменшення ризику в кредитній та інвестиційній діяльності суб'єкта господарювання.

Хеджування як один з методів нейтралізації фінансових ризиків на підприємстві передбачає використання одного інструмента з метою зниження ризику, пов'язаного з несприятливою дією ринкових чинників на ціну іншого або на фінансові потоки, що формуються ним у процесі діяльності.

Інший метод зниження або нейтралізації фінансових ризиків – диверсифікація, яка здійснюється для зменшення ризику за рахунок його розподілу між складовими, що характеризуються певним рівнем фінансового ризику. Такий метод управління фінансовими ризиками та їх нейтралізацією є досить простим і тому часто використовується в практичній діяльності.

Кожен з методів має свої можливості та обмеження в застосуванні, однак їх розумне поєднання може призвести до зниження рівня впливу фінансових ризиків на суб'єкт господарювання.

Крім того, з метою зменшення фінансових ризиків підприємствам у процесі своєї діяльності необхідно:

- запровадити гнучку систему ризик-менеджменту, яка б змогла забезпечити постійний контроль за ризиками та передбачити шляхи їх мінімізації;
- усі підрозділи, що займаються оптимізацією фінансових ризиків забезпечити сучасними інформаційними та комп'ютерними технологіями;
- удосконалити способи мінімізації ризиків, використовуючи при цьому передовий вітчизняний та зарубіжний досвід та досягнення.

Таким чином, наведені заходи щодо попередження фінансових ризиків, визначення інструментів та методів їх мінімізації сприятимуть забезпеченню стабільної роботи підприємства і економічної системи загалом.

Перелік використаних джерел:

1. Бабак О. Фінансові ризики та основні методи їх нейтралізації / О. Бабак. – Вісник УАБС. – 2010. – № 6 (23). – С. 71-78.
2. Жихор О. Б. Управління фінансовими ризиками та методи їх нейтралізації на підприємстві [Електронний ресурс] / О. Б. Жихор, Ю. С. Балясна // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2011. – Том 2. – № 11. – Режим доступу : <http://fkd.org.ua/article/view/28932/26011>.
3. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків / [Л. І. Донець, О. В. Шепеленко, С. М. Баранцева та ін.] ; за ред. Л. І. Донець. – К. : ЦУЛ, 2012. – 472 с.

УДК 336.7:368

Шірінян Лада
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів
Національний університет харчових технологій
м. Київ, Україна

Lada Shirinyan,
Ph D, Professor, Head of the Department of Finances
National University of Food Technologies,
Kyiv, Ukraine

Арич Михайло
кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів
Національний університет харчових технологій,
м. Київ, Україна

Mykhailo Arych
Ph D., Candidate of Economic Sciences,

**ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ І ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ
СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ
ESTIMATION OF COMPETITIVENESS AND DEVELOPMENT TENDENCIES
OF INSURANCE MARKET OF UKRAINE**

За допомогою методології Л. В. Шірінян проведено комплексну оцінку конкурентоспроможності і тенденцій розвитку страхового ринку України [1-2]. Результати дослідження виявили як позитивні риси, так і прояв негативних тенденцій на страховому ринку України. До позитивних характеристик можна віднести наявність конкуренції і високу конкурентоспроможність на ринку «non-life» страхування. До негативних рис – низький рівень ємності страхових послуг, висококонцентрований стан та невисоку конкурентоспроможність ринку страхування життя, великі відхилення від оптимальних значень числа страховиків та індексу Герфіндаля-Гіршмана.

Аналіз конкурентоспроможності страхового ринку України в розрізі географічного аналізу для 2006-2016 років показав нерівномірність розподілу страхових послуг: більшість регіонів України поки не є насиченими щодо страхових послуг і можуть мати більшу щільність страховиків, ніж є на даний час, одна філія страховика в середньому охоплює 30 тис. населення в області. Найвища щільність страховиків для ринку загального страхування протягом досліджуваного періоду була у 2013 році. Дослідження ємності страхового ринку показало відносно стабільну динаміку функціонування страхового ринку країни [3].

Результати дослідження отримано в рамках держбюджетної теми НДР кафедри фінансів Національного університету харчових технологій «Комплексна оцінка та шляхи підвищення конкурентоспроможності страхового ринку України в контексті європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0117U001246, наказ МОНУ №198 від 10.02.2017, термін виконання 2017–2020 рр. Керівник проекту – д.е.н, проф. Шірінян Л. В.).

Перелік використаних джерел:

1. Шірінян Л. В. Методологія комплексної оцінки відкритості ринків банківських і страхових послуг України / Л. В. Шірінян, А. С. Шірінян // Економіка України, 2017. – № 12. – С. 55–60.
2. Шірінян Л. В. Фінансове регулювання страхового ринку України: проблеми теорії та практики: монографія / Л. В. Шірінян. – Наукове видання. – Київ: видавництво «Центр Учбової Літератури», 2014. – 458 с.
3. Арич М. І., Шірінян Л. В. Дослідження конкурентоспроможності страхового ринку України: географічний аналіз / М. І. Арич, Л. В. Шірінян // Наукові праці НУХТ. – 2017. – Том 23, №5, Частина 2. – С. 17 – 25.

**СЕКЦІЯ 2. ІНСТИТУЦІЙНИЙ ТА ФІНАНСОВИЙ БАЗИС ФОРМУВАННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД
ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ**

УДК 336.71

Бортняк Ірина
студентка групи ПФМЗ-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна
Iryna Bortnyak
student of group PFM-51
Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Крамар Ірина**
доцент, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна
Scientific supervisor: **Irina Kramar**
associate professor, Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

МЕТОДИ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ **METHODS OF BANKING INSTITUTIONS COMPETITIVE FIGHTING**

Банки можуть досягати конкурентних переваг за допомогою різних методів. Залежно від цього розрізняють цінову і нецінову конкуренцію. Особливістю банківської цінової конкуренції є відсутність чіткого взаємозв'язку споживчої вартості банківської послуги і її ціни. Цінова конкуренція на ринку банківських послуг має обмежений характер.

У якості основних обмежувальних факторів цінової конкуренції можна розглядати:

- прямі і непрямі методи державного впливу;
- наявність крайніх (верхньої і нижньої) меж зміни ціни.

Державний вплив на ринок банківських послуг і діяльність банків на ньому здійснюється заходами грошово-кредитної та бюджетно-фіскальної політики і може бути реалізований як економічними (непрямими), так і неекономічними (прямими) методами. Рівень нижньої межі зміни ціни визначається обсягом затрат банку на здійснення пропозиції тих чи інших видів послуг. Визначити верхню межу ціни дещо складніше, оскільки вона визначається наявністю достатнього попиту на банківські послуги.

Методами цінової конкуренції банків є: - надання знижок за заявленими тарифами;

- надання більшого обсягу послуг за діючими тарифами;
- безкоштовне надання частини послуг;
- залучення більш дешевих фінансових ресурсів;
- цінова дискримінація (пільгові умови надання послуг окремим категоріям клієнтів, більш високі ставки за депозитами для окремих категорій населення) та ін.

Нецінова конкуренція базується на покращенні якісних характеристик банківських продуктів і проведенні активної комунікаційної політики. Розрізняють критерії якості банківських продуктів з точки зору клієнта і з точки зору банку.

Рівень якості клієнт зіставляє з цінами.

Методами нецінової (нетарифної) конкуренції в банківському секторі економіки є:

- забезпечення кращої, ніж у конкурентів, інформованості про стан і тенденції ринку на основі сучасних інформаційних технологій;
- проведення професійних маркетингових досліджень;
- підвищення якості послуг;
- розробка та впровадження нових послуг;
- ріст професіоналізму співробітників, створення більш сприятливих умов праці та її мотивації;
- удосконалення менеджменту банку тощо.

Для сучасного ринку банківських послуг можна вважати характерними такі основні тенденції і закономірності, які справляють суттєвий вплив на зміст, форми і методи конкурентної боротьби:

1. Універсалізація банківської діяльності.
2. Лібералізація державного регулювання банківського бізнесу.
3. Розширення територіальної сфери діяльності банків.
4. В якості конкурентів комерційних банків все частіше виступають не тільки інші банки, але й парабанки і нефінансові організації.
5. Внутрігалузева конкуренція носить переважно видовий характер.
6. Банківські послуги в певній мірі можуть замінювати одна одну, але не мають

конкурентоздатних зовнішніх небанківських заміників.

7. Зростання ролі нецінової конкуренції.

8. Банківські ринки є ринками диференційованої олігополії, що дає широкі можливості для координації і погодження ринкової політики.

9. Глобалізація банківської конкуренції.

Аналіз наведених тенденцій та закономірностей сучасної банківської конкуренції дає підстави зробити висновок, що кожна з них окремо і всі вони в сукупності характеризуються єдиним напрямком дії, а саме – приводять до загострення конкурентної боротьби та її ускладнення. Це в свою чергу є об'єктивним фактором посилення ролі маркетингових інструментів у банківській діяльності.

Перелік використаних джерел:

1. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України // Постанова Правління Національного банку України від 18 червня 2009 року N255.

2. Закон України “Про Національний банк України” // від 20 травня 1999 року N 679-XIV (станом на 10.01. 2002 року N 2922-III).

3. Щибиволок З.І. Аналіз банківської діяльності : Навчальний посібник/ З.І. Щибиволок; Відп. За вип. С.І. Шкарабан. – К.: Знання, 2006. – 312 с.

УДК 336.02

Липчук Альбіна

студентка групи ПФ-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,

м. Тернопіль, Україна

Albina Lypchuk

student PF-11

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Маркович Ірина**

кандидат економічних наук, доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,

м. Тернопіль, Україна

Scientific supervisor: **Markovych Iryna**

Ph.D, Associate Professor

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

SOURCES OF FINANCIAL SUPPORT FOR BUSINESS ACTIVITIES OF ENTERPRISE STRUCTURES

Діяльність підприємств в умовах ускладнення зовнішнього середовища вимагає спрощеного доступу до фінансових ресурсів, адже достатність обігових коштів дає можливість безперебійно проводити процеси виробництва чи надання послуг.

Серед непрямих механізмів фінансування варто звернути увагу на наступні.

1) Факторинг (*англ. “factor” – агент, посередник*). За договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника) [1].

2) Боргове фінансування за допомогою облігацій

Емісія корпоративних облігацій здійснюється у разі виникнення таких потреб :

- 1) залучення додаткового капіталу, не порушуючи чинної системи корпоративного управління (не змінюючи розмір уже існуючих часток акціонерів);
- 2) отримання додаткового капіталу при нижчих процентах , ніж надають фінансово – кредитні установи та інші фінансові джерела ;
- 3) забезпечення стабільного фінансування (із виплатою фіксованих процентів за користування залученими коштами) окремого інвестиційного проекту;
- 4) ефективного та в доступній формі одержаного кредиту безпосередньо у потенційних кредиторів (у тому числі й афілійованих структур);
- 5) розширення та урізноманітнення кредитних ресурсів корпорації;
- 6) установлення кредитного рейтингу корпорації , що свідчить про рівень її кредитоспроможності (платоспроможності) [2].

3) Лізинг є перспективним напрямом фінансування для виробничих підприємств, які потребують оновлення основних засобів, проте, не мають змоги здійснити закупівлі всього обладнання. У всьому світі лізинг використовується для швидкого та ефективного оснащення підприємств новою технікою та технологіями. Для України його актуальність обумовлена необхідністю кардинального збільшення інвестицій в основні засоби сільськогосподарських підприємств, оскільки рівень їх фізичного і морального зносу становить більше ніж 50 % [2].

При виборі джерела фінансування варто враховувати наступні обставини.

Форма фінансування може суттєво залежати від обсягу необхідних ресурсів а також ускладненості доступу до них. Також важливо рол відіграє прозорість та системність законодавчої бази, що врегульовує такого роду операції. Рівень розвитку фінансового та фондового ринків визначає можливість використання в якості зовнішнього фінансування цінні папери. Не зважаючи на вагомість вказаних факторів, розуміння механізмів залучення фінансових ресурсів відповідальними особами на підприємстві може стати поштовхом або навпаки гальмом у цих процесах.

Перелік використаних джерел:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine “Civil code of Ukraine”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Accessed 26 February 2017)
2. Кузьмін О. Є. Облігації як фінансовий інструмент емісійної політики корпорацій / О. Є. Кузьмін. // Вісник. Проблеми економіки й управління. – Львів, 2003. – № 484. – С. 12–18.
3. Бадзим О. С. Удосконалення функціонування ринку лізингових послуг / О. С. Бадзим, А. Р. Древуш // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №9 (111). – С. 182–190.

УДК 336.226.44

Мариненко Наталія

д.е.н., проф.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,

м. Тернопіль, Україна

Nataliia Marynenko

Doctor of Sciences (Economics), Professor

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

ДОХОДИ ВІД ЕКОЛОГІЧНИХ ПОДАТКІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР ENVIRONMENTAL TAXES REVENUES: EUROPEAN DIMENSION

Сучасні екологічні проблеми потребують належної уваги та відповідних дій держав і урядів, спрямованих на зменшення шкоди навколишньому середовищу. Екологічні податки

відносять до податкових інструментів, які уряди використовують з метою зменшення негативного впливу суб'єктів господарювання на навколишнє середовище.

Для фіскальної реформи у сфері навколишнього середовища важливим є дані про доходи у вигляді структури надходжень від екологічних податків. У довіднику “Екологічні податки – статистичний довідник”, виданій Європейською Комісією (2013 р.), екологічний податок – це “податок, базою оподаткування якого є фізична одиниця (або проксі фізичної одиниці) чогось, що має доведений, специфічний негативний вплив на навколишнє середовище” [1, стор. 9]. Таке ж визначення подано в Європейській системі рахунків [2] та Регламенті (ЄС) № 691/2011 “Європейські екологічні економічні рахунки” [3].

До основних груп екологічних податків відносять [1, с. 13]: енергетичні (включаючи паливо для транспорту, CO₂); транспортні (крім палива для транспорту); податки на забруднення навколишнього середовища; ресурсні.

Екологічні податки виконують такі основні функції: інтерналізацію зовнішніх ефектів (тобто оптимальна ставка оподаткування повинна відповідати соціальним граничним витратам, так званій Парето-ефективності), освітню (є заохоченням для потенційних забруднювачів, тобто їх використовують для прийняття емітентами шкідливих речовин рішення про те, чи потрібно платити додаткову величину податку, чи варто відмовитися від викидів додаткової одиниці забруднення тощо) та фінансову (зібрані у вигляді податків кошти можуть бути використані для охорони навколишнього середовища). Окрім цих функцій, екологічні податки також виконують функцію покращення якості навколишнього середовища [4, с.560-561].

На рисунку 1 наведено дані щодо загальних надходжень від екологічних податків за видами податку у 28-ми країнах Європейського Союзу (ЄС) у 2002-2016 рр. Протягом аналізованого періоду загальні доходи ЄС від екологічних податків зростали в середньому на 2.3% за рік (у поточних цінах). У 2016 році рівень загальних надходжень від екологічних податків в ЄС був майже на 100 млрд. євро більшим, ніж у 2002 році.

Рис. 1. Загальні доходи від екологічних податків за їх видами, ЄС-28 у 2002-2016 рр. (млрд. євро) [5]

Загальні суми надходжень від екологічних податків у відсотках до загальної суми доходів від податків та соціальних внесків (включаючи соціальні внески) і як відсотку до ВВП зображено на рисунку 2.

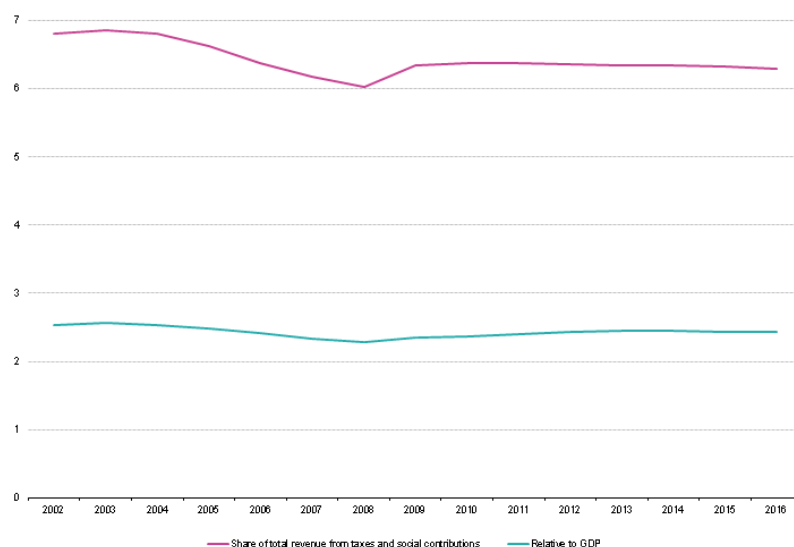

Рис. 2. Загальні доходи від екологічних податків¹, ЄС-28, 2002-2016 (%) [5]

¹ Як частка загальних доходів від податків та соціальних внесків і відносно ВВП

На рис. 2 проілюстровано відносно стабільну тенденцію співвідношення податкових надходжень до ВВП між 2002 та 2004 роками у 28-ми країнах ЄС. Найменше значення в аналізованому періоді було зафіксовано у 2009 році – на рівні 2,3%, але протягом наступних років значення зазначених показників зростали. Доходи від екологічних податків у вигляді частки у загальному обсязі надходжень від податків та соціальних внесків уряду у період між 2002 та 2008 роками скоротилися з 6,8% до 6,0%. Проте після періоду піднесення у 2009 році дана частка залишалася незмінною протягом усіх наступних досліджуваних років на рівні 6,3-6,4%.

Перелік використаних джерел:

1. Environmental taxes – a statistical guide [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5936129/KS-GQ-13-005-EN.PDF>. [Accessed: 09 February 2018].
2. Glossary: European system of national and regional accounts (ESA 2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:European_system_of_national_and_regional_accounts_\(ESA_2010\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:European_system_of_national_and_regional_accounts_(ESA_2010)) [Accessed: 10 February 2018].
3. Regulation (EU) No 691/2011 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2011 on European environmental economic accounts [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:02011R0691-20140616> [Accessed: 10 February 2018].
4. Sabina Hodžić. Comparative analysis of environmental taxes in EU and Croatia / Sabina Hodžić, Vjekoslav Bratić // Ekon. Misao i Praksa DBK. GOD XXIV. – 2015. – BR. 2. – Pp. 555-578.
5. Environmental tax statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Environmental_tax_statistics [Accessed: 05 March 2018].

Радинський Сергій
к.е.н., доцент
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна
Sergiy Radynskyi
Ph.D., Associate Professor
Ternopil National Technical University named after Ivan Puluj,
Ternopil, Ukraine

ВАЖЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА IMPORTANT INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

В умовах розбудови національної економіки України надзвичайно важливим чинником, що суттєво впливає на формування сталого економічного розвитку вітчизняних підприємств, виступає стратегічне управління їх інноваційним розвитком. Інноваційний курс розвитку національної економіки, визначений у «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» є пріоритетом оновлення та виходу на новий якісний рівень внутрішньоекономічних процесів у контексті входження у світовий економічний простір. Саме ефективне формування стратегічних орієнтирів в інноваційній політиці та вироблення зваженої стратегії інноваційного розвитку вітчизняних підприємств можуть стати основою якісного інтегрування у європейську та світову економічні системи, забезпечивши достатній рівень їх конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

В науковій літературі представлено декілька основних підходів до розуміння досліджуваної дефініції «інноваційний розвиток»:

1) предметно-технологічний або орієнтований на науковий результат, при якому інноваційний розвиток розглядається як кінцевий результат наукової чи науково-технічної діяльності;

2) функціональний, при якому інноваційний розвиток пов'язується із функціями створення, впровадження, поширення нововведень, реалізації інноваційних проектів [3].

Науковці по-різному характеризують поняття «інноваційний розвиток» у своїй працях. Зокрема, відомий науковець С. Ілляшенко [2] вважає, що інноваційний розвиток підприємства – це процес господарювання, що спирається на безупинному пошуку і використанні нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємств у мінливих умовах зовнішнього середовища у рамках обраної місії та прийнятої мотивації діяльності і пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту.

Мороз О. [4] досліджуючи дане поняття зазначає: «інноваційний розвиток підприємства - процес пошуку та створення нової продукції та процесів на основі використання сукупності всіх наявних засобів та можливостей підприємства, що веде до якісних змін (підвищення конкурентоспроможності, збільшення стійкості в мінливих зовнішніх умовах, формування нових ринків збуту)».

Т.М. Пілявоз вважає під інноваційним розвитком підприємства процес цілеспрямованого, послідовного руху підприємства до збалансованого інноваційного стану під впливом синергетичної дії зовнішніх і внутрішніх факторів, що визначають стійкість організаційно-функціональної системи підприємства в умовах ринкової економіки, який характеризується результатом якості, досягнутим залежно від інтенсивності та швидкості інноваційних процесів на підприємстві [5].

Досить змістовне визначення досліджуваної економічної категорії дає Адаменко О. [1], зазначаючи, що інноваційний розвиток підприємства – це діяльність підприємства, що спирається на постійний пошук нових методів та засобів задоволення споживацьких потреб та підвищення ефективності господарювання; розвиток, що передбачає розширення меж інноваційної діяльності та впровадження інновацій в усі сфери діяльності підприємства.

На наш погляд, інноваційний розвиток – це інтегрована (узагальнююча) характеристика діяльності підприємства, котра орієнтована на інноваційну активність у різноманітних напрямках господарської діяльності та дає кінцевий результат у вигляді розширення меж інноваційної діяльності та забезпечення фінансового результату реалізації інновацій на підприємстві.

На сьогодні інноваційний шлях розвитку є невід’ємною або навіть визначальною складовою економічного зростання будь-якої країни світу. Досвід інших країн засвідчує, що лише за умови широкого впровадження інноваційних розробок можливо наповнити як український, так і світовий ринки конкурентоспроможною продукцією вітчизняного виробництва.

Проте існують проблеми, що обмежують інноваційну активність та стримують інноваційний розвиток вітчизняних підприємств. До них слід віднести: недостатню кількість та різноманітність джерел фінансування; слабкість матеріально-технічної та наукової бази; ускладнення науково-дослідних розробок; недосконалість законодавства, що стимулює інноваційний розвиток в країні; відсутність повноцінної інформаційної бази щодо інноваційних проєктів; недостатню орієнтацію організаційних структур на інноваційну діяльність; низький науково-інноваційний потенціал держави; опір змінам, під час впровадження інновацій та нововведень; недостатність міжнародного науково-технічного співробітництва; орієнтація на усталені ринки, на короткострокову окупність; недосконалість законодавчої бази з питань інноваційної діяльності; відсутність матеріальних стимулів та умов творчої праці; вплив наукових кадрів; домінування інтересів існуючого виробництва; відсутність повноцінної інформаційної бази щодо інноваційних проєктів; низький рівень аналітично-інформаційної бази підприємства [3].

Оскільки негативні чинники знижують рівень інноваційної активності на підприємствах зокрема та в вітчизняній економіці в цілому запропонуємо ряд механізмів, які стимулюватимуть розвиток інноваційної діяльності. Заходи вдосконалення повинні мати інтегрований характер, коли держава та підприємницькі структури реалізують визначені механізми стимулювального характеру, зокрема:

- на макрорівні необхідно слід:

а) забезпечити зростання обсягів фінансування інноваційної активності вітчизняних підприємств;

б) сприяння зацікавленості підприємств до впровадження інновацій шляхом створення певних умов – чітке законодавче регулювання діяльності, надання «податкових канікул» для підприємств та інші;

в) кооперація із зарубіжними країнами в аспекті модернізації основного капіталу вітчизняних підприємств;

г) формування зон інноваційної активності в регіонах та країні в цілому.

- на мікрорівні доцільним є:

а) активізація внутрішнього потенціалу для активізації інноваційного розвитку підприємства;

б) стимулювання працівників до генерування та реалізації інноваційних ідей;

в) акумулювання капіталу для фінансування інноваційних проєктів;

г) створення спеціалізованих підрозділів на підприємствах інноваційного, експериментального та науково-дослідного профілю.

Перелік використаних джерел:

1. Адаменко О. А. Концептуальні засади інноваційного розвитку підприємства / О. А. Адаменко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2010. – № 35. – С. 5–10.

2. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент: підручник. / С. М. Ілляшенко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 334 с.

3. Кошлата М. М. Теоретичні засади управління інноваційним розвитком підприємств / М. М. Кошлата // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2014. – Вип. 6 (2). – С. 210–212.

4. Мороз О. С. Формування системи показників для оцінювання інноваційного розвитку підприємства / О. С. Мороз // Економіка Криму. – 2012. – №3(40). – С. 263–266.
5. Пілявоз Т. М. Інноваційний розвиток підприємства як важливий аспект розвитку економіки / Т. М. Пілявоз // Інноваційна економіка. – 2012. – № 4 (30). – С. 185–190.

УДК 336.645.1

Розмислов Олександр
доцент кафедри обліку і оподаткування
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Северодонецьк, Україна
Alexander Rozmyslov,
Associate Professor Department of accounting and taxation
Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University,
Severodonetsk, Ukraine

Мартинів Андрій
доцент кафедри фінансів та банківської справи
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Северодонецьк, Україна
Andrey Martynov
Associate Professor of the Department of Finance and Banking
Eastern Ukrainian National University named after Volodymyr Dahl,
Severodonetsk, Ukraine

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

PROBLEMS OF THE INVESTMENT STRATEGY OF UKRAINE AT THE PRESENT STAGE OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Одним з показників неефективності інвестиційного процесу є постійно зростаюча розбіжність між введенням в дію нових виробничих засобів і витратами на капітальні вкладення. Зниження цього показника свідчить про зростання незавершеного будівництва та накопиченні невстановленого обладнання.

Централізація ключових рішень про інвестиції створює ґрунт для серйозних помилок у використанні інвестицій. Ініціатива, яка спирається на знання технологічних або місцевих особливостей, часто ігнорується, що створює додаткові проблеми для розвитку інвестиційного процесу.

Підприємства часто розглядають інвестиції як обов'язкові до виконання рішення і іноді зацікавлені лише в їх «освоєнні», а не в економічній віддачі від інвестиційних проектів.

Відповідальність держави за невірно прийняті інвестиційні рішення мінімальна, що в умовах сучасної політизації всієї господарського життя сприяє інвестиційним авантюрам.

Парадокс, але інвестиційна криза може також проявлятися і в період інвестиційного буму. Це пов'язано з тим, що в період інвестиційного підйому підприємства менш обачно витрачають кошти зі своїх власних джерел, і менш ефективно використовують фінансові ресурси, що направляються на капітальні вкладення. При цьому, інвестиційний процес розпочинається та закінчується на інвестиційному ринку та характеризує перетворення грошового капіталу у виробничий, коли інвестиції як економічна категорія шляхом капіталізації перетворюються на активи, які здатні приносити прибуток [2, с. 61].

Слід також враховувати, що на даний час в Україні змінилася основна форма власності, але в більшості випадків принципи господарського управління не змінилися, і господарська самостійність обернулася тим, що вигоди отримували власники підприємства, а за помилки доводилося розплачуватися суспільству в цілому.

Глибина інвестиційного кризи в перехідних економіках пояснюється багатьма причинами. В умовах децентралізації прийняття ключових господарських рішень і спаду виробництва економічні агенти орієнтуються на власне виживання, а не на якісь довгострокові стратегічні цілі. зважаючи на численні заяви керівництва країни про зростання ВВП і інвестиціях офіційна статистика свідчить про зворотне (див. табл. 1). Тому цілком природно знизилася інвестиційна активність і скоротилася частка інвестицій у ВВП України.

Таблиця 1

Валовий внутрішній продукт України з 2012 по 2017 рр. (млн. грн.) [2]

Роки	Номінальний ВВП (у фактичних цінах)	Реальний ВВП (в цінах попереднього року)	Різниця	
			реальна	номінальна
2012	1408889,0	1304064,0	-104825,0	-7.4%
2013	1454931,0	1410609,0	-44322,0	-3.0%
2014	1566728,0	1365123,0	-201605,0	-12.9%
2015	1979458,0	1430290,0	-549168,0	-27.7%
2016	2383182,0	2034430,0	-348752,0	-14.6%

Але тільки цієї загальної закономірності неможливо пояснити масштаби спаду накопичень. Діють і додаткові, специфічні фактори, причому гострота кризи тим більше, чим гостріше відчувається дія цих властивих перехідною економіці процесів. Найбільш серйозним чинником, що ставить під сумнів будь-яке довгострокове вкладення коштів у виробничу сферу, є різке і нерівномірне зміна цін, що походите в обстановці високої інфляції. Планування майбутніх надходжень, попиту і витрат інвестиційного проекту просто неможливо. Висока інфляція призвела до непередбачуваних змін реальної процентної ставки - ключового критерію для прийняття рішення про інвестиції, а також до прискореного зростання цін на капітальні товари. В результаті більшість інвесторів відклав здійснення інвестиційних проектів на майбутнє.

Існують і інші фактори, серйозно ускладнюють здійснення великомасштабні інвестиції: невизначеність прав власності, високі і часто змінюються податкові ставки, нестійкість зовнішньоторговельного режиму, і, нарешті, свавілля і корупція, які вразили частина державного апарату України.

Високі темпи інфляції гальмують темпи залучення інвестицій у виробництво. Вони постійно випереджають збільшення інвестицій в основний капітал в поточних цінах. В даний час інвестиційна ситуація розвивається дуже несприятливо. Це видно не тільки по траєкторії падіння реального ВВП. Країна втратила частину свого загального економічного потенціалу, індикатором якого є вироблений ВВП.

Можна було б говорити про неефективність капіталовкладень в окремі регіони України або галузі промисловості, однак інвестиції в економіку за останні п'ять років зменшуються в 3 раз, а це вже свідчить про депресивність економіки в цілому.

Таким чином, в даний час державі необхідно невідкладно застосувати сукупність заходів, які забезпечать встановлення обсягів і структури інвестицій, а також визначать напрямків їх використання і джерела надходження з урахуванням необхідності підвищення їх технологічного рівня. Дані заходи безпосередньо реалізують норми Закону України «Про інвестиційну діяльність» [3]. Отже при розробці інвестиційної стратегії держави треба як можна більш враховувати технологічні та місцеві особливості впровадження інвестиційного проекту, що наддаси додаткові привабливості для розвитку інвестиційного процесу в Україні.

Перелік використаних джерел:

1. Хрущ Н. А. Інвестиційна діяльність: сучасні стратегії та технології. / Н. А. Хрущ. – Хмельницький: ХНУ, 2004. – 309 с.
2. Валовой внутренний продукт Украины в 2017 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>

3. Законі України "Про Інвестиційну діяльність". [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

УДК 657

Сеньків Марія
студентка групи ПФМЗ-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна
Senkiv Mariya
student of group PFmz-51,
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine
Науковий керівник: **Радинський Сергій**
к.е.н., доцент
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна
Scientific Supervisor: **Sergiy Radynskyi**
Ph.D., Associate Professor
Ternopil National Technical University named after Ivan Puluj,
Ternopil, Ukraine

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE CURRENT ASSETS

В умовах ринкової економіки України всі підприємства зацікавлені в ритмічному і стабільному функціонуванні. Щоб досягти високих результатів, потрібна чітко побудована, обґрунтована й ефективна політика управління активами. Важливою складовою ефективною системи фінансового менеджменту підприємств є механізм управління оборотними активами, оскільки вони є мобільною частиною майна підприємства, яка за нормальних умов діяльності підприємства перетворюється на грошові кошти в результаті отримання виручки від продажу.

В економічній літературі немає єдиного підходу щодо визначення економічної сутності оборотних активів. Найчастіше їх трактують, як механічне поєднання різних за роллю в процесі кругообігу економічних категорій, або як активів, які протягом одного виробничого циклу можуть бути перетворені на гроші. Вивченням теми оборотних активів підприємства займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених.

У закордонній літературі зазвичай використовується поняття «оборотний капітал», під яким розуміється різниця між оборотними активами (поточними активами) і короткостроковими зобов'язаннями (поточними пасивами). Джеймс К, Ван Хорн під оборотним капіталом розуміє «оборотні активи (їх ще можна назвати оборотними коштами, або поточними активами)» і ототожнює його з бруто оборотним капіталом – «інвестиції підприємства в оборотні активи, такі як грошові кошти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість, товарно-матеріальні запаси» [3]. Так, Н.В. Колчина визначає, що оборотний капітал - сукупність коштів, авансованих для створення і використання оборотних виробничих фондів і фондів обігу [5]. Аналогічну точку зору має К.А. Раїцький: „оборотний капітал (оборотні кошти) - мобільні активи підприємства, що є коштами або можуть бути обернені в них протягом виробничого процесу» [6]. А.В. Щербина також вважає, що оборотні кошти - це сукупність коштів, авансованих для створення і використання оборотних виробничих фондів і фондів обігу, що забезпечують безперервність процесу виробництва і продажу продукції [7]. Дані визначення досить точно відображають сутність оборотних активів, однак у них не

розкривається економічна природа даної категорії, тому що оборотні активи включають як матеріальні, так і грошові ресурси. Тому ототожнення оборотних активів тільки з коштами є економічно не обґрунтованим.

З представлених теоретичних досліджень витікає висновок, що оборотні активи, як авансована вартість кожного із елементів, що змінюються з часом, оборотних виробничих фондів і фондів обігу, завжди, у будь-який момент часу, виступає в трьох функціональних формах вартості - грошовій, товарній і виробничій [8].

Для нормального функціонування підприємства необхідно ефективно управляти його оборотними активами. Під системою управління оборотними активами необхідно усвідомлювати сукупність відокремлених, але пов'язаних між собою елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління, шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з метою забезпечення належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства [1]. Важливе значення в управлінні оборотними активами відіграють їхні етапи та функції. Управління оборотними активами підприємства в сучасних умовах господарювання здійснюється за такими етапами: 1) аналіз оборотних активів підприємства у попередньому періоді; 2) вибір політики формування оборотних активів підприємства; 3) оптимізація об'єму оборотних активів; 4) оптимізація співвідношення постійної і змінної частин оборотних активів; 5) забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів; 6) забезпечення необхідної рентабельності оборотних активів; 7) вибір форм і джерел фінансування оборотних активів.

На першому етапі відбувається аналіз оборотних активів підприємства в попередньому періоді включає: аналіз динаміки загального обсягу та складу оборотних активів підприємства; аналіз оборотності окремих видів оборотних активів у загальній їх сумі; рентабельності оборотних активів; аналіз основних джерел фінансування оборотних активів. Другий етап характеризується вибором політики формування оборотних активів підприємства. З наукової точки зору виділяються три принципові підходи щодо формування оборотних активів підприємства – консервативний, помірний і агресивний. Наступний етап передбачає оптимізацію обсягів оборотних активів. Така оптимізація повинна виходити з вибраного підходу щодо формування оборотних активів, забезпечуючи заданий рівень співвідношення ефективності їх використання і ризику. На четвертому етапі відбувається оптимізація співвідношення постійної та змінної частин оборотних активів. Коливання в розмірах потреби в окремих видах оборотних активів можуть бути викликані й сезонними особливостями попиту на продукцію підприємства. П'ятий етап характеризується забезпеченням необхідної ліквідності оборотних активів. Усі види оборотних активів тією або іншою мірою є ліквідними, крім витрат майбутніх періодів і дебіторської заборгованості. Загальний рівень ліквідності повинен забезпечувати необхідний рівень платоспроможності підприємства за поточними фінансовими зобов'язаннями. На шостому етапі розглядається забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів. Оборотні активи повинні приносити визначений прибуток при їх використанні у виробничо-збутовій діяльності підприємства. Водночас окремі види оборотних активів можуть приносити підприємству прямий прибуток у процесі фінансової діяльності у формі відсотків і дивідендів. Наступний етап забезпечує мінімізацію втрат оборотних активів у процесі їх використання. Усі види оборотних активів певною мірою схильні до ризику втрат. Тому управління оборотними активами повинно бути спрямоване на мінімізацію ризику їх втрат. Восьмий етап полягає в формуванні принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів. Виходячи із загальних принципів фінансування активів, що визначають формування структури та вартості капіталу, слід конкретизувати принципи фінансування окремих видів і складових частин оборотних активів[4].

Останній етап передбачає оптимізацію структури джерел фінансування оборотних активів. На основі раніше визначених принципів фінансування у процесі розробки системи управління оборотними активами формуються підходи до вибору конкретної структури джерел фінансування, їх приросту з урахуванням тривалості окремих стадій фінансового циклу й оцінки вартості залучення окремих видів капіталу.

Перелік використаних джерел:

1. Баранова В.Г. Теоретичні засади управління оборотним капіталом / В.Г. Баранова, С.М. Гоцуляк // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса : ОДЕУ, 2008. – № 30. – С. 32-36.
2. Бодаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О.С. Бодаренко // Інвестиції практика та досвід. – 2008. – № 4. – С. 40-44.
3. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами: Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 800 с.
4. Єйбоженко О. Система управління оборотними активами підприємства / О. Єйборженко [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2013/28b1ed61768b25c56a7e51ca2bbd9742.pdf>
5. Колчина Н. В. Финансы предприятий : учебник для вузов / Н. В. Колчина, Г. Б. Поляк, Л. П. Павлова. – 2-е изд. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 447 с.
6. Раицкий К.А. Экономика предприятия. -М: Маркетинг, 1999. -С. 80.
7. Щербина А.В. Финансы организаций.-Ростов и/д: Феникс, 2005. -506 с.
8. Яришко О.В. Система управління оборотними активами підприємств / О.В. Яришко, Ю.Л. Романюк [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_SVMN_2013/Economics/3_126277.doc.htm

УДК 338.242

Смагун Тарас

студент групи ПФМЗ-51

Тернопільський національний технічний університет ім.Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна

Малинич Ганна

к.е.н., провідний інженер кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет ім.Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна

Taras Smahun

student of group PFmz-51

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Hanna Malynych

Ph.D (Econ.), training auxiliary staff of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БАНКІВ ESSENCE OF BANKS FINANCIAL RESOURCES

Невід'ємною складовою фінансової системи країни у сучасних умовах виступає банківська система, на яку покладено виконання низки важливих економічних функцій, що вимагає наявності достатніх розмірів фінансових ресурсів у розпорядженні її суб'єктів, зокрема комерційних банків.

Дефініція «фінансових ресурсів банку» є достатньо дослідженою у вітчизняних та зарубіжних наукових колах. Відзначаємо вагомий внесок у розробку понятійного апарату М.Д. Алексеєнко, А.П. Вожжов, Л.А. Костирко, Ж.М. Довгань, А.М. Мороз, С.М. Павлюк, М.І. Савлук,.

Встановлено відсутність єдиного підходу до трактування «фінансові ресурси банку». Науковці та практики використовують низку інших понять у якості синонімів, зокрема «ресурси банку», «банківські ресурси», «капітал банку» тощо.

Фінансові ресурси комерційного банку мають певну структуру, що являє собою співвідношення між власними коштами та зобов'язаннями банку. Важливо розуміти, що

структура фінансових ресурсів банку обумовлюється впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, зокрема універсалізації чи спеціалізації банку, його кредитної стратегії й тактики, обсягу послуг, які пропонують клієнтам, і, звичайно, стану економіки країни., що робить її доволі динамічною. Забезпечення оптимального співвідношення між власними, залученими та запозиченими коштами є особливо важливим в умовах дефіциту фінансових ресурсів [4].

У Законі України «Про банки та банківську діяльність», який визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків визначення фінансових ресурсів банку відсутнє, але розкрито сутність регулятивного капіталу та його структуру, зокрема основний капітал та додатковий [3]. Регулятивний капітал банківської установи відповідає власному капіталу підприємства, тобто є однією із складових фінансових ресурсів банку.

Ресурси окремо взятого комерційного банку – це кошти, якими розпоряджається банк і використовує їх для забезпечення своєї діяльності на комерційних засадах та згідно з вимогами регулятивних органів. Фінансові ресурси банку - це сукупність акумульованих з різних джерел коштів, які формуються у процесі розподілу та перерозподілу та використовуються у банківській діяльності з метою отримання прибутку [2].

Алексєнко М. обґрунтувала наступне визначення банківського капіталу як грошових коштів та виражених у грошовій формі частки матеріальних, нематеріальних і фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і використовуються ними для здійснення операцій з розміщення коштів і надання послуг з метою одержання прибутку[1]. Відповідно, банківський капітал є складовою банківських ресурсів. При цьому принципова різниця між банківськими ресурсами і банківським капіталом полягає в тому, що у будь-який момент банківські ресурси більші банківського капіталу або дорівнюють йому. Рівність означає, що наявні ресурси перебувають в обороті банку з метою одержання прибутку.

У зарубіжній практиці науковці Едвін Дж. Долан, Колін Д. Кемпбелл, Е. Гілл розглядають «фінансові ресурси банку» з облікової точки зору, приділяючи увагу його складовим: акціонерному капіталу, депозитам, різним видам позик та іншим зобов'язанням і зосереджують увагу на концепціях та методичних підходах до управління фінансових ресурсів.

Підсумовуючи зазначимо, що фінансові ресурси банків - це грошові ресурсами банків, що формуються з різних джерел з врахуванням вимог законодавства у сфері банківського нагляду, використовуються з метою ефективного здійснення банківської діяльності та забезпечення прибутку його власникам.

Перелік використаних джерел:

1. Алексєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 276 с.
2. Волохата К. О. Сутність і значення ресурсної бази банків / К. О. Волохата // Вісник Університету банківської справи Національного банку України – 2011 – № 1 – С. 147. – 154.
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-III // Урядовий кур'єр. – 2001. – 17 січня. – С. 5–13.
4. Павлюк С. Сутність ресурсів комерційного банку / С. Павлюк // Фінанси України. – 2008. – № 12. – С. 108-114.

Соловійова Марія
студентка групи ПФмз-51
Тернопільський національний технічний університет ім.Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна
Soloviova Mariia
student of group PFmz-51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine
Науковий керівник: **Дячун Ольга**
к.е.н., доцент
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна
Scientific Supervisor: **Olha Dyachun**
Ph.D., Associate Professor
Ternopil National Technical University named after Ivan Puluj,
Ternopil, Ukraine

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК
ПЕРЕДУМОВА СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА
MECHANISM OF THE ENTERPRISES FINANCIAL RESOURCES MANAGEMENT AS
A PRIMARY STABILIZATION OF THE FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE**

Значення управління фінансами підприємств полягає в такій організації роботи фінансових служб, яка дає змогу залучати додаткові фінансові ресурси на найвигідніших умовах, інвестувати їх із найбільшим ефектом, проводити прибуткові операції на фінансовому ринку.

Управління фінансами включає сферу фінансового забезпечення капітальних вкладень на технічне переобладнання, реконструкцію та розширення підприємств. У цьому разі фінансисти мусять точно визначити: власні джерела фінансування капітальних вкладень, передовсім амортизаційні відрахування та чистий прибуток; залучені кошти, які можуть надійти від емісії цінних паперів; можливості одержання довгострокових кредитів.

Дуже важливим у процесі управління фінансами підприємств є визначення такої потреби в оборотних коштах, яка забезпечувала б мінімально необхідні розміри виробничих запасів, незавершеного виробництва, залишків готової продукції для виконання виробничої програми. За браком власних оборотних коштів для поточного інвестування необхідно визначити потребу в позичкових коштах.

Існують різні класифікації фінансових ресурсів. Наприклад, сюди відносяться ті, що, створені за рахунок власних та привієняних до них засобів, мобілізовані на фінансовому ринку та ресурси, що поступають у порядку розподілу.

Важливим є поділ фінансових ресурсів підприємства на власні, позикові та залучені. Власні ресурси є основою розширеного відтворення, забезпечують постійне економічне зростання суб'єкта господарювання. Такий вид власних джерел фінансових ресурсів, як амортизаційні відрахування дозволяє частково проводити просте відтворення. Використання ж позикових коштів дозволяє збільшувати рентабельність власного капіталу, розширювати ринок збуту тощо. Говорячи про напрямки використання ресурсів, то вони можуть бути направлені на фінансування оборотного та основного капіталу суб'єкта господарювання.

Безпосереднім завданням управління фінансами підприємств є забезпечення формування та правильного розподілу виручки від реалізації продукції для відновлення оборотних коштів, формування амортизаційного фонду, валового та чистого доходу. Кожне підприємство прагне забезпечити ліквідність оборотних активів для своєчасного погашення

короткострокової кредиторської заборгованості. Тому своєчасне та повне надходження виручки від реалізації продукції постійно контролюється фінансовими менеджерами.

За своєю сутністю управління фінансовими ресурсами підприємств передбачає прийняття управлінських рішень в умовах швидкої зміни зовнішнього середовища. Управління фінансовими ресурсами підприємств складається з наступних етапів:

- виявлення та формулювання проблеми чи задачі управління фінансовими ресурсами підприємств, що повинна бути вирішена на базі використання минулого досвіду та наявних даних;
- прийняття управлінського рішення щодо використання фінансових ресурсів та його реалізація;
- аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також врахування його результатів в процесі нагромадження досвіду, який може бути використаний в майбутньому.

Одним із найважливіших завдань у системі управління власним капіталом є підвищення ефективності його використання. Оцінка ефективності використання власного капіталу в системі фінансового забезпечення підприємств може здійснюватися трьома основними напрямками:

- оцінка ролі власного капіталу в загальних обсягах фінансового забезпечення господарюючого суб'єкта;
- оцінка раціональності напрямів розміщення власного капіталу;
- оцінка раціональності використання власного капіталу.

Оскільки кожна господарська операція пов'язана з фінансовим ризиком, то для кожного господарюючого суб'єкта можна визначити його інтереси з урахуванням межі припустимого, критичного і катастрофічного ризиків.

Припустимий рівень фінансового ризику визначають за розміром недоотриманого прибутку. Втрату прибутку, яку можна перекрити позитивним результатом від інших операцій, вважають припустимою.

Отже, управління фінансовими ресурсами має важливе значення в діяльності підприємства, оскільки дасть змогу залучати додаткові фінансові ресурси на найвигідніших умовах та інвестувати їх із найбільшим ефектом.

Перелік використаних джерел:

1. І. В. Рудченко // Сучасні питання економіки і права. - 2011. - Вип. 1. - С. 16-19.
2. Хрущ Н. В. Аналіз та оцінка рівня прибутковості фінансових ресурсів підприємства / Н. В. Хрущ // Економіст. — 2007. — № 7. — С.28—31. б.

Тимошик Наталія
к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна
Nataliia Tymoshyk
Cand.of Science (Economics), Docent, Associate Professor of Economics and Finance
Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Птушинський Володимир
студент групи ПФМ-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна
Volodymyr Ptushynskiy
student of group PFm-51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ВНУТРІШНІ ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА DOMESTIC FINANCIAL SOURCES OF THE ENTERPRISE SANITATION

Зважаючи на незадовільний стан економіки в Україні та продовження війни на сході, підприємства не отримують належної підтримки з боку держави, а у момент настання кризових ситуацій змушені розраховувати лише на власні ресурси. Тому, актуальними стають проблеми фінансового оздоровлення підприємства власними фінансовими ресурсами задля виведення підприємства з фінансової кризи.

Економічне пояснення санації пояснюється як система заходів, які здійснюються для запобігання банкрутства підприємства та його фінансового оздоровлення. Мета фінансової санації, як правило, полягає у покритті поточних збитків та усуненні причин їхнього виникнення, збереження ліквідності та платоспроможності підприємств, скороченні всіх видів заборгованості, покращення структури оборотного капіталу та формуванні фондів фінансових ресурсів, необхідних для проведення санаційних заходів виробничо-технічного характеру. Розробку санаційної концепції та плану санації найчастіше проводять консалтингові фірми в тісному взаємозв'язку із внутрішніми службами контролінгу, а санаційний аудит проводиться аудиторськими компаніями на замовлення потенційних санаторів.

Виділяють три основних етапи відновлення платоспроможності підприємства.

Перший етап – усунення зовнішніх факторів банкрутства. На цьому етапі реалізуються оперативні методи відновлення платоспроможності:

- оптимізація платіжного календаря;
- регулювання рівня незавершеного виробництва;
- перевід низькооборотних активів у високооборотні;
- переоформлення короткострокової заборгованості в довгострокову тощо.

Другий етап – проведення локальних заходів щодо поліпшення фінансового стану. В даному випадку слід застосовувати такі методи:

- встановлення шляхів відновлення штрафних санкцій за прострочену короткострокову заборгованість;
- забезпечення достатності фінансових ресурсів для покриття нових поточних зобов'язань;
- поступове погашення старих боргів.

При цьому оцінюється можливість залучення додаткових внутрішніх джерел фінансування: реалізація непотрібних і зайвих високооборотних активів, скорочення витрат до мінімально допустимого рівня.

Третій етап – створення стабільної фінансової бази. Метою довгострокових методів фінансового оздоровлення є забезпечення стабільного фінансового стану підприємства у довгостроковій перспективі.

Довгостроковими методами фінансового оздоровлення є:

- активний маркетинг з метою пошуку перспективної ринкової ніші;
- пошук стратегічних інвестицій;

Таким чином задля подолання або передбачення кризи на підприємстві та пошуку джерел фінансування необхідно детально вивчити специфіку роботи підприємства враховуючи внутрішні та зовнішні чинники впливу на його діяльність.

Перелік використаних джерел:

1. Ковальчук К.Ф. Управлінська, фінансова та маркетингова діяльність підприємств в умовах нестійкої економіки: кол. монографія за заг. ред. К.Ф. Ковальчука. – Дніпропетровськ: Пороги, 2016. – 516 с.

2. Костецький В. В. // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 26. – № 1. – С. 50-57.

3. Крутова А.С. Управління фінансовою безпекою підприємств торгівлі в умовах невизначеності: кол. монографія / А.С. Крутова, Л.І. Лачкова та ін. ред. Крутова А.С. – Х.: Видавець Іванченко І.С., 2017. – 264 с.

УДК 338

Федотова Яна

к.е.н., асистент кафедри економічної кібернетики
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Yana Fedotova

PhD, assistant of the of Economic Cybernetics Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ FORMATION OF THE ENTERPRISE'S POLICY IN THE CONTEXT OF PROVIDING ITS ECONOMIC SUSTAINABILITY

На сьогодні досягнення та підтримання економічної стійкості підприємства є проблемою, що лежить в площині забезпечення стабільності його функціонування в майбутньому та гарантування економічної безпеки. Підприємство як цілісна система об'єднує в собі значну кількість структурних елементів (виробництво, фінанси, маркетинг, систему управління тощо). Виходячи із важливості того чи іншого компонента у забезпеченні ефективності роботи підприємства, науковці виділяють окремі напрямки досягнення економічної стійкості. Зокрема, на основі тверджень, що економічна стійкість формується в процесі виробництва, а підтримується на етапах реалізації та розподілу продукту, низка науковців виокремлюють виробничо-технічну та фінансово-економічну стійкість [1, 2]. Інші точки зору ґрунтуються на тому, що домінантною складовою економічної стійкості є фінансова стійкість [3, 4], управлінська стійкість [5], економічна безпека [6]. На нашу думку, найбільш доцільним буде виділити такі функціональні складові

економічної стійкості підприємства як виробничу, управлінську, фінансову, конкурентну та цінову. Кожен із цих елементів відіграє важливу роль у забезпеченні економічної стійкості підприємства. Разом з тим, між ними існують тісні взаємозв'язки, тобто вони взаємообумовлюють один одного. Досягнення рівноважного стану однієї функціональної складової економічної стійкості є вихідною базою для розвитку іншої. Так, фінансова стійкість доповнює виробничу та може розглядатись як її похідна і навпаки: лише фінансово стійке підприємство має реальну можливість за рахунок власних обігових коштів нарощувати обсяги виробництва, оновлювати виробничі потужності та проводити гнучку асортиментну політику. Крім того, фінансова стабільність є визначальним чинником при формуванні конкурентних переваг підприємства, а зміцнення конкурентної позиції, в свою чергу, сприяє покращенню фінансового стану, оскільки ринкове визнання продукції забезпечує підприємству довгострокове виживання при успішній реалізації бізнес-стратегії. Чітка та злагоджена система управління дозволяє організувати ефективний та безперебійний перебіг процесу виробництва продукції та стабілізувати власні фінансові й інвестиційні можливості. Цінова стійкість є наслідком досягнення рівноважного стану усіх вищезначених складових економічної стійкості та сприяє зростанню прибутковості діяльності підприємства шляхом оптимізації структури витрат що, в свою чергу, посилює конкурентоспроможність виробництва.

Структура економічної стійкості підприємства та взаємозв'язки між її основними функціональними складовими представлені на рис. 1.

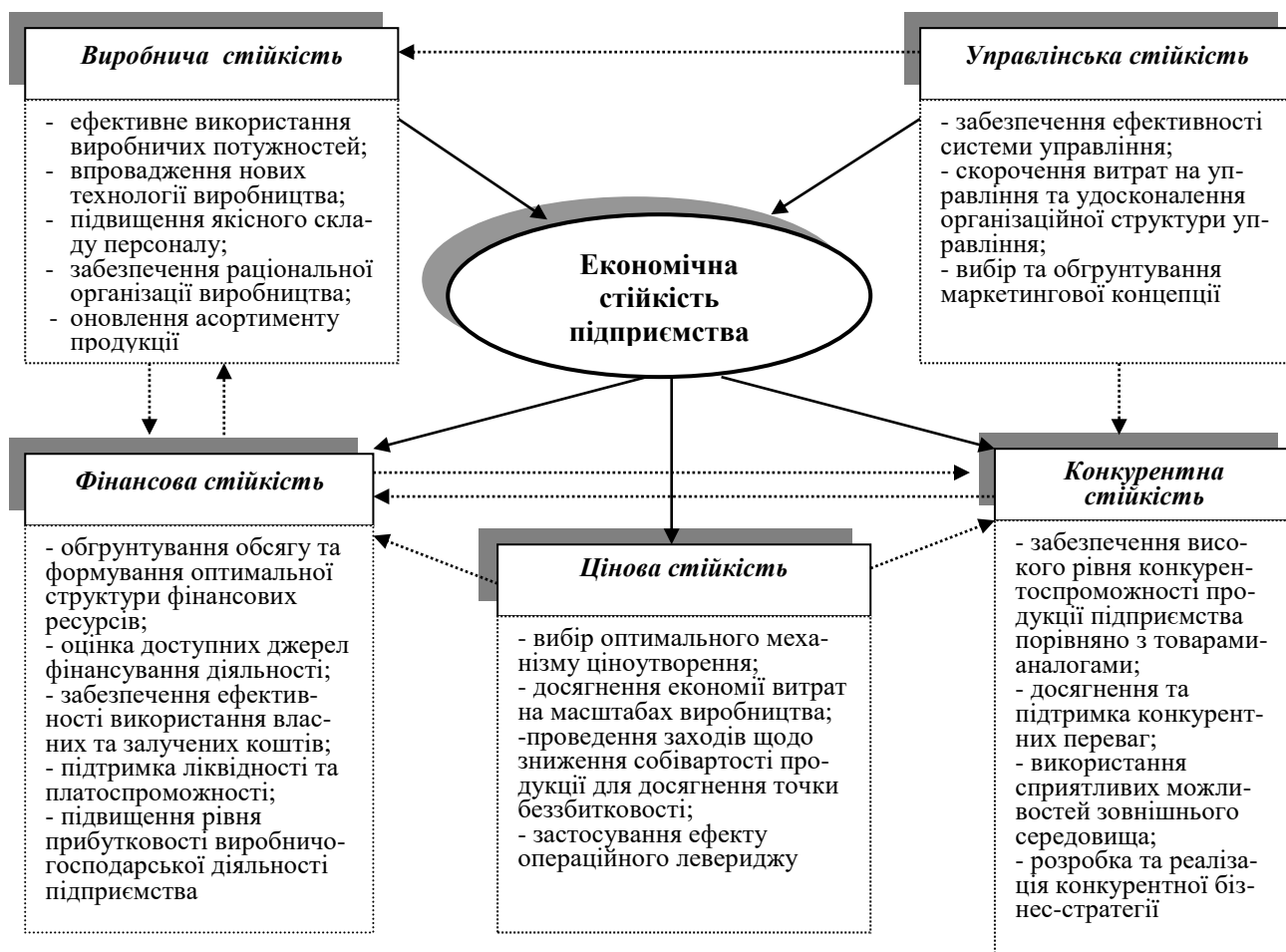

Рис. 1. Взаємозв'язок функціональних складових економічної стійкості підприємства [сформовано на основі 1-6]

Забезпечення економічної стійкості потребує її кількісного оцінювання. Без такої оцінки підтримувати сталий розвиток підприємства неможливо, оскільки відсутня

об'єктивна основа, яка характеризує реальний стан суб'єкта господарювання. Діагностика економічної стійкості підприємства проводиться за окремими функціональними напрямками з використанням системи показників, які визначають як кількісні, так і якісні параметри його функціонування. Для оцінки рівня фінансової стійкості слід використовувати такі показники:

1) ліквідності та платоспроможності, які визначають спроможність підприємства виконати свої поточні зобов'язання за рахунок перетворення власних поточних активів на гроші;

2) фінансової стабільності, які дають оцінку надійності підприємства як ділового партнера і характеризують ступінь його фінансової незалежності від зовнішніх інвесторів, здатності до маневрування власними коштами;

3) ділової активності, які характеризують ефективність використання як власних, так і залучених ресурсів;

4) рентабельності діяльності, які показують рівень прибутковості підприємства, а також є важливою характеристикою чинників формування прибутку і капіталу та використовуються як інструмент інвестиційної політики та ціноутворення.

Конкурентна стійкість підприємства включає комплекс економічних характеристик, які визначають його становище на даному галузевому ринку. Цей комплекс включає оцінку споживчих властивостей продукції, що пропонується на ринку, а також чинників, які формують загалом економічні та організаційні умови виробництва та реалізації товару. До них можемо віднести: визначення основних конкурентних сил в галузі, аналіз масштабу їхнього впливу на конкурентну позицію підприємства; формування переліку найближчих конкурентів та об'єднання їх у певні стратегічні групи; оцінку ступеня інтенсивності конкуренції серед функціонуючих фірм; виявлення потенційних загроз (ризиків) зовнішнього середовища для розвитку підприємства та сприятливих можливостей, які можуть бути використанні в конкурентній боротьбі.

Оскільки основна діяльність підприємства пов'язана з виробництвом і реалізацією продукції, що є головною метою його діяльності та забезпечує значну частину доходу, то оцінка економічної стійкості, передусім, передбачає аналіз складу, структури та ефективності використання виробничих ресурсів. Тому оцінку виробничої стійкості слід здійснювати в розрізі окремих видів ресурсів, а саме:

- трудових – шляхом оцінювання кваліфікаційного рівня персоналу, відповідності професійних вмінь та навичок працівників посадам, які вони займають, аналізу чинників плинності кадрів на підприємстві;

- технологічних – через розрахунок економічної ефективності від впровадження новітніх технологій та введення інновацій;

- матеріально-технічних – шляхом оцінювання наявних запасів матеріалів, сировини, палива, характеристики якісного стану та ефективності використання виробничих потужностей;

- організаційних – шляхом впровадження організаційних інновацій, скорочення часу на переміщення предметів праці за технологічними операціями, зменшення непродуктивних витрат робочого часу.

Необхідність виокремлення управлінської стійкості як окремої складової пов'язана з тим, що керівники мають визначальний вплив на формування політики підприємства і його подальший розвиток залежить саме від ефективності системи управління. Управлінська стійкість оцінюється за критерієм оптимальності організаційної структури управління і залежить від кількості зв'язків підпорядкування в системі та оперативності виконання поставлених завдань; стану комунікацій на підприємстві та наявності зворотного зв'язку; ефективності комплексу маркетингу.

Перелік використаних джерел:

1. Колодізев О. М., Нужний К. М. Дослідження сутності та змісту економічної стійкості підприємства / О. М. Колодізев, К. М. Нужний // Науч.-техн. сб.: Коммунальное хозяйство городов. – 2007. – № 78. – С. 238-243.

2. Шандова Н. В. Оцінка загальної стійкості розвитку промислового підприємства / Н. В. Шандова // Економічний простір: зб. наук. пр. – № 21. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. – С.276-292.
3. Бугай В. З., Омельченко В. М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства / В. З. Бугай, В. М. Омельченко // Держава та регіони. – 2008. – № 1. – С. 34-39.
4. Ареф'єва О. В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О. В. Ареф'єва, Д. М. Городянська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 8. – С.83-90.
5. Проценко Н. Б. Методологічні аспекти оцінки економічної стійкості підприємств / Н. Б. Проценко // Регіональна економіка. – 2007. – № 2. – С. 86-94.
6. Цямрюк Ю. С. Зміст економічної стійкості підприємства та методи її аналізу [Електронний ресурс] / Ю. С. Цямрюк. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: http://sui.ai.edu.ua/projects/icmiu-ier/download/conference-2009-section-2-1-tsyamryuk_yus-report.doc.

УДК 336.02

Федченко Костянтин
аспірант
Сумський державний університет,
м. Суми, Україна
Konstantin Fedchenko
PhD student
Sumy State University,
Sumy, Ukraine
Науковий керівник: **Борнос Вікторія**
д.е.н., професор,
Сумський державний університет,
м. Суми, Україна
Scientific Supervisor: **Viktoria Boronos**
Doctor of Economic Sciences, professor
Sumy State University,
Sumy, Ukraine

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА МІНІМІЗАЦІЇ НАСЛІДКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД FINANCIAL POLICY TO MINIMIZE THE EFFECTS OF ECONOMIC INSTABILITY: FOREIGN EXPERIENCE

Сучасний фінансовий стан вітчизняної економіки переконливо свідчить про те, що проблема урегулювання економічної нестабільності нашої держави набуває актуальності і виняткового значення. Проте, як показує практика, повністю від фінансових криз не застрахована жодна країна. Значний внесок у їхнє подолання, як правило, вносить стимулююча фінансова політика країни. Тому розроблення фінансової політики мінімізації наслідків економічної нестабільності на сьогодні є актуальною проблемою для дослідження, оскільки вона вимагає нового підходу для здійснення ефективних заходів, спрямованих на попередження та протидії нестабільній фінансовій ситуації в Україні. Розглянемо досвід зарубіжних країн у цьому питанні.

На початку 2009 року серед провідних світових економістів значне поширення одержала точка зору, що світ стоїть на порозі нової Великої депресії. Однак наслідки кризи виявилися менш драматичними, і ключову роль у цьому зіграло прийняття урядами розвинених держав і країн, що розвиваються, масштабних антикризових заходів, включаючи інструменти монетарного й фіскального стимулювання й заходи щодо підтримки

фінансового сектора. Розглянемо основні напрямки антикризових заходів та фінансову політику мінімізації наслідків економічної нестабільності окремих країн.

Уряд Великобританії розробив стратегію розвитку, основними напрямками якої стали реалізація сценарію відновлення макроекономічної стабільності, що поєднує тверду фінансову й м'яку монетарну політику, акцентування уваги на структурні та інституціональні перетворення в економіці. Основні заходи в сфері фінансової політики Великобританії, спрямовані на подолання негативних наслідків економічної нестабільності, наведені на рис. 1.

Рис. 1. Основні заходи в сфері фінансової політики Великобританії [1]

Уряд Франції вдався до прямої допомоги бюджетоформуючих компаній на умовах збереження масштабів виробництва, робочих місць і зниження винагород топ-менеджменту. Так, уряд надав фінансову підтримку найбільшим автовиробникам країни – альянсу PSA Peugeot Citroen і Renault. Корпорації отримали кошти під 6 – 7%, тоді як ставки банків становили 11 – 12%. В обмін виробники дали гарантію не закривати заводи, відмовитися від скорочення співробітників на час виплат за кредитом, зменшити дивіденди й скоротити премії вищому керівництву.

Аналогічні заходи були прийняті й у Німеччині: була надана пряма підтримка мюнхенському іпотечному банку Hypo Real Estate Holding AG, що працює на ринку нерухомості. Крім того, Уряд Німеччини затвердив правила, що стосуються обмеження зарплат топ-менеджерів[2].

Уряд Нідерландів підготував пакет антикризових заходів, націлений на стабілізацію в наступних сферах: трудова діяльність, інновації й розвиток, інфраструктура й будівництво, ліквідність компаній, відновлення державних фінансів. Нідерландський уряд вважає за необхідне в умовах кризи інвестувати кошти в розвиток інноваційних технологій, промисловості, енергетики й охорони навколишнього середовища, тому що успішний розвиток цих сфер впливає на економіку й суспільство в цілому. За підтримки Міністерства з економічних питань організована програма SenterNovem, покликана стимулювати стійке економічне зростання і підтримку інноваційних ідей, за допомогою організації комунікації й обміну знаннями між ринком і урядом на національному й міжнародному рівнях. Приватні

компанії, дослідницькі інститути, підприємці й вчені можуть звернутися в SenterNovem за порадою, інформацією або фінансовою підтримкою [3].

Програма стимулювання економіки Китаю була прийнята в листопаді 2008 р., її сукупний обсяг склав близько 590 млрд. дол. Відмінною рисою програми стала переважна роль державних інвестицій (близько 85%), які були спрямовані на будівництво залізничних і автомобільних доріг, іригаційних систем, розвиток «зелених» технологій. Нарощування інвестиційного попиту повинне було компенсувати різке зниження експортного попиту. Був прийнятий також ряд заходів зі стимулювання споживання, зокрема субсидування покупки екологічних автомобілів і досить широкого спектра товарів тривалого користування [4].

Використання досвіду зарубіжних країн щодо подолання фінансової нестабільності в економіці України було б доречним в нинішніх умовах, однак кожен такий інструмент потребує додаткового вивчення та обговорення.

Перелік використаних джерел:

1. Хесин Е. Экономика Великобритании: угроза рецессии сохраняется [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://russiancouncil.ru/inner/id_4=2360top
2. Петрушевська В. В. Фінансова політика попередження та ліквідації наслідків глобальної економічної нестабільності: закордонний досвід / В. В. // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 31–36.
3. Офіційний сайт NL Агентства – підрозділу Міністерства економіки Нідерландів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://english.agentschapnl.nl/home/about-nl-agency>
4. Офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/about/index.htm>

УДК 338

Фігуш Петро

студент групи ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Petro Fihush

student of group PFm-51

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Маркович Ірина**

кандидат економічних наук, доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Scientific supervisor: **Iryna Markovych**

Ph.D, Associate Professor, Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА FACTORS AFFECTING FINANCIAL STABILITY OF ENTERPRISE

Діяльність вітчизняних підприємств зорієнтована на отримання прибутку, але не одноразового, а на систематичній основі, що передбачає підтримання фінансової стійкості, високий рівень якої дозволить забезпечити довготривалу ефективність діяльності.

Фінансова стійкість підприємства визнається найголовнішою характеристикою фінансового стану і фінансової рівноваги будь-якої економічної системи [1]. Мамонтова Н. А. стверджує, що фінансова стійкість – це такий стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення й оновлення виробництва [2].

Фактори впливу на фінансову стійкість є надзвичайно різноманітними та багатоаспектними. Ми не можемо стверджувати, що мінімізувавши негативний вплив одного фактори, підприємство зможе досягнути нормативних показників фінансової стійкості. До такої задачі слід підходити комплексно та розуміти взаємозв'язок між окремими компонентами внутрішнього та зовнішнього середовища, які можуть мати вплив на результуючі індикатори організації.

Проте, варто зважити на послідовність аналізу досягнутого рівня фінансової стійкості. Зокрема, перед початком аналізу необхідно чітко визначити мету проведених досліджень, адже для різних груп зацікавлених осіб необхідна різна форма представлення та рівень деталізації показників.

Далі необхідно здійснити розробку методики аналізу або вибір із вже існуючих, яка найбільш точно адаптована до галузевого ринку діяльності організації.

Після цього виконується збір усієї необхідної інформації та виконання розрахунків із подальшим аналізом в динамічному ряді за декілька років, щоб мати змогу порівняти значення та визначити, за рахунок чого такі зміни відбулися.

Наступним етапом є розробка рекомендацій та плану заходів, спрямованих на вирішення уже існуючих проблем, що негативно впливають на рівень фінансової стійкості, а також недопущення виникнення таких у майбутньому.

Перелік використаних джерел:

1. Мельник О. М. Фінансова стійкість підприємства в сучасній економіці / О. М. Мельник // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку ; Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – Сер. Економічна. – 2010. – № 691. – С. 188–192.

2. Усатюк К. К. Фінансова стійкість підприємства / К. К. Усатюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – С. 196–200.

СЕКЦІЯ 3. РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ НАКОПИЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛІВ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОЗНАК ПРИВАБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІЇ

УДК 004.738.5 :352.07

Варава Лариса

докт. екон. наук, професор

Larysa Varava

Doctor of Economics, Professor

Артур Арутюнян

канд. техн. наук, доцент

ДВНЗ «Криворізький національний університет»,

м. Кривий Ріг, Україна

Artur Arutiunian

PhD of technical sciences, Associate Professor

State University «Krivyi Rih National University»,

Kryvyi Rih, Ukraine

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ Е-ВРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ THE PRACTICAL APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF E-GOVERNANCE IN LOCAL AUTHORITIES

Однією з умов ефективної діяльності органів державної влади у XXI сторіччі є використання ними можливостей інформаційного суспільства, яке створює єдиний глобальний інформаційний простір, що характеризується мінливою та високою інтенсивністю інформаційних процесів.

Ефективне державне управління в такому випадку можливе лише на засадах створення якісно нових систем інформаційно - аналітичного забезпечення, завдяки яким можливе досягнення повноти та точності інформації, оперативне прийняття та реалізація управлінських рішень на всіх рівнях державної влади. Задоволення постійно зростаючих інформаційних потреб органів влади призвело до усвідомлення необхідності створення інформаційно - аналітичних систем на основі технологій електронного врядування.

Зазначені обставини актуалізують потребу в удосконаленні механізму інформаційного забезпечення електронного врядування (у подальшому – е-врядування) державно-управлінських процесів. Її вирішення представляється неможливим без урахування результатів досліджень у сфері практичного застосування електронних систем в органах місцевого самоврядування, опису комунікаційних взаємодій в них.

Законодавче забезпечення процесів електронного урядування є одним з основних на шляху успішного впровадження елементів цієї системи. В Україні розроблена широка законодавча база у сфері інформації та інформатизації [1,2]. Концепція адміністративної реформи в Україні передбачала необхідність законодавчо унормувати порядок надання органами виконавчої влади державно-управлінських послуг.

У 2012 р. був прийнятий Закон України “Про адміністративні послуги” [1], яким закладено основи та визначено правила функціонування сфери адміністративних послуг, розбудови центрів адміністративних послуг та Єдиного порталу адміністративних послуг. Закон України «Про адміністративні послуги» розроблено з метою створення доступних та зручних умов для реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб щодо отримання адміністративних послуг, запобігання проявам корупції під час надання адміністративних послуг. Завданнями Закону є визначення основних засад діяльності суб’єктів надання адміністративних послуг, прав і обов’язків фізичних та юридичних осіб щодо отримання адміністративних послуг.

На основі існуючої законодавчої бази на місцевих рівнях формуються послуги з е-урядування у різних форматах. Розглянемо формування електронної системи послуг щодо інформованості громадян в м. Кривий Ріг Дніпропетровської області.

До складу Кривого Рогу входять 7 адміністративних районів. Криворізька агломерація складається із двох міст та 5 сільських районів, загальна чисельність населення 989,9 тис. осіб. У місті функціонує ресурсний центр як єдиний портал електронних ресурсів, де реалізуються такі основні елементи як «Відкритий бюджет» та Єдина міська автоматизована система комунальних розрахунків (ЄМАСКР), створена ще в 1999 р., розробником якої стало ТОВ "Нова-Ком". Але в сучасних умовах робота даних електронних систем потребує удосконалення.

Переваги ЄМАСКР включають чотири напрямки: автоматизація процесу прийому платежів від населення та суб’єктів господарювання за комунальні послуги в банківських пунктах прийому платежів та Поштамту; автоматизація процесу утримання комунальних платежів із заробітної плати працюючих громадян; здійснення роботи об’єднаної міської довідково-інформаційної служби по обслуговуванню абонентів комунальних та подібних служб; автоматизація нарахування та обліку абонентської плати постачальникам послуг.

З липня 2017 р. витрати за банківські послуги та автоматизацію платежів повністю лягли на плечі абонентів. Після виключення суми послуг автоматизації розрахунків з тарифів та при переносі зобов’язань з підприємств на населення, фінансові втрати споживачів комунальних послуг значно зростають. Оскільки населення самотійно, додатково до оплати за послуги комунальних підприємств, сплачуватиме послуги банку, через який здійснюватиметься платіж та послуги ЄМАСКР.

Було прораховано, як зміниться для населення порядок оплати за житлово-комунальні послуги (ЖКП) та вартість при вилученні із структури тарифу вартості банківських послуг та при відсутності ЄМАСКР при різних способах оплати.

1) Приклад оплати в ЄМАСКР при вилученні із структури тарифу вартості банківських послуг. Враховуючи те, що підприємствами міста прямих договорів з банківськими установами не укладено, то мешканці міста повинні сплачувати і за послуги з автоматизації розрахунків і за банківські послуги [3].

При оплаті за ЖКП платежу у розмірі 2902,04 грн. через сайт (ЄМАСКР основним підприємствам-надавачам ЖКП (за тепло, водопостачання та водовідведення) у порівнянні з минулим роком оплата для населення збільшиться в середньому при оплаті: через мережу Інтернет на 39,64 грн.; безпосередньо в банківській установі від 37,63 до 48,5 грн. Потрібно зазначити, що банківськими установами для своїх клієнтів встановлена досить незначна комісія при сплаті через сайт банку. Для прикладу, наведено скрінсторінки з Приват 24, на якому можна побачити, що комісія за проведення платежу за тепlopостачання у сумі 2786,54 грн. складе лише 1,0 грн. Але, на жаль, цей метод на сьогоднішній день доступний не кожному мешканцю міста.

При створенні даної білінгової системи було поставлено завдання створити продукт, який відповідав би вимогам більшості локальних мереж для урахування в них трафіку і коштів клієнтів, а також безпечної авторизації клієнтів.

Розробка моделі білінгової системи дозволяє сформувати обліково-аналітичне забезпечення для підтримки прийняття управлінських рішень органами місцевої влади, що сприяє підвищенню ефективності і надійності функціонування комунальних підприємств міста.

Білінгова система комунальних підприємств дозволить вирішити питання коректних взаєморозрахунків із споживачами за фактично надані послуги. Постійне вдосконалення діяльності комунальних підприємств за зазначеними напрямками дозволить досягти поліпшення продуктивності процесів обліку розрахунків за надані послуги і підвищити оперативність поставлених завдань. Це сприятиме прозорості умов взаємодії комунальних підприємств та споживачів.

Характеристики білінгової системи можуть визначатися за критеріями: повноти функціональності, тобто наявності в складі білінгової системи певних модулів; продуктивності тобто, наскільки система здатна гарантовано і досить ефективно виконувати всі необхідні процеси в реальному режимі часу; зручності і повноти інтерфейсу. Однак при прийнятті управлінського рішення керівництво комунальних підприємств повинне оцінити всі переваги і недоліки білінгових систем.

Перелік використаних джерел:

1. Закон України “Про адміністративні послуги” // Відомості Верховної Ради. – 2013. - № 32. – С.409.
2. Закон України “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах” // Відомості Верховної Ради. – 1994. – №31. – С.286.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу:<http://kr.gov.ua/>

Домбровська Олена

кандидат економічних наук, доцент кафедри управління земельними ресурсами та кадастру
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,
м.Харків, Україна

Olena Dombrovska

associate Professor at the Department of Land Resources Management and Cadastre
in the Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchayev,
Kharkiv, Ukraine

Макєєва Людмила

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри землевпорядного проектування
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,
м.Харків, Україна

Liudmyla Makieieva

associate Professor at the Department of Land Planning
in the Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchayev,
Kharkiv, Ukraine

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ CONCEPTUAL FRAMEWORK OF STRATEGY THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF KHARKIV REGION

На сучасному етапі розвитку національної економіки стає очевидною необхідність підходу до регіону як до цілісної відтворювальної системи, адже саме зараз регіони нашої країни знаходяться у пошуках свого місця в територіальній системі країни і роблять спробу побудувати ефективний механізм управління відтворювальними процесами, що протікають на їх території.

Забезпечення раціонального розвитку економіки регіону стало однією з найважливіших економічних та екологічних проблем у кожній країні. Досліджуючи ці проблеми необхідно виявити закономірності взаємодії природи і суспільства в регіоні; встановити взаємозалежності між географічним, соціальним середовищем і виробництвом, природними ресурсами регіону та населенням і системою розселення; визначення закономірностей і принципів розміщення виробництва і окремих галузей на території регіону; розроблення прогнозів соціально-економічного розвитку регіонів [1].

Закон України «Про засади державної регіональної політики» [2] визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України. Відповідно до ст. 1 державна регіональна політика - система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності.

Значення властивостей і якостей території, регіону, як своєрідного індикатора стану середовища життєдіяльності людини, постійно зростає. Територія сприймається як природний і просторовий базис для будь-якої економічної діяльності, як основа консолідації інтересів певних соціальних груп, управління різними формами господарювання, різноманітної суспільної діяльності. Регіональний аспект є інтегруючим, оскільки саме в регіонах створюються передумови для сталого економічного зростання держави в цілому.

Корисними для використання у практиці побудови сучасної, стійкої, відкритої й конкурентоспроможної у світовому масштабі економіки та підвищення добробуту громадян є положення, запропоновані «Стратегією сталого розвитку Харківської області до 2020

року», затверджена рішенням Харківської обласної ради 05.03.2015 р. [3], де при визначенні шляхів сталого розвитку регіону та прогнозуванні індикативних показників його досягнення використовувався сценарний підхід на основі імітаційного моделювання. Стратегію побудовано на основі програмно-цільового підходу до вирішення проблем регіону. При цьому передбачається використання проектно-орієнтованого підходу до формування та реалізації регіональних цільових програм різної спрямованості.

План заходів розкривається у формуванні умов для збереження та примноження якісного людського капіталу регіону на основі активізації міжнародного співробітництва, енергоресурсоефективної модернізації основних засобів, залучення інвестицій у галузі переробної та видобувної промисловості, сільське господарство, енергетику, будівництво та житлово-комунальне господарство, нарощування експортних можливостей підприємств та організацій області за рахунок диверсифікації зовнішніх ринків, стимулювання розвитку науково-освітніх, дослідницьких, інжинірингових послуг та інформаційних технологій як основи інноваційно орієнтованого сервісного сектору економіки регіону [4].

Економічний розвиток є багатофакторним процесом, який відображає зміни у всіх сферах господарського життя країни. Для оцінки цього рівня використовують систему показників, яка включає: валовий внутрішній продукт на душу населення; показники ефективності функціонування економіки, що обчислюються на базі ВВП; виробництво основних видів продукції на душу населення; рівень та якість життя населення та ін.

По виробництву валового регіонального продукту (ВРП) Харківська область посідає одне з провідних місць серед регіонів України та є єдиною з областей, глибокі трансформації структури ВРП якої за роки незалежності України відбулися у відповідності до загальноєвропейських тенденцій [4].

Орієнтиром розвитку промислового сектору Харківського регіону є застосування сучасних енергоефективних технологій для нарощування виробництва продукції з високою доданою вартістю, а також входження у нові технологічні ланцюги з використанням можливостей освоєння ринку ЄС та ринків третіх країн спільно з європейськими партнерами, виходу на ринки США, Китаю, країн Африки та Близького Сходу. Ключовими орієнтирами є зменшення енергоємності ВВП та залучення інвестицій у модернізацію основних фондів підприємств [4].

Харківська область входить до десятки найбільших студентських центрів Європи та є одним з лідерів освітнього ринку України. Культурна спадщина Харкова та області є важливим економічним ресурсом, який має забезпечувати умови для розвитку туризму, залучаючи і утримуючи молодих, працездатних людей, створюючи відповідну атмосферу для підприємництва, комфортного проживання та належного відтворення сил у мешканців та гостей.

Для оцінки динаміки розвитку доцільно використовувати показники, що характеризують темпи економічного зростання в регіоні. У першу чергу це темпи душевого доходу, продуктивності праці, а також темпи структурної деформації виробництва і суспільства. Вплив на темпи економічного зростання – життєво важливе питання для економічної політики як країни в цілому, так і окремого регіону [5].

Отже, на рівні регіону вважаємо за доцільне розглядати такі критерії і відповідні їм показники соціально-економічного розвитку: ВВП або ВВП (як абсолютна величина і в розрахунку на душу населення) і темпи зростання цих показників; середній рівень доходів населення і ступінь їх диференціації; тривалість життя; рівень охорони здоров'я, якості медичних послуг, освіти; споживання матеріальних благ і послуг; стан навколишнього середовища; розвиток малого бізнесу; культурне збагачення людей.

Перелік використаних джерел:

1. Джаман М. О. Теорія економіки регіонів [Текст]: навч. посібник / М. О. Джаман. – К.: ЦУЛ, 2014. – 384 с.
2. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

3. Стратегія сталого розвитку Харківської області до 2020 року.– Х. : Вид.Дім «Інжек», 2010. – 112 с.

4. Райнін І. Л. Основи стратегії розвитку Харківської області / І. Л. Райнін// Форум права. 2016. № 1. С. 224–232 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_37.pdf

5. Ковальчук В. Г. Цілі та критерії соціально-економічного регіонального розвитку / В. Г. Ковальчук // Державне будівництво. – 2012. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_23

УДК 332.1

Іванова Галина

студентка групи БАмз-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник: **Юрик Наталія**
доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Galyna Ivanova

Student of group BAmz-51

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Scientific supervisor: **Natalia Yuryk**
Associate Professor

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

**ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКИХ
ТЕРИТОРІЙ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ В КОНТЕКСТІ
ЗМІНИ ПІДХОДІВ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТРАТЕГІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ**

**THE RESEARCH OF THEORETICAL FUNDAMENTALS OF AGRICULTURAL
TERRITORIES AND RURAL TERRITORIAL FORMATIONS' OPERATION IN THE
CONTEXT OF CHANGING APPROACHES TO EUROPEAN'S REGIONAL
DEVELOPMENT STRATEGIES**

Протягом останніх десятиліть в Україні тривають процеси погіршення соціально-економічних умов життя сільського населення. Майже чверть українських селян отримує доходи нижче прожиткового мінімуму; у сільській місцевості проживає понад половина громадян, які потребують допомоги через складні життєві обставини, та дві третини сімей, що отримують державну соціальну допомогу. Занепад великого аграрного виробництва та економічні трансформації спричинили масове безробіття сільських мешканців; частка неформальної зайнятості в сільському господарстві заледве сягає 65%. Погіршується демографічний склад сільського населення, тривають процеси соціальної деградації. Відсутність належного контролю за природокористуванням призводить до забруднення сільських територій, виснаження земельних ресурсів, втрати ландшафтного різноманіття. Ці та інші соціальні, екологічні, економічні проблеми актуалізують потребу в наукових дослідженнях особливостей функціонування і розвитку сільських територій з метою пошуку інноваційних форм господарювання на селі, підвищення якості соціального капіталу та поліпшення екологічної ситуації [1].

Аналіз теоретико-методологічних засад функціонування та розвитку сільських територій як цілісних соціо-еколого-економічних систем потребує огляду й уточнення поняття «сільські території». Протягом останніх двох десятиліть у вітчизняній науковій літературі це поняття зазнало глибоких трансформацій, і на даний час можна говорити про відсутність єдиного теоретико-методологічного і практичного підходу до трактування сутності і принципів функціонування сільських територій як в Україні, так і за її межами [2].

Наявність протягом тривалого часу низки соціальних, екологічних та економічних проблем сільських територій в Україні вказує на потребу в наукових дослідженнях щодо особливостей їх функціонування й розвитку, а також пошуку інноваційних форм господарювання на селі, підвищення якості соціального капіталу та поліпшення екологічної ситуації. Особливої ваги набувають дослідження перспектив розвитку в умовах сільської місцевості окремих видів економічної діяльності, насамперед туризму та рекреації як одного з альтернативних традиційному сільському господарству видів зайнятості селян. Аналіз теоретико-методологічних засад функціонування й розвитку сільських територій як цілісних соціо-еколого-економічних систем включає огляд та уточнення поняття «сільські території», яке протягом останніх десятиліть зазнало значних трансформацій [3]. Тому на сьогодні можна констатувати факт відсутності єдиного теоретико-методологічного та практичного підходу щодо трактування сутності й принципів функціонування сільських територій як в Україні, так і за її межами. Більшості визначень поняття «сільські території» притаманна спроба охопити якомога більше аспектів їх функціонування, однак розлогість та багаторівневість визначень не гарантує чіткості у формулюванні сутнісних, специфічних ознак сільських територій. Сучасні умови розвитку села вимагають відмови від підходу до оцінювання сільських територій винятково як ресурсної бази агропромислового виробництва на користь концепцій, що поєднують функції соціального розвитку з економічно ефективним багатофункціональним виробництвом та забезпеченням екологічно сприятливого стану сільських територій. Запропоновано під сільськими територіями розуміти економіко-географічний простір, що виник унаслідок перетворення людиною природного ландшафту в комплексне багатофункціональне утворення, основними складовими якого є просторово-ресурсна основа для аграрного виробництва, природне середовище й місце життєдіяльності людських спільнот. Попри різноманіття використовуваних підходів залишається актуальним формування парадигми сталого соціо-еколого-економічного розвитку сільських територій. Вихідний принцип такої парадигми полягає в тому, що, поряд зі здійснюваним на основі ринкових механізмів управління сільськогосподарським виробництвом, все більшого значення набуває здатність сільських територій до саморегуляції своєї життєдіяльності.

Відкритим питанням залишалася структура виробництва сільськогосподарських поселень – особливо з огляду на різноманіття природних, соціальних та економічних умов.

Ключові пріоритети реформування територіальної організації влади на засадах децентралізації як складової нової регіональної політики в Україні визначені в основних чинних нормативно-правових актах стратегічного та програмного характеру.

Зазначені проблеми обумовлюють критичну важливість реформування територіальної організації влади, складовою якого є зміна адміністративно-територіального устрою за зразком побудованих на демократичних засадах моделей європейських країн.

Перелік використаних джерел:

1. Барановський М. О. Сільські території України: рівень розвитку, трансформаційні зміни, концепції реформування / М. О. Барановський // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Вип. 163. Ч. 1. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»: збірник наукових праць. – К.: НУБПУ, 2011. – С. 19-25.
2. Губені Ю. Е. Розвиток сільських територій: європейська теорія і практика / Ю. Е. Губені // Економіка України. – 2007. – № 4 (545). – С. 80-92.
3. Косодій Р. Проблеми сільського розвитку в умовах глобалізації / Р. П. Косодій // Економіка АПК. – 2009. – № 4. – С. 132-138.

Іванова Наталя

доцент кафедри маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування
Донецький національний університет економіки та торгівлі,
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна

Natalia Ivanova

PhD (Economics), Associate Professor
Donetsk National University of Economics and Trade Named
after Mykhailo Tygan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ THEORETICAL ASPECTS OF THREAT OF ECONOMIC SECURITY OF REGIONS

Процеси децентралізації управління регіональним розвитком посилили відповідальність регіонів за формування та забезпечення національної економічної безпеки. Саме процеси децентралізації зумовили актуальність проблеми забезпечення економічної безпеки регіонів. Необхідність формування ефективної системи управління регіональною економічною безпекою вимагає ідентифікації загроз економічної безпеки регіонів.

Результати проведеного нами теоретичного дослідження дефініції «регіональна економічна безпека» дозволили зробити висновок, що низька дослідників характеризують економічну безпеку з позицій необхідності забезпечення стійкості економічної системи до впливу загроз.

Науковці З. С. Варналій, С. В. Онищенко та О. А. Маслій [1] акцентують увагу на тому, що забезпечення економічної безпеки економіки України в сучасних умовах ґрунтується на ситуативному реагуванні на загрози, що вже виникли.

Сукрушева Г. О. визначає економічну безпеку регіону як забезпечення незалежності від впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, гарантування безпечного режиму роботи об'єктів управління для створення умов стійкого економічного зростання і умов повноцінного життя населення [2].

Науковці визначають різні види загроз регіональної економічної безпеки, різні підходи до їх ідентифікації. Відносно сфери виникнення загроз виділяють наступні основні їх групи [3]: виробництво і технології [4, 5], ринок [6], фінанси [7], соціальні [8], законодавчо-правові [9], адміністративно-політичні [10], екологічні [11]. Виходячи із цього, нами виділено наступні загрози регіональної економічної безпеки:

- Руйнування промислового потенціалу
- Втрата ринків збуту
- Втрата конкурентоспроможності та конкурентних переваг
- Зниження фінансової ліквідності
- Погіршення фінансового стану
- Міграція
- Погіршення рівня життя
- Зростання економічних злочинів
- Низький рівень правової безпеки
- Зміни гарантій економічної діяльності
- Політична нестабільність
- Погіршення стану природного середовища

Розглядаючи регіональну економічну безпеку з точки зору забезпечення національної безпеки вважаємо за доцільне в подальших дослідженнях визначити ключові загрози економічної безпеки регіону та ступінь їх впливу. За допомогою методу аналізу ієрархії Т.

Саати визначити ієрархічну структуру представлених загроз за ступенем їх впливу та вагомості на регіональну економічну безпеку, побудувати їх ієрархічну систему.

Перелік використаних джерел:

1. Варналій З. С. Механізм попередження загроз економічній безпеці України / З. С. Варналій, С. В. Онищенко, О. А. Маслій // Економічний часопис-XXI. – 2016. – № 159. – С. 20–25. –Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado_2016_159_5
2. Сукрушева Г. О. Теоретичні аспекти поняття "економічна безпека регіону" / Г. О. Сукрушева // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – № 3. – С. 231–238
3. Dyuzhilova O. M. (2015) Methodology of Risk Analysis and Regional Economic Security Threats / O. M. Dyuzhilova, I. V. Vyakina // Asian Social Science – 2015. – Vol. 11. – №. 20. – pp. 74-81.
4. Endress L. H. Scarcity, Security, and Sustainable Development / L. H. Endress // Sustainable Economic Development. Resources, Environment and Institution. – Amsterdam; Boston: Elsevier, 2015. – pp. 49–66.
5. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія / [Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.] / за ред. В.М. Гейця. – Харків: ІНЖЕК, 2006. – 240 с
6. Sandri, D. Growth and Capital Flows with Risky Entrepreneurship / D. Sandri // American Economic Journal: Macroeconomics – 2014. – 6(3). – pp. 102-123. <http://dx.doi.org/10.1257/mac.6.3.102>
7. Gourio, F. Credit Risk and Disaster Risk / F. Gourio // American Economic Journal: Macroeconomics. – 2013. – 5(3). – pp. 1-34. <http://dx.doi.org/10.1257/mac.5.3.1>
8. Imrohoroğlu, S. Social Security Reforms: Benefit Claiming, Labor Force Participation, and Long-Run Sustainability. / S. Imrohoroğlu, S. Kitao // American Economic Journal: Macroeconomics – 2012. – 4(3). – pp. 96-127. <http://dx.doi.org/10.1257/mac.4.3.96>.
9. Volker, A. Income redistribution and criminality in a growing economy. / A. Volker, H. Marion // International Review of Law and Economics. – 2010. – 30(4). – pp. 338-344. <http://dx.doi.org/10.1016/j.irl.2010.08.002>
10. Chomaa, B. Relations between risk perceptions and socio-political ideology are domain -and ideology- dependent / B. Chomaa, Y. Hanocha, M. Gummeruma, G. Hodsonb // Personality and Individual Differences – 2013 – 54(1) – pp.29-34. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2012.07.028>
11. Stern, N. The Structure of Economic Modeling of the Potential Impacts of Climate Change: Grafting Gross Underestimation of Risk onto Already Narrow Science Models. / N. Stern // Journal of Economic Literature – 2013. – 51(3) – pp.838-859. <http://dx.doi.org/10.1257/jel.51.3.838>.

Кадол Лариса

доцент кафедри економіки, організації та управління підприємствами ДВНЗ «Криворізький національний університет», м.Кривий Ріг, Україна

Larysa Kadol

associate professor, Department of Economics, Organization and Management of Property Kriviy Rig national university, Kriviy Rig, Ukraine

Кравчук Лілія

старший викладач ДВНЗ «Криворізький національний університет», м.Кривий Ріг, Україна

Kravchuk Liliya

Lead Educator, Kriviy Rig national university, Kriviy Rig, Ukraine

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ВИРОБЛЕНИХ ПРОСТОРИВ КАР'ЄРІВ ACTUALITY OF HOLDING RECULTIVATION OF PRODUSED SPACES OF QUARRIES

Рекультивация порушених земель на кар'єрах є частиною проблеми раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища. Відбувається постійне збільшення площ порушених земельних ділянок в межах промислових районів – Дніпропетровської, Запорізької, Кіровоградської, Рівненської, Житомирської областей; а внаслідок переважно незаконного видобутку бурштину, піску, інших будівельних матеріалів і в Волинській області; внаслідок військових дій і в межах Донецької та Луганської областей.

На сьогоднішній день відсутній єдиний підхід до розуміння проблеми рекультивации земель. На жаль, на Україні питанням відновлення порушених земель здебільше нехтують.

Але все ж ця проблема хвилює науковців чималий час. Потрібно відмітити праці О. Кириченко, Т. Галаган, В. Фененка, В. Прокопенка, Ю. Бондара, В. Кнабе, М. Коллера, І. Гаджиєва, Р. Панаса, В. Федонюк, В. Волянського та ін. Проблему рекультивации порушених земель вони зводять здебільшого до вирішення двох взаємопов'язаних основних завдань – технічного вирішення проблеми рекультивации порушених земель та формування нового природного ландшафту.

Рекультивация ж з точки зору гірничих інженерів у всіх літературних джерелах розглядається як сукупність двох послідовних етапів: гірничотехнічної та біологічної рекультивации. Наприкінці ХХ століття концепція гірничотехнічної рекультивации була сформульована, як попередній етап у підготовці території після закінчення розробки корисних копалин для різних видів подальшого освоєння. Гірничотехнічна рекультивация визначається як цикл гірничих робіт з підготовки порушених земель для використання в різних областях промислового і сільськогосподарського виробництва. У процесі гірничотехнічної рекультивации передбачається формування відвалів з покриттям їх поверхні родючим шаром, планування поверхні відвалів, формування терас, приведення в стійкий стан укосів і підстав кар'єрів, їх терасування, зміцнення поверхні відвалів від водної та вітрової ерозії, утилізація порід відвалів та ін.

Так, фахівці біологічного профілю стверджують, що науково технічну основу рекультивации повинен становити комплекс таких біологічних і географічних наук, як ландшафтознавство, біогеоценологія, геоботаніка, екологія рослин, ґрунтознавство, агрохімія, лісівництво, фітомеліорація та ін

Метою проведення біологічної рекультивации є відновлення родючості та біологічної продуктивності порушених земель. Відновлення родючості здійснюється декількома способами: суцільне нанесення ґрунтового шару на порушені землі; окультурення порід

шляхом посадки рослин і внесення добрив; стимулювання - окультурення порід шляхом внесення біоактивних реагентів і структуроутворюючих полімерів; окультурення порід шляхом внесення невеликої кількості ґрунту і посадки багаторічних швидкоростаючих рослин; окультурення порід шляхом внесення біоактивних реагентів і мікроорганізмів.

Тривалість періоду біологічної рекультивації зазвичай становить 15-30 років. Процес біологічної рекультивації закінчується в тому випадку, якщо вміст гумусу в ґрунті на відновлених територіях відповідає умовам нормального проростання рослин. При цьому, біологічна рекультивація сприяє захисту порушених земель від ерозії.

Для використання підготовлених порушених земель для сільськогосподарського та лісгосподарського використання земель як визначальними умовами прийняті рельєф поверхні і якість ґрунтового покриву. Від рельєфу і ґрунтового покриву залежать освітленість, температура і вологість ґрунту, умови стоку талих вод, схильність до ерозії та ін. При водогосподарському використанні виробленого простору враховується відповідна підготовка берегів і ложа водоймища і необхідні якості води, використовуваної при обводнюванні.

Пропонується і планування промислового та цивільного будівництва на відвальних площах, яке можливо при певній несучій здатності порід. Горно - екологічні умови освоєння порушених кар'єрами земель дозволяють виділити площі, однорідні з точки зору застосування агротехніки, меліорації, системи добрив, лісотехнічних заходів, використання ґрунтів, водних басейнів та ін.

Існує великий вибір варіантів рекультивації гірничих виробок з частковим або повним заповненням виробленого простору. Але всі вони пов'язані зі значними фінансовими витратами на їх проведення. При цьому спостерігається дефіцит природних рекультиваційних матеріалів.

Як один із найменш потребуючих фінансів існує і метод рекультивації відпрацьованих кар'єрів шляхом організації полігонів відходів, в якому відходи виступають як рекультиваційний матеріал. Таким чином, досягається економія природних рекультиваційних матеріалів, відновлення порушеного ландшафту з одночасним вирішенням проблеми розміщення відходів.

Використання комунальних і промислових відходів як рекультиваційних матеріалів має ряд умов, одним, з яких, є їх попередня спеціальна обробка і надійна інженерний захист навколишнього середовища. Таким чином, необхідний ретельний аналіз фізико-хімічних і механічних властивостей відходів, що використовуються як рекультиваційний матеріал на відпрацьованих кар'єрах. Аналіз властивостей дозволить здійснити розміщення відходів з мінімальним екологічним збитком для навколишнього природного середовища. При цьому, властивості того чи іншого використаного виду відходів визначає напрямок освоєння території і простору кар'єру після завершення складування відходів. Альтернативою природним рекультиваційним матеріалам для заповнення виробленого простору кар'єрів можуть виступати тверді комунальні та промислові відходи.

Результати обстежень ряду відпрацьованих кар'єрів дозволили зробити наступні висновки: по – перше, питання відновлення порушених земель на Україні досить актуально і потребує державного регулювання. Вибір методів рекультивації та біологічних етапів потребує всебічного порівняння з врахуванням економічного, екологічно - природоохоронного, соціального та технічного факторів.

Перелік використаних джерел:

1. Борисова В. А. Економічне обґрунтування проведення природоохоронних заходів сільськогосподарськими підприємствами / В. А. Борисова // Вісник Харківського національно – технічного ун-ту сільського господарства. – Серія: Економічні науки. Ринкова трансформація економіки АПК.- 2004. – Вип. 20. – С.295–297.

2. Галаган Т. І. Економіко – екологічні аспекти рекультивованих земель / Т. І. Галаган // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2004. – №2. – С.174–177.

3. Галаган Т. І. Економічний механізм управління якістю рекультивованих порушених земель / Т. І. Галаган // Науково-виробничий журнал Інноваційна економіка. – 2016. – №64. – С. 105–107.

4. Федонюк В. В. Порівняльний економічний аналіз проведення рекультивації різних видів на порушених землях / В. В. Федонюк, В. О. Волянський, М. А. Федонюк // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – №9. – С.203–212.

УДК 332.122.64

Кльоба Соломія

аспірант, ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України»,
м. Львів, Україна

Solomiya Kloba

PhD student of Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine,
Lviv, Ukraine

Максимчук Максим

д.е.н., с.н.с., ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України»,
м. Львів, Україна

Maksym Maksymchuk

Doctor of Economics, Senior Research Fellow of Institute of Regional Research
named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine,
Lviv, Ukraine

РЕГІОН ЯК СУБ'ЄКТ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ THE REGION AS THE SUBJECT OF COMPETITION IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION OF POWER

У контексті реалізації реформи децентралізації в Україні слід зазначити, що в розвинених європейських країнах в основі сучасного місцевого самоврядування лежить теорія вільних громад, за якою місцеве самоврядування визнається самостійним та незалежним від центральної влади інститутом. Для ефективною реалізації такого підходу на практиці необхідні певні передумови: демократичні традиції, відповідний рівень політичної культури та достатній рівень розвитку громадянського суспільства [5].

Головним завданням регіональної політики на сучасному етапі сприяння конкурентоспроможності регіонів – її формуванню, підтриманню та постійному посиленню.

Поняття конкурентоспроможність не має загальноприйнятого визначення, хоча у найбільш загальному розумінні конкурентоспроможність – спроможність певного об'єкту чи суб'єкту перевершити конкурентів у заданих умовах. Це поняття застосовується до економічних суб'єктів різних рівнів: окремий працівник, товар, кластер, регіон, країна, об'єднання країн.

Одним із наслідків глобалізації кінця ХХ – початку ХХІ століття стало включення національного регіону до конкурентних процесів як самостійного учасника. Проте, слід зазначити, що на сьогодні немає єдиного загальноприйнятого наукового підходу до визначення поняття «конкурентоспроможність регіону».

Розділяють два основні підходи до визначення конкурентоспроможності регіону, котрі часто змішуються: регіон як середовище, яке обумовлює конкурентоспроможність підприємств, які здійснюють свою діяльність у даному регіоні; та регіон як самостійний суб'єкт конкуренції [2].

Конкурентоспроможність регіону є відображенням продуктивності використання його ресурсів, яка характеризується у валовим регіональним продуктом (ВРП) у розрахунку на

душу населення. Тому саме цей показник є одним з головних індикаторів рівня конкурентоспроможності регіону.

Відповідно до теорії М. Портера, розвиток конкурентоспроможності регіону, як і країни в цілому, здійснюється за чотирма стадіями (рівнями):

1. Конкуренція на основі факторів виробництва
2. Конкуренція на основі інвестицій
3. Конкуренція на основі нововведень
4. Конкуренція на основі багатства.

Економічне зростання обумовлюють перші три стадії, четверта стадія – застій та спад.

У більшості досліджень та публікацій як рушійну силу регіональної конкурентоспроможності виокремлено один або кілька з таких факторів [4]: кластери, людський капітал, наявні підприємства та мережі, інновації, управління та інституціональний потенціал, галузева структура та тип підприємств, інфраструктура (у широкому розумінні), типологія регіонів та рівень інтеграції підприємств, інтернаціоналізація та характер прямих іноземних інвестицій (ПІІ), інвестиційна привабливість.

Однак не варто забувати про те, що передумови для регіональної конкурентоспроможності створюються на національному рівні. Насправді для набуття стійкості регіонального розвитку необхідні сприятливі умови, такі як макроекономічне середовище, що стимулює зростання, створення робочих місць і стабільність, а також податкова та правова системи, що сприяють розвитку бізнесу та створенню робочих місць [4].

Безумовно, кожний регіон має свої особливості та свої конкурентні переваги, що виділяють його з-поміж інших регіонів, але для їх реалізації необхідна ціле-спрямована діяльність не тільки суб'єктів господарювання, а й регіональних органів влади, органів місцевого самоврядування, центральних органів влади. Саме тому на передній план виходять нові вимоги, пов'язані з організаційно-правовими можливостями регіонів. Враховуючи це, до інституціональних факторів, що впливають на розвиток конкурентних переваг регіональних економічних систем, Т. Ігнатова відносить наступні:

- розроблену інноваційну стратегію (або програму соціально-економічного розвитку регіону, міста зі SWOT-аналізом, сценаріями розвитку, в тому числі інноваційними, програмними заходами і механізмом реалізації);
- пріоритетні регіональні проекти національного та міжнародного рівнів;
- розвинену інфраструктуру ринку;
- розвиток інновацій та підприємництва;
- вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, що сприяє інноваційному розвитку регіону та стійкому формуванню, розвитку і реалізації його конкурентних переваг [3].

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що конкуренція має суттєве значення для регіонального розвитку. Формування конкурентоспроможності регіону - це динамічне явище, що передбачає створення та підтримку певних конкурентних переваг регіону, спрямованих на забезпечення його стійкого положення у відносинах з іншими вітчизняними та зарубіжними адміністративними і економічними суб'єктами [1].

Тому досягнення розвитку регіональної конкурентоспроможності ставить перед політикою держави та регіону потребу вирішення комплексу стратегічних завдань, а саме:

- зміцнення правових та фінансових основ регіонального рівня управління та місцевого самоврядування;
- врахування ціннісних орієнтацій населення регіону при розробленні регіональних програм розвитку;
- стимулювання експорту та реалізації за межі регіону про дукції і послуг, що виробляються в регіоні;
- створення сприятливого підприємницького клімату та ін.

Перелік використаних джерел:

1. Дегтярьова О. І. Фактори підвищення конкурентоспроможності сучасного регіону / Дегтярьова О. І. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Degtyareva_IO.pdf
2. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон / практ. посібн. / за ред. Козака Ю. Г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/87938/ekonomika/zovnishnoekonomichna_diyalnist
3. Ігнатова Т. Інституціональне серидовище в розвитку конкурентоспроможності регіональної економіки [Електронний ресурс] / Т. Ігнатова. – Режим доступу : <http://econom.nsc.ru/conf08/info/Doklad/Ignat2.doc>
4. Сепик Д. Конкурентоспособность регионов: некоторые аспекты / Российско-европейский центр экономической политики // Доклады РЕЦЭП. – М., 2004. – № 2. – 176 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.recep.ru/ru>
5. Тимечко І. Р. Узагальнення підходів щодо визначення територіальної громади / Тимечко І. Р. // Матеріали Науково-практичної Інтернет-конференції «Проблеми регіоналістики: минуле, сучасне, майбутнє», КНЕУ, березень 2017 р.

**СЕКЦІЯ 4. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛОКАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ
ТА СТАЛОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Dr. Monika Grabowska

Katedra Ekonomii i Badań nad Rozwojem
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Dr. Monika Grabowska

Department of Economics and Research on Development
Wrocław University of Economics, Poland

**SUWERENNOŚĆ ŻYWIENIOWA JAKO ELEMENT ZRÓWNOWAŻONEJ
GOSPODARKI ŚWIATOWEJ
FOOD SOVEREIGNTY AS A SUSTAINABLE GLOBAL ECONOMY**

*„Drobne rolnictwo może wyżywić świat i ochłodzić planetę”
Jean-Baptiste*

Idea zrównoważonego rozwoju w politykach gospodarczych towarzyszy większości krajom demokratycznym od 1987 roku. Wówczas to w raporcie „Nasza Wspólna Przyszłość” zapisano, że „na obecnym poziomie cywilizacyjnym możliwy jest rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie”. Dostrzeżono, że osiągnięcia większości krajów wysokorozwiniętych możliwe są do utrzymania, pod warunkiem odpowiedniego gospodarowania. Model takiej gospodarki zakładał odpowiednio i świadomie ukształtowane relacje pomiędzy wzrostem gospodarczym, dbałością o środowisko oraz jakością życia. Doktryna zrównoważonego rozwoju dążyła do sprawiedliwości społecznej poprzez ekonomiczną i środowiskową efektywność przedsięwzięć gospodarczych. Z upływem czasu okazało się, że idea zrównoważonego rozwoju uległa zmianie. Ponad trzydzieści lat od pierwszych koncepcji idei zrównoważonego rozwoju okazało się, że agroekologia, suwerenność żywnościowa, odpowiedzialna konsumpcja i sprawiedliwy handel stanowią alternatywę dla konwencjonalnego rozwoju, jak również ekorozwoju, który w głównej mierze wykorzystywał instrumenty rynkowe do rozwiązywania problemów środowiskowych i społecznościowych. Te nowe koncepcje świadomego rozwoju zyskują coraz większą liczbę zwolenników na arenie międzynarodowej, uwzględniającej zarówno kraje biednego Południa, jak i kraje bogatej Północy. Znajdują się w centrum politycznej

debaty i w głównej mierze dotyczą tematów żywności, rolnictwa i sprawiedliwego podziału tych produktów.

Globalny rozwój doprowadził do podziału świata na kraje rozwinięte i rozwijające się. Niestety wraz z tymi zmianami uaktywniają się inne problemy, na które zwracają uwagę oddolne inicjatywy i społeczności lokalne. Okazuje się, że w krajach rozwijających się ludzie nie mogą samodzielnie decydować o swojej polityce żywnościowej, gdyż potrzebna jest zgoda mieszkańców bogatych krajów uprzemysłowionych i odejście od konsumpcyjnego stylu życia. Ta zmiana stylu życia na bardziej zrównoważony może oznaczać w Europie czy w Ameryce Północnej poprawę jakości życia, nawet pomimo mniejszego poziomu konsumpcji dóbr i usług. Współczesna gospodarka globalna zapewnia dostatek materialny znacznej liczbie ludzi w krajach uprzemysłowionych. A jak jest w krajach Globalnego Południa? Czy obywatele tych krajów stać na konsumpcyjny styl życia? I czy szczęście w obu tych światach jest pojmowane tek samo? Okazuje się, że różne są zarówno potrzeby, jak i odczuwalne szczęście. Dla jednych dostęp do czystej wody pitnej, żywności, ubrania bądź też mieszkania to szczyt marzeń, podczas gdy u drugich kupowanie nowych technologicznie produktów o wyższej jakości stało się główną osią życia i kultywuje się mit o rozwoju. Ten nacisk na nowe technologie nie jest jednak wymuszany przez rzeczywiste potrzeby, lecz przez system gospodarczy, który opiera się na bezustannym wzroście Produktu Krajowego Brutto, czyli na coraz większej konsumpcji dóbr i usług. Dlatego potrzebna jest zmiana modelu gospodarczego i zmiana mitów, które ukształtowały obecną kulturę konsumpcyjną krajów bogatej Północy (Gerwin, 2011, s. 36-39).

W czasach kiedy produkuje się ogromne ilości taniej, przemysłowej żywności okazuje się, że na świecie głoduje około miliard ludzi. Ważne jest że ponad 90% z tych ludzi mieszka w krajach rozwijających, najczęściej na terenach wiejskich. Głód to przede wszystkim problem rozwojowy wynikający z braku dostępu do odpowiednich środków materialnych lub produkcyjnych, które pozwoliłyby ludziom dotkniętym biedą na wytworzenie lub zakup wystarczającej ilości pożywienia. Dominujący obecnie globalny system żywnościowy, charakteryzujący się niesprawiedliwą dystrybucją żywności, ziemi i środków produkcji, niekorzystną organizacją rynków rolnych oraz niewłaściwą polityką rolną, zarówno na poziomie międzynarodowym jak i lokalnym, stanowi podstawową przyczynę tej sytuacji.

Suwerenność żywnościowa, zrównoważone rolnictwo oraz agroekologia to skuteczne sposoby na walkę z głodem na świecie. Kampanie społeczne zachęcają konsumentów i producentów żywności do zastanowienia się nad wpływem sposobów produkcji rolnej oraz dystrybucji żywności na głód w krajach rozwijających się. Zmiany zachowań i postaw konsumenckich oraz obywatelskich niekorzystnie wpływających na rozwój zrównoważonej produkcji i konsumpcji żywności to sposób wyjścia z tego światowego problemu.

Suwerenność żywnościowa, zrównoważone rolnictwo, lokalne systemy żywnościowe, świadoma konsumpcja oraz właściwie rozumiana demokracja to rozwiązania, które przynoszą korzyści gospodarcze i społeczne, chronią środowisko naturalne oraz realnie wpływają na polepszenie sytuacji mieszkańców najbiedniejszych krajów (Gerwin, 2016, s. 7-8).

Zgodnie z definicją suwerenność żywnościowa to prawo społeczności i krajów do samodzielnego definiowania własnej polityki rolnej i żywnościowej, która umożliwia zaspokojenie potrzeb i oczekiwań ludności oraz osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju, a jednocześnie nie szkodzi innym społecznościom. Daje ona priorytet lokalnej produkcji i konsumpcji żywności, ale nie wyklucza międzynarodowego handlu produktami rolnymi. Sprzyja jednakże kształtowaniu takiej polityki i praktyk handlowych, które najlepiej służą prawu ludności do zdrowej i kulturowo odpowiedniej żywności oraz bezpiecznej i ekologicznie zrównoważonej produkcji. Podstawową zasadą suwerenności żywnościowej jest nieodzowność demokratycznego udziału w kształtowaniu polityki rolnej i żywnościowej wszystkich, na których ma ona wpływ, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców terenów wiejskich. Suwerenność żywnościowa oznacza, że mieszkańcy danego kraju, regionu, miasta lub wsi mogą sami zaprojektować swój system żywnościowy tak, by wszyscy mieli dostęp do wystarczającej ilości zdrowej żywności i by mogła ona być uprawiana w ekologiczny sposób. Idea suwerenności żywnościowej obejmuje więc

zarówno demokratyczne podejmowanie decyzji, jak i działanie w zgodzie z przyrodą. Jej podstawą jest prawdziwa demokracja, w której

każdy człowiek ma prawo do współdecydowania o sprawach swojej społeczności. Kiedy mieszkańcy lokalnej społeczności spotykają się, by ustalić, jak ma być uprawiana żywność, jak dostarczać ją do miasta, w jakiej cenie, jak przetworzoną i jak opakowaną, to jest to demokracja. Kiedy ustalając te zasady nie muszą zważać na reguły, które bez ich udziału ustalane są przez międzynarodowe organizacje, takie jak Światowa Organizacja Handlu, to jest to suwerenność.

Koncepcja ta pojawiła dopiero w latach 90-tych XX wieku, jako odpowiedź na pomijanie zdania zwykłych ludzi przy podejmowaniu decyzji w kwestiach dotyczących rolnictwa i gospodarki. To również reakcja na niedożywienie i ubóstwo, które są szczególnie dotkliwe w państwach rozwijających się, a których przyczyną jest w wielu sytuacjach właśnie brak demokracji (Gerwin, 2016, s. 11).

The list of sources:

1. Gerwin M., *Żywność i demokracja*, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, Kraków, 2011.
2. Gerwin M., *Żywność przyjazna dla klimatu*, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, Kraków, 2016.

УДК 339.137.2:622.33

Алавердян Людмила

к.е.н., доцент

Київський національний університет будівництва та архітектури,

м. Київ, Україна

Lyudmila Alaverdyan

c.e.s., associate professor

Kyiv National University of Construction and Architecture,

Kyiv, Ukraine

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ THE MACROECONOMIC PRECONDITIONS OF DEVELOPMENT OF BUILDING INDUSTRY

Стан будівельної галузі України у 2009 – 2017 рр. можна охарактеризувати як стагнацію. Водночас, оскільки Україна вже має досить розвинену ринкову економіку, значну інтегрованість у світовий ринок, то для визначення причин вказаної ситуації доцільно розглянути стан світової економіки.

Стрімка рецесія, що розпочалась у світовій економіці восени 2008 року, призвела до досягнення в 2009 році дна економічного циклу. При цьому ціни в циклічних галузях стали настільки низькими, що це дещо відновило сукупний попит і призвело в наступні роки до незначного поживавлення в економіці. Втім, боргові проблеми ряду провідних світових країн знизили схильність інвесторів до ризику, що призвело до зниження сукупного попиту та уповільнення інвестиційних процесів і розвитку світової економіки в цілому.

Негативний вплив вказаних процесів відчула і Україна: так ВВП України у 2010 – 2011 рр. завдяки активній підготовці до Євро-2012 продовжував зростати, однак у 2012 – 2013 році ситуація істотно погіршилась, оскільки зростання реального ВВП разом із різким уповільненням інфляції по суті свідчить про початок стагнації. В 2014 році анексія Криму та початок бойових дій на Донбасі призвели до стрімкої девальвації, відтоку іноземних капіталів, завдяки чому реальний ВВП до 2016 року знижувався, в той час як номінальний ВВП істотно зростав, що було викликано значним рівнем інфляції.

Аналогічно циклічним коливанням ВВП, динаміка обсягів будівництва досить точно повторює тенденцію, що відбувається на макрорівні, але із значно вищою амплітудою (навіть

при досягненні позитивних мінімумів темпів зростання ВВП, темпи зростання обсягів будівництва мають від’ємні значення). Так, індекс обсягів виконаних будівельних робіт набуває максимального значення у 2003 році, коли економіка України знаходиться на досить високому рівні свого функціонування. Проте вже у наступному році спостерігається невелике зниження даного показника. Спад індексу до 93,4% у 2005 році пояснюється президентськими виборами 2004 року, політичною кризою та нестабільністю в країні. Після незначного підвищення даного показника до 115,6% у 2007 р. в наступних роках індекс обсягів виконаних будівельних робіт починає зменшуватись і у 2009 р. - сягнув найменшого значення за останні 15 років, що зумовлено нестабільністю економічної ситуації в країні протягом останніх років. Виходячи з аналітики Центру громадського моніторингу та контролю, великий будівельний «бум» припав на 2011 рік, коли держава готувалася до проведення чемпіонату з футболу «Євро-2012». Потім темпи будівництва пішли на спад, а невеликий стабільний приріст в 3,5-10% щорічно зберігався лише в житловому секторі.

Однак в 2016 році Державна служба статистики України вперше за чотири роки зафіксувала зростання обсягів будівельних робіт у всіх сегментах будівництва (+17,4%). Це явище спостерігалось і в 2017 році (рис. 1).

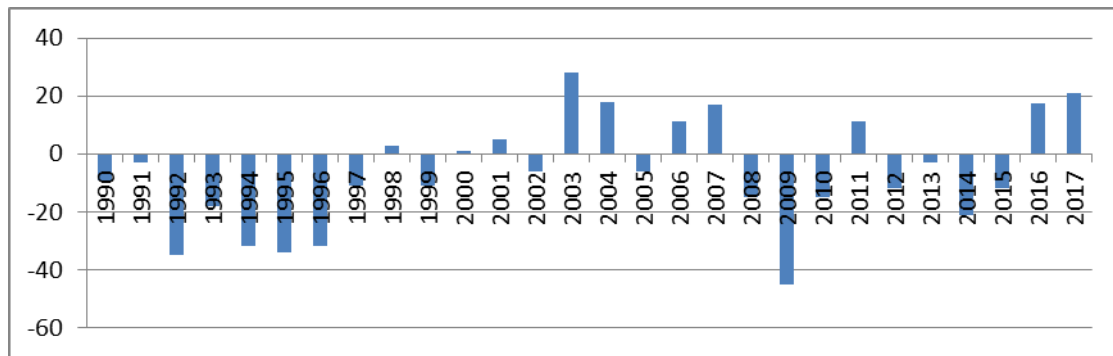

Рис. 1. Темпи зростання обсягів будівництва в Україні у 1990 – 2017 рр. (у незмінних цінах, у % до попереднього року)[1]

В цілому в Україні за підсумками 2017 року об’єми будівництва зросли на 21%.

Лідерами серед регіонів за індексом будівельної продукції стали Кіровоградська, Житомирська та Одеська області. Київ посів 4-те місце у цьому рейтингу, зокрема, індекс будівельної продукції у Кіровоградській області склав 153,4%, у Житомирській — 138,9%, у Одеській — 138,4%, у Києві – 130,1%. З усіх регіонів України тільки Луганська, Волинська та Сумська області знизили темпи будівництва у порівнянні з 2016 роком – їх індекси будівельної продукції становили 73%, 95,9% та 98,4% відповідно [2].

Сплеск будівельної активності 2017 року позначився і на вартості квадратних метрів. За даними порталу 100realty, на вторинному ринку житла у Києві рівень цін складав близько 33,73 тис. грн. за квадратний метр. В той же час середня ціна на первинному ринку за останній рік трималася на рівні 23,3 тис. грн. за квадрат (менше, ніж на вторинному, оскільки в розрахунок приймалися і квартири в недобудовах, і так звані смарт - квартири), що в середньому на 12,5% нижче від цін попереднього року. Така тенденція відбулася при відносній стабільності гривні щодо долара, що, в цілому відповідало середньому рівню зростання цін у промисловості (16,6%) та споживчих цін (14,4%).

Проведені дослідження показали, що будівельники під час кризи різко знижують обсяги будівництва, а нарощують їх як раз перед черговим економічним спадом. Особливо чітко вказана залежність спостерігається у житловому будівництві. Якщо згадати, що переважна більшість проектів житлового багатоквартирного будівництва має тривалість біля 3 років, то стає зрозумілим, що реалізація переважної більшості таких проектів починається на піку попиту під час економічного зростання, а час їх завершення припадає на дно попиту під час економічної кризи, що змушує будівельні організації зупиняти будівництво і

загрожує їм банкрутством. Так, під час економічних спадів 2002 та 2008 років темпи введення житла в експлуатацію різко знизились (оскільки під час кризи можна реалізувати квартири тільки у завершених об'єктах). Внаслідок завершення кризи і поновлення житлового будівництва в 2010 – 2012 рр. в галузі спостерігалось збільшення введення в експлуатацію житла (за винятком індивідуальних забудовників), яке в 2011 році було мінімальним, оскільки нові житлові будинки тільки почали будуватись, а в 2011 році воно збільшилось до 10 млн. м², що відповідає докризовим показникам 2007 року.

Після падіння у 2014 році, викликаного невизначеними перспективами в економічній, соціальній, військовій сфері - у 2015 р. було зафіксоване рекордне за останні роки зростання обсягів введення в експлуатацію житла до 11 млн. м². Це було пов'язано із різким зниженням доларової вартості нового житла внаслідок різкої девальвації гривні при одночасному помірному підвищенні цін забудовниками, що дозволило власникам заощаджень та отримувачам надходжень у іноземній валюті різко збільшити попит на житло. В 2016 році обсяги введення житла в експлуатацію впали до 9367 тис. м² (рис. 2) [3, с.18-19].

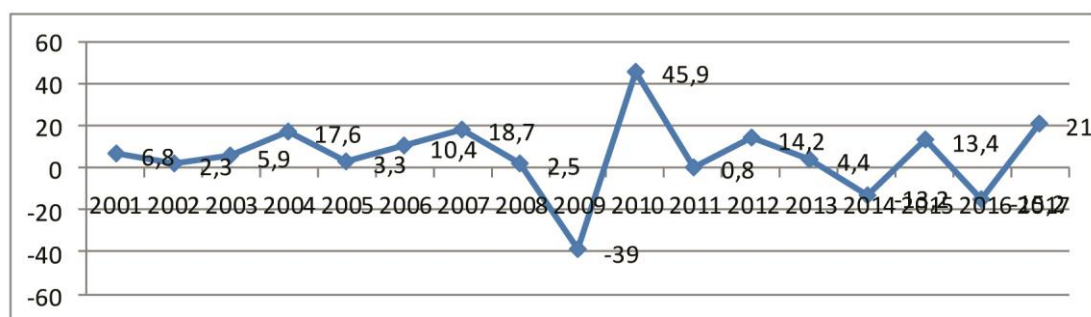

Рис. 2. Введення в експлуатацію житла в Україні в 2001 – 2017 рр., у % до попереднього року

Згідно з даними консалтингової компанії CDS, на початку 2017 року наявна на ринку пропозиція житлової нерухомості перевищувала попит (кількість угод) у 10 разів і протягом року цей розрив зростає, що цілком дає підстави спрогнозувати в найближчі два-три роки появу багатьох заморожених будівельних об'єктів і, відповідно, кризове становище в досліджуваній галузі.

Перелік використаних джерел:

1. Економічна статистика / Економічна діяльність / Будівництво [Електронний ресурс] / Укр. стат. гов. – 2018. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. У Мінрегіоні назвали лідерів за темпами зростання будівництва у 2017 році від 25.01.2018. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2389348-u-minregioni-nazvali-lideriv-za-tempami-zrostanna-budivnictva-u-2017-roci.html>.
3. Довідник по ринку матеріалів для внутрішнього облаштування та оздоблення приміщень (за даними 2016 р.) / За заг. ред. к.т.н., проф. П. В. Захарченка. КНУБА. – К.: ФОП Сладкевич Б. А., 2017. – 260 с.

Василь Борис
магістр, студент групи ПФМ-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна

Boris Vasily
master, student group ПФМ -51
Ternopil Ivan Pului National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Кудлак Віталій**,
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна

Scientific supervisor: **Vitaliy Kudlak**
Associate Professor of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Pului National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ВКЛАДЕНЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

FEATURES OF FINANCING OF CAPITAL INVESTMENTS OF DOMESTIC ENTERPRISES

Досліджуючи особливості фінансування капітальних вкладень, насамперед необхідно дати визначення цій категорії. Капітальні вкладення - це витрати на створення нових, реконструкцію і технічне переозброєння діючих основних засобів.

У господарській практиці розрізняють технологічну і відтворювальну структуру капітальних вкладень. Технологічна структура капітальних вкладень відображає співвідношення таких затрат:

- будівельні роботи, монтаж устаткування;
- придбання устаткування, яке вимагає монтажу, придбання інструменту, інвентаря;
- проектні роботи;
- інші затрати.

Першочергове значення для підвищення ефективності виробництва має покращення технологічної структури капітальних вкладень, розподіл їх між основними складовими частинами. Прогресивність технологічної структури визначається збільшенням у складі капітальних вкладень питомої ваги затрат на придбання активної частини основних виробничих фондів.

Відтворювальна структура капітальних вкладень включає в себе такі напрями:

- нове будівництво;
- розширення, реконструкція і технічне переоснащення діючих підприємств.

На нашу думку, в останні роки зростає питома вага власних коштів підприємств у загальному обсязі фінансування капітальних вкладень.

Важливим джерелом фінансування капітальних вкладень стає прибуток від основної діяльності, що являє собою частину чистого доходу, яка залишається в розпорядженні підприємства й організації. Використання прибутку для цієї мети створює залежність капітального будівництва на діючих підприємствах від їхньої основної діяльності, оскільки своєчасне і повне фінансування таких вкладень обумовлено виконанням плану прибутку.

На підприємстві основними джерелами фінансування є: прибуток, який залишається в розпорядженні підприємства; амортизаційні відрахування; кошти, отримані від випуску і продажу акцій; кредити комерційних банків; джерела вищестоящих організацій; кошти

іноземних інвесторів тощо. Але головними джерелами фінансування капітальних вкладень на підприємстві є прибуток та амортизаційні відрахування [37, с. 81].

Останнім часом у сфері фінансування капітальних вкладень відбулися істотні зміни. Насамперед змінилося співвідношення між централізованими і децентралізованими джерелами фінансування капітальних вкладень: частка централізованих різко зменшилася, а частка децентралізованих збільшилася. Це закономірне явище, оскільки у всіх країнах з розвинутою ринковою економікою у фінансуванні капітальних вкладень переважають приватні інвестиції, а не державні.

Змінюється і структура джерел фінансування капітальних вкладень. Спостерігається тенденція збільшення частки амортизаційних відрахувань, що в свою чергу пов'язано з кількаразовою переоцінкою основних виробничих фондів, а також з можливістю здійснення прискореної амортизації. Тут доречно відзначити, що в розвинутих країнах частка амортизаційних відрахувань у фінансуванні капітальних вкладень у корпораціях досягає 70-85%.

У багатьох країнах світу проводиться практика щодо надання значних пільг по оподатковуванню, якщо фірми свій прибуток направляють на розвиток виробництва. Ця пільга надається підприємствам за умови повного використання ними сум нарахованого зносу (амортизації) на останню звітну дату, але ця пільга не повинна зменшувати фактичну суму податку на прибуток, нараховану без обліку пільг, більш ніж на 50%. Ми вважаємо, що таку практику доцільно застосувати і у вітчизняних умовах, що дозволить покращити ситуацію із зношеністю основних фондів на підприємствах нашої країни [34, с. 145].

У підсумку слід зазначити, що найприйнятнішим для підприємства є комплексний підхід до вибору джерел фінансування капітальних вкладень.

Не слід забувати, що порушення оптимального співвідношення між власними і залученими джерелами фінансування капітальних вкладень може призвести до погіршення фінансового стану підприємства. На нашу думку, керівництво підприємства повинно визначити граничний розмір капітальних витрат виходячи з розміру та питомої ваги кожного джерела фінансування, які можна залучити для здійснення капітальних вкладень.

Перелік використаних джерел:

1. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2003. – 316 с.
2. Фінансовий аналіз: Навчальний посіб. / Г. В. Митрофанов, Г. О. Кравченко, Н. С. Барабаш та ін.; За ред. проф. Г.В. Митрофанова. – К.: Київ нац. торг.-екон. ун-т.: 2002, - 301 с.

Голич Наталія
аспірант кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Nataliia Holych
Postgraduate student of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Панухник Олена**
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Scientific supervisor: **Olena Panukhnyk**
Doctor of Sciences (Economics), Professor,
Head of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

МАЛИЙ БІЗНЕС ЯК СТИМУЛЮЮЧА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТЕРИТОРІЇ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ SMALL BUSINESS AS AN IMPROVING COMPLEX OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE TERRITORY IN DECENTRALIZATION

Світовий досвід і практика господарювання показують, що найважливішою ознакою ринкової економіки є існування та взаємодія великих, середніх і малих підприємств та їх оптимальне співвідношення. Найбільш динамічним елементом ринку є малий бізнес.

Сьогодні, в умовах, що відбуваються за нестабільного зовнішнього і внутрішнього середовища, малий бізнес розглядається як провідна сила в подоланні негативних процесів в економіці та забезпеченні сталого позитивного розвитку суспільства.

Малий бізнес здебільшого міцно прив'язаний до місця свого розташування та до місцевих ресурсів. Крім того, він є значним джерелом поповнення місцевих бюджетів, часто бере участь у спонсоруванні місцевих програм, будучи зацікавленим в економічному розвитку території, на якій знаходиться.

Сьогодні для того, щоб малий бізнес працював більш ефективно необхідно створити досконалий діалог між владою та бізнесом на регіональному рівні. В умовах децентралізації влади, такий спосіб перемовин між двома ланками буде передумовою до зменшення корупції та відновлення взаємної довіри. За результатами проведених досліджень кожен п'ятий представник малого бізнесу вказує на проблему корупції в регіоні як одну з основних перешкод його розвитку [4].

Аналіз розвитку малого бізнесу в м. Тернополі показує, що станом на 1 жовтня 2016 року здійснювали господарську діяльність 2337 одиниць суб'єктів малого бізнесу. Протягом року більшість малих підприємств працювали в сфері торгівлі, громадського харчування, побутових послуг та решта – в промисловості, будівництві і сільському господарстві [1].

Слід відмітити, що протягом останніх років спостерігається зростання надходження до бюджетів всіх рівнів від діяльності малого бізнесу. Загальна сума надходжень від діяльності суб'єктів малого бізнесу у 2016 році становить 320 млн. грн., що на 91,4 млн. грн. більше порівняно із попереднім роком [1].

Однак, для стимулювання розвитку малого бізнесу в м. Тернополі, необхідно подолати низку проблемних питань та перешкод, які визначені шляхом опитування малого і середнього бізнесу та проведеного аналітичного звіту «Щорічної оцінки ділового клімату

2015 року за сприянням агентства США з міжнародного розвитку в рамках Програми «Лідерство в економічному врядуванні». Основні із них наведено на рисунку 1.

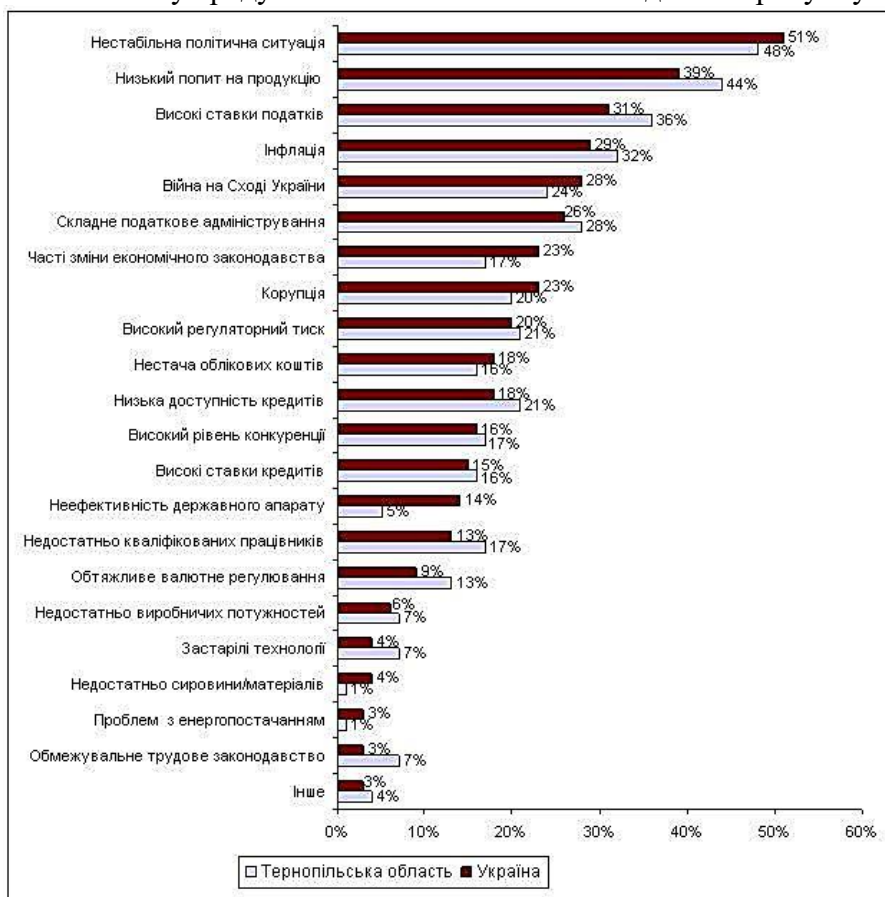

Рис. 1. Фактори, які обмежують зростання малого бізнесу в Україні та Тернопільській області

За теперішніх умов децентралізації влади, малий бізнес спроможний розв'язати проблеми працевлаштування та наповнення місцевих бюджетів, особливо на регіональному рівні, а також активізації гнучкої інвестиційної підтримки. Це сприятиме ефективному використанню їх ресурсного потенціалу, посиленню мотивації трудової діяльності, поступовому піднесенню рівня добробуту населення і дасть можливість молодим, кваліфікованим спеціалістам знайти робочі місця.

Перелік використаних джерел

1. Програма розвитку малого і середнього підприємництва в м. Тернополі на 2017-2018 роки. [Текст]. – Тернопіль, 2016. – 24 с.
2. Варналій З. С. Основи підприємництва [Текст]. / З. С. Варналій. – К.: Знання – Прес, 2002. – 239 с.
3. Про програму розвитку малого і середнього підприємництва в Тернопільському районі на 2017-2018 роки [Електронний ресурс] / Тернопільська районна державна адміністрація. – Режим доступу: <http://www.oda.te.gov.ua/ternopilaska/ua/8756.htm>
4. Стратегія розвитку малого та середнього підприємництва Тернопільської області на 2016-2020 роки [Електронний ресурс] / Тернопільська районна державна адміністрація. – Режим доступу: http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/2917/proekt_mcp2016_2020.pdf

Конкульовська Юлія
студентка групи ПФМз-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна
Julia Konkulovska
student group ПФМз -51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine
Науковий керівник: **Кудлак Віталій**,
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна
Scientific supervisor: **Vitaliy Kudlak**
Associate Professor of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

МОДЕЛЮВАННЯ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ MODELING AND ECONOMIC EVALUATION OF FINANCIAL ACTIVITY OF A BUDGET ORGANIZATION

Згідно зі статтею 2 Бюджетного кодексу України, бюджетна установа – це орган, установа чи організація, передбачена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевих бюджетів. Бюджетні установи є неприбутковими [2].

Оскільки бюджетні установи є неприбутковими, то вони створюються для задоволення соціально-економічних, освітніх та культурно-просвітницьких потреб, а також для забезпечення конституційної будови держави, місцевого самоврядування чи незалежного судочинства.

В Україні функціонує понад 50 тис. організацій, які повністю або частково утримуються за рахунок державного чи місцевих бюджетів. Тому необхідним є моделювання та економічне оцінювання основ фінансової діяльності саме бюджетних установ, оскільки вони характеризуються цілим рядом особливостей:

- 1) Складання кошторисів;
- 2) Складання планів асигнувань;
- 3) Класифікація видатків та доходів [1, с.6].

Розробка ефективних методів моделювання та економічного оцінювання діяльності бюджетних установ є актуальною в контексті стратегічних завдань управління бюджетним процесом держави на всіх рівнях. Саме бюджетні установи відповідають за належний рівень надання соціальних послуг, тому ми маємо розуміти, що бюджетні кошти виділяються їм тільки після затвердження кошторисів та планів асигнувань, які визначають основні обсяги фінансування. Від того, наскільки обґрунтовано складені ці документи, значною мірою залежить рівень надання послуг бюджетним установам.

На сучасному етапі основним документом, регламентуючим питання складання і виконання кошторисів бюджетних організацій, є Порядок складання, розглядання, затвердження і основні вимоги відносно складання кошторисів, доходів і витрат бюджетних установ і організацій, затверджений постановою КМУ від 28.02.2002р. №228. Кошторис бюджетної установи складається з двох частин: загального і спеціального фондів. Загальний фонд кошторису включає надходження із загального фонду бюджету і розподіл витрат.

Спеціальний фонд кошторису включає надходження зі спеціального фонду бюджету і розподіл витрат. Спеціальний і загальний фонди кошторису складаються з дохідної і витратної частини [3].

Дохідна частина може включати: плату, за послуги які надає бюджетна установа або інші джерела власних надходжень, а витратна в свою чергу поділяється на капітальні та поточні видатки і включає витрати на утримання управлінського, господарського чи допоміжного персоналу, на відрядження, придбання інвентарю чи оплати комунальних послуг а також витрати на заробітну плату основним працівникам (педагогам, лікарям), на придбання продуктів харчування в закладах охорони здоров'я чи на медикаменти.

Розрахунки суми витрат за кошторисом здійснюють, виходячи з обсягу діяльності установи, визначеної планом її розвитку, та фактично їх рівня за попередні періоди.

Ми повинні розуміти, що моделювання та економічне оцінювання фінансової діяльності бюджетної установи формується на таких двох основних принципах:

- 1) Об'єктивної необхідності використання моделювання та оцінювання, як важливо необхідної стадії управління фінансами на всіх етапах роботи;
- 2) Ефективності, саме ефективність відбиває якісну сторону даного процесу й орієнтує його на одержання соціального ефекту.

В цілому слід відмітити, що фінансова діяльність бюджетних установ характеризується низкою таких особливостей: бюджетні установи функціонують на засадах державної чи комунальної форми власності й не можуть бути приватизовані, ставати банкрутами чи само ліквідуватися.

Бюджетні установи належать до неприбуткових організацій, тобто метою їхньої діяльності є не отримання прибутку, а надання нематеріальних послуг, відсутнє таке поняття як «виробничий брак». Бюджетні установи не наділяються оборотними коштами, саме бюджетні установи є складовою бюджетної системи країни і беруть участь у виконанні як дохідної, так і видаткової частини бюджету, виконуючи кошторис доходів і видатків – плановий документ, що підтверджує повноваження кожної установи стосовно отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і напрями витрачання коштів.

Перелік використаних джерел:

3. Бубенко П. Т. Фінансове планування діяльності бюджетних установ: Навчальний посібник / П. Т. Бубенко, О. Ф. Козир, О. В. Димченко, В. В. Димченко. – Х.: ХНАМГ, 2007. – 187 с.

4. Бюджетний кодекс України від 07.12.2017 № 2241- VIII (із змінами та доповненнями) // ВВРУ. – 2017

5. Ткаченко І. Т. Звітність бюджетних установ: навчальний посібник / І. Т. Ткаченко. – К.: КНЕУ, 2005. – 152 с.

Константиук Наталія
к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів, ТНТУ ім. І. Пулюя
Борко Назар
студент групи ПФМз-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м.Тернопіль, Україна
Nataliia Konstantiuk
PhD (Economics), Associate professor Department of Economics and Finance, TNTU
Nazar Borko
student group ПФМз -51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ПОШУКУ РЕЗЕРВІВ ЇХНЬОГО ЗРОСТАННЯ EVALUATION OF THE FINANCIAL RESULTS OF THE ENTERPRISE ACTIVITY WITH THE PURPOSE OF THE SEARCH OF RESERVES FOR THEIR GROWTH

Розвиток ринкових відносин підвищує відповідальність і самостійність підприємств та інших суб'єктів ринку в підготовці та прийнятті управлінських рішень. Ефективність цих рішень багато в чому залежить від об'єктивності, своєчасності та всебічності оцінювання існуючих й очікуваних фінансових результатів діяльності підприємства.

Метою аналізу фінансових результатів діяльності підприємства виступає інформаційне забезпечення прийняття рішень, на які істотно впливають фактичні або прогнозні дані про фінансові результати його діяльності. Ідеться про отримання відносно невеликої кількості ключових, найінформативніших параметрів, що об'єктивно і всебічно характеризують стан та динаміку результатів діяльності підприємства. Фінансовий аналіз підприємств проводиться з метою виявлення вразливих місць і визначення шляхів їх усунення. Дані аналізу відіграють вирішальну роль при визначенні напрямів конкурентної політики підприємства, вони використовуються при оцінці виконання поставлених перед ним завдань і для розробки програм розвитку на перспективу.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є оцінка динаміки показників прибутку, виявлення та вимір дій різних чинників на прибуток, оцінка можливих резервів подальшого росту прибутку на основі оптимізації об'ємів виробництва та витрат. Отже, основною метою аналізу фінансових результатів є розробка обґрунтованих управлінських рішень, направлених на підвищення ефективності діяльності господарюючого суб'єкта.

Першочерговими завданнями аналізу фінансових результатів, завдяки яким досягається його головна мета, є:

- оцінка динаміки абсолютних показників фінансових результатів (прибутку і рентабельності);
- визначення напряму і розміру впливу окремих факторів на суму прибутку та рівень рентабельності;
- виявлення та оцінка можливих резервів зростання прибутку й рентабельності;
- розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

Прибуток є формою доходу підприємця, який вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху, проте він характеризує лише ту частину доходу, яка «очищена» від затрат, понесених на здійснення цієї діяльності. Узагальнюючим фінансовим показником діяльності підприємства є його чистий прибуток - загальна сума прибутку підприємства від усіх видів діяльності за звітний період. Відповідно до чинних в Україні положень (стандартів) бухгалтерського обліку, загальний прибуток підприємства

складається з прибутку, отриманого підприємством від звичайної діяльності та від надзвичайних подій. Прибуток від звичайної діяльності становить близько 95% загальної суми отриманого підприємством прибутку.

Процес накопичення прибутку відбувається під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього характеру.

Внутрішні фактори впливу на прибуток підприємства - це фактори, які залежать від діяльності підприємства: обсяг діяльності підприємства, стан та ефективність використання ресурсів підприємства, рівень доходів, рівень витрат, ефективність цінової та асортиментної політики.

Зовнішні фактори впливу на прибуток підприємства - це фактори, які не залежать від діяльності підприємства: державне регулювання цін в сучасних умовах на товари, які входять до споживчого кошика, подорожчання послуг інших галузей національної економіки, система оподаткування, зміна нормативних документів по кредитуванню, збільшення облікової ставки за користування кредитними ресурсами, політика держави по формуванню доходів, відсутність індексації доходів населення залежно від темпів інфляції.

Показники рентабельності являються відносними характеристиками фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства. Вони є важливими характеристиками факторного середовища формування прибутку та доходу підприємства. З цієї причини показники рентабельності є обов'язковими елементами порівняного аналізу та оцінки фінансового стану підприємства.

Для того щоб рівень прибутковості покращувався, на підприємстві повинні проводитися заходи тільки в наступному порядку:

- організаційні (удосконалення виробничої структури, удосконалення організаційної структури управління, диверсифікація виробництва, реструктуризація виробництва тощо);
- технічні (оновлення техніко-технологічної бази, переозброєння виробництва, вдосконалення виробів, що виробляється);
- економічні важелі та стимули (удосконалення тарифної системи, форми і системи оплати праці, прискорення обігу оборотних коштів тощо).

Якщо почати проводити зміни не в такому порядку, то позитивні зрушення у ефективності діяльності будуть малопомітними, або відсутніми взагалі.

Основними резервами зростання прибутку від реалізації є: збільшення обсягу реалізації продукції, зниження собівартості реалізованої продукції, поліпшення якості продукції. Збільшення обсягу реалізації продукції досягається за рахунок: зростання обсягу виробництва продукції, зменшення залишків готової продукції на кінець звітного періоду, підвищення рівня цін.

Прибуток синтезує в собі всі найважливіші сторони роботи підприємства. Щоб прибуток підприємства зростав, воно повинне: нарощувати обсяги виробництва і реалізації, розширювати асортимент та підвищувати якість, орієнтуючись на ринок, впроваджувати заходи щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників, зменшувати витрати на виробництво, з максимальною віддачею використовувати потенціал, що є у його розпорядженні підприємства, у тому числі фінансові ресурси, зі знанням справи вести цінову політику, бо на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни, грамотно будувати договірні відносини з клієнтами, вміти найбільш доцільно розміщати (вкладати) одержаний раніше прибуток з точки зору досягнення оптимального ефекту.

Перелік використаних джерел:

1. Блонська В. І. Ефективне управління прибутком підприємства – основа його стратегічного потенціалу / Блонська В.І., Венгжин О.Р. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Вип. 21.17. – С. 160-165.

2. Дяків В. О. Технологія аналізу фінансових ресурсів підприємства [Електронний ресурс] / В. О. Дяків. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2013/Economics/10_140042.doc.htm

УДК 658.8

Трушкіна Наталія
кандидат економічних наук, науковий співробітник
Інститут економіки промисловості НАН України,
м. Київ, Україна
Nataliia Trushkina
Candidate of Economic Sciences, researcher
The Institute of Industrial Economics of NAS Ukraine,
Kyiv, Ukraine

ЩОДО ВІДМІННОСТЕЙ КОМЕРЦІЙНОЇ ТА ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ON THE DIFFERENCES IN THE COMMERCIAL AND LOGISTIC ACTIVITY OF ENTERPRISES

У сучасних умовах господарювання підприємств різних галузей актуалізується проблема організації їх логістичної діяльності. Аналіз спеціальної літератури свідчить про взаємозв'язок логістичної діяльності з різними видами господарської діяльності підприємств, а саме: комерційною, збутовою, маркетинговою, виробничою, фінансовою, інвестиційною, рекламною діяльністю та стимулюванням збуту, ціноутворенням, менеджментом якості, інформаційним забезпеченням.

Узагальнення наукових підходів [1-5] до суті комерційної діяльності підприємства дозволило систематизувати її зміст таким чином (рис. 1).

Рис. 1. Підходи до визначення змісту терміна «комерційна діяльність підприємства» (складено автором)

У результаті дослідження виконано порівняльний аналіз комерційної та логістичної діяльності підприємств. Встановлено, що до основних процесів комерційної діяльності можна віднести такі: проведення маркетингових досліджень (аналіз попиту споживачів, роботи постачальників і конкурентів); закупівля товарів для подальшого перепродажу; формування та зберігання товарних запасів на складах; організація процесів оптової

(роздрібної) торгівлі: стимулювання збуту та рекламно-інформаційна діяльність; продаж товарів споживачам.

На основі аналізу процесів комерційної та логістичної діяльності підприємства виявлено їх відмінності (рис. 2). Як правило, комерційну діяльність здійснюють підприємства у сфері торгівлі та послуг, а збутову – підприємства у сфері промисловості, сільського господарства, будівництва тощо.

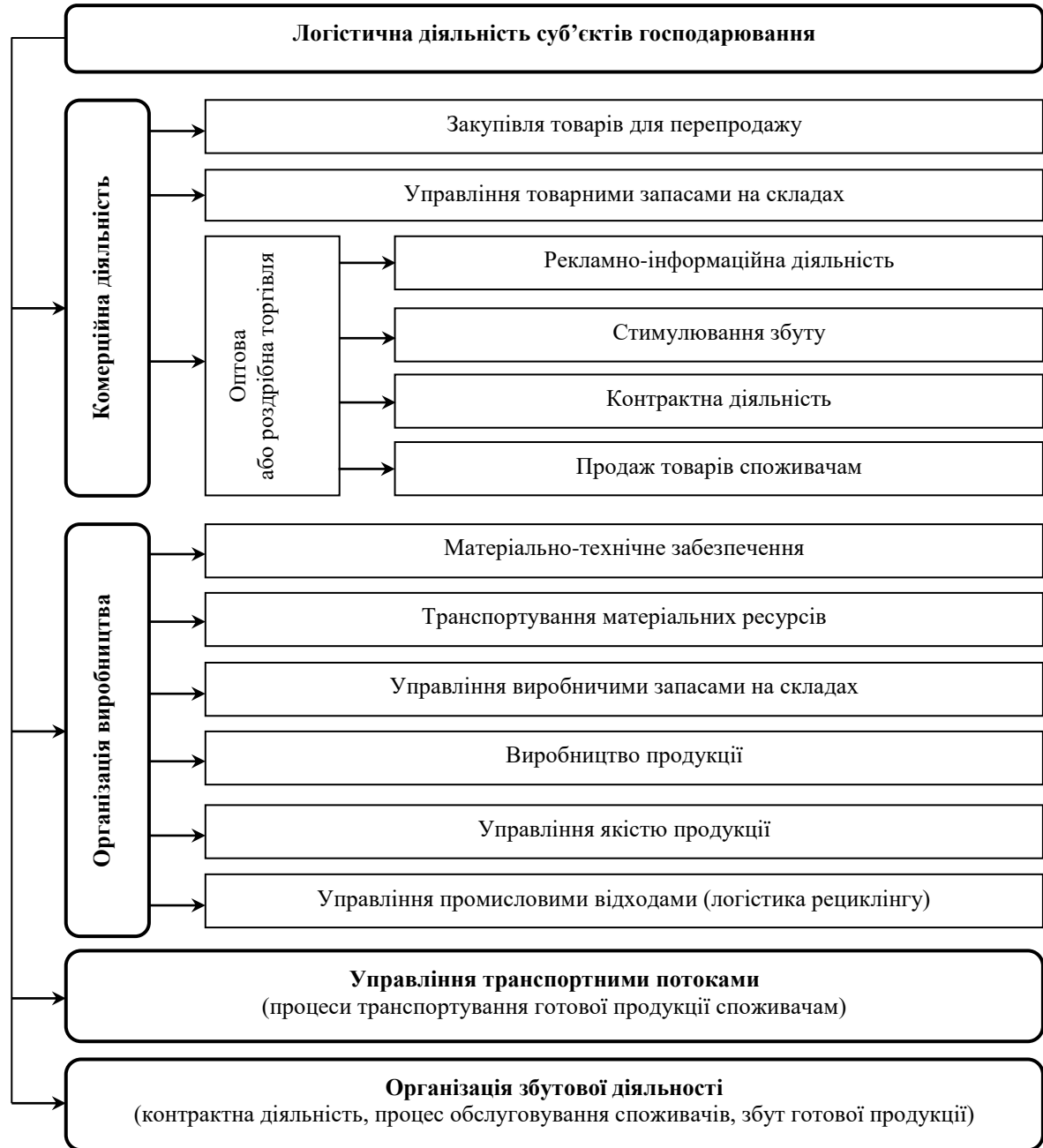

Рис. 2. Відмінності комерційної та логістичної діяльності суб'єктів господарювання (запропоновано автором)

Отже, можна зробити висновок, що термін «логістична діяльність підприємства» має ширше значення, ніж комерційна діяльність:

✓ метою логістичної діяльності підприємства є здійснення процесів матеріально-технічного забезпечення, виробництва, формування виробничих запасів на складах, обслуговування різних категорій споживачів, збуту готової продукції споживачам в єдиному комплексі;

✓ мета комерційної діяльності підприємства полягає в організації процесів оптової (або роздрібною) торгівлі;

✓ логістична діяльність, на відміну від комерційної, включає організацію процесу виробництва, а саме: матеріально-технічне забезпечення процесу виробництва, транспортування та складування матеріальних ресурсів, формування виробничих запасів на складах, процес виробництва продукції, управління якістю продукції та відходами виробництва;

✓ логістична діяльність включає процеси комерційної (як правило, підприємства у сфері торгівлі, послуг) та збутової діяльності (промислові та аграрні підприємства), а саме: стимулювання збуту, рекламно-інформаційну діяльність, процес обслуговування споживачів, транспортування продукції споживачам і збут готової продукції споживачам.

Перелік використаних джерел:

1. Виноградська А. М. Комерційне підприємництво: сучасний стан, стратегії розвитку: монографія / А. М. Виноградська. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 807 с.

2. Гонський М. Д. Комерційна функція як основа ефективної комерційної діяльності торговельного підприємства / М. Д. Гонський // Економіка розвитку. – 2014. – № 2 (70). – С. 103-107.

3. Балабанова Л. В. Організація маркетингового управління діяльністю підприємств: концепція, методологія дослідження, стратегії оптимізації: монографія / Л. В. Балабанова, В. П. Заремба. – Київ: Професіонал, 2015. – 258 с.

4. Лисак Г. Г. Управління комерційною діяльністю підприємства оптової торгівлі на основі ціннісних пріоритетів / Г. Г. Лисак // Бізнес Інформ. – 2015. – № 5. – С. 146-151.

5. Ячнева Л. М. Теоретико-практичні аспекти управління комерційною діяльністю: монографія / Л. М. Ячнева, Г. Г. Лисак, О. А. Круглова. – Харків: І.С. Іванченка, 2016. – 210 с.

УДК 336

Химич Ірина

к.е.н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Iryna Khymych

Ph.D., Associate Professor

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ TRENDS OF THE DEVELOPMENT OF THE COMPETITIVE ENVIRONMENT IN UKRAINE

На фоні загострення економічного становища в країні, починаючи від 2014 року, дуже чітко проглядається динаміка як розвитку, так і занепаду вітчизняних підприємств. Адже, як відомо, саме в кризових ситуаціях починають визначатися підприємства-лідери, які здатні вести власну діяльність за будь яких умов, тобто можуть чітко застосувати таку рису як пристосування за допомогою «правильних» управлінських рішень для утримання власних позицій на своїх ринкових сегментах, а також і, по можливості, спробувати зайняти й інші «прибуткові» та «сучасні» місця в економічній сфері діяльності.

Оцінка стану рівня конкуренції на галузевих ринках України протягом 2014-2016 років відображена в табл. 1 [1, с. 24].

Таблиця 1

Рівень конкуренції на галузевих ринках України протягом 2014-2016 років, %

Галузі промисловості	Внутрішня конкуренція, %			Зовнішня конкуренція, %		
	2014р.	2015р.	2016р.	2014р.	2015р.	2016р.
1	2	3	4	5	6	7
Гірничо-металургійний комплекс	16,7	44,4	42,9	33,3	55,6	50,0
Машинобудування	40,0	0,0	71,4	25,0	33,3	42,9
Транспорт і зв'язок	24,1	44,2	30,8	0,0	18,0	13,3
Паливно-енергетичний комплекс	8,0	17,9	20,0	4,6	12,5	5,3
Будівництво	41,7	60,9	47,8	16,7	11,1	6,3
Торгівля	51,0	53,7	50,9	29,2	25,5	16,7
Телекомунікації	25,0	36,8	30,0	0,0	33,3	10,0
Фінансова та страхова діяльність	38,5	63,6	54,8	8,3	22,2	26,1
Агропромисловий комплекс	59,3	56,1	58,7	15,0	24,1	31,4
Промисловість	40,4	44,6	44,0	20,0	17,4	17,7

З представлених даних видно, що внутрішня конкуренція підприємств всіх галузей промисловості країни значно переважає зовнішню. А, це в свою чергу, означає, що на вітчизняному ринку існує достатня кількість підприємств-виробників, які здатні задовільнити будь які потреби населення в різноманітних товарах та послугах.

Високими показниками відзначився рівень внутрішньої конкуренції підприємств таких галузей країни як:

1) будівництво: 2014 рік – 41,7 %; за 2015 рік цей показник зріс до позначки 60,9 %; протягом 2016 року скоротився до 47,8 %, проте, залишився все ж значним;

2) торгівля: 2014 рік – 51,0 %; протягом 2015 року даний показник зріс та склав 53,7 %; за 2016 рік результат зменшився та становив 50,9 %;

3) фінансова та страхова діяльність: за 2014 рік – 38,5 %; в 2015 році результат зріс до позначки 63,6 %; протягом 2016 року показник скоротився та дорівнював 54,8 %;

4) агропромисловий комплекс: протягом 2014 року дорівнював 59,3 %; за 2015 рік результат показника зменшився до 56,1 %; в 2016 році значення результату зросло та становило 58,7 %;

5) промисловість: 2014 рік – 40,4 %; за 2015 рік результат збільшився до 44,6 %; протягом 2016 року значення показника становило 44,0 %.

В більшості випадків помітно, що протягом 2015 року відбулося істотне збільшення рівня конкурентності на внутрішньо-галузевих ринках країни.

А, вже в 2016 році спостерігалася спадна тенденція результатів даного показника, що легко пояснюється різкими змінами у валютно-грошовій політиці держави.

Що ж стосується зовнішнього рівня конкурентоспроможності, то варто виділити тенденцію результатів гірничо-металургійного комплексу, яка: за 2014 рік складала 33,3 %; в 2015 році зросла до 55,6 %; протягом 2016 року дорівнювала 50,0 %. В даному випадку, рівень зовнішньої конкуренції значно переважає рівень внутрішньої конкуренції.

Отже, можна констатувати той факт, що дана галузь України потребує значного фінансового забезпечення для майбутньої ефективної діяльності, в порівнянні з іноземними підприємствами-аналогами.

Досить високим є зовнішній рівень конкуренції в машинобудівній галузі. Так, протягом 2014 року даний показник склав 25,0 %; за 2015 рік значення зросло та становило 33,3 %; в 2016 році результат ще зріс та зупинився на позначці 42,9 %.

Високим рівнем зовнішньої конкуренції характеризується і галузь торгівлі. Протягом 2014 року результат цього показника становив 29,2 %; за 2015 рік значення показника скоротилося та склало 25,5 %; в 2016 році значення показника зменшилося та зайняло позицію із результатом 16,7 %.

Тенденцію до збільшення результатів показника рівня зовнішньої конкурентоспроможності відображає фінансова та страхова діяльність. Так, протягом 2014 року даний показник становив 8,3 %; за 2015 рік результат показника зріс до 22,2 %; в 2016 році значення показника збільшилося та дорівнювало 26,1 %.

Швидкими темпами зростання рівня зовнішньої конкурентоспроможності характеризувався і агропромисловий комплекс протягом 2014-2016 років: за 2014 рік результат цього показника був на рівні 15,0 %; в 2015 році значення показника зросло та становило 24,1 %; протягом 2016 року також відбувся значний зріст результату цього показника, що видно з його позиції на рівні 31,4 %.

Високу тенденцію рівня зовнішньої конкурентоспроможності має також промисловість: 2014 рік – 20,0 %; за 2015 рік даний показник дещо скоротився та становив 17,4 %; протягом 2016 року значення показника зросло до 17,7 %.

Проаналізувавши рівні внутрішньої та зовнішньої конкуренції визначено, що внутрішня конкуренція між підприємствами значно переважає. Це пояснюється необхідністю вітчизняних підприємств втримати власні позиції на ринку.

Крім того, ситуація, яка склалася в країні призвела до надзвичайно великої конкурентної боротьби за споживача, а також чіткому зосередженні на виробництві саме тієї продукції (послуг), в якій, перш за все, зацікавлене населення країни.

З проведених досліджень можна впевнено стверджувати, що конкуренція є важливим фактором розвитку підприємств та виступає одним із мотивів пристосовуваності їх до швидких змін як внутрішнього, так і зовнішнього середовищ.

Крім того, варто відзначити те, що розвиток конкурентної боротьби в країні свідчить про її можливість «реанімувати» власну економіку.

Запроваджуючи нові стратегії щодо розвитку та вдосконалення, вітчизняні підприємства ведуть боротьбу за покупця (клієнта), і за одно, це сприятиме їхньому збереженні власних позицій на ринку.

Ефективність функціонування конкурентного середовища в країні є надзвичайно важливим аспектом діяльності підприємств. Адже, в сучасному світі гнучка пристосованість забезпечує «виживання», а також виступає фактором, який сприяє розвитку та самовдосконаленню фірм в різноманітних (як позитивних, так і негативних) фінансово-економічних та політичних умовах.

Перелік використаних джерел:

1. Звіт антимонопольного комітету України за 2016 рік. – 238 с.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=133712&>.

**СЕКЦІЯ 5. ОБЛІКОВО-СТАТИСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ЛОКАЛЬНОГО
РІВНЯ**

УДК 44:[658.155](477)

Сколотій Ігор
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,
м. Харків, Україна
Ihor Skolotii
Associate Professor at the Department of Accounting and Audit
Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchayev,
Kharkiv, Ukraine

**ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ
PROBLEMS OF ACCOUNTING OF INCOMES AND FINANCIAL RESULTS IN
AGRICULTURAL ENTERPRISES**

Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств значною мірою залежать від налагодженості збуту продукції. Функціонування аграрного сектору України неможливе без наявності прозорих каналів просування сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача на вигідних для всіх учасників процесу умовах. В сучасних ринкових умовах метою діяльності сільськогосподарських підприємств є отримання прибутку, основним джерелом якого є реалізація готової продукції. Проте, без достовірної, релевантної, систематизованої належним чином інформації про особливості обліку процесу реалізації продукції, товарів, робіт, послуг неможливе ефективне управління підприємством.

Всі основні функції управління та управлінського обліку в цілому повністю застосовані й до обліку доходів, контролю за їх формуванням та до управління ними. Планування доходів посідає важливе місце у складанні плану реалізації й продажу на сільськогосподарському підприємстві на майбутні періоди. Співставлення запланованих величин сільськогосподарських доходів з фактичними показниками допомагає в прийнятті правильних і точних управлінських рішень. Стимулювання й мотивація співробітників також відіграє велику роль у керуванні доходами на сільськогосподарських підприємствах.

Керівництво підприємства зацікавлене доходами саме з позиції управління, а також прийняття стратегічних рішень. Тому, простого бухгалтерського відображення доходу від реалізації продукції і понесених витрат недостатньо. Актуальним стає завдання визначення принципів і підходів до управління доходами підприємства із позицій стратегічного управління.

Останніми роками через фінансову кризу, незадовільні для виробника умови продажу, а також із вступом до Світової Організації Торгівлі питання реалізації сільськогосподарської продукції все більше ускладнюються. До того ж залежність сільськогосподарських товаровиробників від багатьох комерційних посередників на ринку призводить до суттєвого диспаритету цін і негативно позначається на розвитку підприємств і дохідності їх функціонування. Зростання фінансового результату створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства, здійснюючи розширене відтворення [1].

У бухгалтерському обліку методологічною основою формування інформації про доходи є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». Згідно з цим положенням доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу, за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників.

За будь-яких умов кожне підприємство намагається максимізувати свої прибутки й мінімізувати збитки. Забезпечити це можна лише шляхом чіткого контролю за формуванням фінансових результатів, які згідно із законодавством визначаються вирахуванням з отриманих доходів усіх понесених протягом звітного періоду витрат.

Достовірність формування фінансового результату є основою принципів і правил бухгалтерського обліку, обов'язкового дотримання яких вимагає законодавча база, зокрема концептуальні основи складання та подання фінансових звітів, міжнародні стандарти фінансової звітності, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Проте розуміння сутності поняття «фінансовий результат» – одна з головних передумов формування відповідних напрямків його обліку, аналізу та можливості здійснення своєчасного управлінського впливу на окремі його складові заради підвищення ефективності діяльності підприємств [2].

З проведеного різними науковцями, порівняльного аналізу визначення сутності поняття «фінансові результати» можна зробити висновок, що стосовно поняття «фінансовий результат» на сьогоднішній день сформовано декілька точок зору: 1) зміна величини власного капіталу; 2) результат зіставлення доходів і витрат; 3) прибуток або збиток; 4) результат статутної діяльності підприємства (виручка мінус витрати на виробництво і реалізацію продукції); 5) зміна величини чистих активів підприємства; 6) додаткова вартість, створена у процесі виробництва та здійснення операцій фінансово – кредитного характеру; 7) ціна капіталу та інших виробничих факторів [3].

Фінансові результати формуються в процесі діяльності підприємства на різних стадіях кругообігу засобів. На сільськогосподарських підприємствах важливим є формування доходів, витрат і фінансових результатів від основної діяльності, що пов'язано з виробництвом і реалізацією сільськогосподарської продукції, біологічних активів і додаткових біологічних активів. З введенням в дію П(с)БО 30 «Біологічні активи» докорінно змінився порядок формування доходів, витрат і фінансових результатів у сільському господарстві, а тому виникає необхідність пошуку шляхів спрощення їх обліку [4].

Практика показує, що проводити розрахунок справедливої вартості на різні види сільськогосподарської продукції і біологічні активи досить складно. Насамперед, потрібно володіти інформацією про ціни активного ринку, коригування індивідуальних характеристик, особливостей або ступеня завершеності біологічних перетворень активу тощо.

Не менш важливим аспектом в реформуванні обліку реалізації готової продукції є формування єдиної законодавчо-нормативної бази, адаптованої до міжнародних вимог та норм, удосконалення методології складання звітності та запровадження інформаційних технологій. Гармонізація та стандартизація організації бухгалтерського обліку реалізації готової продукції відкриє на перспективну тверду основу міжнародного співробітництва та спрощення системи обліку в цілому.

В умовах ринкової економіки питання обліку доходів і фінансових результатів є одним з основних у системі як фінансового, так і управлінського обліку суб'єктів господарювання. Правильно та раціонально організований облік доходів і фінансових результатів – це запорука своєчасного виявлення й усунення недоліків розвитку підприємства, знаходження резервів для поліпшення фінансового стану господарюючого суб'єкта та забезпечення фінансової стійкості його діяльності. Якісна система обліку фінансових результатів є фундаментальною основою для забезпечення стійкого росту підприємства.

Перелік використаних джерел:

1. Вишневська О. М. Напрями вдосконалення процесу реалізації сільськогосподарської продукції / О. М. Вишневська // Економічний простір. 2013. № 74. С. 82-92.

2. Рета М. В. Сучасні проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємства / М. В. Рета // Вісник НТУ ХПІ. 2015. № 25(1134). С. 25-34.
3. Прохар Н. В. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: монографія / Н. В. Прохар. – Полтава:РВВ ПУЕТ, 2011. – 257 с.
4. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / М.Ф. Огійчук, Л.О. Сколотій, М.І. Беленкова та ін.: за ред. проф. М.Ф. Огійчука. – 7-е вид., перероб. і допов. – К.: Алерта, 2016. – 1040 с.

СЕКЦІЯ 6. МАРКЕТИНГОВІ ПІДХОДИ АДАПТАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ДО УМОВ ІННОВАЦІЙНО-КОНКУРЕНТНОГО ПРОСТОРУ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Mgr Jarosław Maćkula
Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki w Jeleniej Górze
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Jarosław Maćkula,
Master
Faculty of Economics, Management and Tourism in Jelenia Góra
Wrocław University of Economics,
Wrocław, Poland

RYNEK HANDLU ONLINE W POLSCE – STAN OBECNY I PERSPEKTYWY DALSZEGO ROZWOJU W OPARCIU O RAPORT E-COMMERCE W POLSCE 2017 THE ONLINE TRADING MARKET IN POLAND – CURRENT STATE AND PROSPECTS OF FURTHER DEVELOPMENT ON THE BASIS OF A REPORT FROM E-COMMERCE IN POLAND 2017

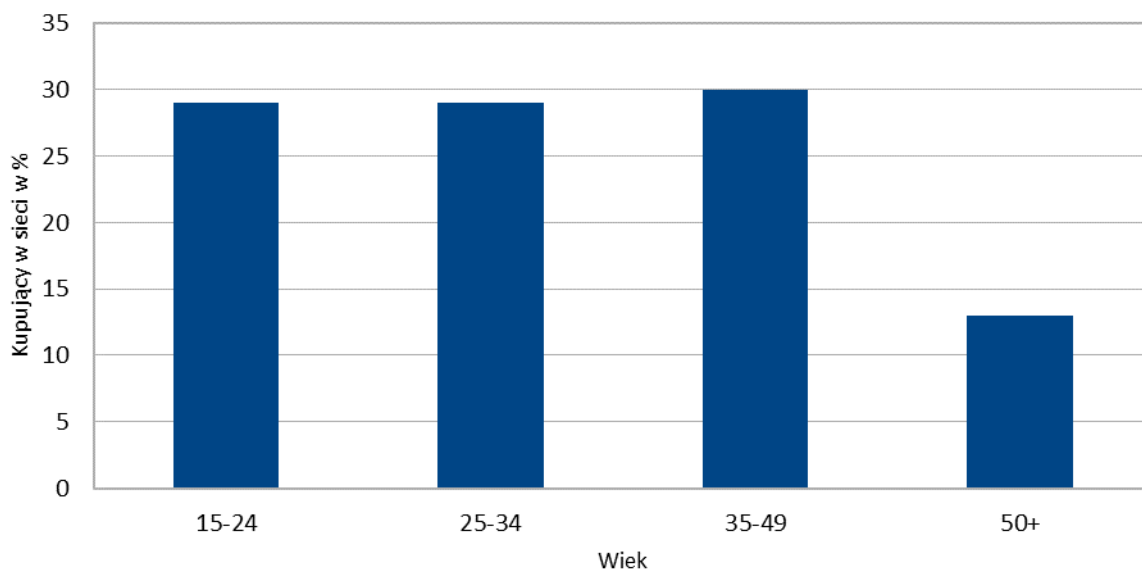
Rynek związany ze sprzedażą internetową rozwija się w Polsce bardzo szybko, corocznie największą opiniotwórczością charakteryzuje się raport Gemius opracowywany wraz z Izbą Gospodarki Elektronicznej dla E-Commerce Polska.

Raport stara się odpowiedzieć na pytania dotyczące postaw wobec zakupów internetowych wśród kupujących i niekupujących w sieci, znajomości marek obecnych w e-handlu, motywacji w zakresie wyboru sklepów internetowych, źródeł informacji na temat produktów czy preferencji dotyczących sposobu realizacji transakcji internetowych i wykorzystania urządzeń mobilnych.

Dostęp do internetu w Polsce nie jest jeszcze powszechny, wg obliczeń penetracja rynku to 79%, gdzie są to internauci w wieku od 7 do 75 lat. W liczbach bezwzględnych szacuje się, że jest to 26,5 mln osób. Ponad 50% internautów albo dokonało (54%) albo dokonuje regularnie zakupów w sieci (53%), natomiast 16% deklaruje korzystanie z zagranicznych e-sklepów.

Co do płci, częściej kupują kobiety (53% do 47%), wiek kupujących w sieci też ma znaczenie, najliczniejszą grupę stanowią osoby w przedziale wiekowym między 35 a 49 lat i jest to 30% ogółu kupujących, najmniej liczna grupa to osoby po 50 roku życia, zaledwie 13%.

Kupujący w sieci według wieku.

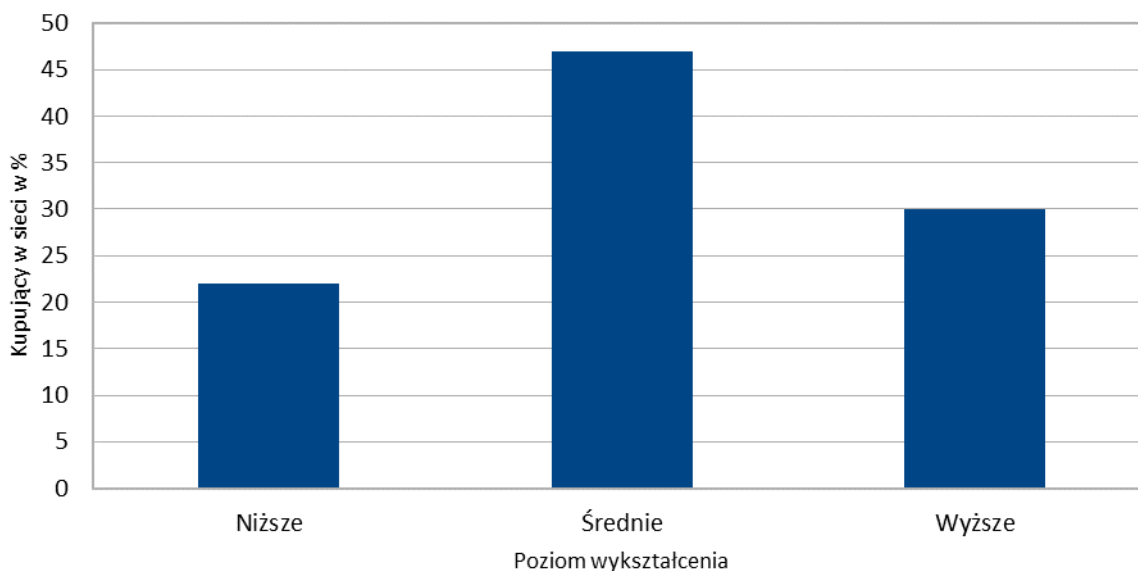

Wykres 1. Kupujący w sieci według wieku

Źródło: opracowanie własne.

Dane dotyczące wykształcenia z kolei pokazują, że najchętniej w sieci kupują ludzie z wykształceniem średnim, bo to niemal połowa badanych (47%), natomiast z wykształceniem niższym to 22% a z wyższym 30%.

Kupujący w sieci według wykształcenia

Wykres 2. Kupujący w sieci według wykształcenia

Źródło: opracowanie własne.

Według raportu osoby kupujące online są bardzo świadome oferty na produkty dostępne w Internecie, a ich świadomość marek związanych z e-commerce jest niezwykle wysoka.

Dlaczego kupujemy w internecie? Za najważniejszy argument respondenci uznali całodobową dostępność (to zaleta dla 82% badanych). Bardzo ważnym czynnikiem jest możliwość darmowego odesłania produktu, podkreśla to ponad połowa badanych (55%).

Oczywiście nie można pominąć niezwykle ważnego czynnika, jakim jest przewaga cenowa ofert w internecie nad tymi tradycyjnymi, dostępnymi stacjonarnie, podkreśla to blisko 60% badanych.

Rynek e-commerce w Polsce nadal ma ogromny potencjał ze względu na to, że blisko połowa badanych internautów nadal nigdy nie dokonała zakupu na odległość. Jakie wymieniają powody? Najczęściej jest to brak ochoty na oczekiwanie na produkt, ale również chęć obejrzenia produktu przez zakupem „na żywo”, przyzwyczajenie do tradycyjnych zakupów oraz strach przed dokonaniem transakcji online.

Najbardziej rozpoznawalna marka w Polsce, jeżeli chodzi o e-commerce to Allegro, niekwestionowany lider wśród respondentów, aż 71% badanych wskazało na pierwszym miejscu Allegro, jako swoje pierwsze skojarzenie z e-handlem. Rozpoznawalne jest też OLX (należące zresztą do grupy Allegro) czy Zalando (bardziej wśród kobiet niż mężczyzn).

Jak już wspomniałem, rynek e-commerce w Polsce rośnie bardzo dynamicznie. Warto podkreślić, że w porównaniu do zeszłego roku wzrósł aż o 6%, a wprowadzenie zakazu handlu w niedziele ma realny wpływ na zwiększenie szybkości wzrostu tej tendencji.

Co najczęściej kupujemy? Odzież, obuwie dodatki oraz książki i płyty to niekwestionowani liderzy wśród rzeczy kupowanych w sieci, zakupy tychże produktów to ponad 70% całej sprzedaży online!

Według różnych szacunków wartość e-commerce w Polsce to od 36 do 40 mld złotych.

Potencjał widzą zagraniczni giganci tacy jak Amazon, który rozważa wejście na polski rynek, a już udostępnił polską wersję niemieckiej strony Amazon.de z wysyłką do naszego kraju czy Zalando, które niedawno wprowadziło swoją bardzo popularną markę Zalando Lounge.

Jak widać, jest to prężnie rozwijający się rynek z ogromnymi możliwościami dalszego rozwoju.

Bibliografia:

1. Raport E-Commerce w Polsce 2017, Gemius dla E-Commerce Polska.

Голда Надія

к.е.н., доцент кафедри промислового маркетингу
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Піняк Ірина

к.е.н., доцент кафедри промислового маркетингу
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Nadiya Golda

Cand.of Science (Economics)

Docent, Associate Professor of Industrial Marketing Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Iryna Pinyak

Cand.of Science (Economics)

Docent, Associate Professor of Industrial Marketing Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТИВНА РИНКОВА НЕОБХІДНІСТЬ COMPETITION AS OBJECTIVE MARKET NEEDS

У сучасній мікроекономічній теорії конкуренція розуміється як деяка властивість ринку. Таке розуміння виникло в зв'язку з розвитком теорії морфології ринку. У залежності від ступеня досконалості конкуренції виділяють різні типи ринків, для кожного з яких визначене поведження економічних суб'єктів [4]. Під конкуренцією у цьому випадку мається на увазі не суперництво, а скоріше, ступінь залежності загальних ринкових умов від поведження окремих учасників ринку. У цьому зв'язку важливе розходження термінів „конкуренція" і „суперництво". У сучасному розумінні термін „суперництво" відноситься до дійсного поведження, тоді як термін „конкуренція" відноситься до визначальної моделі будови ринку, що використовується для проорокування поведження на визначеному ринку. Поведження економічних суб'єктів може мати характер суперництва лише при олігопольному будівництві ринку, коли їхня взаємозалежність позитивна і досить висока. З іншого боку, поведження монополіста чи поліполіста (учасника ринку досконалої конкуренції) не може характеризуватися як суперництво, оскільки на ринках такої побудови взаємозалежність економічних суб'єктів мізерно мала.

Як відзначив у своїй праці Й. Шумпетер [6], конкуренція по своїй суті глибоко динамічна. Він вважав, що конкуренція - це не рівновага, а постійні зміни, а удосконалення і оновлення галузі є неперервним процесом, а не одноразовою тимчасовою подією, за якою іде довготривале затишшя. Сьогоднішні переваги завтра будуть перевершені або зведені нанівець. Г.Л. Азоєв [1] доводить доцільність поділу конкуренції на цінову та нецінову; добросовісну та недобросовісну; внутрішньогалузеву та міжгалузеву. Врахувавши погляди сучасних вчених на предмет класифікації конкуренції доповнимо його такою складовою як поділ за станом ринку, який передбачатиме досконали, недосконали та регульовану конкуренцію. Розглянувши більш детально кожну з виділених груп, можна зробити висновок, що цінова конкуренція базується на зниженні цін одним із конкурентів, з метою збільшення товарообігу. Цей вид конкуренції полягає у зниженні собівартості продукції, штучному зменшенні цін з ціллю витіснення конкурентів; завоювання монополістичного положення на ринку не допускається. Також цінова конкуренція проявляється у випадку, коли запропоновані ціни на товари підприємства є нижчими, ніж на аналогічну продукцію

конкурентів. На відміну від цінової конкуренції нецінова конкуренція ґрунтується на продажі товарів більш високої якості та надійності, що досягаються внаслідок використання передових технологій, використанні засобів, які сприяють залученню нових споживачів, зокрема реклами, маркетингу, оновлення товару.

Позитивна роль конкуренції в ринковій економіці проявляється в ряді функцій, які вона виконує [5]:

по-перше, як переконає світовий досвід, конкуренція охоплює всі зв'язки виробництва і споживання, є єдиною можливим засобом досягнення збалансованості між попитом і пропозицією і в кінцевому підсумку – суспільними потребами та виробництвом;

по-друге, конкуренція виконує функцію спілкування (кооперації) та погодження інтересів виробників. У результаті поділу праці інтерес кожного з них пов'язаний і взаємодіє з інтересами інших товаровиробників. Через ринковий механізм конкуренція підпорядковує індивідуальні прагнення суб'єктів господарювання суспільним інтересам;

по-третє, конкуренція примушує товаровиробників знижувати індивідуальні виробничі витрати, що вимагає від підприємців постійного вдосконалення технічної бази виробництва, знаходження шляхів економії сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів, робочого часу;

по-четверте, конкуренція стимулює підвищення якості продукції та послуг. Ця функція набуває особливого значення в нинішніх умовах розвитку науки й технології, коли кожному виробнику надається можливість удосконалювати споживчі якості виробів, відповідаючи на зростаючі потреби й зміну смаків споживача. Конкуренція спонукає виробників упроваджувати нові види продукції, а також здійснювати різні модифікації одного й того ж продукту;

по-п'яте, історично важливою функцією конкуренції є формування ринкової ціни. З її допомогою конкуренція забезпечує збалансоване співвідношення між суспільними потребами та суспільним виробництвом.

Виконуючи ці функції, конкуренція безпосередньо впливає на ефективність виробництва, підвищуючи його технічний рівень, забезпечуючи поліпшення якості та розширення номенклатури продукції.

Дослідження українських та зарубіжних вчених [2, 3, 4] довели, що першою умовою виникнення конкуренції є наявність на ринку великого числа незалежно діючих виробників будь-якого конкретного продукту або ресурсу. Якщо виробництво зосереджено в руках одного власника, то панує монополія, яка по суті заперечує конкуренцію. Монополія і конкуренція - це антиподи. Друга умова виникнення конкуренції - це свобода вибору господарської діяльності виробників. Кожний з них не тільки визначає що виробляти, а й має право вносити будь-які зміни у виробництво, визначати його обсяги.

Третьою умовою виникнення конкуренції є відповідність між попитом і пропозицією. Якщо, припустимо, попит перевищує пропозицію, то у покупця не має свободи вибору, оскільки через дефіцит уся продукція реалізується. Там, де є дефіцит, там немає вільної конкуренції.

Четвертою умовою виникнення конкуренції слід вважати наявність ринку засобів виробництва. У конкурентній боротьбі велике значення має встановлення високої норми прибутку, яка по суті є орієнтиром у виборі господарської діяльності. Однак вибір діяльності показує тільки можливість виробництва. Для того щоб ця можливість перетворилась на дійсність, потрібно, маючи грошовий капітал, перетворити його на засоби виробництва.

В загальному, ринкова конкуренція має переваги і недоліки. До переваг конкуренції доцільно віднести сприяння більш ефективному використанню ресурсів; гнучке реагування на умови виробництва; забезпечення свободи вибору споживачів і виробників; задоволення потреб споживачів краще ніж це роблять конкуренти; підвищення якості товарів і послуг. До недоліків конкуренції відносять неможливість перешкоджання соціальної несправедливості; не передбачає охорону навколишнього середовища; не виконує гарантії із забезпечення права на відпочинок, працю, дохід. Сучасний стан економічного розвитку передбачає

процес інтернаціоналізації конкуренції, який ґрунтується на новому міжнародному конкурентному порядку, що враховує різні рівні зрілості конкурентних відносин. Держава за допомогою антимонопольної політики створює механізм регулювання конкуренції, що являє собою комплекс державних заходів, спрямованих проти монополізації виробництва і ринку.

Теорія конкуренції вивчається і розвивається багатьма вченими. Конкуренція відображає ті економічні умови господарювання, які панують у даний час у даному суспільстві, в умовах конкуренції створюється більше національного багатства при меншій вартості кожного виду продукції в порівнянні з монополією чи плановою економікою. Із зміною цього порядку змінюється і суб'єктно-об'єктна структура конкуренції.

Перелік використаних джерел:

1. Азоев Г. Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика / Г. Л. Азоев. – М.: Центр экономики и маркетинга, 2000. – 208 с.
2. Портер М. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / М. Портер ; пер. з англ. – К.: Основи, 1997. – 390 с.
3. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит; пер. с англ. – М.: Наука, 1992. – 572с.
4. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р. А. Фатхутдинов. – М.: Издательско-книготорговый центр «Маркетинг», 2002. – 892 с.
5. Юданов А. Ю. Конкуренция: теория и практика / А. Ю. Юданов. – М.: Издательство ГНОМ и Д, 2001. – 304 с.
6. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.

УДК 65 294 65.9

Супрун Сергій

Студент, ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”,
м. Київ, Україна

Serhii Suprun

Student, High Graduate Institute "University of Economic and Law" CROC ",
Kyiv, Ukraine

Науковий керівник: **Шарова Олена**

к.т.н., доцент, ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”
м. Київ, Україна

Supervisor: **Elena Sharova**

Cand. of Science (Engineering Science), Associate Professor, University "University of
Economics and Law" KROK ",
Kyiv, Ukraine

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ З ВЕЛИКОЮ КІЛЬКІСТЮ НЕВИЗНАЧЕНОСТЕЙ PROJECT MANAGEMENT DISTINCTIONS WITH A LOTS OF UNCERTAINTIES

Управління проектами зазвичай відбувається в умовах невизначеності, з появою ризиків та проблем, які спричиняють відхилення за часом та вартістю, і не дивлячись на наявність необхідного інструментарію в стандартах з управління проектами, такі проблеми, ризики, відхилення виникають найчастіше непередбачено.

Аналізуючи різнопланові події, які можна схарактеризувати як проблеми, варто окремим чином відзначити фактор, який є психологічним, і проявляється у взаємодії людей з різними організаційними структурами психіки.

Саме цей фактор пронизує всі поведінкові реакції керівника проекту без винятку, і несе в собі певний потенціал оптимізації як його діяльності, так і результатів, на досягнення яких він орієнтований сам і фокусує свою команду.

Формування команди за критеріями професіоналізму та компетентності співробітників може виявитися недостатнім, особливо для великих пілотних проектів, коли частина команди буде складатися з великої кількості нових людей. Аналіз структури психіки співробітника, або як мінімум способів його мислення, може так само виявитися важливим критерієм його участі в проекті. Можливо, що поділення психіки співробітника на складові, а саме: здатність тестування (сприйняття) реальності; перероблювання сприйнятого; здатність мислити на основі сприйнятого; адаптувати ці думки в реальність - далеко виходить за рамки компетенції керівника проекту, однак відрізнити ці процеси і розуміти де саме виникла проблема в учасника проекту, може виявитися вельми корисним.

У процесі комунікацій безліч труднощів виникає, коли співробітники, оцінюючи форми реальності, користуються не об'єктивними критеріями (реальності), а своїми суб'єктивними (внутрішніми) критеріями, які їх підсвідомість може сприймати як безумовні і об'єктивні. Розуміючи таку особливість нашої свідомості, керівнику проектів буде набагато простіше орієнтуватися у вирішенні конфліктів при комунікації, якщо він буде правильно визначати реальність, одиниці її виміру, і повертати команду в ясний та єдиний для всіх простір одиниць і величин.

В процесі реалізації проекту ми часто стикаємося з ситуаціями, коли його учасники з якихось причин уникають виконання тих чи інших завдань / робіт. Це явище може мати характер різних форм прокрастинації аж до саботажу, особливо якщо це супроводжується потребою у реалізації робіт, не виконуваних раніше. Безумовно, методи підвищення компетенції, розвитку навичок та вміння, а також примусу / мотивації, є дієвим інструментом. Ключовим завданням керівника в такій ситуації буде структурувати діяльність підлеглих, дати їм чіткий сенс, мету та метод її досягнення. Однак, вивчаючи і аналізуючи подібні ситуації, варто звернути увагу на те, що в подібному униканні присутні емоції переживання. Найчастіше, їх вага настільки велика, що усвідомлюючи у себе таке переживання, співробітники з полегшенням кажуть, що не настільки великий вантаж роботи як переживання, які вона викликає.

У проектах з великою кількістю невизначеності такі переживання забирають вагому кількість сил і часу всього проекту. З огляду на те, що причиною таких переживань є відсутність почуття безпеки (або простіше кажучи -страх), викликана невідомістю / невизначеністю, що приводить до пригнічення активності, важливим кроком для керівника проекту буде формування або участь у формуванні такої корпоративної культури, в якій співробітник буде впевнений у відсутності негативних наслідків для себе в наслідок прояву своєї активності. Іншими словами, співробітник, повинен мати право на помилку, а це в свою чергу накладає на керівника необхідність формування додаткових інструментів контролю самого процесу діяльності та її результатів. Так наприклад, креативні агенції та ІТ компанії давно мають у своєму розпорядженні великий інструментарій методів ігрових комунікацій, аж до ігрових зон у своїх офісах, покликаних створити відчуття безпеки у своїх співробітників, і спонукати їх висловлювати свої думки та ідеї аж до тих, які наша підсвідомість характеризує як дурні або не реальні.

Ефективним вирішенням аналогічних проблем може стати розуміння того, що процес переживання не йде паралельно з процесом мислення. Для того щоб почати виконувати необхідні завдання, особливо ті, що виникли в результаті непередбачуваних обставин, співробітник повинен вийти з процесу переживання, або в ідеалі не завалитися в нього взагалі. Особливість нашої психіки полягає в «підтягуванні» досвіду еволюційних невдач при невизначеності, тривозі, і почутті страху, а потім переходу з мислення за сукупністю причин на лінійне мислення, яке буде функціонувати в режимі пригадування раніше згенерованих думок. Це призводить до того, що ми сприймаємо процес прокручування старих «мислеформ» за процес мислення. Таким чином, ускладнюється пошук необхідних

рішень, або як мінімум витісняються ті рішення, які є не типовими. Можливо, що саме такий процес додав у визначення ризиків явище можливостей.

Можна помітити, що співробітники, менш обтяжені досвідом настання ризикових подій і особистих невдач, більш оптимістично дивляться на складні проекти, в усякому разі, на початкових стадіях. Найчастіше їх оптимізм дозволяє повірити в неможливе, і знайти можливості реалізації, коли більш досвідчені співробітники, налаштовані скептично, сприймають подібні проекти як безперспективні.

Перелік використаних джерел:

1. Левинский Э. А. «Клінічний психоаналіз дефіцитарних станів «Его». 1 частина. / Э. А. Левинский. –К: Видавництво КУТЕП, 2018 р.
2. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK® Guide)[Text].- Project Management Institute, Inc.,2016. – Ed.6.- 686 с

УДК 764

Ярмоленко Владислав

студент II курсу

Vladyslav Yarmolenko

Student

Науковий керівник: **Шарова Елена**

к.т.н, доцент

Навчально-науковий Інститут магістерської підготовки та післядипломної освіти

Університет «КРОК»,

м. Київ, Україна

Supervisor: **Elena Sharova**

Doctor of Technical Sciences, Associate Professor

Institute for Master and Post Diploma Studies “KROK” University,

Kyiv, Ukraine

МАРКЕТИНГОВІ ПІДХОДИ АДАПТАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ДО УМОВ ІННОВАЦІЙНО-КОНКУРЕНТНОГО ПРОСТОРУ ФУНКЦІОНУВАННЯ

MARKETING APPROACHES TO ECONOMIC ADAPTATION SYSTEMS TO THE CONDITIONS OF INNOVATION-COMPETITIVE SPACE OF FUNCTIONING

Використання електронних технологій і інтернету у всіх сферах життя є однією з істотних рис і передумов формування інформаційного суспільства і процесу глобалізації світової економіки. Інтернет відкрив нові можливості і форми економічних зв'язків між учасниками руху товарів, ресурсів і грошей. В економіці розвинених країн отримали бурхливий розвиток різні форми електронного бізнесу і, зокрема, його найважливішого сегмента - електронної торгівлі.

Поширюючись повсюдно і пропонуючи все більш широкий асортимент товарів і послуг, електронна комерція та маркетинг стає інструментом інтеграції окремих осіб, підприємств, галузей, державних установ і держав в єдину спільноту, всередині якого взаємодія партнерів ефективно і безперешкодно реалізується засобами інформаційних і телекомунікаційних технологій. Застосування сучасних інформаційних технологій і систем комунікацій (електронного обміну даними, мережі Інтернет, електронної пошти, електронних платежів) здатне вивести на якісно новий рівень всі аспекти ведення бізнесу.

Розвиток електронної комерції та маркетингу і збільшення їх обсягів супроводжується рядом позитивних ефектів для світової економіки. Це результати розширення електронної

комерції: перш за все, скорочення транзакційних витрат, спрощення процедур торгівлі, розширення можливостей для припливу інвестицій, розширення географії та доступності для участі в бізнесі, підвищення конкуренції.

Автоматична воронка продажів - це ефективний аналітичний інструмент, що дозволяє розпізнати кожного відвідувача і сформулювати пропозицію, ґрунтуючись на тому, на якій стадії процесу продажів він знаходиться.

Автоматичні воронки або автоворонки - це послідовність дій, які спочатку знайомлять потенційного клієнта з вашим продуктом, а потім ведуть до скоєння все нових і нових покупок. Ознайомлення з товаром / послугою та її подальшим придбанням здійснюється на автоматичному рівні за допомогою спеціальних сервісів.

Саме такий метод дає сильну конкурентну перевагу серед інших бізнесів і дає величезну можливість новим проектам швидко вирости і досягти високих фінансових результатів

Перелік використаних джерел:

1. Кобелев О. А. Электронная коммерция. / О. А. Кобелев. – М.: Изд-во: Дашков и К, 2015. 684 с.
2. Автоворонка продаж [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://timedigitalcrm.com/blog/marketing-automation/8-oshibok-avtovoronok-podoj/>

СЕКЦІЯ 7. ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙ СТРАТЕГІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ УСІХ РІВНІВ

UDC 334

Cezary Kwiatkowski

PhD student at the Faculty of Economics, Management and Tourism in Jelenia Góra
Wrocław University of Economics,
Poland

SERVICE QUALITY MANAGEMENT MODEL AND RELATIONSHIP MARKETING

Service quality is defined by the American Society for Quality Control as “totality of features and characteristics of a product or service that bear on its ability to satisfy stated or implied needs” [1]. The second part of the definition clearly indicates that the satisfaction of the customers’ needs is a function of quality. The connection between service quality, customer satisfaction and profitability appears to be evident. Higher levels of quality contribute to higher levels of customer satisfaction, which often results in lower costs of production and higher prices [2]. Research results have indicated a high correlation between relative product quality and company profitability [3]. The quality of service delivery is to great extent determined by the employees’ competence, which is due to the inseparability of the service from the provider. It is the contact employees that constitute the connection between the organization and the customer [4]. The customers’ interactions of the service employees, along with the physical assets, are the basis for their perception and evaluation of service quality. According to the calculation made by Carlzon, a former President of Scandinavian Airlines SAS, in one year 10 million customers interacted, on average, with five employees of the SAS for 15 seconds, which resulted in the company image being created in the minds of 50 million customers. Carlzon refers to those interactions as the “moments of truth” which determine the success, or failure, of the company [5, p.39]. The author points out that the customers’ individual needs are highly varied and therefore all the frontline employees, such as ticket agents, flight attendants, and baggage handlers, have to be empowered with responsibility to make decisions and to take actions themselves, as the instructions in the rule books often fail to apply to all possible service encounter scenarios and there is never enough time

to consult the managers. In order to make the frontline employees' empowerment possible, the traditional corporate structure of management has to be turned upside down. The traditional structure resembles a pyramid with top management at the top, several intermediate levels at the lower part, and the base representing a large group of employees with the lowest level of decision powers. The chief executive and vice presidents sitting at the top are in charge of making crucial decisions. Their decisions are converted by the middle management into instructions, rules, policies and orders for the employees at the bottom level. Consequently, following this procedure the middle-level managers *de facto* perform the role of messengers, rather than managers. The bottom level of the company structure, operating at the pyramid base, includes frontline employees being with daily contact with customers and therefore having the most updated knowledge about the company's frontline operations. Regrettably, these employees are devoid of decision powers that are necessary to respond to various individual customers' requests.

In contrast to traditional management model, the structure of customer-driven company displays a radically different distribution of roles. This novel management framework is marked by decentralized organization wherein substantial responsibility is delegated to the frontline employees. In other words the traditional, highly hierarchical structure has been replaced by a flattened, more horizontal structure. Yet, it is the role of the top management to initiate the necessary transformation and to create the environment for the employees so that they can accept the new responsibilities and be prepared to execute them with confidence. The top management's downward communication with the employees is critical for imparting the company's vision, informing, teaching and inspiring the staff. Likewise, the upward communication is equally vital so as the top management be currently updated with information from contact personnel regarding customers' expectations. The role of the middle management in the customer-driven company structure is to delegate responsibility for analyzing problems to the frontline employees and to provide them with assistance. The frontline employees are in charge of responding to customers' needs, promptly and with courtesy, by taking actions that lead to the customers' satisfaction.

The above management model of customer-driven company is to a great extent in line with relationship marketing principles with the focus on the relationship with employees. As relationship marketing is "a process of strengthening ties between the organization and its customers, intermediaries, suppliers, and employees" [4, p.256], this concept is in its great part pertinent to customer-driven management model wherein the role of effective vertical communication is pivotal. Apart from improving communication and empowering the employees, the key strategies based on the concept of internal relationship marketing include: (1) selecting employees with the right service attitude so that the concept of customers service is understood by employees at all levels, (2) involving employees at all levels in the strategic planning process so that they are more willing to accept and share the company goals, (3) providing training for service recovery as customer satisfaction is more influenced by way service breakdowns and problems are handled by the service provider, rather than by the fact that they occurred [6], and (4) developing a reward system for recognizing employees so that the employees displaying high quality performance are granted extra benefits. The above strategies enhance long-lasting relationships with employees and at the same time they contribute to improving service quality [4, pp.257-258]

References

1. "Basic Concepts," ASQ, www.asq.org/glossary/q.html, January 16, 2010. <https://asq.org/quality-resources/quality-glossary/q> (Accessed 23 Feb. 2018).
2. Kotler P., Keller K. L. (2011). *Marketing Management*, Prentice Hall: Boston.
3. Buzzell R. (2004). The PIMS program of strategy research: A retrospective appraisal, *Journal of Business Research*, 57, 478-483.
4. Shea L. J. (2016). Managing and Marketing Internal and External Relationships, [in] Kandampully, J., Mok C., Sparks B., *Service Quality Management in Hospitality Tourism and Leisure*, Routledge: New York, 255-268.

5. Carlzon J. (1987). Putting the customer first: the key to service strategy, McKinsey Quarterly, Summer, 38-51.
6. Bitner, M. J., Booms, B. H., and Tetreault, M. S. (1990). The service Encounter: Diagnosing Favourable and Unfavourable Incidents, Journal of Marketing, 54 (January): 71-84.

Mgr Paulina Sęk
Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki w Jeleniej Górze
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Paulina Sęk, Master
Faculty of Economics, Management and Tourism in Jelenia Góra
Wrocław University of Economics, Poland

**WYZWANIA OBECNYCH PRZEDSIĘBIORSTW W KREOWANIU SYSTEMU
ZARZĄDZANIA OPARTEGO NA WIEDZY W KONTEKŚCIE WSPÓŁPRACY Z
GENERACJĄ „POKOŁENIA MILLENNIALSÓW”
CHALLENGES FOR EXISTING ENTERPRISES IN THE CREATION OF KNOWLEDGE-
BASED MANAGEMENT SYSTEM IN THE CONTEXT OF COOPERATION WITH THE
„GENERATION OF MILLENNIALS”**

Millenialsi, inaczej zwani dziećmi przełomu w Polsce, urodzeni między rokiem 1984, a 2000. Millenialsów charakteryzuje wyznawanie zupełnie innych wartości, niż generację X. Stawiają wysokie oczekiwania przyszłemu pracodawcom, cenią sobie swoją prywatność, nie chcą wiązać się z żadną posadą na dłuższy czas, są przygotowani do funkcjonowania w zglobalizowanej gospodarce (Wrzesień, 2016). Chcą swobodnie decydować o swojej pracy, niezbędne wydają się im wyzwania intelektualne, korzystają z technologii dzięki czemu miejsce pracy nie jest dla nich istotne, chcą widzieć rezultaty, a najbardziej motywuje ich cel sam w sobie (https://rynekpracy.pl/artukul.php/typ.1/kategoria_glowna.324/wpis.826). Posiadając te cechy stanowią ogromne wyzwanie dla działów HR, a dla całego przedsiębiorstwa zagrożenie wyhamowania rozwoju. Dlatego obecni managerowie niskiego i średniego szczebla zmuszeni są przeorganizować systemy zarządzania i jak nigdy wcześniej kreować prężnie działający system zarządzania wiedzą, co docelowo przyczyni się do tworzenia gospodarki opartej na wiedzy. System zarządzania wiedzą z założenia polega na tworzeniu, gromadzeniu i najlepszym wykorzystaniu wiedzy uczestników organizacji, skupianiu się na wartości kapitału intelektualnego (Kukliński, 2001, s. 290).

Sytuacja, jaką obecnie można obserwować na rynku pracy i wiąże się z obecnie wkraczającymi na drogę kariery zawodowej ludźmi urodzonymi średnio w latach 1984-2000, ma miejsce pierwszy raz od 25 lat. Na rynku pracy mamy do czynienia z ewidentnym rynkiem pracownika. Wzrost PKB, spadek bezrobocia, liczne inwestycje zagraniczne, rosnące wynagrodzenia w wielu gałęziach gospodarki – średnio o ok. 7,4% w roku 2017 i zgłaszane wciąż ogromne zapotrzebowanie na pracowników- te makroekonomiczne wskaźniki informują o korzystnym układzie sił dla pokolenia Millenialsów, natomiast mimo wszystko- hamuje dynamikę rozwoju gospodarczego. Można przewidywać, że taka koniunktura utrzyma się jeszcze maksymalnie do 2 lat, chociaż trzeba pamiętać, że dopóki wydatki socjalne w Polsce będą utrzymywane na dotychczasowym poziomie, dopóty będzie to napędzało konsumpcję i handel, a pośrednio zapotrzebowanie na pracownika.

Strategiczna zmiana systemu zarządzania i rewizja polityki personalnej, która wydaje się być konieczna na przestrzeni kilku najbliższych lat, stawia przed polską gospodarką wiele wyzwań. Mimo, że wciąż największym wyzwaniem i celem większości dobrze prosperujących spółek, jest osiągnięcie odpowiedniego poziomu sprzedaży, zaraz po tym- należałoby skupić swą uwagę na skutecznym procesie rekrutacji osób o pożądanym kwalifikacjach. Problemy z zatrudnieniem i utrzymaniem rotacji personalnej na poziomie zapewniającym rozwój gospodarczy firmy są jednymi

z głównych aspektów hamujących innowacje na poziomie przedsiębiorstwa.

Kluczowe okazuje się zaangażowanie w proces kształcenia przyszłych i obecnych pracowników, aktualizowanie ich kwalifikacji, dostosowanie do dynamicznych zmian. Organizacja pracy pozwalająca godzić życie zawodowe z osobistym w ramach koncepcji *work-life-balance* da firmie możliwość wykorzystania potencjału pracownika i stworzenia takiego jego modelu, jakiego przy danych warunkach ekonomicznych potrzeba, a pracownikowi- motywator do samodoskonalenia się i rozwoju. Warto nadmienić, że gospodarkę tworzą nie tylko firmy z poziomu korporacyjnego posiadające konkretną politykę personalną i mogące przeznaczyć na te cel odpowiednie nakłady środków finansowych, aby dostosować się do zmieniających się warunków. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa stoją przed tymi samymi wyzwaniami, niejednokrotnie trudniejszymi do realizacji. Ograniczeniem może okazać się brak funduszy, ale również brak struktur odpowiedzialnych za zatrudnianie i utrzymanie poziomu rotacji. Gospodarkę centralną tworzą gospodarki lokalne i to od tego poziomu należałoby rozpocząć proces rewizji. Istotnym okazuje się fakt, iż zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, na Krajowy Fundusz Szkoleniowy powinno być przeznaczone 2% środków z Funduszu Pracy, na chwilę obecną Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej ustaliło poziom 1,29% Funduszu Pracy, o ile reszta została przeznaczona na szczytny cel- wzrost wynagrodzeń pielęgniarek, jednak zdecydowanie niezgodnie z przeznaczeniem, co nie podlega ocenie w tym artykule, chociaż w świetle konieczności pozyskania i utrzymania wykwalifikowanych pracowników jest znaczące. To KFS, między innymi, pozwala mikro, małym i średnim przedsiębiorstwom na kreowanie części gospodarki opartej właśnie na wiedzy, przez dofinansowanie kształcenia ustawicznego. Będąc przy rozwiązaniach stricte systemowych, nie można nie wspomnieć o planach rządowych na zmiany w limicie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, obniżenie wieku emerytalnego- przy ciągłym procesie debatowania w tym temacie osiągamy tym razem niepewność ze strony pracodawców, a perspektywa wzrostu kosztów pracy w Polsce nie zachęca do korzystania z formy zatrudnienia, jaką jest umowa o pracę, mimo wszystko wciąż najbardziej pożądana przez kandydatów na pracownika.

Należałoby zauważyć, że problemy, będące swoistymi wyzwaniami dla managerów zarządzających i przedsiębiorstw zatrudniających pracowników, napływają z dwóch różnych kanałów. Zarówno ze strony potencjalnego kandydata, mając na względzie obecną generację i poszanowanie ich priorytetów, jak również ze strony systemowej, co stwarza ograniczenia finansowe i bilansowanie potencjalnych strat. Skupiając się na reorganizacji systemu zarządzania, łącząc to z barierami ustawowymi, firmy nie mogą w pełni realizować swoich planów inwestycyjnych, co wpływa bardzo negatywnie na gospodarkę w ujęciu makro.

Czy wobec tego istnieją plusy obecnego stanu rzeczy? Niewątpliwie takim jest trend rozwijania pożądanego, a brakującego kompetencji u obecnych pracowników, firmy decydują się na przekwalifikowanie kadry, zyskują pracownika wszechstronnego, zastępowalnego, pracownik natomiast otrzymuje możliwość rozwoju. Rozwiązanie to nie sprawdza się w każdej gałęzi gospodarki, jest raczej krótkofalowym działaniem. Jednak stanowi odpowiedź na mnożące się problemy kadrowe o przyczynie podłoża zewnętrznego i wewnętrznego. Nie każdego pracodawcę stać na walkę o pracownika poprzez sukcesywne zwiększanie płac. Warto również pamiętać, że pokolenie Millenialsów już nie tylko wysokość wynagrodzenia stawia sobie za wyznacznik atrakcyjnego miejsca pracy. Jakże ważna okazuje się kultura organizacyjna firmy oraz to jak może ona związać pracownika ze sobą. Stąd konieczność tworzenia kreatywnych kampanii rekrutacyjnych, proponowania niespotykanych benefitów, postawienia na zarządzanie oparte na wiedzy oraz wprowadzenie jawnych wynagrodzeń w publikowanych ogłoszeniach, co ma już miejsce w branży IT.

Bibliografia

1. Kukliński A. (red.), *Gospodarka oparta na wiedzy: wyzwanie dla Polski XXI wieku*, Komitet Badań Naukowych, 2001.
2. Wrzesień W., *Czy pokoleniowość nam się nie przydarzy? Kilka uwag o współczesnej*

polskiej młodzieży, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, Rok LXXVIII – zeszyt 1, 2016.

3. https://rynekpracy.pl/artukul.php/typ.1/kategoria_glowna.324/wpis.826

УДК 378:005.332.4:63

Василенко Олена

здобувач, Білоцерківський національний аграрний університет,
м. Біла Церква, Україна

Olena Vasylenko

graduate student, Bila Tserkva national agrarian university,
Bila Tserkva, Ukraine

Науковий керівник: **І. М. Паска**

доктор екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет,
м. Біла Церква, Україна

Scientific supervisor: **I.M. Paska**

doctor of economic science, professor

Bila Tserkva national agrarian university,
Bila Tserkva, Ukraine

**ФАКТОРИ ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ АГРАРНОЇ ОСВІТИ НА РИНКУ ОСВІТНИХ ПОСЛУГ
THE FACTORS OF THE STRENGTHENING OF COMPETITIVENESS OF HIGHER
EDUCATION AGRARIAN ESTABLISHMENTS IN THE EDUCATIONAL SERVICES
MARKET**

Реформування сучасної вищої освіти встановлює нові виклики до вищих навчальних закладів і потребує змін в управлінні до умов інноваційно-конкурентного простору функціонування. Аграрна освіта в Україні є важливою складовою системи вищої освіти. Забезпечуючи високу якість підготовки фахівців, вона здійснює вплив на агропромисловий комплекс та сприяє розв'язанню багатьох його проблем. Підвищити конкурентоспроможність вищих навчальних закладів аграрної освіти можливо при дослідженні комплексу конкурентних переваг та визначенні факторів посилення конкурентних позицій.

Згідно досліджень [1] пропонується 17 факторів впливу на конкурентоспроможність вищих навчальних закладів: матеріально-технічна база, спектр освітніх послуг, просування освітніх послуг на ринку, престижність спеціальностей, конкурентний статус, фінансова стійкість розвитку, ціна навчання, загальна популярність і репутація, якість освіти, швидкість реагування на зміни запитів абітурієнтів і роботодавців та інші. Перелік цих факторів та їх ваговий коефіцієнт є динамічними, оскільки вони залежать від запитів і пропозицій на ринку освітніх послуг. У зв'язку з цим виникає потреба розробки управлінської моделі вищих навчальних закладів аграрної освіти, яка б дозволяла здійснювати оцінку на ринку освітніх послуг; та вироблення зв'язку конкретних управлінських важелів з факторами посилення конкурентних позицій.

Аналізуючи освітні послуги вищих навчальних закладів як товар на ринку освітніх послуг, фактори конкурентоспроможності можна розглядати як комплекс споживчих та вартісних (економічних) характеристик товару [2-3]. Згідно результатів дослідження щодо тенденцій розвитку системи управління якістю освіти у вищих навчальних закладах встановлено, що "Стале зростання досягається також за рахунок здатності організації динамічно враховувати необхідні інновації, що ґрунтуються на організаційних знаннях" [4], тобто для посилення конкурентних позицій вищих навчальних закладів аграрної освіти на ринку освітніх послуг необхідно створити таку динамічну модель управління, яка б враховувала зовнішні споживчі і економічні зміни і згідно вагомості їх коефіцієнтів і інноваційних технологій формувала відповідні управлінські важелі з врахуванням діяльності аграрної сфери.

Наведемо фактори посилення конкурентних позицій вищих навчальних закладів аграрної освіти згідно критеріїв конкурентоспроможності з врахуванням рейтингів вищих навчальних закладів України і рейтингів вищих аграрних закладів. До споживчих факторів впливу на конкурентоспроможність віднесемо: конкурентний статус, престижність спеціальностей, науково-освітній потенціал, матеріально-технічну базу, загальну популярність і репутацію, якість освіти, швидкість реагування на зміни запитів абітурієнтів і роботодавців, спектр освітніх послуг, форми навчання, інноваційний потенціал і його реалізація, інтенсивність закордонних зв'язків, оцінку рівня підготовки випускників роботодавцями, внутрішньокорпоративне середовище; та враховуючи сучасні виклики - можливість забезпечити проходження практичних занять в умовах сучасного виробництва (фактор дуальної освіти). До вартісних факторів впливу віднесемо ціну навчання і фінансову стійкість розвитку, а також додамо - спеціальні умови вступу (регіональний коефіцієнт, додаткові бали за призові місця на олімпіадах тощо).

Враховуючи викладане, основним напрямком подальших досліджень є комплексне дослідження конкурентних переваг вищих навчальних закладів аграрної освіти на ринку освітніх послуг та визначенні вагомості факторів посилення конкурентних позицій.

Перелік використаних джерел:

1. Царенко І. О. Методи оцінки рівня конкурентоспроможності вищих навчальних закладів / І. О. Царенко // Молодий вчений – 2015. – № 2 (17) – С.122 – 125.
2. Заєць М. А. Показники та критерії підвищення конкурентоспроможності продукції промислового підприємства / М. А. Заєць, М. В. Рубанова // Труды Одесского политехнического университета (Экономика) – 2009 – № 1 (31) – С. 221–224.
3. Багиев Г. Л. Маркетинг: Учебн. для вузов / Г. Л. Багиев. – М.: Экономика, 2000. - 345с.
4. Анненкова І. П. Основні тенденції розвитку системи управління якістю освіти у ВНЗ / І. П. Анненкова. – Лондон-Київ: Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції "Актуальні проблеми і сучасні тенденції розвитку психології та педагогіки" // gisap.eu

УДК 636.2:631.1

Куліковський Віктор

студент 4 курсу групи УП–20

Житомирський державний технологічний університет,

м. Житомир, Україна

Victor Kulikovskyy

4th year student of UP-20 group

Zhytomyr State Technological University,

Zhytomyr, Ukraine

Науковий керівник: **Ткачук В.О.,**

к.е.н., доцент кафедри управління персоналом та економіки праці

Житомирський державний технологічний університет,

м. Житомир, Україна

Scientific supervisor: **Tkachuk V.O.,**

Ph.D., Associate Professor of the Department of Personnel Management and Labor Economics

МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОМИСЛОВИХ РОБОТІВ НА РОБОЧИХ МІСЦЯХ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ METHODS OF IMPLEMENTATION INDUSTRIAL ROBOTS IN THE WORKPLACE IN INDUSTRIAL ENTERPRISES

Головною проблемою промислових підприємств при вдосконаленні виробництва є не те, скільки коштує обладнання, а те як новинку впровадити в процес промислового виробництва з мінімальними затратами часу і грошей, в т.ч. з оптимальним рівнем сприйняття нововведення робітничим персоналом. Спираючись на це, ми рекомендуємо

проектній групі розробити та надалі дотримуватися кількох етапів, що дадуть змогу впровадити нову роботизовану техніку з мінімальними економічними затратами та соціальним напруженням на підприємстві (рис. 1).

Насамперед, необхідно розробити положення, яке б інформувало робітників про впровадження промислових роботів і автоматизованих систем на підприємстві. Це дозволить наперед формувати трудову поведінку працівників, які відчуватимуть зацікавленість роботодавця у їх прихильності до розвитку підприємства, краще розумітимуть гостру потребу майбутнім техніко-технологічних змін.

На другому етапі потрібно забезпечити можливість для підприємства-виробника роботів дослідити закономірності проходження основних виробничих процесів на підприємстві-замовнику, щоб сформувати повне уявлення про те, яке обладнання і яких потужностей належить виробити для успішної роботи підприємства (визначити габарити устаткування, потужність двигуна, складність управління і програмування робототехніки та ін.).

Рис. 1. Етапи інтегрування роботів і автоматизованих систем у виробництво

Далі виникає потреба в тривимірному моделюванні робототехнічного комплексу (сукупності промислових роботів і автоматизованих систем). Мається на увазі те, що на підставі зібраної інформації, використовуючи 3D-моделі виробів замовника, розробляється проект майбутнього робототехнічного комплексу за допомогою спеціальних комп'ютерних програм. Таке моделювання дозволяє скомплектувати роботизований / автоматизований комплекс, створити і відпрацювати дуже близько до реальності технологічні програми з врахуванням всіх вимог технології виробництва (метод офлайн-програмування) і продемонструвати робочу концепцію замовнику.

На четвертому етапі впровадження промислових роботів і автоматизованих систем має відбутися випробовування цього устаткування перед його безпосереднім постачанням замовнику. Підприємство-виробник, до якого звернувся замовник, має провести ряд тестів, які дадуть змогу перевірити технічну справність роботів і систем, а також налаштувати їх за запитом клієнта.

Подальша робота буде стосуватися обробки отриманих результатів роботи робототехнічного комплексу, обговорення окремих аспектів із замовником і ухвалення рішення. На даному етапі підприємство-виробник остаточного узгоджує питання продажу комплексу із замовником, встановлює, чи задовольняють його отримані результати, чи ні.

Відповідальним етапом постає виготовлення, встановлення, налагодження і запуск роботизованого комплексу на території замовника. На даному етапі підприємство-виробник остаточно перевіряє дієздатність роботів і автоматизованих систем.

Одним із найскладніших етапів, згідно з цією методикою впровадження робототехніки, є забезпечення роботів і автоматизованих систем робітниками-операторами, які зможуть кваліфіковано їх обслуговувати. Для вирішення цього завдання керівництво може обрати один з двох можливих варіантів:

– звільнити працівників, яких буде складно перепідготувати, і замінити їх кадрами, які мають достатні компетенції для обслуговування робототехніки. В умовах вітчизняного ринку праці такий варіант видається нереалістичним, оскільки система традиційної професійно-технічної освіти ні матеріально, ні технічно не спроможна забезпечувати ринок праці кадрами такої кваліфікації, тим паче в такій чисельності. Така ж низька ймовірність переманити подібних робітників-операторів з інших підприємств. Якщо все ж кадри необхідної кваліфікації на ринку праці будуть присутніми, то знадобиться досить багато часу на їх пошук і підбір. А це прямо відобразиться на доходності діяльності;

– перенавчити своїх працівників. Цей спосіб виглядає менш затратним і більш ефективним, оскільки досвідчені працівники більш адаптовані до цього підприємства (мікроклімату, очікувань керівника), тому вони одразу готові розпочати навчання для одержання нових навиків, знань і вмінь.

Навчання працівників має розпочатися ще до того, як роботизовану техніку привезуть і встановлять на підприємстві – це дасть змогу робітникам відразу, без простоїв дорогоцінного устаткування, приступити до виконання своїх обов'язків.

Підсумковим етапом інтегрування робототехніки у виробничий процес є забезпечення сервісного обслуговування устаткування. Він може бути реалізований через замовлення послуг у виробника цього устаткування, або через формування власної сервісної бригади, що також дозволить зберегти значну частину робітничого персоналу в межах підприємства.

Таким чином, можемо відзначити, що кожен із перелічених етапів є невід'ємною умовою успішного впровадження роботизованої техніки на підприємстві з мінімальними економічними затратами та соціальним напруженням робітничого персоналу.

Перелік використаних джерел:

1. Основні принципи та етапи роботи нашої компанії на шляху впровадження роботів та автоматизації виробництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.robotics.kiev.ua/robotics_principles.html. – Дата звертання: 11.02.18.

Федосєєва Ганна

кандидат економічних наук, доцент, докторант
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Hanna Fedosieieva

cand. eng. sc., associate professor
doctoral student of Mukolayiv National Agrarian University,
Mykolaiv, Ukraine

**ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НАПРАВЛЕНОЇ НА
ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ВИРОБНИКІВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ
PRIORITIES OF FOREIGN ECONOMIC POLICY ARE AIMED AT FORMING
COMPETITIVE ADVANTAGES OF AGRICULTURAL PRODUSERS**

Сільськогосподарська діяльність в Україні, наразі, характеризується наявністю значної кількості невикористаних шансів для свого конкурентоспроможного розвитку. При цьому, діяльність сільськогосподарських підприємств пов'язана з низьким рівнем розвитку їх виробничого, кадрового, інноваційного, експортного потенціалу. А основними проблемними аспектами залишається слабе фінансове та матеріально-технічне забезпечення частини сільськогосподарських підприємств, особливо малих та середніх. Вирішення визначених проблем знаходиться в полі впливу, в тому числі, і зовнішньоекономічної політики. Проте, сучасна зовнішньоекономічна політика має хаотичний характер, характеризується залежністю від мінливого зовнішнього середовища, політичної ситуації в країні та інших факторів.

Метою роботи є визначення пріоритетних завдань зовнішньоекономічної політики направленої на формування нових та підтримку існуючих конкурентних переваг виробників сільськогосподарської продукції на світовому ринку.

Загалом зовнішньоекономічна політика України має дві основні цілі: мирне співіснування з членами міжнародного співтовариства відповідно до світового економічного порядку; забезпечення суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності належних умов для ведення самостійної легальної прибуткової діяльності, полегшення доступу на світові ринки та збільшення присутності українських товарів на українському ринку за рахунок розвитку добросовісної конкуренції та сприяння підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних виробників.

Встановлено, що наразі держава повинна утримувати баланс між ступенем відкритості національного ринку, національної економіки та мирним і економічно вигідним співіснуванням на міжнародній арені. Ефективне виконання даного завдання, на нашу думку, повинне, в першу чергу, бути здійснено стосовно стратегічно важливих ринків та стратегічно важливих видів продукції для розвитку країни. Для України, без сумніву, таким ринком є світовий ринок сільськогосподарської продукції. Саме стосовно сільськогосподарської продукції та її товаровиробників повинна бути проведена адекватна зовнішньоекономічна політика.

Вважаємо, що сучасна зовнішньоекономічна політика в сільському господарстві має вирішити наступні завдання:

1. Скасування та/або зменшення тарифних та нетарифних бар'єрів на закордонних ринках. Дане завдання реалізується в рамках реалізації тієї частини зовнішньоекономічної політики, що спрямована на підтримання вітчизняних експортерів при виході їх на зовнішній ринок.

В даному контексті важливе значення мають укладені між Україною та іншими країнами світу Угоди про вільну торгівлю, що передбачають взаємне відкриття ринків

сторонами угоди з усіма економічними наслідками. Станом на початок 2018 р. таких Угод укладено 9, найбільш важливим з яких для розвитку сільського господарства є: Повна та Всеохоплююча Угоди про створення Зони Вільної торгівлі між Україною та ЄС; Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ; Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою та ін. Разом з тим, встановлено, що економічний ефект для від вільної торгівлі для сільськогосподарських підприємств в рамках конкретної угоди, в кінцевому підсумку, визначається їх спроможністю запропонувати закордонним споживачам сільськогосподарську продукцію належної якості за прийнятною ціною і в потрібній кількості.

Окрім зазначеного, спрощенню тарифних та нетарифних обмежень в торгівлі сільськогосподарською продукцією сприятимуть переговори з країнами щодо взаємного визнання технічних регламентів та оцінки відповідності, сприяння участі українських сільськогосподарських товаровиробників в державних закупівлях закордоном та ін.

2. Реалізація політика спрощення правил та процедур торгівлі в Україні.

Спрощення процедур торгівлі є одним із найбільш широкоживаних інструментів сприяння експорту. Така політика позитивно впливає на виробничо-комерційну діяльність експортерів, передовсім із числа малих та середніх підприємств, та є інструментом подолання корупції.

Розвиток інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції повинен мати серед основних цілей «ефективне задоволення потреб учасників міжнародної торгівлі». При цьому, основна увага має приділятися збалансованому розвитку основних елементів, а саме: транспортній інфраструктурі (термінали, транспортні засоби, мережі тощо), транспортним послугам (дистрибуція, логістика, страхування, фінансування) та регуляторному середовищу (політичні, юридичні та фінансові умови надання відповідних послуг).

3. Інституційне забезпечення зовнішньоекономічної політики можливе в разі виконання ряду умов, серед яких: запровадження стратегічного підходу до розвитку ЗЕД сільськогосподарських товаровиробників; розвиток системи органів сприяння ЗЕД сільськогосподарських товаровиробників; забезпечення взаємодії існуючих урядових та неурядових організацій покликаних сприяти розвитку сільськогосподарських підприємств окремих галузей та їх зовнішньоекономічної діяльності.

4. Постійний діалог між Урядом та виробниками і споживачами сільськогосподарської продукції із питань міжнародної торгівлі.

5. Реалізація інвестиційно-інноваційної політики на міжнародному рівні, що покликана покращити фінансове забезпечення сільськогосподарських товаровиробників та посилити інноваційну діяльність в сільському господарстві.

Висновок. Отже, послідовна реалізація визначених завдань дієвої зовнішньоекономічної політики в сільському господарстві має забезпечити створення необхідних умов для: оптимізації інтеграції вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції до світового ринку; більш ефективного використання наявних режимів торговельних стосунків із міжнародними торговельними партнерами; відкриття ринків для українських сільськогосподарських товаровиробників шляхом відповідних домовленостей на регіональному та міжнародному рівнях (у тому числі, через участь у роботі міжнародних організацій); зменшення негативного впливу регуляторних бар'єрів та спрощення процедур торгівлі всередині країни; забезпечення вільного доступу вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників до імпортованих матеріалів та сировини за конкурентними цінами.

Саме зазначені умови є запорукою формування стійких конкурентних переваг виробників сільськогосподарської продукції на світовому ринку.

Перелік використаних джерел:

1. Біла книга: як реалізувати експортний потенціал України за умов глобалізації / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – Київ, 2016. – 52 с.

2. Власюк Т. О. Оптимізація імпортової політики як чинник зовнішньоторговельної безпеки / Т. О. Власюк // Проблеми економіки. – 2015р. – №3. – С. 39-51
3. Ніценко В. С. Аналіз внутрішнього ринку, імпорту та експорту продукції сільського господарства України / В. С. Ніценко // Вісник ХНАУ ім. В.В. – № 3, Серія „Економічні науки”. – Електронний ресурс – Режим доступу: http://knau.kharkov.ua/visn_econom_2015_3_45.html

УДК 339

Хрупович Світлана

доцент

Тернопільський національний технічний університету імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Khrupovych Svitlana

Associate professor

Ternopil National Ivan Puluj Technical University,
Ternopil, Ukraine

СУЧАСНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ THE MODERN FORMS OF INTERNATIONAL TRADE ORGANIZATION

Міжнародна торгівля являє собою одну із найбільш досконалих форм зовнішньоекономічних зв'язків. Як наука, міжнародна торгівля базується на сформованих та історично доведених економічних теоріях. Зокрема, на початку 19 століття англійський вчений Давид Рікардо навів докази на користь існування Теорії відносної переваги. Відповідно до вчень видатного економіста, вигода країни при експорті будь-якої продукції чи послуг буде мати місце тоді, коли вона буде виробляти їх із нижчою альтернативною вартістю, ніж потенційний торгівельний партнер за рубежом. Насправді, у практиці ведення міжнародного бізнесу таких розрахунків ніхто не проводив, позаяк ще у тому ж далекому 19 столітті внаслідок індустріалізації виникли держави-лідери, у яких виробничі затрати на виробництво і розподіл були меншими, ніж у інших країнах.

Теорія абсолютної переваги Адама Сміта дає докази того, що певна країна здатна виробляти більшу кількість одиниць продукту з певного обсягу ресурсів за наявного рівня технології порівняно з конкурентами. Якщо би ця теорія працювала реально на практиці, то країни-лідери припинили би постачати продукцію менш розвиненим країнам, але цього не трапилося. Все тому ж що теорії порівняльної і абсолютної переваги доволі погано працюють у глобалізованому середовищі міжнародної торгівлі. На заміну теоретичним розрахункам прийшов обґрунтований аналіз співвідношення ціни на національному та зарубіжному ринках. Так як природні ресурси розподілені нерівномірно на Землі, це і стало першопричиною виникнення міжнародної торгівлі. Але чому країни імпортують товари і послуги, якщо вони можуть їх виготовляти?

США є гігантами автомобілебудування, проте ці товари займають вагому частку у структурі як експорту, так і імпорту країни, зокрема 21% автомобілів країна ввозить, а вивозить 11%. Потрібно розуміти, що у 85% випадків міжнародною торгівлею займаються не держави загалом, а фірми, зокрема. І їм завжди буде вигідно, отримати прибуток від продажу за кордоном експортного товару чи послуги, а на отримані кошти купити імпортований товар у значно більшому обсязі, ніж його можна придбати у своїй країні.

Сучасна теорія міжнародної торгівлі доволі видозмінена, через стирання кордонів між країнами. Зникають і торгівельні бар'єри, осучаснюються форми і методи ведення бізнесу. За минулі кілька десятиліть можна виокремити появу таких форм міжнародної торгівлі:

1) Торгівля на міжнародних товарно-сировинних та валютних біржах. За рівних умов участі фірм і держав у таких торгах, біржова торгівля дозволяє встановити справедливі ціни на товари, сприяє формуванню міжнародних обмінних курсів валют, а також збільшується капіталізація фірм;

2) Міжнародні торги передбачають організацію процесу продажу товарів на конкурсній основі. Ці міжнародні тендери найчастіше оголошуються при закупівлі обладнання, будівельних роботах, послугах інжинірингу, освітніх послугах і тренінгах для персоналу фірм;

3) Міжнародний лізинг – це оренда на тривалий термін транспортних засобів, обладнання. Після завершення терміну лізингового договору, орендар має право викупити обладнання, повернути його лізинговій фірмі, або ж продовжити міжнародний договір оренди. Орендар за таких умов, не маючи достатньої кількості обігових коштів, може розпочати, або продовжити вести бізнес, використовуючи дороговартісну імпортовану техніку і не ставити її на баланс, так як по суті, власником майна є лізингодавець. Доволі часто при розрахунках за оренду використовується експортна продукція, яку виготовляють за допомогою лізингового обладнання;

4) Торгівля ліцензіями, яка виникла через необхідність продажу одній країні іншої ліцензії на право користування винаходами, промисловими зразками, товарними знаками;

5) Новітні форми міжнародної зустрічної торгівлі. При класичній формі організації бартерної торгівлі між країнами, готівкові розрахунки тут замінюються товарними. Сьогодні ми зустрічаємося із наступними різновидами цієї форми міжнародної торгівлі:

- світч, як довготривала угода, при якій не користуються грошима, як засобами платежу;

- бай-бек, за яких передбачено розрахунки грошима, проте експортер зобов'язується закупити товар у імпортера, а імпортер використовує у своєму виробництві товар експортера;

- офсет, де передбачено розрахунки і грошима, в тому числі, без зобов'язань експортера щодо обов'язкової закупки товарів імпортера

6) Міжнародна торгівля посилками – головна компанія забирає товари інших підприємств, які публікуються у єдиному каталозі, чи на сайті інтернет - магазину. Головний принцип такої торгівлі – це розподіл за адресами кінцевого споживання укомплектованих посилок, персональна робота з покупцями і організована мережа складів в різних країнах.

СЕКЦІЯ 8. ПАРАДИГМИ ПОСИЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА МІЖДЕРЖАВНІЙ ПЛОЩИНАХ

УДК 330.341.1

Артеменко Людмила

к. е. н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,

м. Тернопіль, Україна

Liudmyla Artemenko

PhD., Assoc., Prof.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

CURRENT SITUATION AND CHALLENGES OF THE COMPETITIVENESS OF THE DOMESTIC ECONOMY IN TERMS OF THE EU INTEGRATION

Національна конкурентоспроможність забезпечується тоді, коли держава в умовах здатна виробляти товари і послуги, які проходять тест міжнародних ринків, і при цьому неухильно зростають реальні доходи населення в довгостроковій перспективі. Концепція міжнародної конкурентоспроможності базується на системі оцінок порівняльних переваг національних

економік за розширеним переліком складного алгоритму індикаторів, що відображають вплив ключових факторів на різні аспекти розвитку економіки на мікро- та макрорівнях. У сучасній науковій літературі визначальними слугують методики: Всесвітнього економічного форуму (WEF) у Давосі (Швейцарія) та Міжнародного інституту розвитку менеджменту (IMD) (Лозанна, Швейцарія). Найбільш впливовою узагальненою оцінкою конкурентоспроможності країн на світовому рівні визнано методику Світового економічного форуму, за якою визначають: 1) індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI), 2) індекс конкурентоспроможності бізнесу (Business Competitiveness Index, BCI). Такі звіти використовують як інструмент для аналізу власних сильних та слабких сторін з метою стимулювання секторів національної економіки, які знаходяться на більш низькому рівні розвитку. Україна за індексом GCI у 2017 році посіла 85 місце серед 138 країн світу [1]. Такий рейтинг включає в себе більш ніж 100 змінних, що згруповані у 12 контрольних показників, зміни яких в Україні за останній рік зведемо у таблицю.

Таблиця 1

Динаміка показників конкурентоспроможності за 2016-2017 рік

Показник	Місце серед країн світу		Зміни
	2015-2016	2016-2017	
Інституції	130	129	+1
Інфраструктура	69	75	-6
Макроекономічна стабільність	134	128	+6
Охорона здоров'я та початкова освіта	45	54	-9
Вища освіта та професійна підготовка	34	33	+1
Ефективність ринку товарів	106	108	-2
Ефективність ринку праці	56	73	-17
Розвиток фінансового ринку	121	130	-9
Технічна готовність	86	85	+1
Розмір ринку	45	47	-2
Відповідність бізнесу сучасним вимогам	91	98	-7
Інновації	54	52	+2

Спираючись на отримані невтішні данні можна дійти висновку, що:

- рівень розвитку інституцій (129 місце) – є результатом корупції та політичної залежності
- судової системи, незахищеності іноземних інвестицій, прав власності на землю, майно;
- макроекономічна стабільність (128 місце) обумовлена високим рівнем доларизації економіки, динамічним рівнем інфляції, незадовільним платіжним балансом, ризиком дефолту країни;
- ефективність ринку товарів (108 місце) свідчить про проблемну ситуацію на внутрішньому ринку, що є наслідком бездіяльності антимонопольного комітету, відсутністю технологічного обладнання;
- розвиток фінансового ринку (130 місце) – результат недосконалості фінансово - кредитних потоків у секторах економіки та слабого рівня розвитку фондового ринку;
- розвиненість бізнес-процесів (98 місце) – наслідок неефективної державної фіскальної
- політики та високих кредитних ставок, що не сприяють веденню бізнесу.

Із впровадженням у дію у 2016 р. Угоди про зону вільної торгівлі України з ЄС аграріям були надані квоти на 36 найменувань продуктів харчування, які звільняються від мита. Сьогодні серед 288 підприємств, які співпрацюють із країнами ЄС, 108 – експортують харчову продукцію [2]. Відсутність завершеного циклу виробництва призводить до того, що:

- 1) основу вітчизняного експорту становить сировина, а саме: продукція рослинного

походження – пшениця, ячмінь, кукурудза; 2) серед закордонних інвесторів найбільш інвестиційно-привабливими в Україні є харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів – 15,7% від загального обсягу інвестицій [3].

Необхідність переорієнтації продукції до нових стандартів якості зумовлює значні витрати з боку українських виробників, пов'язані з необхідністю проходження сертифікації та процедур перевірки якості. Відповідно до закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», запроваджується НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Points – Аналіз ризиків у контрольних критичних точках), який є обов'язковим та найпоширенішим стандартом із визначення якості і безпечності сільськогосподарської продукції. В Україні застосування цієї системи розпочато в 2002 році, з 2017 р. стандарт розповсюджується на харчові продукти з необроблених інгредієнтів тваринного походження (молокозаводи, м'ясокомбінати, птахоферми); з вересня 2018 р. – на соки, цукерки, шоколад.. Отже, ринок виробництва органічної продукції може стати конкурентною перевагою економіки України і надати імпульс розвитку багатьох інших супутніх галузей.

Одним із потужних важелів експортного потенціалу економіки виступає текстильний сектор. На вітчизняних підприємствах виготовляється одяг для багатьох іноземних фірм та брендів: Грегори Арбер, Одеса (Benetton, Conbipel, Esprit); Євро-стиль, Полтава (Frank Henke); Троттола, Львів (New Look, Zara); Калина, Червоноград (Triumph). Пріоритетність швейної галузі визначається: привабливістю інвесторів, низькою енергомісткістю (1–3% валових витрат), швидким обігом капіталу. Особливістю діяльності підприємств є те, що вони працюють за толінговою схемою, яка включає переробку сировини на давальницьких засадах, що свідчить про неефективну маркетингову політику та не зацікавлює замовників в технологічному оновленні національного виробництва.

Забезпечення національної конкурентоспроможності можливо при умові подолання, окрім окреслених, таких проблем:

- поступовий перехід від цінової конкуренції товарів до нецінової високого ступеню обробки зі значною часткою доданої вартості;
- запровадження системи державної допомоги, податкових стимулів на підтримку тих підприємств, які виводять на ринок зразки інноваційної та якіснішої продукції;
- вдосконалення системи стратегічного менеджменту, зосередження уваги на «яйцях» (продукція), а не на «курках» (підприємства), оскільки: «якщо курка здорова, у неї всі яйця якісні» (на думку європейських фахівців).

Підсумовуючи можна констатувати, що тільки при позитивному вирішенні вказаних проблем, кризову ситуацію можна розглядати як сприятливий момент для глибинної зміни вектору національної економіки у напрямку якісних зрушень та набуття статусу рівноправного гравця на європейських ринках.

Перелік використаних джерел:

1. The Global Competitiveness Index 2016–2017 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2016-2017/the-global-competitiveness-index-2016-2017/>
2. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://agropolit.com/>
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Economics/74635>.

Варава Андрій

канд. екон. наук, старший викладач
ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
м. Кривий Ріг, Україна

Andrii Varava

PhD of Economics, Senior Lecturer
State University «Kriviy Rig National University»,
Kriviy Rig, Ukraine

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ НА ГІРНИЧОРУДНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ MODERN INNOVATION-INVESTMENT STRATEGIES FORMATION ON MINING ENTERPRISES

Розробка і запровадження інновацій у всіх сферах діяльності підприємства не може стосуватися тільки задоволення поточних його інвестиційних потреб, що визначаються заміною або приростом активів при реконструкції чи технічному переозброєнні. На сучасному етапі більшість підприємств усвідомлюють необхідність створення перспективного механізму управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, який визначається відповідною стратегією. Інноваційно-інвестиційну стратегію (в подальшому ІС) можна розглядати як систему довгострокових планів і заходів інноваційної діяльності підприємства, що визначається стратегічними цілями його розвитку та можливостями формування інвестиційного потенціалу. ІС включає вибір найбільш ефективних шляхів досягнення стратегічних цілей за рахунок запровадження інноваційних заходів.

Формування ІС підприємства представляє складний процес, що будується на пошуку альтернативних варіантів інвестиційних рішень, які найбільш повно відповідають цілям і задачам стратегічного розвитку. З одного боку, ця системна концепція сприяє реалізації інновацій, що забезпечує формування та посилення конкурентних переваг, з іншого – характеризує низку формалізованих параметрів, за якими оцінюються інвестиційні можливості підприємства. Крім того, зміст ІС повинен завжди відповідати курсу прийнятої загальної стратегії розвитку для забезпечення сталих довгострокових позицій підприємства.

Складність реалізації ІС полягає в тому, що вона не може бути незмінною, а потребує періодичних коригувань з урахуванням мінливих умов зовнішнього середовища, негативних наслідків його впливу, а також і появи нових можливостей росту підприємства.

Впродовж економічної кризи останніх років в Україні істотно загальмувався інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств. В умовах зниження попиту на традиційних для вітчизняних товарів зовнішніх ринках, посилення конкуренції за доступ до інвестиційних ресурсів необхідно створити системні довгострокові стимули для активізації розвитку стратегічних галузей вітчизняної промисловості. Перш за все до таких базових українських галузей належить гірничо-металургійний комплекс (ГМК), складовою частиною якого є сировинне виробництво – гірничорудна промисловість.

Реалізація Програми розвитку ГМК на період до 2011 р. [1] показала, що основною причиною низьких темпів інноваційної діяльності в гірничорудній промисловості є висока капіталоємність проектів модернізації техніки і технології, реалізація яких потребує значних інвестицій та характеризується тривалими термінами окупності. Незважаючи на те, що за останній період на залізничних підприємствах здійснено значні обсяги капіталовкладень у напрямі технічного переоснащення виробничих процесів та запровадження інноваційних заходів, залишається багато проблем, що вимагають невідкладного вирішення. Основними з них є: відставання від зарубіжних гірничорудних підприємств за темпами модернізації та реконструкції; недостатньо високий рівень якості та конкурентоспроможності вітчизняної залізничної продукції; зростаючі екологічні проблеми; втрата значної частки вітчизняного

науково-технічного потенціалу через відсутність замовлень на виконання науково-дослідних робіт з боку приватного капіталу.

Для вирішення цих проблем розроблено нову Програму на період до 2020 р. [2], де визначальним напрямом діяльності є активізація інноваційного розвитку з визначенням джерел і обсягів інвестування при удосконаленні ІС підприємств.

В сучасних умовах ІС підприємства повинна передбачати ідентифікацію досягнутого інвестиційного рівня, в процесі якої визначаються інвестиційні можливості і обмеження. Для забезпечення ефективного розвитку, насамперед, необхідно у ІС: 1) сформувати механізм реалізації загальних і інвестиційних цілей підприємства; 2) урахувати можливі сценарії прояву неконтрольованих факторів зовнішнього інвестиційного середовища; 3) відобразити переваги підприємства у інноваційно-інвестиційній діяльності у порівнянні з конкурентами; 4) сформувати критерії вибору інноваційно-інвестиційних проектів та фінансових інструментів інвестування.

На гірничорудних підприємствах для досягнення стратегічних цілей в межах Програми [2] розроблено значну кількість інноваційно-інвестиційних проектів щодо удосконалення різних напрямів діяльності: виробництва, охорони навколишнього середовища, організації ремонтних робіт, інформаційного забезпечення тощо. Для кожного проекту або програми, що розробляються та реалізуються в межах окремої стратегії, доцільно сформувати збалансовану систему стратегічного вимірювання. Така збалансована система показників (ЗСП) [3] при оцінці ефективності ІС включає ряд основних дій: 1) розробка карти ЗСП та ключових показників ефективності (КПЕ) щодо оцінки проектів відповідно до стратегічних цілей; 2) визначення КПЕ щодо кожної складової ЗСП (за блоками «Фінанси», «Ринок/споживачі», «Бізнес-процеси», «Навчання/розвиток»). Формування грошових потоків за проектами; 3) загальна оцінка ефективності реалізації ІС з урахуванням можливих ризиків.

ЗСП акцентує увагу на нефінансових показниках ефективності, що дозволяє оцінити такі аспекти діяльності підприємства, які важко піддаються виміру, наприклад, інноваційний потенціал.

Використання ЗСП дозволяє здійснити вибір проекту з альтернативних варіантів за багатьма факторами з урахуванням ефективності бізнес-процесів підприємства, фінансових, збутових та інфраструктурних складових діяльності, розглядаючи їх у взаємозв'язку. В подальшому це дає можливість оптимізувати варіант інноваційно-інвестиційної стратегії, що приймається.

Перелік використаних джерел:

1. Державна програма розвитку промисловості на 2003–2011 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakoni.rada.gov.ua/laws/show/1174-2003-%D0%BF>.
2. Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми розвитку та реформування гірничо-металургійного комплексу України на період до 2020 року [Електронний ресурс]: – Режим доступу: industry.kmu.gov.ua/.../uk/.../category.
3. Norton D. Using the Balanced Scorecard as a Strategic Management System / D. Norton, R. Kaplan // Harvard Business review. – 1996. – № 1-2. – P.33 – 42.

Кошкалда Ірина

д.е.н., професор, завідувач кафедри управління земельними ресурсами та кадастру
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,
м. Харків, Україна

Трегуб Олена

к.е.н., викладач кафедри управління земельними ресурсами та кадастру
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,
м. Харків, Україна

Iryna Koshkalda

Doctor of Economic Sciences, Professor
Chair of the Department of Land Resources Management and Cadastre
Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchayev,
Kharkiv, Ukraine

Olena Trehub

Candidate of Economic Sciences
Lecturer at the Department of Land Resources Management and Cadastre,
Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchayev,
Kharkiv, Ukraine

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ
THE AGRICULTURAL ENTERPRISES BRANCH STRUCTURE HARMONIZATION IN
EUROINTEGRATION CONDITIONS: PROBLEMS AND PROSPECTS**

Від рівня розвитку галузевої структури сільськогосподарських підприємств, його організованості та збалансованості, залежить розвиток не тільки агропромислового комплексу, але й економіки країни в цілому. Для стабілізації економічної ситуації в аграрній сфері необхідно запровадити комплекс заходів, у результаті втілення яких, структура економічних систем різних рівнів організації буде переведена у стан гармонії та рівноваги.

Сільськогосподарське підприємство являє собою складну економічну систему, на результати діяльності якої можуть впливати внутрішні та зовнішні чинники. Рівень впливу цих чинників найбільш повно розкривається під час аналізу елементів галузевої структури та дає змогу зробити висновки щодо рівня розвитку підприємств, регіонів та країни. Відповідно до цього перед науковцями постає важлива задача: знайти та опрацювати різні способи оптимального поєднання елементів галузевої структури та привести їх у стан збалансованості та гармонії.

На нашу думку гармонізація галузевої структури сільськогосподарських підприємств являє собою багатоаспектний процес приведення сукупності одиниць, які беруть участь у виробництві продукції та послуг сільського господарства, а також структурних частин підприємства, у стан збалансованості та узгодженості, що сприяє встановленню пропорцій для подальшого розвитку.

У результаті дослідження методичних підходів до оцінки галузевої структури економічних систем різних рівнів організації підтверджено необхідність пошуку підходів до оцінки гармонійності економічних систем, наприклад, на основі ентропійного показника, який розраховується для тих систем, структурні елементи яких можна відобразити математично. Ентропійний показник використовується для оцінки гармонійності систем: при $0,382 \leq E(t) \leq 0,618$ структура системи вважається гармонійно упорядкованою. Зі зниженням ентропії відбувається збільшення упорядкованості системи і у разі наближення $E(t)$ до 0 (рівновеликий розподіл часток у загальній структурі), система може розпастися. З наближенням ентропії до 1, упорядкованість знижується, система переходить у хаос [1; 2].

Аналіз тенденцій розвитку галузевої структури України та деяких країн-членів ЄС

показав, що з 1990 по 2015 роки в Україні відбулись трансформації галузевої структури, подібні до трансформації Франції, Німеччини, Великобританії, Італії. Суть цих трансформацій полягає у збільшенні питомої ваги сектора послуг у загальній структурі ВВП (в середньому по Україні за досліджуваний період на 31,2%) та зменшенні питомої ваги сільського господарства (в середньому по Україні на 15,7%). У 2015 р., 10,4% ВВП економіки України створено за рахунок сільського господарства, 24,3 % – у промисловості та 65,3% – у секторі послуг [3;4]. Ентропійний показник структури ВВП України становить 0,219, У переважній більшості країн Євросоюзу структура ВВП знаходиться у гармонійному діапазоні від 0,382 до 0,618, що дає змогу ідентифікувати ці системи як такі, що найбільшою мірою здатні до самоорганізації, ресурсозбереження та ефективного функціонування.

У 2015 р. на території країн-членів ЄС функціонувало 10,8 мільйонів сільськогосподарських підприємств, включаючи сімейні та фермерські господарства. У їх власності або користуванні перебувало дві треті частини від загальної площі ЄС, або 174,4 млн.га. В Україні ж у 2015 р. функціонувало 42052 сільськогосподарських підприємства, у власності або користуванні яких знаходилось 21450,8 тис.га (35,5% від загальної площі країни). В середньому по ЄС у власності або користуванні одного підприємства знаходилось 16,1 га, а в Україні 510,1 га [5; 6].

Розглядаючи питання галузевої спеціалізації сільськогосподарських підприємств країн-членів ЄС, слід відмітити, що у 2015 р. майже третина підприємств (29,6%) спеціалізувалась на виробництві продукції рослинництва; 17,4% - на виробництві плодів та ягід; 44,7% - на виробництві продукції тваринництва. Решта підприємств мала багатогалузеву спеціалізацію. Дослідження показали, що в усіх країнах ЄС дуже малі та малі підприємства (за економічними розмірами) спеціалізувались на виробництві декількох видів продукції сільського господарства однієї або декількох галузей. Більші за економічними розмірами підприємства переважно спеціалізувались на виробництві одного виду продукції, наприклад, плодів, молоці, відгодівлі свиней або ВРХ на м'ясо [5; 6].

Вважаємо, що для розробки пропозицій з гармонізації галузевої структури сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграції необхідно досліджувати комплекс показників, а саме: галузеву структуру сільського господарства, структуру земельного фонду взагалі та у розрізі сільськогосподарських підприємств зокрема, структуру агроландшафтів. Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що за кожним критерієм в Україні відбуваються та поглиблюються негативні структурні зміни. Комплексна дія зазначених факторів призводить до погіршення технологічного розвитку сільського господарства України, що у сукупності з падінням виробництва зерна й ростом цін на продовольство поглиблює проблему продовольчої безпеки.

У зв'язку з цим сільськогосподарські товаровиробники мають спрямовувати свої зусилля на гармонійний розвиток кількох галузей сільськогосподарського виробництва, на стабілізацію співвідношення сільськогосподарських угідь, на покращення екологічного стану земель та навколишнього середовища. Для відродження галузі тваринництва та гармонізації відносин суб'єктів економічного простору необхідно вжити заходів до підвищення стимулювання нарощування виробництва тваринницької продукції на інтенсивній основі, стимулювання споживчої активності шляхом зниження ціни на продукцію вітчизняних сільськогосподарських підприємств, що в свою чергу призведе до наближення споживання продукції тваринництва до рекомендованих норм, оздоровить соціальну сферу на селі, збільшить кількість робочих місць. Запропоновані заходи дозволять підвищити ефективність землекористування та адаптивність сільськогосподарських товаровиробників до вимог ЄС, шляхом запровадження екологічного землекористування, створення транскордонних систем захисту ґрунтів та освоєння нових агротехнологій.

Перелік використаних джерел:

1. Колков А. И. Гармонизация структуры как фактор экономического регулирования [Электронный ресурс] / А. И. Колков. – Режим доступа: http://kolkovsite.narod.ru/old/Notes/garm_struct.htm/. – Название с домашней страницы Интернета.
2. Прангишвили И. В. Энтропийные и другие системные закономерности: Вопросы управления сложными системами: науч. издание [Текст] / И. В. Прангишвили / Ин-т проблем управления им. В. А. Трапезникова. – М.: Наука, 2003. – 428 с.
3. Україна у цифрах 2015: стат. зб. [Текст] / за ред. І. М. Жук. – К. : Держ. служба статистики України, 2015. – 240 с.
4. GDP - composition, by sector of origin [Electronic research] / Central intelligence agency. – Mode of access: <http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2014.html>. – title of the screen.
5. Сільське господарство України у 2015 р.: статистичний збірник [Текст] / за ред. О. М. Прокопенко. – К. : Держ. служба статистики України, 2016. – 364 с.
6. Agriculture, forestry and fishery statistics, 2016 edition: statistical books [Text] / Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016. – 230 p.

УДК: 330.341.1

Кузьмак Олег

д.е.н., доц., директор

Рівненська філія, ПВНЗ “Європейський університет”,

м. Рівне, Україна

Oleh Kuzmak

Doctor of Economics, Associate Professor, Director of the Rivne branch, European University,

Rivne, Ukraine

Кузьмак Олена

д.е.н., доц., завідувач кафедри економіки та менеджменту

Рівненська філія, ПВНЗ “Європейський університет”,

м. Рівне, Україна

Olena Kuzmak

Doctor of Finance, Associate Professor

Head of the Department of Economics and Management, Rivne branch, European University,

Rivne, Ukraine

ІННОВАЦІЇ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ INNOVATION AS A CONDITION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

В останні роки глобалізаційні фактори усе частіше розглядаються не як загрози, а як можливості, стимули економічному зростанню. Особливо важливими та актуальними у контексті розширення ролі і впливу міждержавних об'єднань стають питання механізмів та наслідків інтеграційних процесів. З урахуванням постійної активізації глобалізації економіки в контексті економічної кризи, що мала місце не тільки в Україні, а й в інших країнах Європейського Союзу, постає нагальна потреба у науково-методичному інструментарії вирішення проблем щодо проведення упереджених заходів, соціально-економічних реформ і перебудови національної економіки на засадах концепції сталого розвитку.

Сформована наприкінці ХХ століття концепція сталого розвитку передбачає збалансованість розвитку суспільства в соціальному, екологічному та економічному аспектах. Сталий розвиток – це розвиток, що задовольняє всі напрями розвитку суспільства, не загрожуючи можливостям майбутніх поколінь [1]. В цілому, метою сталого розвитку

економіки країни є забезпечення економічної могутності, незалежності і безпеки країни, зростання добробуту народу на основі розвитку високотехнологічних виробництв, що в свою чергу не можливе без підвищення рівня інноваційної активності в різних галузях національної економіки. Тобто, інноваційний характер економічного розвитку дедалі більше стає тим фундаментом, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку. Впровадження інновацій є запорукою збереження підприємством ринкової частки, отримання прибутку та подальшого розвитку. Можна з впевненістю стверджувати, що в активізації інноваційної діяльності зацікавлені як підприємці, так і споживачі та держава, оскільки це забезпечує випуск та доступ до нових і конкурентоздатних видів товарів, які дають гарантований прибуток, накопичення вільного капіталу і можливість його вкладення у розширення виробництва, збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів, надходження іноземного капіталу у вигляді прямих інвестицій.

Інновації в цьому контексті розглядаються не як самоціль, а як інструмент стимулювання зростання та розвитку. Концепція “сталого розвитку” надає цьому питанню додаткової важливості: якщо зростання повинно забезпечуватись протягом тривалого періоду часу, то політика зростання повинна надавати достатньо уваги факторам, що обмежують зростання: навколишньому природному середовищу, вичерпанню сировинних ресурсів, енергетиці, людям, тощо.

Важливість та беззаперечність інноваційної діяльності щодо формування сталого розвитку суспільства підтверджує загальносвітова статистика. Країни, що мають високі показники інноваційної активності, займають лідируючі позиції у глобальному рейтингу за індикаторами сталого розвитку. Так, у 2016 році за індексом людського розвитку лідируючі позиції займають Норвегія, Австралія та Швейцарія, Україна ж посідає 81-е місце серед 188 країн [2], за індексом екологічної ефективності – Фінляндія, Ісландія та Швеція (Україна серед 180 країн на 44-й позиції) [3, за індексом конкурентоспроможності – Швейцарія, Сінгапур, США (Україна серед 138 країн на 85-ому місці) [4].

Нинішня ситуація, що склалася в економіці України, характеризується не надто високою активністю інноваційної діяльності, що спричинено передусім браком власних коштів у підприємств і обмеженістю бюджетного фінансування. Так, згідно з даними світового інноваційного рейтингу Global Innovation Index 2017 Україна посіла 50 місце, знаходячись між Катаром (49 місце) та Тайландом (51 місце) [5]. Хоча порівняно з минулими роками Україна дещо покращила свої результати (для порівняння, у 2016 р. – 56, 2015 р. – 64 місце відповідно). Крім того, статистичні дані свідчать про низьку інноваційну активність промислових підприємств в Україні, порівняно із розвинутими країнами світу, в першу чергу, країнами ЄС. В Україні питома вага підприємства, що займалися інноваційною діяльністю не перевищує 20% в 2012-2016 рр., тоді як кількість інноваційно-активних підприємств в середньому по ЄС становить у середньому 44% від їх загальної кількості [6].

Крім того, дослідження показують, що ефективний розвиток інноваційної діяльності на рівні підприємств неможливий без підвищення масштабу державного регулювання та застосування досвіду розвинутих європейських країн у сфері реалізації інноваційної моделі розвитку економіки. Тобто, є повинен бути комплекс заходів, що охоплює всі напрямки інновацій. Проте, варто розуміти, і враховувати особливості інноваційної політики країн лідерів та країн, що розвиваються. Зокрема, у країнах з недостатньо високим рівнем розвитку економіки (до таких можна віднести і Україну), господарюючі суб'єкти намагаються зміцнити свій потенціал та компетентність. Відповідно, ситуація в економічних відносинах часто характеризується незначною конкуренцією на товарних ринках; великі підприємства як правило захоплюють лідерство в процесі модернізації і часто мати тісні зв'язки з фінансовими установами, крім того таким підприємствам легко скористатися державними субсидіями для підтримки свого розвитку; негнучкий ринок праці віддає перевагу накопиченню досвіду в межах фірм, а не підтримці мобільності між фірмами; мало уваги приділяється розвитку якісної освіти і як наслідок формуванню висококваліфікованих кадрів. У країнах-лідерах все відбувається навпаки: більше уваги приділяється радикальним

інноваціям, сильній конкуренції на ринках товарів та послуг і освітній системі, яка віддає перевагу надбанню широких базових знань та вищій освіті. Тобто, як ми бачимо, необхідно застосувати політику, яка охоплює науку, освіту та інновації (такий підхід у Європейському Союзі називається “тріадною політикою”) і є критично важливою для реалізації потенціалу зростання економіки, оскільки ці сфери політики взаємно підсилюють одна одну. В разі їх недостатньої координації вони можуть створювати перешкоди, які обмежуватимуть зростання.

Таким чином, сталий розвиток який ґрунтується на політиці зростання інновацій є об’єктивний і керований процес, головну роль у якому повинна відігравати держава, яка має гарантувати безпеку у політичній, економічній, соціальній, оборонній та екологічній сферах. Крім того, політики зростання та інновацій за своєю природою повинні бути горизонтальними, тобто повинні стосуватися всіх сфер, які впливають на інновації, але розгортатися скоординовано; необхідно приділяти більше уваги системному підходу та мережевим характеристикам інноваційних систем. Нехтування цим питанням спричинить втрату важливих складових політики сталого зростання, заснованій на інноваціях; інноваційна політика повинна відповідати рівню розвитку національної економіки та враховувати її особливості, оскільки необґрунтоване копіювання успішних політик інших країн скоріш за все призведе до неефективного використання ресурсів.

Перелік використаних джерел:

1. Декларация Рио-де-Жанейро по окружающей среде и развитию (Встреча на высшем уровне “Планета Земля”. Рио-де-Жанейро, 1992) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua.
2. Рейтинг ООН за індексом людського розвитку // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.businessz.com.ua/news/27/2121>.
3. The Global Competitiveness Report 2016-2017 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: weforum.org.
4. Україна в рейтингу екологічної ефективності у 2016 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika>.
5. Global Innovation Index [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>
6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2016 році Державний комітет статистики України. – К.: Держ. ком. Статистики України, 2017. – 314 с.

Мариненко Наталія

д.е.н., проф.,

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Nataliia Marynenko

D.Sc. (Econ.), Prof.,

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

Сеник Мар'яна

студентка групи ПФМ-51

, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Mariana Senyk

Student of PFM-51

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

**РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В ПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ
THE ROLE OF INTELLECTUAL CAPITAL IN THE PROCESS OF DOMESTIC
ENTERPRISES INNOVATIVE DEVELOPMENT**

Україна знаходиться на шляху побудови сучасної інноваційної економіки, для якої потрібні творчі люди, які вміють швидко адаптуватися до постійно змінюваних соціально-економічних умов, здатні ініціювати нові проекти і приймати нестандартні рішення. В загальному розумінні, здатність реалізовувати інновації залежить від інтелектуальних активів і знань, а також від можливостей їх використання.

Важливу роль інтелектуальний капітал відіграє в інноваційному процесі, оскільки саме він акумулює наукові та професійно-технічні знання працівників, поєднує інтелектуальну працю та інтелектуальну власність, нагромаджений досвід, спілкування тощо.

Сьогодні існує значна кількість трактувань терміну «інтелектуальний капітал». Як правило, в більшості випадків його використовують як синонім інтелектуальних або нематеріальних активів. Інноваційний потенціал – це складна соціально-економічна категорія, яка залежить від взаємодії технологічних укладів і персоналу підприємства у процесі вирішення завдань інноваційної діяльності та поєднує у собі інтелектуальний, кадровий, технологічний, фінансовий та інформаційний потенціали [1]. Інтелектуальний капітал – це знання, які можуть бути конвертовані у вартість, тобто, це сума всього того, що знають і чим володіють працівники і що формує конкурентоспроможність підприємства [2]. Саме він задає режим оновлення технології виробництва і його продукції, а також їх темп, що в подальшому стає основною конкурентною перевагою на ринку.

На сьогоднішній день інтелектуальний капітал є однією з основних складових інноваційного потенціалу підприємства. Останні дослідження у сфері інноваційного потенціалу свідчать про більш високу цінність інтелектуального капіталу порівняно з матеріальними ресурсами. Саме тому інтелектуальний розвиток є визначальним у процесі інноваційної діяльності і пріоритетним напрямом проведення наукових досліджень у контексті інноваційного розвитку підприємства [3].

На рисунку 1 подано процес формування інноваційного потенціалу.

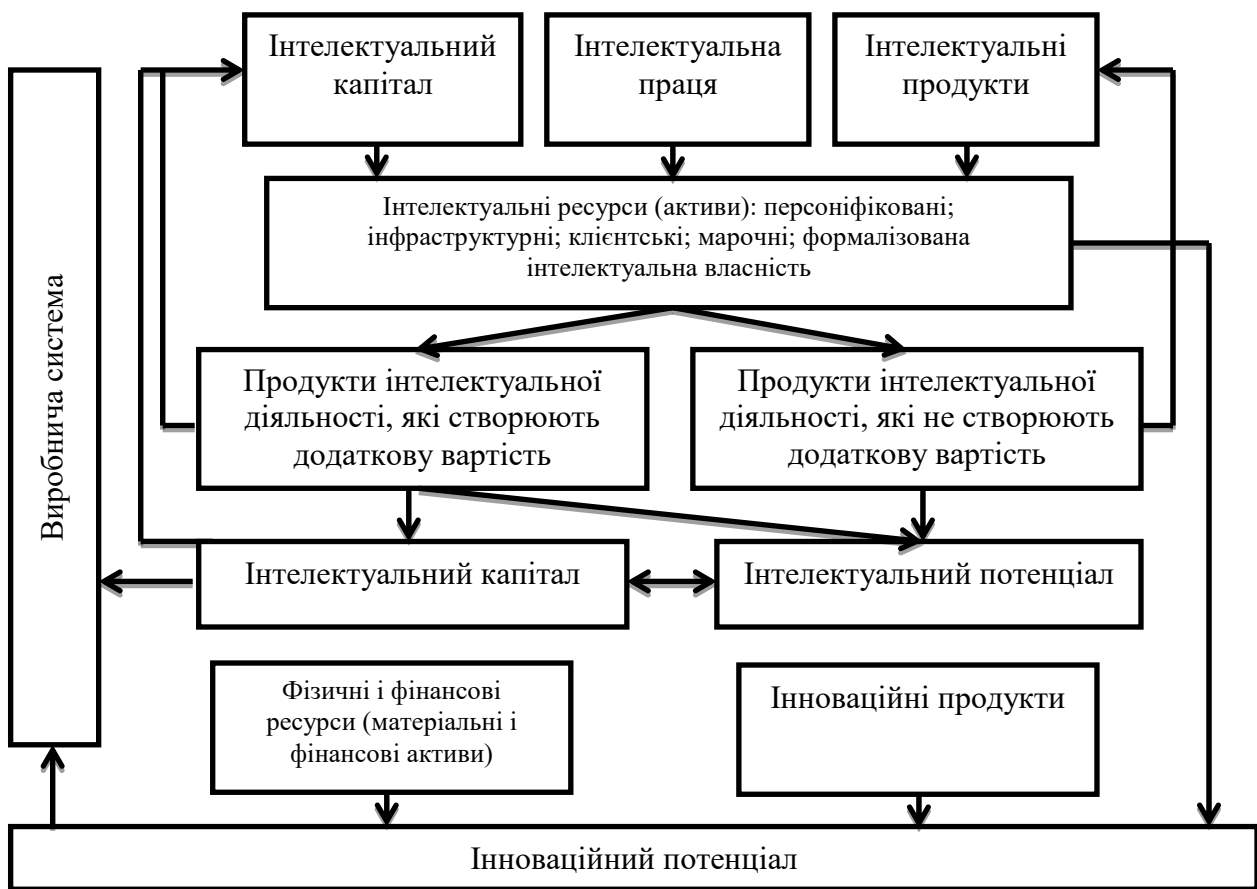

Рис. 1. Процес формування інноваційного потенціалу [4]

А. А. Чухно у структурі інтелектуального капіталу виокремлював такі його види: людський і структурний. У подальших своїх дослідженнях він виділяв: людський, технологічний (або нематеріальні активи і технологічне забезпечення підприємства) та споживчий капітал (або споживча цінність) [4]. Так, споживчий капітал – це канали збуту і розподілу продукції, зв'язки з клієнтами, система ділових стосунків з контрагентами, ліцензійні договори, опціонні угоди, ділова репутація та імідж підприємства, система комунікацій.

Технологічний капітал – це специфічний ресурс організації, який складається з таких видів нематеріальних ресурсів, як: товарні знаки, торгові марки, патенти на технологічні процеси, технічна документація, технічне ноу-хау, запатентовані програмні забезпечення комп'ютерів, авторські права на програмні забезпечення, автоматизовані бази даних, промислові зразки, патенти на вироби, інженерні креслення.

Людський капітал – це невід'ємна органічна частина, і, в той же час, це найвищий ступінь інтелектуального капіталу. Люди, їх інтелект, знання і навички, якими вони володіють, знаходяться в центрі інтелектуального капіталу та є його основою. Людський капітал – це основа успішної модернізації нашої економіки і головний фактор інноваційної активності підприємства. На підприємстві він утворюється зусиллями співробітників, їх уродженими і набутими знаннями, навичками, здібностями, талантом, енергією і компетенцією.

Саме висококваліфіковані працівники займаються дослідженнями, в процесі яких створюють нові винаходи, ноу-хау, раціоналізаторські пропозиції, корисні моделі, промислові зразки. У цьому контексті на підприємстві потрібно створити такі умови праці

для працівників сфери інноваційної діяльності, які б найкраще задовольняли їх вимоги і стимулювали до продуктивної інноваційної праці. Більшість вітчизняних керівників ще не усвідомили роль персоналу в інноваційному підприємстві, що і зумовлює низький рівень розвитку вітчизняної промисловості [3].

Беручи до уваги вище викладене, можна зробити висновок, що інтелектуальний капітал є основою інноваційних процесів і відтворення інновацій, умовою сталого економічного розвитку, зростання ВВП і конкурентоспроможності. Підприємства, що володіють високим рівнем інтелектуального капіталу, мають значний потенціал до створення нового знання та інноваційного продукту. Для українських компаній важливо змінювати парадигму управління, збільшуючи інвестиції в розвиток інтелектуального капіталу для створення нових або удосконалення існуючих продуктів.

Перелік використаних джерел:

1. Богма О. С. Сутність інноваційного потенціалу підприємства / О. С. Богма // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2011. – № 1(9). – С. 12–15.
2. Левченко Ю. Г. Інтелектуальний капітал та його роль у господарській діяльності підприємства / Ю. Г. Левченко // Інтелект 21 ст. – 2014. – №1. – С. 92-96.
3. Тельнов А. С. Роль інтелектуального капіталу в інноваційному розвитку підприємства // А. С. Тельнов, С. А. Попель // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – 2014. – № 2(43). – С. 17–20.
4. Чухно А. А. Інтелектуальний капітал: сутність, форми і закономірності розвитку / А. А. Чухно // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 48–55.

СЕКЦІЯ 9. МОЖЛИВОСТІ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ СУЧАСНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ УСІХ РІВНІВ

УДК 330

Заботкіна Катерина

студентка II курсу, Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна

Науковий керівник: **Уманців Юрій**

доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії та конкурентної
політики Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна

Kateryna Zabotkina

Student of II course, Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv, Ukraine

Scientific supervisor: **Yuriy Umantsiv**

Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of economical theory and
competitiveness, Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv, Ukraine

МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ MODELING OF SOCIAL AND ECONOMIC PROCESSES IN UKRAINE

Метод наукового дослідження, як моделювання, набирає популярності в світі, особливо це стосується моделювання соціально-економічних процесів. Таку тенденцію можна пояснити зростанням інтересу у науковців та експертів до того, за яким вектором буде

відбуватися розвиток того чи іншого процесу, до чого це може призвести і як на це можна вплинути, якщо вчасно вжити тих чи інших заходів. Зростання зацікавленості саме до моделювання зумовлено його відносно визначеному алгоритму обчислення та можливістю глибокого аналізу певного економічного процесу, що дозволяє більш ефективно та економічно використовувати наявні ресурси, такі як: гроші, час, людський потенціал тощо. Тим не менш, моделювання соціально-економічних процесів вирізняється підвищеною складністю, адже існує ряд аспектів, які не дозволяють розрахувати точну вірогідність процесу та події.

Моделювання – універсальний та ефективний інструмент пізнання внутрішніх закономірностей, властивих явищам і процесам. Воно дає можливість вивчити кількісні взаємозв'язки, взаємозалежності моделюючої системи та вдосконалити її подальший розвиток і функціонування з допомогою математичної моделі.

Як відомо, процес моделювання складається з трьох основних елементів: суб'єкта, об'єкта дослідження та моделі, з допомогою якої суб'єкт пізнає об'єкт. Сама модель – це матеріально або розумово зображений об'єкт, який у процесі дослідження замінює об'єкт-оригінал таким чином, що його безпосереднє вивчення дає нові знання про цей об'єкт.

Існує ціла низка факторів, які впливають на точність результату моделювання, зокрема:

- правильність обраної моделі для моделювання конкретного явища чи процесу;
- кількість ресурсів, затребуваних на проведення моделювання;
- складність та рівень досліджуваного процесу (макро- чи мікроекономічний);
- соціально-економічні реалії, в яких розглядається досліджуваний процес.

Зазначені фактори є визначальними для того, щоб було зрозуміло, наскільки моделювання є вдалим науковим методом для дослідження. Якщо хоча б один з факторів не врахований, точність моделі ставиться під сумнів, її результат буде повністю або частково недостовірним, а витрачені ресурси на її розрахунок марними.

У моделювання процесів в Україні до вищезазначених факторів варто додати ще один – політична складова. Відомо, що політичні процеси мають сильний вплив на економіку в Україні. Політики діють, враховуючи власні інтереси, електоральні настрої, і тому часто вдаються до використання популістичних заяв та невважених рішень, що можуть мати негативний вплив на українську економіку у середньо- та довгостроковій перспективі. Фактично, такі дії можна обґрунтувати настроями у суспільстві, які є нестабільними та важкопрогнозованими. Тим більше, часто деякі рішення приймаються дуже швидко та необдуманно, що не дозволяє використовувати моделювання у довгостроковій перспективі. Саме цей фактор ставить під питання можливість застосування математичного моделювання для макроекономічного рівня в Україні в цілому.

Варто також зазначити, що моделювання – процес, який потребує ретельної підготовки. Наприклад, для обрання тієї чи іншої моделі, треба провести ряд експериментів. Часто це є дуже невігідним, адже на визначення оптимального методу моделювання витрачається значна кількість коштів та часу, за який можна було б досягнути результатів, але якщо модель одразу буде обрана невірно, певна кількість часу та фінансових ресурсів буде використана безрезультатно.

Зважаючи на вищезазначені фактори, доходимо до висновку, що в Україні моделювання не є широко розповсюдженим у практичному прояві, адже на це впливає низка аспектів, а саме:

- непрогнозованість розвитку економіки України;
- відсутність ресурсів (як фінансових, як часових, так і людських) для ґрунтовного макроекономічного моделювання на рівні країни;
- відсутність економічної стабільності у контексті сучасних геополітичних умов;
- воєнний конфлікт на Сході України, відсутня територіальна цілісність.

Отже, активно впроваджувати моделювання соціально-економічних процесів на своєрідному етапі розвитку економіки країни вкрай важко. У випадку, якщо українська

економіка та соціальні процеси будуть більш прогнозованими, тоді цей метод буде більш прийнятним науковим методом для розробки моделей прогнозування розвитку соціально-економічних процесів в Україні. У західних країнах (США, Німеччина, Канада) метод моделювання є більш розповсюдженим для використання, адже для цього існують сприятливі умови розвитку країни.

ДК 338+637.1

Михайлишин Богдан

аспірант

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Bohdan Mykhailyshyn

Postgraduate student Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Панухник Олена**

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Scientific supervisor: **Olena Panukhnyk**

Doctor of Sciences (Economics), Professor,
Head of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА «СКАЙРІВЕР» ПРЕДСТАВЛЕННЯ ДАНИХ МОНІТОРИНГУ РОБОЧОГО ПЕРСОНАЛУ AUTOMATED REPORTING SYSTEM "SKYRIVER" FOR MONITORING WORKFORCE DATA

Flash – інтерфейс дозволяє підключатися до системи Skyriver та спостерігати за місцезнаходженням робочого персоналу із будь-якого комп'ютера підключеного до Інтернету, без необхідності встановлення програмного забезпечення. Переваги даного інтерфейсу полягають у його простоті та автономності. При одноразовому завантаженні ресурсу в пам'ять комп'ютера, в подальшому користувач має можливість працювати цілком автономно, повернутись до серверу повторно не буде необхідності.

Автоматизована система надання даних моніторингу Скайрівер призначена для підвищення ефективності роботи торгових, дистрибуторських, кур'єрських, рекламних, транспортних компаній.

Система надає змогу у режимі реального часу забезпечити користувачів актуальними даними про основні показники об'єктів відстеження компанії та їх місцезнаходження. Також надає можливість формувати аналітичні звіти по основних та додаткових показниках.

Система Skyriver призначена для повного контролю будь – якого бізнесу, для оптимізації роботи, а також збільшення оперативності та якості прийнятих управлінських рішень працівниками Замовника.

Дана система має можливості роботи не лише зі стаціонарними та переносними GPS трекерами, але і з програмним забезпеченням Skyriver Android GPS, яке можливо встановити на будь – який пристрій на базі операційної системи Android.

Функціональність системи надає змогу:

- контролювати місцезнаходження та переміщення автопарку, персоналу;
- створювати плани, завдання та контролювати їх виконання;
- формувати будь – які звіти (таблиця №1 та №2).

Таблиця 1

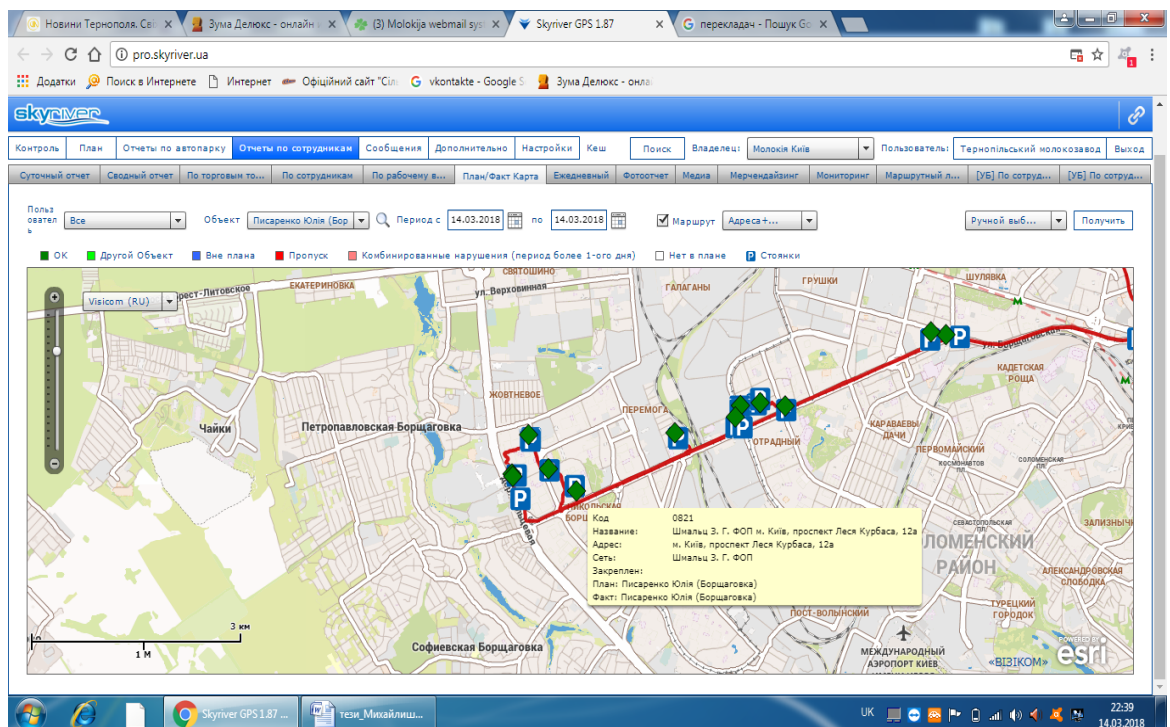
Звіт «Щоденний»

Пользователь	Объект	Дата	ТТ	Адрес	Результат	Время работы	Время приза...	Время ухода	Время перемещ...	Прочее
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	Клименко Ю. В. м. К	м. Київ, вул. Яблоньс	OK	00:37:04	09:23:28	10:00:32	-	Фото (3)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	Наш Дворик ТОВ м. К	м. Київ, вул. Дончак,	OK	00:42:23	10:30:38	11:13:01	00:30:06	Фото (6) Звонки (4)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	Золота осінь-10 ТОВ	м. Київ, проспект Від	OK	00:08:43	11:25:31	11:34:14	00:12:30	Фото (3)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	Гребень Г. В. м. Київ	м. Київ, вул. Героїв С	OK	00:18:05	11:42:59	12:01:04	00:08:45	Фото (5)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	Горчинська Л. С. м.	м. Київ, вул. Героїв С	OK	00:18:04	12:07:48	12:25:52	00:06:44	Фото (3)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	ФОРА ТЗОВ м. Київ, Є	м. Київ, бульвар Вац	OK	00:07:24	12:41:07	12:48:31	00:15:15	Фото (4)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	Гайдаров І.О. м. Ки	м. Київ, бульвар Вац	OK	00:11:34	12:51:49	13:03:23	00:03:18	Фото (3)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	ФОРА ТЗОВ м. Київ, Є	м. Київ, бульвар Вац	OK	00:07:04	13:17:07	13:24:11	00:13:44	Фото (3)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	Цибань І. В. м. Київ,	м. Київ, бульвар Кол	OK	00:28:50	14:14:25	14:43:15	00:50:14	Фото (3) Звонки (1)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	Козія А. А. м. Київ, Б	м. Київ, бульвар Кол	OK	00:10:47	14:44:05	14:54:52	00:00:50	Фото (3)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	Цибань І. В. ФОП м.	м. Київ, бульвар Кол	OK	00:08:05	14:55:39	15:03:44	00:00:47	Фото (3)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	Лобанова А. А. м. Ки	м. Київ, бульвар Кол	OK	00:11:44	15:04:46	15:16:30	00:01:02	Фото (3)
Админ	Писаренко Юлія (Бор...	06.03.2018	Домбровська Г. Д. м	м. Київ, бульвар Кол	OK	00:08:56	15:17:13	15:26:09	00:00:43	Фото (3) Звонки (2)

Даний звіт відображає наступні дані: (ППП торгового представника, день візиту торгової точки, назва та адреса торгової точки, результат виконання візитів згідно виставленого плану, час приходу в ТТ, час роботи в ТТ, час виходу із ТТ, фото).

Таблиця 2

Звіт «План/факт карта»

Даний звіт відображає рух торгового представника та інформацію згідно кольорового забарвлення: зелений – ОК; червоний – Пропуск; синій – позапланом, салатовий – інший об’єкт. Якщо курсором навести на зелений колір, відобразатиметься детальна інформація про контрагента.

Впровадження даної системи на підприємствах є необхідним та одним із інноваційних процесів.

СЕКЦІЯ 10. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМНОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

УДК 330.3

Kramar Iryna

Associate Professor

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

THE LINK BETWEEN ENVIRONMENT AND POVERTY WHILE ACHIEVING GLOBAL SUSTAINABILITY

According to World Bank report, the past three decades have seen an unprecedented increase in world living standards and a fall in poverty across many fundamental dimensions. For example, life expectancy has risen from 45 years in 1950 to 71 years in 2013 and global adult literacy from 36 per cent to 84 per cent. The number of people living on less than \$1.90 a day has been reduced by over a billion [1].

Increased confidence in what was possible together with greater acceptance of moral responsibilities led to the adoption of the Millennium Development Goals (MDGs). They are a basis for international cooperation and development. In the Sustainable Development Goals (SDGs), (2015), there is now a common platform for the fight against poverty. The SDGs are based on the MDGs and it is obvious that now it's new phase in economic development, where poverty reduction and environment protection should be implemented together. It is crucial now to understand the interdependence between environment and poverty. So what is it?

Poverty is more than the lack of income and resources to ensure a sustainable livelihood. Its manifestations include hunger and malnutrition, limited access to education and other basic services, social discrimination and exclusion as well as the lack of participation in decision-making. Economic growth must be inclusive to provide sustainable jobs and promote equality.

The UN gives such facts and data about poverty to understand better how important it is now to deal with poverty issues [2]:

- 767 million people live below the international poverty line of \$1.90 a day;
- the overwhelming majority of people living below the poverty line belong to two regions: southern asia and sub-saharan africa;
- high poverty rates are often found in small, fragile and conflict-affected countries;
- every day in 2014, 42,000 people had to abandon their homes to seek protection due to conflict.

To deal with these problems, the UN states that by 2030 all the countries should work on building the resilience of the poor and those in vulnerable situations and reduce their exposure and vulnerability to climate-related extreme events and other economic, social and environmental shocks and disasters.

In fact both environmental degradation and poverty alleviation are urgent global issues and have a lot in common. There is often a mainstream belief that for poor countries to develop, environmental concerns have to be sacrificed, or is a luxury to address once poverty is alleviated. The Centre for Science and Environment, points out “if the poor world were to develop and consume in the same manner as the West to achieve the same living standards, we would need two

additional planet Earths to produce resources and absorb wastes ... and good planets are hard to find!” [3].

The Impact of Poverty on the Environment is as following: for example, Nepal and Bangladesh suffer from such environmental problems as increasingly devastating floods, often believed to be resulting from large-scale deforestation. Forests provide the world with clean air, in addition to working as “sink holes” that help reduce the drastic climate changes seen in the world today. With the increasing level of deforestation taking place, the environment is taking a heavy blow and finding it difficult to recover. Impoverished communities, harmful ways of using natural resources, such as forest wood and soil, are continuing the destructive cycle that spirals the environment further downward [4].

Air pollution and overpopulation are other ways in which poverty contributes to environmental degradation. The more the global population grows, the more weight is placed on the environment. Every human being consumes their share of resources, and with so many births originating from poor communities, the burdens placed on the environment grow heavier each day [3].

For years, rich countries have been migrating some polluting industries to poor countries, but still producing primarily for rich countries. This has been possible insofar as it is cheaper than to pay for costly environmentally clean technologies that people demand. There is a saying: “When money talks, the poor have no voice”.

So as we can see, environment and poverty are interconnected issues. The relation needs more recognition if environmental degradation, poverty and other global problems can begin to be addressed.

References

1. <http://pubdocs.worldbank.org/en/728181464700790149/Nick-Stern-PAPER.pdf>.
2. <http://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/>.
3. <http://www.globalissues.org/article/425/poverty-and-the-environment>.
4. <https://borgenproject.org/how-poverty-impacts-the-environment/>.

Maja Prudzienica

PhD, Faculty of Economics, Management and Tourism
Wrocław University of Economics,
Poland

A CASE STUDY OF UMBRELLA ORGANIZATIONS IN POLAND – KARKONOSKI REGIONAL COUNCIL FOR THE PEOPLE WITH DISABILITIES (KSON) IN JELENIA GORA

1. The concept of umbrella organizations

The umbrella organizations are associations of institutions which represent the interests of their members. The representation is also considered as the protection of these interests thus the mentioned comparison to an umbrella. The purpose of establishing the associations by organizations is to become more perceptible and therefore more difficult to be ignored.

The umbrella organizations do not associate the organizations that run specific activities only, yet they are striving to define their membership as wide as possible to represent the civil sector in full measure and not in fragmentary way. The most notable form of umbrella organizations are National Associations which are recognized by European Network of National Associations and fulfill all of its policies. The National Associations are also defined as:

- The nationwide network of non-governmental organizations and associations;
- The institution that focuses on supporting the general and cross-functional interests of non-governmental community in a particular country;
- The membership organization consisted of other entities from different sectors of civil society;

- The organization that acts independently of governments and commerce.

The main goals of the National Associations are, among others, to:

- Facilitate the debate and advocacy of the interests of their members or the entire non-governmental sector, as well as the support of general issues that are important to the European-wide civil society;
- Strengthen the potential of non-governmental organizations and associations, and to provide them with the space for effective functioning;
- Provide services to their members and community.

The oldest National Association is the National Council for Voluntary Organizations (NCVO) based in England, which recently – in 2009 – celebrated its 90th anniversary of foundation, while the youngest is the Norwegian association called Frivillighet Norge, founded in 2005. In Poland, the National Association is known as the National Federation of Polish NGOs founded in 2003. The similar organizational structures are established in many other European countries, as well as in other parts of the world.

The National Associations often face obstacles in their daily work. As the associations – which gather various members working in specific fields with different scale of activities – they ought to strengthen, protect and run the advocacy of these principles and postulates that are the lowest common denominator of civil activities. In this case, “umbrellas” are the result of what the third sector is in the particular country and its specific social and political conditions. Therefore, the difficulties in activities of umbrella organization occur when it has to reconcile the lowest common denominator with its aspiration to represent something more than only the interests of its members. The umbrella organization often has an ambition to run as a whole one which the potential and the power is much more larger than it might have resulted from the sum of potential of its members. To make this aspiration come true, it is important to draw a definition of the common good – both internally and externally with different stakeholders.

The discussion on drawing a definition of the common good keeps being a never-ending story for the umbrella organization which longs to do its job responsibly and with the respect for its social environment. Being a leader of the debate, organization draws its vision of citizenship and engagement towards the common welfare, and addresses it to all stakeholders: membership organizations, employees, sector and non-sector partners, donors, and citizens. This is a huge challenge and great responsibility.

2. KSON – characteristic of the organization

Karkonoski Regional Council for the People with Disabilities (KSON) is headquartered in Jelenia Gora. It acts as the association of organizations and other entities which was founded on March 27, 2001. The KSON is registered and represented by the chairman. Council sets independently its goals, programs, and organizational structures, as well as issues acts and enacts new internal rules concerning its activities based on the social work of its members and volunteers. To achieve its goals, the organization owns an office and employs a staff. KSON is consisted of 15 non-governmental organizations of Jelenia Gora region and 5 workshops (including 4 sheltered workshops) acting on behalf of thousands of members and non-associated people with disabilities which makes it a voice of large part of the society. Moreover, it acts on behalf of these people as an umbrella organization. Since March 8, 2004, KSON has the status of public benefit organization. In December 2005, KSON was awarded with the Marshal of Dolnoslaskie Voivodeeship prize and named The Best NGOs from Dolnoslaskie voivodeship.

The mission of Council is to:

- Represent the interests of disabled people;
- Coordinate the activities of membership organizations, as well as to facilitate the necessary conditions and platforms for disabled people to foster their participation in social life;
- Foster the physical and scientific education of disabled children and youths.

The statutory purpose of KSON is also the social and occupational rehabilitation of disabled people. Moreover, the organization strives to solve regular problems of these people in partnership

with the local government of Jelenia Gora, the county and the voivodeship. Also, the goal of the Council is to conduct public benefit activities on behalf of disabled people – both members of the Council and non-associated individuals.

3. KSON as an umbrella organization

The current and statutory activities of the Council are backed by:

- The Social Advocate for Disabled People;
- KSON Office.

The Council strives to ensure the financial stability of the main organization and the associated ones. Without the permanent funding from various sources, the Council has no chance to perform its operations within the community. The activities that cannot be proceeded without funding are for instance:

Research activities;

- Advocacy for disabled people;
- Educational and informational activities;
- The social and occupational rehabilitation, as well as running the labor office ;
- Cutting the operating costs of the Council.

The execution of mentioned tasks above is carried through:

- The identification of problems and needs of disabled people, and conducting informational activities via various channels, like: “TU I TERAZ” bulletin, official website, online radio NTiT, as well as Telephonic Point of Contact;
- The career counseling and work agencies for disabled people, and through establishing the Social Work Agency;
- The workshops for employers and advising the entities employing or planning to employ disabled people within the Social Work Agency framework;
- The integrative, activate, therapeutic and legal activities such as organizing the touristic, sport and integrative events, as well as securing the free legal advisory;
- The voluntary activities;
- The support of equal opportunities of disabled people, and counteracting discrimination in the public sector.

The functional structure of KSON includes: The Social Advocate for Disabled People, KSON Office, the Social Work Agency, integrative common room, editorial office of “TU I TERAZ” bulletin, official website, and online radio. The other worth mentioning works done by KSON are, among others, securing the touristic events and rehabilitation retreats. To ensure the execution of mentioned tasks, KSON requires a decent number of well-skilled workers, as well as eager volunteers.

Literature

1. Art. 5 Statutes of the European Network of National Associations ENNA
2. See more: A. Mazgal , M Koziarek. Organizacje parasolowe jako ośrodki edukacji obywatelskiej, ISPS, Warszawa, 2011 r.,
3. Based on informations via www.kson.pl and Author’s observations as a member of KSON
4. more: www.kson.pl

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ : СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ SOCIAL RESPONSIBILITY OF BUSINESS: CURRENT CHALLENGES AND PERSPECTIVES

Розвиток економіки в розвинених країнах супроводжувався у другій половині ХХ ст. активним соціальним прогресом, змінами в інституціональній структурі й суспільній свідомості, поступовим зміщенням акценту в напрямі інтелектуальної праці за рахунок зростання освіченості переважної частини населення, поглиблення в суспільне життя принципів демократії, нарешті, масовим поширенням інформації завдяки Інтернету та соціальних мереж. Зміни, що відбуваються в ринковій економіці, призвели до відносного зменшення рівня експлуатації найманих працівників, до прояву турботи про них і суспільних інтересів. У світі все більш загострюються та стають актуальними проблеми зайнятості населення, соціальна нестабільність, погіршення стану навколишнього середовища. Тому корпоративна соціальна відповідальність стає одним із найважливіших напрямів ринкової економіки.

Поняття соціальної відповідальності досить багатогранне та включає різноманітність взаємодоповнюючих і альтернативних теорій. На переконання Аделькіна Ф. соціальна відповідальність бізнесу – це добровільний внесок бізнесу в розвиток суспільства в соціальній, економічній і екологічній сферах, пов'язаних з основною діяльністю підприємства або тими, що виходять за рамки певного мінімуму [1].

Акімова І. вважає, що корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це відповідальність компанії за вплив її рішень і дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорості та етичної поведінки, яка сприяє сталому розвитку, у т.ч. здоров'ю та добробуту суспільства; враховує очікування зацікавлених сторін; відповідає чинному законодавству та міжнародним нормам поведінки та інтегрована у діяльність організації і практикується у її відносинах [2]. На нашу думку, соціальна відповідальність бізнесу – це відповідальність тих, хто приймає бізнес-рішення, за тих, на кого безпосередньо чи опосередковано ці рішення впливають. В даному аспекті, соціальна відповідальність бізнесу передбачає відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів, а також гармонійне співіснування взаємодії та постійний діалог із суспільством, участь у вирішенні найгостріших соціальних проблем.

Існують зовнішні та внутрішні інституційні форми соціальної відповідальності суб'єктів господарювання. Внутрішня соціально відповідальна діяльність включає: професійний розвиток і навчання персоналу; залучення та утримання талановитих працівників; турбота про соціальну захищеність; безпека, охорона та гігієна праці; реалізація корпоративних програм з охорони та зміцнення здоров'я співробітників; мотивація праці та стабільність зарплати; створення умов відпочинку та дозвілля; підтримка внутрішніх комунікацій; участь працівників у прийнятті управлінських рішень тощо.

Зовнішніми формами соціальної відповідальності є: добросовісна сплата податків; сумлінна ділова практика; виконання вимог міжнародного і національного законодавства; інформаційна відкритість і прозорість; найвищі стандарти якості продукції та послуг для

споживачів; розвиток громадянського суспільства; взаємодія з місцевими громадами і владою у розвитку територій та оздоровленні населення; охорона навколишнього природного середовища; раціональне природокористування; благодійність і меценатство; волонтерство; соціально-етичний маркетинг та т. ін. Сьогодні багато вітчизняних дослідників і практиків вважають соціальну відповідальність дієвим механізмом зростання конкурентоспроможності організацій [3].

Для українських компаній соціальна відповідальність переважно носить разовий характер, спрямований на покращення репутації, без бажання (часто і можливості) розглядати даний процес як тривалий і безперервний, нарешті, відсутня конструктивна, взаємовигідна взаємодія роботодавців і найманих працівників. Розвиток цього процесу в Україні має численні бар'єри, часом як штучні, так і природні. У національному господарстві України певною мірою представлені всі рівні реалізації концепції соціальної відповідальності. У той же час існуючу систему соціальної відповідальності неможливо назвати гармонійною, оскільки багато її елементів не виникли в ході еволюційного розвитку ринкових відносин, а залишилися у спадок від радянської системи соціального забезпечення. Механізми соціальної відповідальності, що виникли поза підприємницької культури, виявилися в більшості випадків нежиттєздатними в умовах ринкової системи господарювання [6].

Органи влади, як на державному, так і регіональному рівні, розглядають інститут соціальної відповідальності як елемент додаткового оподаткування бізнесу, як джерела поповнення бюджету шляхом делегування йому соціальних функцій, які погано вирішуються владою. Громадянське суспільство в Україні не має достатньої зрілості, активності, характеризується сильною фрагментацією, і це не дозволяє забезпечувати достатнього високого рівня впливу на суб'єкти бізнесу з розширення діапазону соціальних програм. Функціональна вузькість соціальної відповідальності, нерозуміння її суті, можливо і небажання, обмежують сферу реалізації до границь соціального партнерства, взаємодії керівництва та профспілок підприємства щодо вирішення питань трудових відносин. На думку М. Мурашко, відсутність ідеології соціально відповідального підприємництва та вимушений характер цієї відповідальності яскраво характеризують сучасний стан соціальної відповідальності [6].

Відповідно до матриці бізнес-можливостей соціальної відповідальності для вітчизняних компаній виділяються наступні бізнес вигоди від використання практик КСВ у своїй діяльності: – розширення доступу до нових ринків за рахунок використання міжнародних стандартів; – формування позитивного іміджу компанії за рахунок підвищення лояльності клієнтів, вартості бренду, налагодження партнерських зв'язків; – удосконалення виробничих процесів – зростання продуктивності праці, ріст прибутковості діяльності, економія витрат при використанні екологічно безпечного устаткування; – стабільність трудових ресурсів; – ефективний ризик – менеджмент; – залучення коштів спеціалізованих фондів «соціальних інвестицій» під програми КСВ для відповідальних бізнес-лідерів[4].

Бізнес відіграє важливу роль у розвитку країни, але сьогодні Україна потребує, як ніколи раніше, бізнесу на рівні формування та впровадження цінностей, бізнесу, де корпоративна соціальна відповідальність є частиною бізнес-стратегії. На жаль, сьогодні таких компаній все ще є небагато[5].

Перелік використаних джерел:

1. Аделькин Ф. Результаты исследования социальной ответственности украинского бизнеса / Ф. Аделькин. – К. : Блакить, 2005. – 349 с.
2. Акімова І. Соціальна відповідальність українського бізнесу : результати опитування / І. Акімова, А. Марцінків, О. Осінкіна. – К. : ООН, 2013. – 53 с.
3. Головінов О. М. Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми / О. М. Головінов // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 2. – С. 187 – 192

4. Грішнова О. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення, стратегічні напрями розвитку в Україні / О. Грішнова // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 7. – С. 3–8.
5. Лункіна Т. І. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу в Україні: сучасний стан та напрями вдосконалення / Т. І. Лункіна, Власюк І. М. // Modern Economics. – 2017. – №1. – С. 24 – 30.
6. Мурашко М. І. Концептуальні основи соціальної відповідальності бізнесу в Україні / М. І. Мурашко // Демографія та соціальна економіка : Науково-економічний та суспільно-політичний журнал . – 2009. – № 2. – С. 114 – 122.

УДК 330.564.2

Кудлак Віталій

к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Vitaliy Kudlak

Associate Professor of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Pului National Technical University,
Ternopil, Ukraine

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ДИНАМІКА ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ THE MODERN STATUS AND DYNAMICS OF THE POPULATION'S INCOME

Наприкінці лютого 2018 р. Євростат оприлюднив інформацію про розміри мінімальних заробітних плат у Євросоюзі (станом на 1 січня 2018) [1].

За виключенням Данії, Італії, Кіпру, Австрії, Фінляндії і Швеції – де практики виплати мінімальної заробітної плати не має, були оприлюднені дані для всіх країн-членів Євросоюзу.

Найнижчий показник мінімальної заробітної плати у Болгарії - 261 євро, а найбільший у Люксембурзі – 1999 євро. До слова, в переказі на євровалюту, мінімальна заробітна плата у США становить 1048 євро (дані на січень 2018) [1].

По решту країн Євросоюзу показники мінімальної заробітної плати такі: Литва (400 євро), Румунія (408 євро), Латвія (430 євро), Угорщина (445 євро), Хорватія (462 євро), Чехія (478 євро), Словаччина (480 євро), Естонія (500 євро) і Польща (503 євро), Португалія (677 євро), Греція (684 євро), Мальта (748 євро), Словенія (843 євро) і Іспанія (859 євро), Великобританія (1401 євро), Німеччина і Франція (1 498 євро), Бельгія (1563 євро), Нідерланди (1578 євро), Ірландія (1614 євро) [1].

В Україні, за даними Державної служби статистики, за грудень минулого року середня зарплата становила 8777 грн. (для Тернопільщини – 6828 грн.). Перевівши ці суми в Євро (за даними НБУ середньорічний (2017 р.) офіційний курс євро на рівні 30грн/євро) отримаємо 292,6 та 227,6 євро відповідно. Але це середні показники, а мінімальна заробітна плата на даний момент становить 3723 грн., що складе 124,1 євро.

Проте, в процесі аналізу доходів населення важливе значення має не тільки їх номінальна та реальна величина і динаміка, але й структура.

Згідно останніх даних вітчизняної статистичної служби, за 3 квартал 2017 року, в структурі доходів українців домінуюче місце займає заробітна плата. За офіційними даними цей показник знаходиться на рівні 43,3% [2]. Враховуюче той факт, що велика частка заробітних плат виплачується в «конвертах», даний показник, на наш погляд, применшений.

Зокрема, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, станом на початок 2017 року, оцінило рівень тіньової економіки в нашій державі на рівні 37% від офіційного показника ВВП [3]. На нашу думку, даний показник можна використати для непрямої оцінки

об'єму тіньових заробітних плат. Таким чином, ми можемо говорити про третину від загального обсягу заробітної плати, що не враховується в показниках офіційної статистики.

Не слід також забувати і про доходи отримані нашими співвітчизниками за кордоном. Цей показник дуже важко оцінити навіть приблизно, оскільки майже ніхто не декларує отримані доходи за кордоном офіційно, більш того, значна частка українців працює за кордоном нелегально.

Також зазначимо, що в структурі доходів українців значну частку займає соціальна допомога. Вона складає 15%, що в абсолютному вираженні за 3 квартал 2017 року становило понад 96 млрд. грн. [2].

В загальному можна стверджувати, що низький рівень доходів населення України та дисбаланс в їх структурі є наслідком загальних проблем вітчизняної економіки, які можуть бути вирішенні тільки шляхом комплексних та докорінних реформ.

Перелік використаних джерел:

1. Disparities in minimum wages across the EU [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20180223-1?inheritRedirect=true&redirect=%2Feurostat%2F>
2. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/gdn/dvn/dvn_u/dvn0317_u.htm
3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f1af7de3-9a52-427b-8445-949e29169f1b&title=RivenTinovoiEkonomikiUIKvartali2017-RokuSklav37-Vvp>

УДК 334.722:316.4

Плекан Уляна

аспірант кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя,

м. Тернопіль, Україна

Uliana Plekan

Postgraduate student of the department of Economy and Finance

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

Науковий керівник: **Панухник Олена**

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів,

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,

м. Тернопіль, Україна

Scientific supervisor: **Olena Panukhnyk**

Doctor of Sciences (Economics), Professor,

Head of the Department of Economics and Finance

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

Ternopil, Ukraine

СОЦІАЛЬНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ БІЗНЕСУ SOCIAL IDENTIFICATION OF BUSINESS

У сучасному світі зростає роль і значення бізнесу у вирішенні насущних завдань соціальної підтримки численних верств населення, рівень і якість життя яких є низькими і не відповідають сучасним соціальним стандартам.

Соціальна відповідальність бізнесу – філософія поведінки і концепція побудови діловим співтовариством, компаніями та окремими представниками бізнесу своєї діяльності з метою сталого розвитку та збереження ресурсів для майбутніх поколінь [1].

Соціальні ініціативи генерують сукупність впізнаваних атрибутів, які вирізняють компанію на тлі конкурентів та створюють позитивний імідж у свідомості суспільства. Загалом, соціальна відповідальність не підпорядковується інтересам бізнесу, а її завданням не є підтримання позитивного іміджу. Тільки завдяки підпорядкуванню економічних вигод компанії спільним інтересам індивідів формується феномен соціальної відповідальності. Імідж має для підприємства важливе, стратегічне значення. Позитивний імідж є елементом нематеріальних активів компанії, важливим джерелом зростання її вартості.

Імідж спирається на приховані інтереси різних контактних груп, показує місце фірми в їх свідомості (рис. 1), визначає конкурентоспроможність з погляду задоволення інтересів клієнтів, інвесторів, партнерів, можливості щодо встановлення міжнародних контактів, перспективних дії, ефективності.

Рис. 1. Соціально відповідальний бізнес як багатокомпонентний учасник соціальних процесів

Створення та підтримання впізнаваного позитивного образу є нелегким завданням, що вимагає залучення різних ресурсів. Виділяють юридичний імідж підприємства, діловий, соціальний. Останній пов'язаний з соціальною ідентифікацією та є результатом встановлення і розвитку відносин з громадськістю завдяки інформаційній, благодійній діяльності, власній активності в соціальній сфері. Пріоритетними напрямками соціальної відповідальності бізнесу є: інвестиції в розвиток персоналу; створення безпечних умов праці та охорона здоров'я; заохочення благодійності; природоохоронна діяльність; ресурсозбереження [2].

Для формування суспільного іміджу компанії принципове значення має:

- 1) Впізнання суспільної діяльності та ототожнювання її з рисами компанії, її місією, баченням, цінностями, та визнаними принципами
- 2) Реалізація дій і проектів, які розглядаються як відповідальний бізнес
- 3) Внутрішня і зовнішня комунікація, що передає інформацію, спираючись на яку в різних групах оточення формується позитивний імідж компанії.

Соціальна діяльність бізнесу виходить за рамки соціальних очікувань у пошуках шансів на одночасне досягнення соціальних та економічних вигод. Вона створює можливості зробити щось більше, ніж компенсація завданої шкоди, тобто дає шанс на укріплення стратегічної позиції компанії завдяки підвищенню якості життя суспільства.

Вважаємо, що соціальні проекти, генеровані представниками бізнесу, мають бути гнучкими відносно потреб зацікавлених сторін, а їх наповнення має змінюватися разом із тим, як змінюється ситуація в країні.

Перелік використаних джерел:

1. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Ф. Котлер, Н. Лі (пер. З англ. С. Яринич). – К.: Стандарт, 2005. – 302 с.
2. Моїсеєнко Т. Є. Корпоративна соціальна відповідальність в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства / Т. Є. Моїсеєнко // [Електронний ресурс] – Режим доступу до тексту: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=986>

Теслюк Зоряна
студентка групи ПФмз-51
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна
Tesluk Zoriana
student of group PFmz-51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ternopil, Ukraine

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ КОМПЛЕКСОМ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ EFFECTIVE MANAGEMENT OF THE COMPLEX OF MARKETING COMMUNICATIONS

В сучасних умовах в господарській діяльності підприємств значна роль надається маркетинговим комунікаціям. Ефективна комунікаційна політика починає ставати ключовим фактором успіху на ринку і, відповідно, питання обґрунтування та узгодження між собою комунікаційних підходів та засобів для досягнення цілей є найбільш актуальними.

У процесі розробки плану маркетингу в частині комунікаційної політики визначається конкретний перелік засобів комунікації, при допомозі яких оптимально і логічно буде доводитись інформація до цільових груп. З цих причин важливим є питання вибору комплексних засобів комунікації, здатних забезпечити максимальний ефект при даному бюджеті маркетингу загалом і бюджеті на процес просування зокрема.

Всі підприємства спрямовують свої зусилля на задоволення потреб клієнтів, намагаючись поінформувати в першу чергу перспективних споживачів про свої послуги, продукт, умови продажів та заохотити покупців надати перевагу саме цій марці та її товару. Крім того, необхідно спрямовувати поведінку споживача на продукцію, котру ринок пропонує в даний момент, а не на відкладення купівлі на майбутнє. Такі цілі досягаються за допомогою просування через канали інтегрованих маркетингових комунікацій.

Ця концепція виходить із необхідності оцінювання стратегічної ролі кожної складової у стратегії просування, вивчення їх оптимального поєднання з метою забезпечення послідовного впливу комунікаційних програм фірми для просування конкретної марки

Доцільно виокремити такі критерії інтегрованості комунікацій:

- поєднання маркетингових комунікацій з певними функціями бізнесу, зокрема з менеджментом;
- погодженість цілей комунікації з маркетинговими та загальними цілями компанії;
- застосування всіх елементів комплексу маркетингових комунікацій з метою надання цільової допомоги споживачу на конкретному етапі процесу здійснення покупки;
- узгодженість маркетингового інструментарію з відповідними комунікативними повідомленнями;
- спільна діяльність всіх підрозділів над розробленим та узгодженим планом та стратегією.

Аналізування цих критеріїв комунікацій та процесу їх інтеграції дозволяє зрозуміти і сформулювати їх основну рису, тобто, множинність зв'язків і обмінів та їх взаємодію.

Таким чином, найважливішими завданнями комунікаційної діяльності є більш ефективна робота всіх структурних підрозділів підприємства з метою виконання маркетингової стратегії та підвищення економічних показників. Ефективне управління цілим комплексом маркетингових комунікацій буде значною мірою впливати на комерційний успіх підприємства, його конкурентоспроможність, прибутковість та стабільність.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

***Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції
«ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ
ПОЗИЦІЙ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У
ГЛОБАЛЬНОМУ, РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА ЛОКАЛЬНОМУ ВИМІРАХ»***

ТА

***I Міжнародного студентського наукового форуму
«КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА ОЧИМА МОЛОДІ»***

ТОМ 1

(Тернопіль, 29-31 березня 2018 р.)

***Proceedings of the II International Scientific-Practical Conference
«FORMATION OF THE MECHANISM OF NATIONAL ECONOMIC SYSTEMS
COMPETITIVE POSITIONS STRENGTHENING IN
GLOBAL, REGIONAL AND LOCAL DIMENSIONS»***

and

***I International Students Scientific Forum
«CREATIVE ECONOMY IN THE YOUTH MINDSET»***

VOLUME 1

(Ternopil, 29-31 of March 2018)

Координати оргкомітету:

Кафедра економіки та фінансів ТНТУ ім. І.Пулюя

вул. Білогірська, 50, каб. 204,

м. Тернопіль, Україна, 46000

Ел. адреса: kafedra.ef@gmail.com

Редагування, оформлення, верстка Маркович І.Б.

Відповідальність за зміст і достовірність публікації несуть автори.

Підписано до друку 27.03.2018. Формат 60×84, 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура TimesNewRoman.
Умовно-друк. арк. 10,2. Наклад – 100 прим.
Замовлення № 270318

Друк ФОП Паляниця В. А.
Свідоцтво ДК №4870 від 20.03.2015 р.
м. Тернопіль, вул. Б. Хмельницького, 9а, оф.38.
тел. (0352) 528–777.